PHILIPPE HÉRIAT

Vremea iubirii

ROMAN / Vol.4

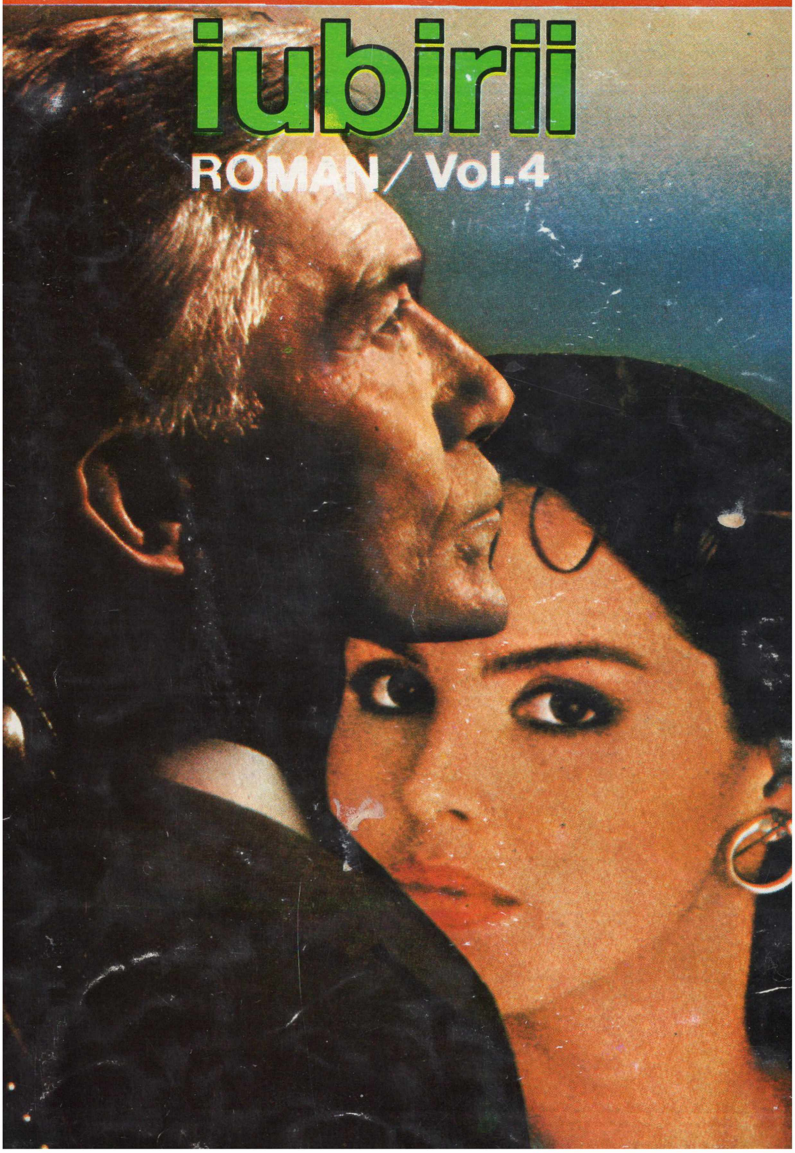

PHILIPPE HÉRIAT

VREMEA IUBIRII (vol. 4)

din ciclul „FAMILIA BOUSSARDEL“ (vol.1–4)

Philippe Hériat
Le temps d'aimer,
© Ed. Gallimard
Paris

PHILIPPE HÉRIAT

VREMEA IUBIRII

VOLUMUL 4

Traducere de TEODORA-POPA-MAZILU

EDITURA CUCUTENI & R.A.I.

București, 1994

PARTEA ÎNTÂI

Totul a început în ziua când fiul meu s-a întors din oraș, ultimul la matematică. Accident la care ar fi trebuit să mă aștept. Matematica și el... Dar eram departe de a prevedea urmările acestui lucru care avea să dureze, care durează și acum...

La ora obișnuită l-am auzit pe Renaud străbătând casa în linie dreaptă, dintr-o parte într-alta, cu un pas poate mai puțin repezit și strigând spre bucătărie:

– Mama e acolo?

De un an sau doi nu-mi mai spunea *mammy* și eu nu-i mai spuneam Rocky.

– E-n grădină! îi răspunse Irma cu accentul ei din Var.

Am întors capul. Fiul meu își făcuse apariția. Ieși din umbra maronie a sălii pentru a intra în penumbra verde de sub duzi, unde mă aflam și chipul lui mi-a dat de veste că avea ceva pe inimă. M-am prefăcut că nu observ nimic.

– Ai venit? Așează-te!

Am tras lângă mine un fotoliu din crengi de palmier. Lungită pe șezlongul meu, sub bolta de ramuri, acolo unde un inexplicabil curent de aer proaspăt urca în fiecare seară din vale, nu doream câtuși de puțin să mă mișc. Am înșirat o serie de banalități liniștitoare.

– Ziua s-a isprăvit cu bine. Dar după-amiază ce cuptor! Suntem abia în mai și ai zice că ne aflăm în iunie. Cred că mâine vom merge un pic la mare.

Renaud nu mușcă din această momeală pe care o credeam ademenitoare.

– N-am curajul să mă duc să văd ce se întâmplă pe ultimul meu șantier care nu demarează. Și apoi e sâmbătă, la naiba!

Cuvintele mele sporiră calmul acelui ceas când păsările încetează de acum să mai cânte. Ecoul ușor care se repercuta pe fațada de la răsărit, prima care se răcea seara, întărea fiece

cuvânt. Mai târziu aveam să-mi aduc aminte de acest ecou, să-l aud răsunând în memorie și să-i confer valoarea unui avertisment. Cum de n-am luat măsuri atunci? Pe moment, n-am reacționat, surdă și oarbă, toropită de rutină, fericită de a-mi revedea fiul la sfârșitul zilei.

Renaud încă nu spusese nimic; stătea cu buzele strânse, cu bărbia ușor ridicată, cu ochii lui de agată neagră lipsiți de strălucire, semn la el de o mare preocupare. Dar acel aer enigmatic, plin de gravitate care-i era firesc și care se datora sângelui din care se trăgea, nu vestea chiar întotdeauna niște speculații mai presus de vârsta sa. Dealtfel nu mă îndoiam că secretul lui era legat de vreo problemă școlară.

– Te simți bine, în clasă, ca să poți învăța pe o astfel de căldură?

Se așeză; aveam deci să aflu fiindcă în sfârșit deschisese gura.

– Zi mai bine că sunt ultimul la matematică!

Deci asta era, nu era decât asta!

– Sunt lucruri care se întâmplă. Dovadă că mi s-a întâmplat și mie. Eram ultima din treizeci și opt de eleve. Dar eu nu aveam vârsta ta, eu mergeam pe treisprezece ani.

– Nu-i același lucru. Și apoi o fată...

Vocea lui se mai limpezise. Se temuse cumva de sfânta mânie a unei mame? Eu care îndurasem atâtea odinioară de la mama și de la tata? Doar nu eram atât de proastă să mă port la fel ca ei! Băiatul meu se destinse.

– Îți dai seama, mamă, peste trei luni e bacalaureatul! Dacă continui astfel, din cauza matematicii nu voi lua examenul!

– Atunci trebuie să acționăm. Eu aș avea o idee...

– Acest lucru te frământă și pe tine, nu-i așa? De ce nu mi-ai spus nimic?

– Așteptam să deschizi tu discuția.

Renaud tăcu. Pupilele sale, cu cerneala lor din nou încremenită, se îndreptară spre obrazul meu. Am făcut un semn cu mâna rupând firul dintre ele și mine. Nu-l puteam împiedica pe fiul meu să se uite astfel dar nu-mi plăcea să mă privească așa pe mine. Această fixitate a privirii într-un fel îl maturiza și, aflat atât de aproape de inima și de carnea mea, îmi impunea pentru

un moment redutabila putere de izolare a bărbaților chiar mici fiind.

– Știi că nu te porți cu mine ca alte mame?

Am tresărit.

Deși mă obișnuisem cu schimbarea bruscă a gândurilor sale, acest lucru mă surprindea întotdeauna.

– Știu eu ce spun. Am și eu colegi care-mi vorbesc despre mamele lor. Și văd deosebirea.

Am primit acel omagiu simțind timp de o secundă o ușoară indispoziție. Deci eu nu mă purtam cu el ca celelalte mame... Dar mi-am respectat fiul și spontaneitatea sa fără să surâd. După o clipă am spus:

– Du-te și spune Irmei să ne dea două pahare mari cu sirop de migdale de la gheață. Să fim provensali și să bem sirop de migdale. Și întoarce-te ca să mai stăm de vorbă! i-am strigat în timp ce se îndepărta.

Băiatul meu se întoarse în șort și în sandale și recunoscu fără nici o dificultate că de multă vreme se cam dusese la fund cu matematica.

– Acum m-am ars. Nu mai pot să-i prind din urmă pe ceilalți. Pentru a începe să plutesc ar trebui un miracol. Iar miracolele...

– Dar nici eu nu cred în miracole. Mai curând am încredere într-o intervenție terestră. Cineva care s-ar pricepe să-ți predea...

– Asta e ideea ta?

Da, la asta mă gândeam. De la o vreme Renaud se descurca foarte bine la latină, la greacă și mai ales la franceză; acesta și fusese dealtfel motivul pentru care ne stabilisem lângă un oraș a cărui facultate de litere era renumită. Dar matematica... Încă de când era mic, pe insula noastră, nu avea nici o înclinare către calcul. Iar eu nu-i puteam face tărăboi fiului meu într-un mod total neștiințific când îmi dădeam perfect de bine seama că era vorba de un mimetism, dacă nu cumva chiar de o moștenire. Proprii mei ani de studiu – și el știa asta – nu fuseseră decât o lungă detestare a matematicii pentru care nu eram înzestrată și pe care mai ales refuzam s-o înțeleg în opoziție cu o familie care o lăuda peste măsură, proslăvindu-i cifrele, pâinea econo-

miei. Douăzeci de ani mai târziu, când am fost obligată s-o fac pe decoratoarea, apoi să mă specializez în restaurarea vechilor locuințe regionale, am văzut că lacunele unei formații atât de exclusive mă împiedicau să discut cu antreprenorii; dealtfel, aceste lacune mă mai jenează și astăzi.

– Pricepi, reluă Renaud care aproape că avea un tic de a-și începe astfel frazele iar eu înțelesesem că prin acest cuvânt el încerca de fapt să stabilească o mai strânsă legătură între el și mine; pricepi? Nu m-am străduit tot anul să fiu bun la franceză, la latină, la greacă, la engleză, ba chiar și la istorie pentru ca până la urmă, în ziua bacalaureatului, matematica să-mi facă figura și să mă trântească la examen.

– Nu trebuie s-o lăsăm să facă acest lucru!

El schiță un surâs, primul de când se întorsese de la liceu, dar iată că o altă grijă îl copleși și își înălță capul.

– Totuși niște lecții particulare cu un profesor de matematică mi-ar fi de mare folos.

– De ce un profesor?

– Atunci pe cine vrei?

– Un elev cu o clasă, două mai mare.

– Unul de la secția de matematică?

– Sigur. Trebuie să existe la liceu un elev mai mare care dă lecții pentru a-și mai rotunji punga.

– Există, recunoscu el. Dar te previn că ăștia de la matematică se cred cu toții ieșiți din coapsa lui Jupiter.

– Vom încerca să-l alegem pe cel mai bun; va fi amuzant. Nu crezi că munca ta va fi mai puțin plictisitoare dacă vei lucra cu un băiat de șaptesprezece sau optsprezece ani decât cu un „bătrân" de treizeci?

Renaud întoarse capul spre mine apoi spre pădurea de pini de pe colină; în sfârșit sorbi un gât zdravăn din băutura rece și cântărind lucrurile zise:

– Mda, ar fi o idee...

Faptul că vorbea, faptul că tăcea, totul la el purta pecetea tinereții sale solitare. Trăisem încă de când îl născusem numai noi doi alături unul de celălalt și m-am temut adesea ca firea sa să nu dea dovadă de slăbiciune. Dar era vorba de un băiat și după pubertatea sa, l-am văzut încet, încet, devenind stăpân pe

sine. Acum adolescența întărise această stăpânire de sine. Renaud nu avea nici daruri deosebite, nici pretenții că ar fi un băiat aparte; avea totuși un soi de *noli me tangere*[1] care mi se aplica și mie și altora. Legătura cea mai ciudată și poate cea mai sigură a vieții noastre în doi fusese acest instinct al băiatului meu de a nu căuta lângă mine nepăsarea unor înduioșări facile și a unor confidențe lipsite de importanță ceea ce constituie respirația mentală a atâtor fii unici crescuți doar de mamele lor. El nu-și prelungise copilăria și nici eu nu încercasem s-o fac să dureze. Scăpase de pericolul de a depinde prea mult de mine, eu, de pericolul de a-l domina prea mult, cum aș fi fost înclinată. Sigur că în ce mă privește, toate astea nu s-au făcut fără efort, dar a vrea să-i respect astfel firea trebuia să renunț puțin la firea mea găsindu-mi, ca toate femeile, alte mulțumiri.

După ce am vorbit despre liceu, l-am văzut uitându-se pierdut către pădurea de pini, încercând parcă să-l zărească pe acel meditator necunoscut sau poate gândindu-se din nou la nota mâzgălită cu roșu care-l așezase din fruntea clasei în coada ei. Atunci m-am ridicat.

– Știi ce? Ar trebui să mâncăm mai devreme și să mergem amândoi la cinema. Asta ne va schimba gândurile.

– Ah, mamă... Și Renaud, pe care nu izbutisem nici măcar să-l fac să surâdă, râse brusc. Ah, au dreptate cei cu care lucrezi să se țină scai de tine. Numai că sunt în șort, mă duc să-mi pun pantalonii.

– Rămâi așa cum ești; nu vei fi singurul care-ți arăți pulpele. Observ că de la o vreme s-au mai dezvoltat.

– Și mie mi se pare, spuse el deloc nemulțumit. Asta datorită basketului.

Își întinse picioarele pe care le privirăm amândoi, le lungi cât putu, le desfăcu în formă de V, își umflă mușchii și și-i pipăi cu prietenie.

Deși a trecut atât de mult de atunci, îmi aduc aminte și acum ce film rula la cinematograful nostru favorit. Jucat de un actor american din ultima școală, tineretul în creștere trebuia să fie grozav de îndrăgostit de acest film dacă judecai după afluența

[1] Nu mă atinge (lat.).

din sală. Aș fi regretat că venisem dacă n-aș fi ținut totuși să-mi distrez băiatul. La urma urmei nu eram prea necăjită de a mai vedea încă o dată furia de a trăi a noului tineret avându-l alături pe fiul meu pe care știusem să-l feresc atât de bine de astfel de lucruri.

Stăteam liniștită în fotoliile noastre și pe întuneric Renaud mă apucă de mână. Nu avea astfel de obiceiuri. M-am simțit plină de emoție și de orgoliu fiindcă izbutisem să-l abat de la gândurile lui. Dar atenție! Bănuitor ca un mânz, nu trebuia să-l las să-mi vadă armele. Când după *Jurnalul de actualități* s-a aprins lumina și-am vrut să-mi trag mâna, el mi-a strâns-o și mai tare. Cu privirea, cu bărbia, i-am arătat surâzând lumea din jurul nostru. El ridică din umeri.

– Puțin îmi pasă.

– Or să spună că ești iubitul meu!

– Și ce, nu sunt?

În timpul filmului, lung, în acea sală supraîncălzită, el îmi eliberă în sfârșit degetele dar oare în ce moment?

Gândindu-mă la acest lucru mi se pare că mai simt și acum pe mâna mea acea mână tandră, lucru banal într-o sală întunecată, dar care de atunci nu s-a mai repetat niciodată.

Eliberată de filmul obsedant la care se mai adăugase și căldura înăbușitoare, când am ieșit afară din cinematograf, pe trotuar și pe drum un puhoi de lume zgomotoasă, care clocotea, se despărțea, scutere care făceau niște zgomote ca de petarde, desigur ca un omagiu adus motocicletelor ce brăzdaseră ecranul.

– Să luăm loc pe o terasă și să cerem niște înghețată. Nu vreau să mă așez la volan pe înghesuiala asta.

Sub platanii luminați, frumoasa cafenea, vopsită în verde și auriu, mândria străzii principale, închidea mai târziu, când începea să se încălzească afară. Puteai respira acolo atât aerul nopții cât și al tinerimii studioase care de mulți ani izgonise din acel loc clientela burgheză. Adierile vântului îmi ciufuliră părul. Renaud nu mai vorbea despre film care trecuse pe lângă el fără să-l tulbure. Urmărea dusul și venitul din jurul lui și saluta pe câte un coleg; cât am stat acolo am trăit o clipă de fericire deplină. Și cum să nu fi fost fericită? Eu, care mă împăcasem cu ideea – dacă pot spune astfel – de a nu avea o viață de femeie și că bărbații de

vârsta mea sau chiar mai copți nu mă mai atrăgeau, ajunsesem la aproape patruzeci de ani să mă bucur de intimitatea unui băiat care-mi aparținea, a unui băiat care era copilul meu.

Am simțit nevoia să-l privesc, să-mi odihnesc privirea pe chipul lui, dar chiar în acel moment el a spus:

– Uite că drumul e liber. Mă lași să conduc eu?

Breakul demară brusc tăind oblic o stradă și începând din bulevardul exterior ne și întâmpină câmpia. Viața citadină rămăsese în urmă; ajunsesem în regatul nostru. Acea ieșire în oraș, cea mai scurtă cu putință, însemna pentru mine un fel de înstrăinare. Totuși fiind drumul cel mai scurt mi se părea o adevărată binecuvântare când mă reîntorceam seara acasă de la treburile mele, la fiul meu. Palele ușoare de vânt care mă învăluiau de îndată ce treceam podul de peste apeduct îmi spălau creierul de discuțiile avute cu antreprenorii, cu agenții imobiliari, furnizorii, clienții și mai vorbăreți decât toți ceilalți. Uitam de șantierele care nu se clinteau din loc, de muncitorii care se fofilau de la lucru sau nu veneau deloc, de plăcerea lor deconcertantă de a amâna lucrul „pe mâine": reversul medaliei provensale. Am ajuns acasă cu capul limpede, cu zâmbetul pe buze, nelăsându-l pe Renaud să-și mai aducă aminte că în afară de el mai aveam și alte treburi, probleme, oboseli, o pâine de câștigat despre care ar fi trebuit să se intereseze și să fie bucuros. Dar regula mea de aur în privința educației sale era să-l scutesc de tot ceea ce suferisem eu în tinerețea mea sau mai simplu, de tot ceea ce mă plictisise de moarte pe mine. Un program pe care atâția părinți îl pretind dar pe care prea puțini îl respectă cu loialitate. În afară de faptul dacă nu-i îngăduie copilului să facă numai ce vrea el.

În noaptea aceea luminată de o lună a cărei strălucire producea pe stradă tunele de umbră, depărtarea de casa mea mi se păru mai scurtă ca niciodată. Băiatul meu conducea mașina iar mie nu-mi rămăsese altceva decât să mă bucur de acel ceas. Prin pădurea de pini accidentată, sinuoasă, răvășită, plină de stânci cenușii care în lumina lunii păreau albe, Renaud și cu mine urcam pe drumul atât de cunoscut și tăceam. Eu mă gândeam. Animal parizian prin rasă dar preschimbată în ursoaică de familia mea și de viață, iată pe ce meleaguri îndepărtate ajunse-

sem să trăiesc împreună cu ursulețul meu. Dorisem, căutasem acel loc retras pe care nu-l descoperisem de la început. Într-adevăr, după ce părăsisem insula, rătăcisem o vreme. Insula unde murise soțul meu, unde se născuse Renaud, unde trăisem mai bine de zece ani, insula unde crezusem că prinsesem rădăcini.

Alungată de acolo de procedura juridică a mamei, mă refugiasem într-un vechi burg ridicat pe coastă unde am crezut că găsesc casa liniștită la care visam; dar după trei ani, asaltul galeriilor de pictură, al anticarilor, al cluburilor de noapte mă alungă și din acel burg și colonizarea împrejurimilor de către cineaști puse capăt definitiv șederii mele acolo.

Trebuia totuși să caut un loc în apropierea unui liceu bun unde Renaud să se poată duce cu scuterul, unde să-mi pot continua afacerile care să dea și randament. A urmat o căutare stranie a unei noi locuințe pentru dezrădăcinata care devenisem între timp, târându-și după ea copilul, servanta și mobilele. Uneori îmi ziceam: „Asta-i pedeapsa originii tale, fata mea, nu trebuia să-ți părăsești fieful". Dar nici prin cap nu-mi trecea să mă mut în capitală. Mă temeam de aerul și de climatul Parisului pentru fiul meu crescut în adierile sănătoase ale mistralului iar meseria cu care mă ocupam aici n-aș fi putut s-o profesez la Paris. Fără a mai vorbi de sila mea de a mă apropia de familie chiar dacă aș fi evitat să mă întâlnesc cu ea. Așa că trebuia să caut ceva care să-mi convină.

Porturile nu-mi plăceau, erau otrăvite, desfigurate, fiecare împresurat de o zonă care le devora țărmul. O câmpie la care m-aș fi putut gândi, pe care o cunoscusem odinioară, vizavi de insula mea și consacrată din vremuri vechi recoltei de fructe și extragerii sării o știam de asemenea atacată de pruritul imobiliar. Vulgarizarea Coastei de sud, proliferarea acelor blocuri cu multe etaje ca niște cuiburi de termite care duc la tăierea pădurilor de pini coborând pe prund, transformând porturile și golfurile în niște mici Brazilii, toată acea mulțime care se îngrașă din ce în ce pe măsură ce te îndreptai spre Riviera, mă izgoni dinspre est spre vest. Comitatele din Nisa, Esterel și Maures nu mai erau pentru mine. Mă tenta un sat povârnit, nu departe de mare căci locurile situate pe înălțimi mă atrăgeau în mod deosebit; acolo era de vânzare o locuință nu mare, stil

Renaștere, care-mi plăcu. Dar am aflat că la picioarele ei urma să se construiască un aeroport pentru aterizarea helicopterelor. M-am oprit asupra unei mici ferme, pe coasta unei coline de unde se vedeau marea și locurile propice pentru scăldat. Dar plină de neîncredere, am stat de vorbă cu pescarii și am aflat imediat de ce se temeau. O puternică societate de produse chimice urma să deverseze la o mică distanță în larg, drept în fața fermei, reziduurile uzinelor sale. Împotriva acelui noroi roșu se constituise dând alarma, un adevărat front de rezistență, adunând proteste scrise, invocând poluarea apelor, distrugerea planctonului și a faunei; mi s-a cerut și adeziunea mea. Le-am dat-o însă am renunțat imediat la mica fermă. Dar cum timpul mă grăbea trebuia să fac totuși rost de o casă. Se apropia vacanța și dacă voiam să-l văd pe Renaud la un alt liceu când avea să înceapă școala, trebuia să-l înscriu din vreme, dar ca să-l înscriu trebuia să știu unde. Atunci am hotărât să mă îndepărtez de malul mării, să mă îndrept spre interior către o capitală de provincie cu o veche reputație universitară și să-l înscriu pe fiul meu la un liceu de acolo. Am închiriat în octombrie un apartament în oraș și mi-am spus: „În ce privește casa, o voi găsi eu până la urmă pentru că ne trebuie!"

Renaud – cu însușirea sau cu obiceiul său de a se mulțumi doar cu sine în viața de toate zilele – se și obișnuise cu noul liceu ba chiar și clientela mea venise după mine deși încă nu-mi descoperisem casa dorită. Continuam să cercetez ținutul. Îmi reproșam că această idee fixă și poate și deformarea profesională mă făcuseră să devin foarte pretențioasă în privința locului și mai ales a priveliștilor. Știam din experiență că locuințele le poți restaura dar priveliștile ba. Din sat în sat, găseam mereu câte o țară care era mai întotdeauna aceeași. Un vast complex industrial și peisajul lui rupt parcă din altă planetă stăpâneau în acel moment ținutul palpitând de cultură și de istorie: rezervoare, conducte uriașe, furnale înalte, emanații de ocru murdar atacau orizontul și când – din unghiul unei ferme vechi sau din dosul unei perdele de chiparoși bătrâni – nu le mai vedeam, mi le închipuiam. Străbătând frumusețea serii miasmele dezvăluiau existența unei uzine pe care n-o bănuisem în acel loc. Peste tot pe unde mă duceam, mă ciocneam de zeul utilului.

– Oh, doamnă, văd foarte bine cam ce v-ar mulțumi pe dumneavoastră, îmi spuse într-o zi directorul principalei agenții imobiliare, cu care avusesem adesea de-a face pentru niște clienți și pe care-l obosisem cu căutarea locuinței mele. Ceea ce v-ar trebui e ceva cam cum era acum vreo patruzeci de ani pavilionul de la Font-Verte. L-am cunoscut pe vremea când eram tânăr, dar acum nu mai există.

– Font-Verte?

– Da. Și v-o spun clar: era un pavilion nu o fermă țărănească. Dumneavoastră, care vă pricepeți, sigur că nu vă scapă această deosebire.

– Avea vreo caracteristică?

– Nu caracteristică, avea stil, doamnă.

– Ce epocă?

– Plin secol al optsprezecelea. Dar imaginația dumneavoastră să nu se înflăcăreze pentru că eu cred că n-a mai rămas nimic din el.

– Domnule Ricard, ați reușit totuși să-mi aprindeți imaginația. Arătați-mi pe hartă unde se află acea casă.

– Unde se afla, doamnă, rectifică el desfășurând o hartă la scara 1 pe 50 000. Uitați-vă! Aici! Oh, nu-s mai mult de doisprezece kilometri până acolo. Și poate doi sau trei pe un drum de pământ care urcă spre stânga și care nu se vede aici...

Singură la volan în timp ce mă duceam să fac prima vizită la Font-Verte îmi spuneam: „Nu te îmbăta cu apă rece, fii realistă!" Luptam împotriva unei „iubiri la prima vedere", cum se spune... Căci mi-a plăcut locul, mi-au plăcut priveliștile, liniștea desăvârșită, apoi pereții îmbrăcați în verdeață pe care i-am descoperit și cărora aș fi vrut să le redau eleganța de odinioară. Simțeam cum mă mâncau palmele ca să mă apuc să restaurez acea casă pe care o căutasem cu atâta disperare. M-am informat în oraș, am răscolit arhivele, am pus mâna pe două vechi mine de plumb anonime care țineau de pavilionul delabrat și despuiat, decăzut de mult din rangul de fermă, dar încă bine proptit pe patru turnulețe pătrate, acoperit cu țigle rotunde, având o mulțime de ferestre și uși oarbe dar care se vedeau clar pe fațadă ca niște răni prost cusute. Văzusem destul pentru a reclădi pavilionul pe vechile ruine, cu precizia unui vis. Cel mai

greu lucru n-a fost să-l cumpăr ci să descurc mai întâi cui aparținea terenul și cui construcția, să împac oamenii și să pun de acord lucrurile. Mi-am descoperit, cu această ocazie, niște abilități de notar bătrân.

Reclădirea, sub îndrumările și sub ochii mei, a micului edificiu care părea că iese din pământ și din trecut, mi-s-a părut până și mie o poveste. Ridicată după vechile documente, construcția căpăta o fizionomie neașteptată care trezea în mine niște dorințe ascunse. Clădită din piatră, cu ferestrele sale larg deschise ca tot atâția ochi, descoperisem în Font-Verte un fel de nebunie insolită care de pe o zi pe alta a înălțării sale și sub lumina veșnic schimbătoare a acelui ținut, varia de la grațios la bizar, pentru a ajunge uneori, în toiul nopții, până în pragul imaginarului. Crezusem că voi construi o locuință agreabilă și obținusem un mic castel fantastic pe care, firește, îl prevăzusem în interior cu toate comoditățile.

În sfârșit, în ziua în care totul a fost gata, șantierul degajat, lucrătorii plecați, după ce mi-am adus băiatul și pe tânăra Irma să-mi contemple opera trudei și răbdării mele, mi-am spus că poate, în sfârșit, depășisem o etapă și că începuse și pentru noi o altă epocă. Vântul făcea să foșnească platanii, duzii și ulmii rămași în picioare, pe care n-am vrut să-i tai pentru că erau foarte bătrâni. Deasupra noastră, în dreapta, muntele se înfigea ca un pinten în cer iar în spatele nostru se întindea priveliștea văii fără ca să se vadă nici satul apropiat, nici vreuna din case; îmi amintesc că fiul meu și cu mica servitoare începuseră să alerge în jurul casei și că eu stăteam nemișcată în fața acelei Font-Verte, încă nelocuită dar acum vie. Chiar în clipa aceea mi-a venit în minte reflecția unei prietene dispărute, cu forța imperioasă a unui cuvânt-cheie. Îi povesteam odată că-mi plăceau casele, dar că nu aveam încredere în cele care chiar de la început te resping. Și mai ales nu aveam, încredere în oamenii care nu se pricep să le aleagă și se fixează asupra celor fără suflet, pe unele moștenindu-le și unde se așează fără să schimbe nimic încât după ce au stat în ele mai bine de douăzeci de ani, par tot nelocuite. Și prietena mea îmi spunea: „Știi, Agnès, nu e vorba aici de nici un fel de mister. Fiecare n-are decât casa pe care o merită!“

Oare să fi meritat eu Font-Verte? Fără falsă modestie aș putea spune că da. În orice caz această casă mă adoptase. Două zile de viață între pereții săi, și când treceam dintr-o odaie într-alta, clanțele ușilor parcă mi se așezau singure în mână. Mi se părea mereu că ne așteptăm una pe cealaltă.

După ce ne-am întors seara de la cinema, m-a primit ca de obicei, cu chipul plin de capricii și de secrete, albăstrită de lună, la capătul aleii de platani.

– Simt că voi dormi dusă, i-am spus lui Renaud după ce am garat mașina în adăpostul ei, a cărui ușă el o închise în urma mea. Prevedeam de asemenea că și băiatul meu va dormi dus, în urma hotărârii pe care o luasem, fără să fie chinuit de coșmaruri matematice.

Luni dimineață l-am însoțit la liceu și am cerut să fiu primită de supraveghetorul general căruia i-am explicat despre ce anume era vorba. Bineînțeles că acel funcționar a vrut să-mi dea pe unul dintre subordonații săi, supraveghetorul internatului, dar la insistența mea a acceptat să caute un elev. Trebuia să revin în recreația de după-amiază. Omul mi-a indicat doi sau trei elevi din clasa de matematică ce trebuiau, după cercetările pe care le făcuse, să-mi convină; i-a chemat imediat. Erau mult mai puțin jenați decât mine, prezentându-se și răspunzând fără complexe, în vreme ce eu mă simțeam ca o clientă într-un coteț de câini care nu cunoaște decât vag potăile. Îmi era frică să nu mă înșel și eram grăbită să termin cât mai repede. Unul dintre băieți mi se păru mai simpatic, i-am spus supraveghetorului că-l aleg pe el și l-am căutat pe Renaud cu privirea. Fiul meu urmărea de la distanță fazele competiției a cărei miză era el. Printr-o mișcare a umerilor îmi dăduse de înțeles că-i era indiferent pe cine alegeam. Și avea dreptate; această alegere nu era decât o alegere legată de școală; și eu eram cea care-i dădusem prea mare importanță. I-am făcut semn lui Renaud să se apropie.

Cei doi băieți și-au spus: – Salut! – Salut!, și-au dat mâna, s-au privit, unul fără nici o curiozitate, celălalt rezervat. Supraveghetorul general ne-a lăsat și m-am trezit singură între cei doi tineri care încă nu se apropiaseră iar eu mă întrebam dacă

nu cumva dintre toți trei eram cea mai intimidată. Știam ce personaj ingrat este mama unui elev mai mult în ochii celorlalți elevi decât ai profesorilor.

În fața celor doi adolescenți mă simțeam cumplit de matură. Și în curtea acelui liceu, mai mult decât o intrusă. Nu cunoșteam deloc liceul decât după poarta lui veche de la stradă, în tihna desăvârșită a unui cartier de case vechi, boierești. Acolo, în franjul de umbră de pe trotuarul îngust, îi făceam adesea fiului meu surpriza de a veni să-l aștept la ieșirea din clasă când munca mea îmi îngăduia acest lucru. Neplăcându-i înghesuiala, Renaud obișnuia să iasă pe această poartă prea puțin frecventată și nu pe poarta mare pe care se înghionteau toți elevii. Acum descopeream și curtea mare a liceului, în toată profunzimea ei, fără pic de umbră, sub focul soarelui de după-amiază, brăzdată de goana și de strigătele elevilor la care se adăuga zgomotul autobuzelor și al mașinilor ce treceau întruna pe bulevardul din fața intrării principale. Și tocmai aici trebuia să se facă, prin mine, joncțiunea dintre cei doi băieți iar eu nu mă simțeam deloc în apele mele. Am început totuși cu aerul cel mai angajant:

– Veți putea începe chiar zilele astea. Mergeți întâi până la sfârșitul lunii și după asta vom mai vedea. Câte ore pe săptămână credeți că vă vor trebui?

Fără să-mi răspundă, tânărul matematician se întoarse spre băiatul meu.

– Ești slab sau nul?

– Întreabă-l pe profesorul meu.

După ce trimise mingea îndărăt, Renaud spuse:

– Mamă, trebuie să mă reîntorc în clasă.

Cu pasul lui hotărât, Renaud se și îndepărtase. I-am strigat:

– Ne vedem diseară acasă!

De îndată ce fiul meu a plecat, m-am simțit, în mod inexplicabil, mult mai bine. Dealtfel trebuia să rămân singură cu celălalt pentru a pune la punct unele lucruri: trebuia să mă înțeleg cu el asupra prețului ceea ce s-a și făcut fără nici o dificultate. Apoi trebuia să ne punem de acord în privința locului unde urmau să se țină lecțiile sau mai curând revizuirea întregii materii căci trebuia s-o ia chiar de la început.

– Locul? întrebă băiatul. Păi nu-i nici o problemă. Aici, într-una din clase, după cursuri. N-am decât să cer o aprobare.

Acum accentul lui provensal mă frapă. Provensal, cu o inflexiune ușoară pe care, pe moment, n-am putut-o situa ca fiind dintr-un anume loc. De când circulam prin această regiune toată alcătuită din microclimate, învățasem că vorbirea era aici diferită de la munte la câmpie, ba aproape de la un burg la altul. Dar în glasul acestui băiat răsuna un ecou pe care nu-l cunoșteam.

– Dacă n-aș locui afară din oraș, i-am spus, te-aș fi rugat să vii la noi ca să-l pregătești pe Renaud, dar din păcate drumul urcă tot timpul...

– Nu m-aș teme de asta dacă aș avea o bicicletă. dar eu sunt intern și nu pot ieși de aici. Și apoi n-am nici bicicletă, adăugă el cu veselie.

Intern. La acest cuvânt pe care nu-l prevăzusem și care îi dădea dintr-odată o altă fizionomie, m-am întrebat dacă fiul meu sau eu nu spusesem ceva care să-l deranjeze. Renaud era extern, eu eram mama unui extern: aparțineam amândoi unei specii străine, fără îndoială antipatice. Totuși interlocutorul meu nu făcu nici un caz de cuvântul „intern" aruncat în trecere. Familia sa – mi-a spus – nu locuia în oraș, ci într-un sat cocoțat undeva, pe un munte scund, spre Nord. Se ducea să-i vadă pe ai săi duminica, cu autocarul. Îmi dădu câteva amănunte despre ei, subliniind la sfârșit că erau oameni foarte simpli. Scrupulul și inteligența acestei precizii izbutiră să mă seducă și mă făcură cu atât mai mult să regret că Renaud nu se arătase mai amabil.

– Fiul meu îți va spune în curând pe nume, vei vedea! E puțin cam sălbatec.

– Da, am văzut acest lucru. Și surâse din nou. E singurul dumneavoastră copil?

– Ai văzut și asta?

– Nici nu era greu.

– A crescut singur doar cu mine. Tatăl său a murit înainte de a se naște.

Tânărul își reluă tonul serios.

– Nu vă faceți probleme. Toți se înfurie la început.

Voia să mă liniștească dar eu mă liniștisem de mult. Cred că între el și Renaud nu era o diferență mai mare de un an și jumătate cel mult doi, dar câtă deosebire! Abia atunci am observat că toată curtea se golise.

– Dumnezeule! Toți elevii au intrat în clase! Du-te, să nu ai neplăceri!

– Nu, găsesc eu cum să mă scuz.

Făcu trei pași înapoi.

– Bună seara. Mă voi întâlni cu fiul dumneavoastră la ieșire. Întorcându-mi spatele o luă la goană spre clădire.

Tânărul se numea Peyrol. Zarurile fuseseră aruncate.

Zilele trecură. Lecțiile aveau loc la liceu, ceea ce-i îndepărta pe băieți de mine și dealtfel aveam grijă ca fiul meu să nu mă simtă prea mult în spatele său. Sistem care pe planul matematicii nu-și găsise încununarea, dar dacă l-aș fi observat în lunile precedente, oare ar fi realizat mai mult? Și nu era mai bine ca Renaud să-și dea el singur seama de slăbiciunea sa la această materie și de pericolul care-l pândea? Nu făceam parte din acea categorie de părinți care se simt întotdeauna ușurați după ce au luat o decizie de principiu, de a nu mai interveni în problema cu pricina. Abia am scăpat un moment de această grijă – de sâmbătă până luni – că din pricina strânsei legături dintre mine și fiul meu, ea a început să mă preocupe din nou.

Într-o zi cînd, datorită muncii mele, mi-am petrecut dimineața în oraș, m-am trezit la doi pași de liceu, cu puțin înainte de amiază, așa că m-am dus în locul unde așteptam de obicei, ca să-i fac semn lui Renaud când îl voi vedea urcând pe motoretă.

– Gata? Ai venit?

– După cum vezi. Și chiar mă întrebam dacă n-ar fi frumos din partea mea să intru și să-i spun „bună ziua" lui Peyrol.

– De ce să faci asta?

– Din politețe, pentru că se străduie pentru tine.

Renaud nu zise nimic. Dar n-a trebuit să aștept prea mult.

– Trebuie să înțelegi, mamă, că dacă vrei ca treaba să meargă bine între mine și matematician, nu trebuie să te amesteci!

Tonul cu care mi-a spus acest lucru, mai mult decât cuvintele, m-a uluit. Stătea în picioare, în fața portierei, iar eu stăteam

aplecată peste volan privindu-l de jos în sus. Ceea ce trebuie să-l fi făcut să se rușineze căci a adăugat:

– Te rog, scuză-mă...

L-am liniștit cu o mișcare a mâinii. Iertarea și scuzele nu intrau în obiceiurile noastre. Copil fiind, când săvârșea câte o boacănă: furie, stricăciune voluntară, vreo obrăznicie exagerată, toate, desigur, izbucniri firești ale unei perioade revolute, nu-l pedepseam; mă îndepărtam în tăcere și-l lăsam să-și dea singur seama de ceea ce făcuse.

– Mamy, vin să-ți cer iertare...

– Nu țin la așa ceva. Nu mă interesează să-mi ceri iertare. Ceea ce mă interesează e să n-o iei de la capăt. Și mai ales, te rog, nu promite nimic.

Concluzie care-l lăsa perplex, dezamăgit. Odată el se exprimă foarte clar:

– Dacă-ți cer iertare, înseamnă că după asta mă voi gândi mai mult la ce-am făcut!

Va să zică asta era! În ziua aceea, în fața buzei sale răsfrânte mi-a venit să râd. N-avea nici șase ani!

În vremea asta Renaud își vârî motoreta în portbagajul breckului și se așeză lângă mine. Apoi am plecat. În fond eram și eu de aceeași părere de a nu mă ocupa de lecțiile sale.

– Și apoi, mamă, dacă nu te-ar deranja prea mult...

Mai prudent de data asta, aștepta.

– Despre ce-i vorba?

– Când vii să mă iei ca acum, ceea ce-mi face mare plăcere, te rog nu mai opri în fața porții. Asta fac numai părinții externilor din clasele mici...

– Oh, la ordinele dumneavoastră, domnule Boussardel. Șoferul dumneavoastră va veni să vă aștepte... uite aici, în acest loc liniștit. Ehe, brută mare ce ești, nu umbla cu mine cu cioara vopsită!

Auzind cuvintele: „șoferul dumneavoastră", lăsă la o parte orice jenă și-mi trase un cot în coastă. După-amiază avea în program sportul iar eu trebuia să mă duc pe șantier. Treaba mea avea să se prelungească. Seara, când m-am întors, băiatul meu se ocupa de grădinărit la picioarele turnulețelor. Se apropia epoca plantărilor și cum o grădină se aranjează întotdeauna mult mai greu decât o casă, trebuia să ne hotărâm ce facem cu ea. Îl consul-

tam adesea pe Renaud pentru că avea gust și pentru că voiam să i-l dezvolt și mai mult. De la un an la altul, am trecut, pe nesimțite, de la monolog la dialogul cu fiul meu. Principala hotărâre ce trebuia luată în ziua aceea, era cea a plantelor agățătoare despre care eram convinsă că, repartizate cu cap, aveau să îmblânzească asprimea zidurilor. Cu arhitectura sa puțin exagerată și cu proporțiile sale reduse, pericolul pentru Font-Verte în noua sa prospețime era să nu semene prea mult cu un decor sau cu o machetă. Băiatul meu mă sfătui să plantez ampelopsis[1] în amintirea vechii noastre insule unde această plantă aș putea spune că șiroia pe ziduri; eu înclinam către iedera obișnuită. Chestiunea a fost dezbătută cu grijă, apoi vreme de două ceasuri, până la masă, ne-am pus pe treabă. După ce a terminat cu Font-Verte, Renaud, care-și făcuse un obicei din a se instala la gheridonul din biroul meu de îndată ce vedea că mă așez ca să-mi rezolv lucrările, veni după mine. Camera sa de la primul etaj, simetrică și egală cu a mea, i-ar fi fost de-ajuns iar casa îi oferea și la parter sala boltită la capătul căreia luam de obicei masa. Dar el pretindea că, văzându-mă lucrând, îl stimulam; ne întorceam cu spatele unul la altul pentru a nu ne distrage atenția, fiecare sub lampa sa, eu cu nasul într-un deviz, el făcându-și lecțiile la latină. Când intra Irma aducându-ne pe o tavă suc de roșii cu lămâie, ne spunea, deși formula varia uneori:

– He! Ia priviți ce mai pereche! Un adevărat mic menaj!

Cuvântul îl încânta pe băiatul meu, dar nu și pe mine care-l găseam puțin cam vulgar dar care nu-mi displăcea în totalitate. Irma-fetiță mi-l crescuse pe Renaud de când avea doi ani. Ea îmi cunoscuse toate necazurile, mă urmase peste tot lăsându-și mama pe insula de unde fusesem alungată.

În seara plantării iederii, când își făcu apariția cu paharele aburite, mi-am pus ochelarii pe masă, m-am ridicat de pe scaun și întinzându-mă, m-am dus să mă așez lângă fiul meu.

– Gata, am terminat!

– Oh, eu am terminat de mult! Era ceva din Tacit. Știi, mie îmi place Tacit foarte mult. Când i-ai prins șpilul, e foarte ușor, totul e ca un fel de rebus. Ce-i asta?

[1] Plantă asemănătoare cu frunza de viță.

– Plicul pentru Peyrol. Suntem la sfârșitul lunii. Sau ți-e jenă să i-l dai? Noroc!

– Noroc! Nu, nu mi-e jenă deloc. Mai curând lui ar trebui să-i fie jenă. Pentru că mă face să-i simt al dracului de tare superioritatea!

– Mă uimești. Mie nu mi s-a părut deloc pretențios. Ba chiar mi-a vorbit despre părinții lui.

– Părinții lui n-au cum să-l vadă.

– Te rog să mă ierți dar Peyrol nu mi-a ascuns că sunt niște oameni foarte simpli. O familie de zidari. Nu ți-a spus și ție? Frații săi lucrează iar sora lui n-are decât școala primară. Lui singur i-a plăcut să studieze – astea au fost vorbele sale – și la sfatul învățătorului, părinții săi l-au dat la liceu. Simpatic, nu?

– Văd că știi o mulțime de lucruri despre el.

– E vina ta; ne-ai lăsat să stăm de vorbă.

Renaud luă plicul și a doua zi îmi zise:

– Peyrol îți mulțumește.

– S-a simțit jenat?

– Închipuie-ți că a vârât plicul în buzunar fără ca măcar să-l deschidă.

Urmă o tăcere, după care m-am auzit rostind:

– De ce nu-l inviți într-o duminică la masă? Aici, în casa ta. S-ar putea ca după asta să nu mai simtă nevoia să facă pe superiorul.

Renaud se uită la mine. Nu se aștepta la propunerea mea iar eu nici atâta. Dar vorbele fuseseră rostite și Renaud și întrebase:

– Duminică acum?

– Nu, nu poimâine. N-ar avea când să-și anunțe familia. Dar de ce nu duminica viitoare?

Acum mă uitam când la unul când la altul, așezați primul în dreapta, al doilea în stânga mea, și având între noi masa din grădină unde ne beam cafeaua. Hazardul ne așezase atât de perfect simetric încât formam o treflă ca pentru un joc de cărți. Dar jocul era lipsit de însuflețire. În timpul mesei aproape că nu schimbasem nici o vorbă așa că pentru prima oară am încurajat înclinarea Irmei de a se amesteca în discuție în timp ce servea. Acum, fălcile odihnindu-se, trebuia să umplu tăcerea. Numai că

în fața celor doi băieți, fapt ce m-a mirat și pe mine, mă simțeam în aceeași stare ambiguă în care mă aflasem când mă găsisem în curtea liceului. Adică intimidată. Vedeam sub bolta deasă duzii închizându-ne pe toți trei în Font-Verte. După ce-am băut cafelele, timpul se tărăgăna. Am recurs deci la modul clasic practicat în toate locurile și în toate circumstanțele.

– Dacă am asculta câteva discuri? Peyrol, ce fel de muzică îți place?

– Belcanto.

Răspunsul venise prompt, la fel ca și surâsul său franc în dubla fulgerare a dinților și a ochilor săi. Îl privisem pe Peyrol încă de la începutul mesei. Cu o lună mai înainte, în curtea liceului, nu m-aș fi oprit să-l privesc; abia acum îl vedeam pe Peyrol. Era un tânăr provensal sută-n sută, cu trăsături precise dar plăcute. Bănuiai că era un bărbat serios dar surâdea prea ușor și de îndată ce se declanșa acest surâs, ca adineauri de pildă, figura sa, a unui tip pur dar obișnuit, căpăta o acuitate deosebită. În surâsul acesta se oglindea tot caracterul său după cum caracterul altora nu iese la iveală decât atunci când plâng. Am rămas derutată. Pentru mine nu era chipul obișnuit al unui adolescent. Renaud surâse și el în ziua-aceea.

Cei doi băieți rămaseră în picioare la marginea mesei; apoi unul aduse din casă mai întâi patefonul, celălalt niște discuri, și începură să aleagă.

Alături de fiul meu, Peyrol era mai scund cu o jumătate de cap dar mi se părea mai solid. Renaud cam filiform („O, nu, rectifica el întotdeauna, eu nu sunt filiform; sunt longiliniu"), Renaud, la vârsta lui, avea nevoie să mai crească. La Peyrol creșterea se desăvârșise.

Discurile mergeau, noi le ascultam dar în același timp vorbeam, comparam. Renaud se lăsase și el antrenat. El, muzician cu o bună educație, celălalt animat de înclinările sale mediteraneene, discutau oarecum în contradictoriu ca să constate că în fond erau de aceeași părere. Vedeam însă clar că uneori Renaud, fără să-și dea seama, făcea pe importantul, pe cel care ține la părerile sale și atunci castaniul din ochii lui Peyrol începea să se aprindă, să strălucească, ceea ce mă făcu să am o părere bună despre el, dar în același timp orgoliul meu de mamă deveni

bănuitor în privința firii sale. Mă temeam să nu-l ia peste picior pe Renaud. La nu știu ce cuvânt al băiatului, când Peyrol trânti prea tare ușa deschisă, l-am văzut pe celălalt schițând un surâs și deschizând gura gata să riposteze; dar cum ochii săi se încrucișară cu ai mei, îmi observă brusc teama. Ridică din sprâncene, uitându-se la mine apoi surâse și-și coborî pleoapele părând a spune: „Bine, am înțeles, nu te neliniști! Îl voi lăsa pe pușți să peroreze!" În urma acestei bruște înțelegeri dintre Peyrol și mine, fără știrea lui Renaud, am rămas surprinsă, m-am simțit liniștită dar totodată și un pic vinovată. Și totuși am văzut că acea invitație, masa și după-amiaza petrecută în trei fuseseră benefice pentru băiatul meu care ieșise din singurătatea sa. Nici în insula noastră, nici la liceul dinainte, nici în cel unde se afla acum, nici în timpul vacanțelor sale, în sfârșit nicăieri nu-l văzusem împrietenindu-se cu cineva. Și aș fi dorit mult să aibă un prieten.

Într-o iarnă, la munte, unde în urma sfaturilor medicilor îl duceam cât mai des cu putință, Renaud se atașase de un băiat de vârsta lui care era imobilizat din pricina unui accident la ski. Avea pe atunci treisprezece sau paisprezece ani. În ciuda pistelor însorite, Renaud nu s-a îndepărtat de terasa hotelului vreme de trei săptămâni ajutându-l pe micul accidentat să se deplaseze sprijinindu-se de umărul lui iar el ținându-l pe după mijloc. Văzându-l prima oară făcând acest gest, am tresărit căci m-am recunoscut pe mine. M-am revăzut în amintire într-unul din ceasurile mele de demult stând alături de un tânăr slăbit sau rănit – nu mai știu exact – care se sprijinea de mine.

Cei doi băiețandri își scriseseră o vreme și când, la Paștele următor i-am propus fiului meu să se ducă două săptămâni la munte unde știam că va fi și prietenul său, Renaud făcu nazuri.

– Bine, dar nu dorești să-l vezi pe Jean-Rémy?

El ridică din umeri ca și cum n-ar fi ținut prea mult. Am insistat.

– Cum, băiatul ăsta chiar nu te mai interesează? De ce?

– Păi s-a vindecat.

Cuvinte al căror sens profund i-au scăpat fără să vrea. Deci iată că se repeta înclinarea mea către slăbiciunea altora, poate de asemenea înclinarea mea obscură de a nu mă atașa de ni-

meni. Oricum aș fi luat-o, exemplul și mai ales soarta mea apăsau asupra fiului meu iar această ereditate se dovedea a fi pur și simplu oprimantă. Până la zece ani trăise luând totul de la mine; după zece ani, începuse a lua și de la el; asta a fost singura deosebire. Se obișnuise cu singurătatea dar nu din aceleași motive pe care le avusesem eu. La mine fusese vorba de voință, de apărare împotriva zdruncinărilor familiale de care, grație soartei și grație mie, el fusese cruțat. Singurătatea mea mă înarmase împotriva vieții, singurătatea lui îl dezarma. Toată dragostea mea și perfecta înțelegere dintre noi nu-l împiedicau să facă parte din generația sa și eu știam că tinerii din vremea aceea se temeau de singurătate, că aveau nevoie de alții, și adesea puțin îi interesa cine erau. Oare nu aceasta era cheia răului și a neînțelegerii lor? Renaud trebuia să iasă încet din făgașul meu, să-l feresc să mă imite. Și atunci singurul mijloc nu era să încerc a înnoda în jurul nostru o prietenie sau chiar mai multe? Și cum nu se punea problema de a-l copleși cu prieteni de vârsta mea, pe care dealtfel nici nu-i aveam, prezența lui Peyrol nu merita toată atenția?

Aproape de ora șase seara am luat mașina ca să-l conducem pe invitatul nostru în satul său. Ne întelesesem să-și încheie duminica în familie. Cum treceam rar prin acele locuri, drumul mi-a făcut plăcere. Odată depășit un prim lanț de coline, la apropierea coastelor mai înalte, ne-au ieșit în întâmpinare răcoarea și vântul. Vara începând să dea semne la câmpie, în oraș și la Font-Verte, pe aceste înălțimi era încă stăpână primăvara. În jurul primelor case din sat începuseră a se aduna primele umbre ale serii, dar se mai vedeau încă destul de bine căsuțele cocoțate pe dealuri, vechiul meu vis de a-mi găsi pe vremuri salvarea într-o astfel de arcă. Peyrol mă rugă să-l las în Piața Primăriei și după ce ne-am luat la revedere i-am spus că duminica viitoare o vom petrece la țărmul mării.

– Am o bucățică de plajă la câțiva metri de apă de unde marea începea să fie destul de adâncă și unde se poate plonja. Dacă timpul e la fel de călduros ca azi, putem face baie în mare.

Băiatul meu fu de acord. În apa în care crescuse ca o mică amfibie, nu se temea de nici un rival iar eu știam acest lucru. Peyrol accceptă.

– Duceți-vă, zise Peyrol. Și rămânem înțeleși. Îmi voi lua costumul de baie. Și vă mulțumesc pentru ziua frumoasă de azi.

Ne zâmbi cu zâmbetul său frumos luminat din plin de becul din piață în timp ce eu întorceam mașina. Când am ieșit în șoseaua națională, i-am zis lui Renaud:

– Tu știi că încă nu-i cunosc familia lui Peyrol. Dar pun rămășag că și părinții și bunicii și străbunicii și stră-străbunicii săi și așa mai departe, toți sunt originari din colțul ăsta. Peyrol e un adevărat ligur.

– Ah, nu, nu tu!

– Ce nu eu?

– Nu! Toți profesorii ne-au năucit cu ligurii, primii locuitori ai țării, cu rasa ligură care se menține și azi, cu sângele ligur care a rămas curat și nu s-a amestecat cu alt sânge. Așa că te rog frumos vorbește despre altceva.

– Dar eu nu-ți țin un curs de etnografie. Îți vorbeam doar despre trăsăturile lui Peyrol, despre chipul său.

Ajunsă aici, am preferat să tac. Ligur sau nu, Peyrol îmi făcuse o impresie bună și ăsta era esențialul. Iar eu aveam încredere în duminica următoare.

Săptămâna care a urmat a fost bună pentru mine. Ea mi-a adus dintr-odată două afaceri importante care s-au adăugat lucrărilor pe care le aveam în curs. Cererile de devize îmi soseau mai curând primăvara, așa că mi-am încheiat deci destul de bine cel de al doilea sezon. Căci mai în toate mediile, în toate regiunile se generalizase nevoia ca oamenii să-și găsească locuri de odihnă sau case unde să muncească liniștiți, departe de orașe. Aceeași dare îndărăt din fața mașinismului și a funcționalului pe care o sesizaseră și alții îmi procură acum o remunerație la care altădată mi-ar fi fost greu să mă gândesc. Și dacă reușeam, asta se întâmpla pentru că știam să aplic în slujba altuia egoista mea dragoste de izolare, ingeniozitatea de a mă folosi de toate condițiile sale. Sălbăticia mea îmi adusese o clientelă, ne ajuta și pe mine și pe fiul meu să trăim de pe urma ei.

Fără vanitate, ajunsesem să mă descurc în munca mea și destul de bine prin mijloacele ce puteau compensa inconvenientul unei formațiuni profane. Căci nu făcusem niciodată vreun stagiu pe lângă vreun patron, ci improvizam. Dar nu-mi mena-

jam nici un efort, aveam gust, impuneam clienților să nu se abată niciodată de la regulile construcției regionale rurale care constituiau pentru mine cea mai bună călăuză. Și mai ales pe șantierele unde lucram știam să pun piciorul în prag împotriva specificului secular și exasperant al nepăsării provensale.

– În exercitarea meseriei dumneavoastră, îmi spunea adesea domnul Ricard, ar trebui să știți să faceți uz de farmecul dumneavoastră mai mult decât de autoritate; pe scurt, în loc de a face pe omul de afaceri, uzați mai curând de armele dumneavoastră feminine.

Văduv îngrijit, îmbrăcat corect, bărbat bine, care nu s-ar fi deranjat să iasă din dosul biroului său pentru nici un fel de vizitator, domnul Ricard îmi făcea un pic de curte mai mult din principiu. Nu-l țineam de rău pentru a păstra bunele relații dintre noi.

La fel ca și odinioară pe insula mea, am reușit destul de repede ca vecinii mei de fermă și pescarii să nu-mi mai spună „doamna Boussardel" din moment ce aveam o meserie. Toate hârtiile mele de afaceri aveau ca antet următoarele: *AGNÈS, decoratoare, instalații-restaurări,* împreună cu adresa, telefonul și numărul de înscriere în registrul comercial. Nu mi-e rușine să mărturisesc că uneori, citind unele devize proaspăt ieșite din mâna dactilografei, pipăiam distrată cu degetele, sus, în stânga paginii, reliefurile acestei rațiuni sociale, acestui prenume pe care mi-l alesesem.

Una dintre cele două afaceri despre care v-am vorbit îmi fusese trimisă chiar de domnul Ricard. Era vorba de munca obișnuită de a restaura o fermă veche din împrejurimi pentru un inginer de la un faimos complex industrial. Resentimentele mele împotriva acelui peisaj nu mergeau chiar atât de departe încât să refuz să-i ajut pe cei care doreau să aibă unde se refugia în fiecare seară.

Cealaltă afacere consta în a-mi asuma sarcina unui grup de case vechi achiziționate de niște prieteni ai unui client mai vechi de-al meu, case aflate în Corsica, din care ei voiau să facă o singură locuință mare. Am acceptat să mă ocup de acest șantier, dar sub rezerva colaborării cu un arhitect autohton ca să menajez susceptibilitățile locale și niște vizite pe acel șantier pe

care eu nu le puteam face prea des. Clienții au consimțit cu condiția ca acea casă să fie în „stil Agnès", formulă pe care domnul Ricard o inventase din amabilitate dar care prinsese, nefăcându-mă să surâd decât pe mine.

Semnând hârtiile pentru cele două afaceri care aveau să-mi permită cel puțin câteva luni să mă arăt mai dificilă în acceptarea altor cereri, m-am trezit sâmbătă singură. Și cum timpul nu se pusese de-a curmezișul planului meu, i-am urcat în mașină pe cei doi băieți încă de la patru și jumătate când au ieșit de la școală și ne-am îndreptat spre mare.

Nu prea era lume. Cei cincisprezece kilometri de țărm care în acea parte ne oferea și pește și posibilitatea de a ne scălda, erau – în timpul vacanțelor – tixiți de lume. Înainte de sosirea sezonului cald, proprietarii vilelor și ai hangarelor unde-și țineau iahturile se simțeau la ei acasă.

De mai bine de un an aveam și eu acolo pe țărm un hangar pentru o luntre, unde în partea de jos existau două paturi suspendate și în față o suprafață plană de pământ între două hățișuri de trestie de zahăr. Pe la bord, accesul la apă nu era posibil decât înotând. Mașina trebuia lăsată destul de departe, în spate, fiindcă poteca prin pădurea de pini care ducea la hangar era mult prea îngustă, iar celelalte terenuri închise îmi blocau intrarea pe modeștii mei o sută douăzeci de metri pătrați. Așa că ajungeam la locul nostru după o jumătate de oră de mers pe jos, descuiam hangarul întunecat unde se odihnea luntrea, făceam zece pași în umbră și canaturile deschizându-se spre mare, ne lăsam brusc îmbrățișați de soarele cerului și de soarele apei, de clipocitul valurilor printre stânci, de mirosul pinilor și al peștilor ce se frigeau la grătar prin împrejurimi. În jur, la cincizeci de metri de apă, se auzea adesea vara țârâitul greierilor. La început a trebuit să ne apărăm de tranzistoare. Dar Renaud și eu am pus la punct metoda contraatacului. Am adus de la Font-Verte un patefon vechi și la prima dezlănțuire a maniacilor puneam un disc cu o divă care țipa cât o ținea gura, o arie, mereu aceeași arie din Donizetti. Efectul era fulgerător: într-o clipă nu se mai auzeau decât valurile și greierii. Cei din jur, înțelegând despre ce anume era vorba, s-a încheiat repede un tratat de pace cu teritoriile limitrofe.

În acea ultimă sâmbătă din luna mai, odată intrați în hangarul ale cărui uși deschise ne-au descoperit într-o clipă un cer și o mare ca de foc, cei doi băieți au început, ca la un semnal, să-și scoată hainele de pe ei. Din câteva mișcări Peyrol se și dezbrăcase rămânând în slipul pe care-l purta pe sub pantaloni. Eu, cel puțin, nu mă așteptam la această metamorfoză atât de rapidă. Fără să-mi arunc privirea asupra lui avusesem totuși timp să-l văd. Niciodată n-aș fi crezut că un băiat atât de tânăr, un băiat doar de șaptesprezece ani poate fi atât de viril. Trupul său oferea un modeleu, o expresie – dacă pot să mă exprim astfel – care nu era cea a unui adolescent, și fără să vreau m-am gândit că Peyrol avea probabil în satul lui vreo „drăguță". Aparțineam unei generații pentru care nuditatea nu e un lucru neutru și fără urmare. Așa că am întors capul. Ca să am în fața ochilor ce credeți? Pe Renaud gol-pușcă fâțâindu-se prin hangar, intrând și ieșind din luntre, căutându-și slipul pe care ultima oară îl lăsase acolo. Și iată că eu, femeia coaptă, îmbrăcată, aflată între cei doi gemeni – unul de ambră, celălalt de ivoriu – care-și dădeau coate în semiîntuneric, am reacționat:

– Ei, hai, spune unde l-ai pus? Nu-i nimeni aici care să te vadă în afară de noi!

Mă privi năuc, iar eu i-am zis că „filiform sau longiliniu" era cazul să-și pună ceva pe el. Renaud nu replică, mă privi adânc în ochi fără a-și ascunde nuditatea și acea impudoare imobilă, acea tăcere îmi sporiră încurcătura. De câtva timp aveam adesea sentimentul că fiul meu săvârșea ceva nepermis; nu mă simțeam deloc la largul meu și starea aceasta deranja armonia dintre noi. Atent la atitudinea fiului meu, poate și la a mea, Peyrol nu se mai mișca, așa că am socotit de cuviință să-i spun:

– Nu te mira! În insula noastră Renaud a trăit ani în șir gol ca un vierme!

Micul ligur nu scăpă această ocazie pentru a surâde așa cum știa el, având chiar tupeul să-mi spună:

– Nu vă faceți probleme! Eu oricum, nu voi apărea în același costum ca al lui dacă asta e ceea ce vă neliniștește.

Un pic sufocată de această îndrăzneală, n-am putut răspunde nimic, mai ales că Renaud reîncepuse să-și caute costumul.

Amicul lui îl aștepta ca să intre împreună în apă. Eu și Peyrol stăteam în picioare unul lângă altul și tăceam. Reflexul după-amiezii care intra pe ușa hangarului îi aurea pielea în acel clar obscur cu care ochii mei se obișnuiseră.

Înaintând către micul debarcader am privit marea.

– Nu-l mai aștepta, i-am spus lui Peyrol fără să mă mai întorc iată, soarele a și început să coboare.

Nici n-am terminat bine această recomandare că întâi unul, apoi celălalt trecură pe lângă mine alergând, amândoi în chiloți de baie, cum se cuvenea, și dublul lor salt la zece metri distanță făcu să țâșnească lumina și apa.

Adusesem în termos mâncarea pregătită de Irma: masa de seară și masa pentru a doua zi. Blândețea serii se prelungea. Baia odată terminată, era încă mult prea devreme pentru masă și fiecare se apucă de ceva. Renaud începu să-și îngrijească luntrea. O botezase *Agnès,* lucru de care nu eram câtuși de puțin încântată și atunci mi-a spus că s-a gândit să-i zică *Vulturul mărilor*, așa că dintre două rele l-am ales pe cel mai puțin rău.

– Vrei să te ajut? l-a întrebat Peyrol.

– Mulțumesc, sunt obișnuit cu treaba asta.

Celălalt nu insistă, își luă o revistă și începu să citească. Vedeam că prietenia dintre ei nu se lega și, în ciuda dorinței de a nu interveni în relațiile dintre ei, trebuia totuși să le vorbesc despre culcare.

– Ia spuneți, băieți, cum vă aranjați pentru la noapte?

Renaud, mult prea ocupat de cromurile pe care le lustruia, nu păru să audă, și atunci am explicat mai pe larg:

– Știi, Peyrol, avem două paturi suspendate; patul lui Renaud se trage în afară și pot dormi în el două persoane. Dar să știi că se mai poate pune și o saltea în fundul luntrii, cu cearșafuri, pleduri și toate cele necesare; e foarte practic; eu am dormit adesea acolo.

Neprimind de la nici unul nici un răspuns, m-am uitat la Peyrol care, cu sprâncenele ridicate a așteptare făcu un semn către Renaud părând a spune: „Păi el e cel care trebuie să decidă!" Renaud însă își vedea de treabă înainte.

– Renaud, am spus, tu ce părere ai? Mie mi-e indiferent unde dorm dar vreau să știu unde fac paturile.

– Cum vrea el, spuse fără să se întoarcă. Dar te previn, Peyrol, în patul meu dublu e ca și cum ne-am culca împreună. Noaptea eu am un somn agitat, așa că te poți trezi cu câteva lovituri zdravene de picioare.

– Păi dacă nu e decât atât, ți la voi înapoia, zise celălalt cu umor. Dar cred că voi dormi foarte bine în barcă, doamnă.

După ce-am rezolvat și problema asta, am mâncat, apoi ne-am despărțit destul de repede. Discuția, ca și la Font-Verte, n-avea spor. Renaud se apropia greu de cineva și compania lui Peyrol nu era în măsură să-l stimuleze.

Culcată în patul meu suspendat de unde auzeam răsuflarea mării care mă făcea să visez, mă gândeam cu scepticism la ziua de mâine.

Apoi, încă de dimineață, a urmat împăcarea obișnuită. Vremea frumoasă, căldura timpurie pe care nu contasem zadarnic, băile repetate în mare, luntrea *Agnès* care a dat tot ce se putea aștepta de la ea și soarele, mai ales soarele, toate laolaltă duseră la răsturnarea situației din ajun. Întocmai ca orășenii care la țară descoperă o durată miraculoasă a orelor, a zilelor ce li se par prea scurte, simțeam odată cu baia de soare o liniște și o reîmprospătare de care mă miram întotdeauna. În acea pasivitate în care mă coceam de căldură, sub pleoapele lăsate fantasmele se volatizau, imaginația bolnăvicioasă înceta, dar momentele se înlănțuiau când goale, când pline, fără a fi nevoie să le susțin prin cuvinte. Știam că moleșeala aceea datorată căldurii îi liniștea pe cei agitați și că cei neliniștiți nu-și mai căutau ajutorul din afară. Într-o zi, o vecină de plajă, o necunoscută, mi-a zis:

– Eu trebuie să am tot timpul ceva de făcut, altfel simt că înnebunesc!

Am văzut-o apoi pe acea persoană micuță, cu gesturi repezite, în care am bănuit că se ascundea o maniacă ce nu-și găsea locul stând liniștită pe salteaua ei, sub soarele necruțător, vreme de câteva ceasuri...

Făcusem bine că-i adusesem pe cei doi băieți în hangar. Ziua își urma cursul și soarele drumul său și dacă judecam după mine însemna că și cei doi băieți se simțeau la fel de bine. Stăteau fără să scoată o vorbă dar acum tăcerea nu-i mai apăsa. Organi-

zasem această plimbare pentru ei, în interesul amiciției lor pe care o doream din tot sufletul pentru că Peyrol era simpatic.

La un moment dat, poate pe la ora unu după-amiază, m-am ridicat pe jumătate și am văzut în fața mea cele două trupuri tinere, fiecare pe salteaua lui de plajă, cum stăteam și eu pe salteaua mea, răbdând soarele, după care m-am lungit din nou. Eram toți trei închiși tot ca la Font-Verte, dar într-o sferă de aur ce se topea. De ce să mă fi neliniștit? Întinsesem cam mult coarda în ceea ce privea singurătatea noastră – a mea și a lui Renaud – iar acest tânăr necunoscut se prezentase în fața noastră cu chipul lui liniștitor, cu surâsul plăcut, cu toate aparențele unui tânăr dornic de un oarecare fast. Eu eram cu mai bine de douăzeci de ani mai mare ca Renaud; dacă Peyrol s-ar fi apropiat de el, ar fi restabilit într-un fel balanța.

– Vai ce bine e, am spus eu de sub pălăria de pai pe care-o lăsasem să-mi alunece pe nas; am auzit două glasuri gemene care, lipsite de timbru – unul fiind prea aproape iar celălalt prea departe – răspunseră da.

M-am întins, apoi am deschis palmele în fața soarelui ca și cum aș fi vrut să-l prind. Pe salteaua mea subțire mă prăbușisem tot mai mult în inerția mea fizică iar sufletul, sufletul îmi era parcă înfășurat în valuri de aur trăind beatitudinea și iluzia care le face pe femei să nu-și mai simtă oboseala, dar nici vârsta. Îmi spuneam: „De data asta iată-te angajată pe drumul pe care ți l-ai ales singură; vechea Agnès, mereu alarmată, mereu trasă înapoi de copilăria ei nefericită, de familie, Agnès cea sortită eșecurilor, încercărilor sortite înfrângerii dar nu și uitării, ranchiunelor înăbușite dar rămase vii în memorie, vezi bine că acea Agnès e departe de tine. Te-ai avântat în larg iar țărmul de pe care ai plecat a dispărut."

– Când crezi că vom mânca azi?

– Ce spui?

M-am ridicat tresărind și pălăria mi-a căzut pe piept.

– Oh, iartă-mă, mamă. Dormeai?

– Aproape.

Reconducerea lui Peyrol în satul lui chiar trăind pe un drum drept, a durat mai mult ca prima oară. Pasagerii mei nu vorbeau, ceea ce e adesea urmarea unei zile foarte plăcute. Asimilau ca și

mine aerul curat și soarele strălucitor care ne mai încingea tâmplele dar răcoarea serii ne obligă în curând să închidem geamurile. O moleșeală progresivă a lui Renaud pe umărul meu mă avertiză că ațipise. Privind la lumina tabloului de bord, am constatat că și Peyrol ațipise iar în momentele în care Renaud se lăsa mai puțin pe mine, am observat că cei doi băieți se sprijineau unul pe celălalt. Dar dubla lor toropeală trecând ca un curent de la un umăr la celălalt, ajunse până la mine, încât a trebuit să deschid radioul și să ascult muzică, ceea ce nu i-a deranjat câtuși de puțin pe cei doi. Văzându-i astfel mult mai vulnerabili la oboseală decât mine și zdrobiți ca niște cățelandri ce s-au jucat prea mult, m-am simțit înduioșată și plină de un orgoliu care-i privea pe amândoi.

Peyrol odată lăsat în piața satului, Renaud se trezi brusc. Dar nu-mi adresă nici un cuvânt înainte de a se vedea primele lumini ale orașului. Când am mai micșorat viteza din cauza traficului mașinilor mult prea numeroase, mi-a spus în felul lui deconcertant:

– Înțelegi, nu mă arunc niciodată de gâtul unui tip când n-am avut vreme suficientă să-l cunosc!

Mi-am înghițit saliva și i-am răspuns fiului meu, cu un aer degajat, că avea perfectă dreptate.

Peste patruzeci și opt de ore, clienții mei din Corsica susțineau că lucrările lor sunt urgente. După ce le făgăduisem că eram de acord să mă ocup de ele, acum mă poftiră să vin și eu cu ei în Corsica. În clipa când am primit telegrama m-am înfuriat, fiindcă nu crezusem că lucrurile vor merge chiar atât de repede și n-aveam chef să-i las singuri pe cei doi băieți. Dar îmbrățișând această meserie mă obișnuisem de multă vreme să mă supun exigențelor ei. Dacă aș fi ținut seama de treburile mele personale, unde aș fi ajuns? Și apoi știam din experiență că în astfel de cazuri, când clienții devin nerăbdători, era mai bine să mă apuc imediat de treabă ca să-mi crească bugetul. Femeia de afaceri care devenisem nu trebuia – pentru niște fleacuri personale – să-și piardă drepturile.

Am dat telefon să mi se rețină un loc la avion și după-amiază, sub duzi, am ținut un mic sfat împreună cu Irma și

cu Renaud. Nu era prima oară când îi lăsam singuri, dar de data asta intervenise un element nou.

– Țin ca totul să-și urmeze cursul ca și când n-aș fi plecată de acasă. Să învețiaici, cu Irma, iar la liceu cu Peyrol. Trag nădejde să mă întorc înainte de sâmbătă, dar dacă va trebui să mai stau dacă voi, băieții, vreți să vă duceți în hangar, duceți-vă fără mine. Am să vă las cheile. Nu vreau să vă lipsesc de o baie în mare sub pretextul că eu sunt nevoită să plec în Corsica.

– Mașina nu mi-o lași?

– Sigur că nu ți-o las! Cu ce vrei să mă duc mâine la aeroport?

– Păi nu pot să mă duc de aici până la mare cu motoreta cărându-l și pe Peyrol la spate.

– Dar Irma? Nu poate să vă ducă la mare cu mașinuța ei de doi cai putere cu care-și face cumpărăturile?

– Nu-mi place să conduc mașinuța.

– Dar nici nu vreau s-o conduci când nu sunt eu alături de tine! N-ai decât cincisprezece ani! Nu! O să vă ducă Irma. Nu-i așa, Irma?

– Cu multă plăcere. Am să le fac și o ciorbă strașnică de pește.

– Și n-ai s-o tachinezi?

Renaud ridică din umeri.

– Știi bine că nu! Dacă tu nu ești aici, treaba asta nu mai are nici un farmec.

– De ce te-ai bosumflat?

– Păi ți-am mai spus: nu-mi place când pleci de acasă.

– De ce?

– Cum, făcu el ridicând ochii spre mine, mirat de evidența care-mi scăpa: mi-ai spus tot timpul că oricând ți se poate întâmpla ceva.

– Ce să mi se întâmple? Doar am mai mers cu avionul în viața mea. Ba am mers chiar și împreună.

– Împreună, nu ți se poate întâmpla nimic. Sau atunci nu mă gândesc la așa ceva din moment ce suntem alături.

Deci deținea secretul acestor cuvinte menite să mă miște iar mai apoi să mă frământe vreme îndelungată. Uneori mă și întrebam dacă nu există și un pic de șiretenie în toată treaba

asta. Dar nu, era totuși sincer, și ceea ce-l deosebea de băieții de seama lui, ceea ce la un altul ar fi putut să pară intenționat, lui îi venea tocmai din lipsa de calcule și de frână, adesea chiar din lipsa lui de pudoare. Sigur că nu era un copil prost, dar intuiția îi întrecea cu mult inteligența. Mama din mine își dădea seama de acest lucru și era profund emoționată.

M-a lăsat deci sub farmecul acestor cuvinte. Până la plecare și chiar și după ce am plecat. Tot timpul cât am zburat m-am gândit la el căci noi ne despărțeam destul de puțin. Sus de tot, deasupra mării care scânteia, îl vedeam în fața ochilor pe Renaud, întins pe fotoliul lui de stofă roșie, cu picioarele sale lungi și goale sub lumina electrică ce picura din frunziș, și nu departe de el, Irma atentă, în picioare, în fața ușii de la bucătărie, ascultându-ne.

Cele câteva zile cât am lipsit – căci a trebuit să concep planul de restaurare, să-l pun pe hârtie și să pornesc în sfârșit lucrul pe șantier – despărțirea de Renaud m-a durut. De câte ori aveam o pauză în muncă, gândul meu se îndrepta spre el. În timpul traseului unde eram condusă dintr-un loc în altul, mă preocupam de peisaj sau mă prefăceam obosită închizând ochii pentru a nu-i vorbi în gând sau a-l vedea. Mi-l închipuiam, îl visam. Îmi apărea stând cu Peyrol într-o clasă goală, ascunzându-se de ceilalți la fel cum se ascundea și de mine căci, fidelă avertismentului său, nu mă amestecam niciodată în lecțiile lor. Îl vedeam în mașinuța Irmei în drum spre hangar, sau aruncându-se în apă de pe ponton sau mâncând unul lângă altul ciorbă de pește. Cu alte cuvinte, îmi lipseau amândoi.

O amărăciune îmi umbrea totuși aceste imagini: rezistența lui Renaud în fața camaradului său, refuzul lui de a se împrieteni cu el. Bruscând puțin reîntoarcerea mea, după o discuție amănunțită cu clienții mei în care toate lucrurile s-au lămurit, sâmbătă am luat un avion de seară ca să nu mai pierd timpul, și am pornit spre casă.

Când am ajuns, la Font-Verte era întuneric și toate ușile închise. Am dormit puțin, agitată ca un copil în prima lui zi de vacanță. La asta se adăuga și nerăbdarea surprizei pe care aveam s-o produc în hangar.

Nopțile se scurtaseră. Am pornit la drum cu noaptea în cap pentru a evita busculada duminicală spre mare și drumul a fost

destul de ușor de parcurs. Hangarul încă dormea; am deschis ușa cu precauție și am dat de Irma care-și făcuse patul în luntre. Am înțeles că Renaud se culcase în patul meu, iar Peyrol în celălalt, dar nu; patul meu suspendat era gol, mi-l păstraseră, iar cei doi băieți se culcaseră alături, în patul dublu. I-am văzut trezindu-se și privindu-mă, și după exclamațiile lor întretăiate de lovituri prietenești, după busculada lor de a coborî din pat în slip și a se duce la dușul de afară, disputându-și-l, alergând până la ponton și încercând marea cu piciorul, mi-am dat seama că, în sfârșit, pragul fusese trecut: Renaud cedase și prietenia dintre cei doi se înnodase.

– Justin! strigă fiul meu, și astfel am aflat că Peyrol se numește Justin.

– Da, Renaud, răspunse celălalt, care din politețe revenise lângă mine.

– Hai să facem o cursă. Până la geamandură și îndărăt. Îți dau douăzeci de metri avans.

– Nu-i cinstit! Știi sigur că vei câștiga! Eu nu înot decât bras.

– Voi înota și eu tot bras.

– Du-te, Peyrol, i-am spus. Du-te...

Până la urmă, împingându-se, trăgându-se, au căzut în apă și au băut câte o gură zdravănă într-un fel de bolboroseală plină de strigăte. Răsărea soarele. „E mai bine, mi-am zis, să rămân pe mal; văd că gheața s-a rupt; a fost de-ajuns să lipsesc câteva zile."

Am rămas pe plajă toată dimineața, resimțind truda zilelor petrecute pe șantier și noaptea aceea foarte scurtă. Nu aveam nici cea mai mică dorință să mă scald. De îndată ce-am mâncat, m-am retras singură ca să-mi fac siesta și am binecuvântat pinii care se întindeau peste acoperiș, căci se făcuse foarte cald.

Când am coborât, i-am găsit pe cei doi băieți pe cale de a sporovăi pe saltelele lor de plajă pe care se așezaseră la umbra copacilor. Văzându-mă, s-au oprit.

– Vă deranjez?

– Vorbeam despre matematică.

– Oh, atunci vă deranjez. Și am făcut un pas spre a mă întoarce.

– Dar nu, te rog, rămâi cu noi!

M-am așezat pe o saltea. Apoi s-a făcut liniște și cei doi se uitau la mine.

– Ce zici, Justin, să-i spunem?

– Dacă vrei...

– Atunci spune-i!

– Spune-i tu! Doar e vorba despre tine.

– Bine.

Renaud rămase un moment tăcut ca și cum în clipa în care se pregătea să spună ce avea de spus, descoperise enormitatea a ceea ce urma să povestească.

– Ei bine, n-ai să mă crezi...

– Despre ce-i vorba? Hai, dă-i drumul!

– Foarte bine. Ne-a dat o lucrare la matematică. Ghici al câtelea sunt acum?

– Nu știu. Probabil penultimul în loc de ultimul din moment ce ești atât de victorios.

– Ah, Justin, o auzi? Ei bine, mamă, sunt al douăzeci și treilea din patruzeci.

– Nu se poate! Dar e un succes, nu glumă! Ai urcat uimitor!

– Din moment ce-o spui! Profesorului nu-i vine să creadă!

– Asta datorită dumitale, Peyrol!

– Mai ales datorită lui, zise Peyrol. Știți cum se întâmplă: când ții cu tot dinadinsul să înveți...

– Dar e un eveniment! Sunt grozav de mulțumită! Din moment ce începi să-ți revii, putem trage nădejde să obții media de trecere?

– La bacalaureat? întrebă Peyrol. Tot ce se poate.

– Câte săptămâni mai sunt până la examen?

– Șase sau șapte, zise fiul meu. Încă nu s-a fixat data.

– Încă șase săptămâni! Crezi că-ți vei putea păstra suflul până atunci?

– Ascultă, spuse el obiectiv, trebuie să-ți spun că acum mă descurc. Nu de mult; de vreo opt zile. El mi-a explicat și eu am priceput șpilul.

– Eu nu sunt totuși primul din clasă, zise celălalt. Ține seama că și eu am tot șase săptămâni până la examen.

– Tu nu te poți compara cu mine. Mă și întreb dacă ți-a mai rămas ceva de învățat la matematica superioară. Să nu te neliniștești din pricina lui, mamă, căci este arhipregătit. Și are merite deosebite. Internatul îl ajută să se concentreze.

– Într-adevăr, zise Peyrol, nu ești niciodată singur și totuși dacă vrei poți să fii singur.

Oare fiul meu spusese toate acestea ca să mi-l facă mai simpatic? Până atunci nu mă preocupase viața lui Peyrol ca intern. Nu-i cunoșteam decât chipul lui de la Font-Verte, din hangar și în trecere, din mica piață a satului unde-l lăsam noaptea. Acum rămăsese visător sprijinit într-un cot pe salteaua lui. Deși bine format pentru vârsta lui, o grație de adolescent plutea încă în jurul său.

– Ah, copii, am spus. Ce păcat că ne despărțim în seara asta înainte de masă. Altfel am fi stropit evenimentul!

– Dar, mamă, cum tu nu erai aici ca să-l duci cu mașina în sat, el și-a anunțat părinții să nu-l aștepte.

– Atunci bravo! Să rămânem aici! Vom pleca mâine în zori, vă convine? Irma! Irma, ia vino! Renaud a repurtat un frumos succes la școală. Găsește-ne o sticlă de șampanie, dar bună, pentru masă. Te descurci tu prin împrejurimi. M-aș fi dus eu însămi, dar m-ar împiedica să mă scald și eu cu băieții ăștia. Haideți în apă!

Chiar a doua zi seara, rămasă singură cu băiatul meu, i-am împărtășit ideea mea. Să-l luăm pe Peyrol acasă la noi până la examen. Fiecare dintre ei va fi avantajat în ceea ce privea învățatul și acel prim succes la matematică al lui Renaud trebuia urmat de altele. Cu un aer gânditor, Renaud fu de acord cu atât mai mult cu cât îmi zise:

– Ar trebui să-i propui tu, mamă, invitația să vină de la tine!

Acel rol ospitalier îl flata și eu l-am invitat fiindcă am văzut că cei doi băieți se împrieteniseră. Mutarea s-a făcut în cursul săptămânii. Am închiriat o motoretă pentru două luni și tânărul aducându-și valiza lui de carton s-a stabilit la Font-Verte, la parter, în camera de oaspeți. Camera se afla sub biroul meu, se intra acolo prin sală și dispunea de unul dintre turnulețele patrate amenajate ca sală de baie.

Dar din păcate nu ne-am găsit toți trei un *modus vivendi* sau mai curând, cum spunea fiul meu în pedantismul lui de școlar, *modus laborandi.* Renaud se împărțea între sala de jos unde învăța cu Peyrol la matematică, și biroul meu de la primul etaj unde venea să-și facă restul lecțiilor. Pentru mine era incomod, pentru oaspetele său, nepoliticos.

– Instalați-vă unul lângă altul la parter. E odaia cea mai răcoroasă din întreaga casă. Eu sunt obligată să rămân sus: acolo am toate dosarele și planșa cu desene. Ca să lucrăm în trei, e cu neputință: biroul e prea mic.

N-am mai adăugat că prezența lui Peyrol mă deranja în munca mea.

– Deranjez pe toată lumea, spuse el.

– Îți interzic să vorbești astfel. Sunt încântată că te afli aici în casă. Întreabă-l pe Renaud dacă am obicei să poftesc la mine pe cineva care mă deranjează.

– Așa e, Justin, poți s-o crezi. Când n-are ea chef de ceva nu spune nimic pentru că e politicoasă, dar acest lucru se simte. Nu-l ascunde. Să știi că cu nimeni nu s-a purtat cum s-a purtat cu tine.

Altă schimbare: prezența lui Peyrol a inaugurat la Font-Verte epoca discuțiilor serioase. Eu nu eram pregătită pentru asta. Eu cu băiatul meu vorbeam de la un an la altul despre diversele incidente de peste zi și despre lucruri nesemnificative. Acum, între cei doi colegi de liceu aveau loc, în prezența mea, vii dezbateri.

La masă sau după masă, sau în pauzele pe care le făceam în timpul lucrului, asistam puțin speriată la controversele celor doi privind părerile lor despre profesori și despre lecturile greu de digerat, sau despre exercițiile fizice la care tinerii liceeni se provoacă și se comportă ca cerbii ce se înfruntă în pădure. Iar eu, eu eram intrusa, incompetenta care n-avea de ce să se mire dacă ei nu discutau decât despre problemele lor trecând în revistă deformarea profesională a celor de la catedră, succedările jazzului, naturismul lui Rousseau și naturismul în general, invaziile barbare și invazia ciberneticii. Îi urmăream de departe pe cei doi vorbăreți și Renaud arătându-se adesea cel mai categoric și mai fără replică dintre ei doi încercam adesea

să-l aduc la niște orizonturi mai modeste, fapt ce-l dezamăgea grozav venind din partea mea.

– Tu nu știi să discuți, îmi spunea el cu o mutră plină de superioritate.

Noroc că toate astea nu erau în detrimentul studiilor sale. N-aveam nevoie să-l mai întreb despre progresele la matematică la care, în ciuda eforturilor sale, rămăsese cel mai slab fiindcă își striga în gura mare succesele. Într-o seară, de față cu Peyrol, la masă, care era momentul când se putea elibera de eforturile sale școlare și de obsesia examenului de bacalaureat care se apropia cu fiecare zi, nu m-am putut abține să nu-i spun că totul i se întâmpla fiindcă disprețuia științele, și rău am făcut, fiindcă i-am dezlănțuit spiritul de contradicție.

– Dar eu nu disprețuiesc științele! Am părerea mea despre ele. Dacă n-aș fi știut nimic mi-ar fi fost groază de ele. Ei bine, instinctul meu nu mă înșală. Acum, când văd de aproape despre ce este vorba, nu mă mai las prins.

– Oh, oh! Și acum de ce anume te lași prins? Spune-ne și nouă.

– De tot restul: literatură, arte, sensibilitate, imaginație creatoare...

– Dacă tu crezi că nu există imaginație în matematică te înșeli, zise Peyrol.

– Eu nu numesc asta imaginație ci abstracțiune!

– Te joci cu vorbele. Nu-ți place materia, asta-i totul! Mă rog, e dreptul tău.

– Pardon, eu raționez! Când nu-mi place ceva pot spune întotdeauna și de ce nu-mi place. Științele sunt sterile, sunt ca stânca lui Sisif. Ele nu fac altceva decât să te tot dea înapoi, apoi din lege în lege te ajută din nou să urci dar niciodată în vârful stâncii. Atunci cui servesc vin eu și te întreb?

– Mie, spuse cu blândețe Peyrol și o lumină alunecă din ochii săi către mine. Îmi servesc mie să fiu altceva decât un mărunt zidar de țară ca tata și ca fratele meu. Voi intra la un arhitect și poate că într-o zi voi fi eu însumi arhitect.

Renaud fu de acord cu el pe plan practic. Dar adăugă că istoria sensibilității fusese altfel marcată în ceea ce privește

căutarea Graalului decât teoria relativității și că el ar fi mult mai mândru să fie un Rimbaud decât un Poincaré.

Ascultam toate astea fără nici o plăcere. În paradoxurile lui Renaud puteam recunoaște o tendință elementară a spiritului său și puțin și al meu, dar prezența lui Peyrol între noi schimba totul. Peyrol care cu atâta răbdare și zi de zi umplea golurile din cunoștințele acestui acuzator public. Suficiența plină de gesticulări a fiului meu mă agasa ca și disprețul părerilor sale contrare. Dar Peyrol lăsase totul să treacă surâzând.

– Singurul lucru pe care-l socot interesant în progresul științei, continuă oratorul ieșit din pântecele meu, sunt noile mituri. Miturile științifice moderne.

Era prea mult pentru mine.

– Copii, mă sufocați. Ați lucrat toată ziua, eu la fel, și s-a făcut foarte cald. Suntem sub copaci în jurul unei minunate piftii de vită. Haideți să ne bucurăm de ea.

– Dar, mamă, discutăm! Vezi, Justin, că ea nu știe să discute?

– Bine, sunt de acord cu tine: nu știu să discut. Fie-vă milă de sărmana ilotă.

Peyrol izbucni în râs. L-am privit mirată; ceea ce spusesem nu era chiar atât de caraghios. Să fi fost și el împotriva mea? Îi străluceau și dinții și ochii.

– Iertați-mi râsul, zise el, și rostind aceste cuvinte accentul său provensal mi se păru și mai cântat; dumneavoastră ilotă? Când vă văd așa, aurie din cap până în picioare, cu rochia asta subțire, cu un mic castravete murat în vârful furculiței, nu prea aveți aerul unei sărmane ilote.

Am rămas cu furculița în aer.

– Oh, făcu Renaud, dacă acum te apuci să-i faci curte...

Apoi veni ziua pe care trebuie s-o numesc, pe care o numesc în amintire „ziua aricilor de mare". În ciuda a orice, viața noastră rămăsese centrată în hangar. Toată săptămâna eram foarte ocupată, cei doi băieți fiecare cu examenul său, erau la fel de ocupați, eu nu mă amestecam în treburile lor, nici ei în treburile mele. Hangarul era halta comună unde ne întâlneam. Timpul se oprea pentru treizeci și șase de ore și uitam tot ceea ce nu era mare, soare, sport, lăsând trupurile să ni se înfrățească

cu soarele și apa. Eram o bună înotătoare dar învinsă de Renaud îl învingeam la rându-mi pe Peyrol. Pentru a-i urma în performanțele fanteziste pe care le inventau, trebuia să fac eforturi, dar uneori îmi făcea plăcere să-mi uit vârsta și să uit că eram femeie. Peyrol îmi admira suflul pe care încă nu mi-l pierdusem, suflul meu din anii tinereții. Renaud vru să facă dacă mai putea – ca atunci când era mic – să se urce pe umerii mei în apă, și de acolo să-și dea drumul în mare. L-am putut suporta, și când a sărit în apă am reușit chiar să rămân în picioare. Peyrol mă privea surâzând. Îmi plăcea să cred că-l uimisem. Îmi revenise bucuria jocurilor violente care au gustul emulației și al exhibiționismului.

– Vezi, Renaud, că încă n-are rost să mă retrag...

– Mie mi se pare că ești formidabilă, strigă el.

Ca și când m-ar fi împins diavolul, am adăugat:

– Sunt sigură că chiar și pe Justin aș putea să-l țin pe umeri! Dar privirea mea și a lui Peyrol încrucișându-se, l-am auzit spunând cu mai mult bun-simț decât mine, că mai curând s-ar urca pe umerii lui Renaud. Și-i și sări în spate. Apoi amândoi, crawl și bras, mă antrenară și pe mine în larg.

– Vedeți dacă se vede fundul, strigă Renaud care ne lăsase în urmă. Sub trupurile noastre din pricina refracției, apa era nici verde nici albastră și lumina amiezii o străbătea fără s-o dilueze. La fund, la o distanță verticală ce nu putea fi evaluată – doi metri, cinci metri – întinderi policrome de nisip în mijlocul unui haos de mușchi verde, atrăgeau privirea prin aspectul lor neted. Renaud execută saltul delfinului și se scufundă.

– Formidabil! strigă el țâșnind la suprafață. Știi, când ajungi jos, izbești cu piciorul în nisip și-ți faci vânt la suprafață cu brațele pe lângă corp, drept ca o lumânare. Uită-te cum fac eu!

Și repetă figura.

– Fii atent! Tragi aer în piept și când ajungi jos îl dai afară. Apoi lovești cu piciorul în nisip și-ți faci vânt în sus!

Justin încercă, nu reuși de prima oară, dar când izbuti și ajunse sus mărturisi că era o senzație deosebită.

Oare să risc și eu? Mă simțeam ispitită.

– Mamă, tu nu vrei să încerci? Uite, merg eu cu tine.

– Nu te deranja.

Am tras aer în piept și prima oară 'n-am atins nisipul. Am urcat dând din picioare. Fundul era mult mai adânc decât părea. A doua oară am atins fundul, am lovit nisipul cu amândouă picioarele, și în clipa aceea am simțit o durere ascuțită, sfâșietoare. Am făcut prostia să țip și am înghițit apă. Am revenit la suprafață sufocată și m-am lungit pe apă făcând pluta.

– Am pus piciorul pe un arici de mare!

Băieții se precipitară, plini de remușcări. Îmi examinară tălpile și ochii lor se căscară larg.

– Ai ace peste tot. La ambele picioare!

– Ha! Ai crede că sunt două pernuțe de ace, ziseră ei. Trebuie să fi fost o colonie de arici de mare!

– Parcă m-ar fi curentat, am zis.

– Să ne întoarcem la mal.

– Da...

Am înotat escortată de cei doi, cu picioarele ciuruite.

– Dar cum am să ies din apă? Fiindcă nu pot pune picioarele pe pământ... țepii vor pătrunde și mai adânc... și nu vor mai putea fi scoși.

– Taci că-ți pierzi suflul, zise Renaud.

– Ceea ce v-a produs acest șoc se datorează faptului că ați fost înțepată în talpă, zise Peyrol.

– Apropie-te de mal pe spate, zise Renaud. Vom face un scaun din mâinile noastre.

Cei doi băieți se apropiară de mine, mă ridicară pe mâinile lor înlănțuite, iar eu m-am prins de gâtul lor. Cei doi băieți mergeau încet, le simțeam mâinile tremurând și-mi era frică să nu cumva să cădem toți trei. Îi auzeam gâfâind ușor.

– Renauld, zise la un moment dat Peyrol, lasă-mă s-o duc eu. Tu du-te și caută un șezlong de nuiele, va fi mai bun decât o saltea de plajă.

Am protestat că eram grea, că Peyrol nu mă va putea duce, dar cum el nu răspundea nimic mi-am împletit brațele în jurul gâtului său. Peyrol și-a desprins ușor mâinile din cele ale lui Renaud, m-a apucat cu o mână de talie și cu cealaltă de șolduri; brațele vânjoase îmi strângeau trupul. Se clătină un pic, apoi se înțepeni bine pe picioare. Oare apa să se fi scurs atât de repede de pe noi? Fiindcă, strângându-mă în brațe, îl simțeam fierbinte.

Îi vedeam chipul foarte aproape de al meu perlat de sudoare. Mă privea cu ochii lui limpezi, numai că de data asta nu mai surâdea. Câteva picături – de apă sau de sudoare – îi luceau pe piept. Toate acestea însemnau timp, iar Renaud nu mai venea cu șezlongul. Mi se părea că timpul se lungește la infinit. Și atunci m-am simțit brusc rău, am avut o slăbiciune, fruntea mi s-a înclinat, mi s-a înclinat până când am întâlnit moliciunea, dulceața călduță și umedă a pielii sale.

Când mi-am venit în fire, eram întinsă pe șezlong, cu o pernă sub glezne. La umbra copacilor.

– Ești albă ca varul, zise Renaud. Nu te simți bine? Și se aplecă spre mine.

– Ba da, ba da! Dar Peyrol are dreptate: tălpile sunt de vină; nu suport nici cea mai mică atingere.

Plin de autoritate, Peyrol îmi umplu până sus un pahar cu whisky. Am întins mâna și l-am luat. S-a uitat la mine până l-am băut tot.

– Am să iau două pensete din cutia ta, zise Renaud.

Îi cunoșteam îndemânarea, se clasase întotdeauna primul sau al doilea la lucrările practice de științe naturale. Așa că mi-am lăsat picioarele pe mâna lui.

– Va dura mult, spuse el înainte de a se apuca. Sunt o mulțime. Voi începe cu cei care sunt mai ușor de scos. Dar te rog să nu te uiți.

Mi-am rezemat ceafa de spătar. Nu simțeam nimic. Din când în când Renaud, cu un genunchi pe pământ, trântea câte o înjurătură nevinovată: unul din țepi se rupsese, altul intrase adânc în carne. Încet, încet, degetele sale deveniră mai dure, mi-am dat seama că se enervase și mi-a scăpat un vaiet; m-a lăsat și s-a ridicat în picioare. Cu cotul brațului gol, îndoit, și-a șters fața de sudoare și și-a regăsit suflul.

– Nu mai pot continua, îmi tremură mâinile, mi-e frică să nu-i fac mai rău!

Rămase în fața mea neputincios și nefericit.

– Bieții mei copii, v-am stricat duminica. Tocmai voua care aveați atâta nevoie de odihnă în acest moment.

– Dar cu rășină nu-i putem scoate? întrebă încet Renaud.

– Din pinii ăştia de aici n-ai să poţi face un bulgăre destul de suplu pentru a-i scoate.

Erau primele cuvinte ale lui Peyrol de când mă purtase în braţe.

– Atunci, reluă Renaud, s-o ducem la doctor, dar unde?

Peyrol puse pe masă paharul meu gol pe care mi-l luase şi pe care încă îl mai ţinea în mână, ocoli şezlongul, se ghemui în faţa picioarelor mele şi le examină atent.

– Un cuţitaş de oţel, foarte fin... Ai aşa ceva? îl întrebă el pe Renaud.

– Oh, făcu acesta.

Peyrol nu mi-a cerut părerea. I-am auzit pe amândoi discutând şi dispunând de mine. Le-am spus că există un bisturiu pentru incizii în trusa de lângă tacâmuri precum şi toate cele necesare pentru flambarea instrumentelor.

Peyrol a luat trusa şi a deschis-o.

– Să nu-i faci vreun rău, a zis fiul meu.

– Tu ţine-o să nu se mişte. Valorează mai mult decât să-mi spui prostia asta! Vezi bine că ei nu i-e frică!

Voiam să-i ajut.

– Renaud, aşează-te pe picioarele mele... Încetişor... S-ar putea să mă mişc, s-ar putea să-l împiedic să-şi facă treaba! Aşa... Acum e bine. Şi te rog nu vorbi cu el, să nu-l tulburi.

Şi am rămas pe mâinile lui Peyrol. Mai puţin delicate decât cele ale fiului meu, dar precise şi ferme. Nu mă surprindeau. Le rememorasem, nu mai ştiu când, pentru forţa lor vizibilă; sigur că se fortificaseră efectuând treburi mult mai dure decât nişte mărunte disecţii de elev. Acum eram supusă la o încercare mult mai dură; Renaud scosese doar ţepii de la suprafaţă; Peyrol trebuia să-i scoată pe cei ascunşi în carne. Primul pe care l-a atacat a fost mijlocul tălpii piciorului. A trebuit să mă agăţ cu disperare de mânerele şezlongului, să-mi muşc buzele. Nu atât de durere cât de iritare şi de exasperare. Aş fi ţipat ca atunci, pe fundul apei, căci simţeam aceeaşi durere ascuţită care mă străpungea, un supliciu ca o tortură chinezească. Nu voiam să strig, nu voiam să plâng, am strâns din pleoape să nu-mi scape vreo lacrimă căci Renaud mă urmărea cu privirea şi vedea cât sufăr.

Apoi s-a produs ceva ce n-am înțeles. Parcă trecusem un prag, am încetat să mă mai chinui, să localizez durerea, să mă mai gândesc la ea. Simțeam încă mâinile, mâinile lui Peyrol. Cel puțin așa credeam. Deci m-am lăsat în voia lor. Putea să mă facă să sângerez, să mă taie până la os: n-aveam să mă mai plâng! Între el și mine se stabilise o înțelegere. El însuși, nu știu cum, și-a dat seama de supunerea mea. L-am auzit spunând că eram curajoasă, că să fi fost o alta ar fi țipat ca din gură de șarpe.

Am deschis ochii dar n-am mai văzut chipul neliniștit al lui Renaud ci spatele lui gol. Liniștit, pentru că eu eram calmă, îl privea pe Peyrol operând. Trupurile lor arse de soare, dar puțin diferite – unul de aramă și altul de bronz – se aplecaseră spre picioarele mele. Din atitudinea lor am înțeles că greul trecuse. Apoi au înfășurat picioarele în niște cârpe ude și reci.

– S-a terminat?

– Nu vi s-a părut că a durat prea mult? întrebă Peyrol și explică apoi cum procedase, și numărul de țepi toți extirpați fără excepție și îngrijirile ce trebuiau să urmeze, dar îl auzeam doar pe jumătate.

I-am mulțumit fără să mă mișc, cu mintea aiurea, cu ceafa înțepenită. Pleoapele mi se închideau. Printre gene îi zăream pe cei doi băieți în picioare. Tăceau. Renaud ne observa, ne cântărea când pe mine, când pe Peyrol și aștepta. Aștepta ce? Brusc, l-am văzut îngenunchind și sărutându-mi glezna, ridicându-se și aruncându-i celuilalt o privire neagră. Am închis ochii.

Mă lăsară să ațipesc și mai târziu, în cursul zilei, am presupus că mâncaseră singuri, în tăcere. Amândoi își făcuseră siesta întinși pe spate pe saltelele lor de plajă, nu departe de mine, și după-amiaza începuse a scălda totul într-o lumină din ce în ce mai portocalie. După respirația lui Peyrol se vedea limpede că dormea dar de fiul meu eram mai puțin sigură.

Ceea ce mă reținu la Font-Verte în zilele următoare n-au fost picioarele mele rănite. Chiar a doua zi după accidentul meu stupid, eram dusă să fiu examinată de medicul meu din oraș care nu-mi dădu decât unele îngrijiri în plus. I-am transmis lui

Peyrol felicitările doctorului, dar repede, în câteva cuvinte, într-un moment când Renaud era întors cu spatele. Am pretextat că trebuia să stau întinsă pe șezlong și am cedat unei moliciuni generale. Căldura creștea, data examenului se apropia și cei doi băieți aveau nevioe de mine. La prânz și seara se întorceau abătuți și nervoși. Târziu, după-masă, în grădină, unde întinsă pe șezlong gustam răcoarea, mi se întâmpla, împotriva obiceiului meu, să întreb:

– Vă descurcați, băieți? Aveți nevoie de ceva? Și întorceam capul spre ferestrele lor luminate, larg deschise în noapte. Fereastra lui Renaud era la etaj, a lui Peyrol, la parter. La ultima trecere în revistă a materiei se supăraseră, fiecare studiind la el în cameră, sporindu-și eforturile. Măsuram durata studiului lor după orologiul cel mare care-i ținea companie lui Peyrol în sala boltită și al cărui sunet profund bătând orele și jumătățile de oră, nu-l tulburau deși se auzeau până la mine, sub duzi.

Adesea eram obligată să le atrag atenția că era foarte târziu. La chemarea mea auzeam scaunele scârțâind pe dalele de piatră și cei doi se iveau deodată, cu ochii măriți de oboseală; veneau lângă mine să bea băutura proaspătă de fructe care-i aștepta. Mă regăseam între ei doi ca două mari fructe vii de esență atât de diferită, unul, carne din carnea mea, celălalt din carnea altei femei. Apoi se întorceau, se despărțeau din nou și se îndreptau spre paturile lor. Luminile se stingeau. Eu mai întârziam, închipuindu-mi că aud în interiorul casei răsuflarea liniștită a somnului lor.

Dimineața, dactilografa mea sosea din oraș iar cei doi băieți veneau la masă, cu punctualitatea lor de liceeni și până seara, când se întorceau, îi așteptam și visam cum nu visasem niciodată în viața mea. Așa se explică faptul că m-am lăsat surprinsă de un telefon la care n-ar fi trebuit să răspund; *mea culpa:* dacă m-aș fi aflat la treabă, așa cum ar fi trebuit, la vreun furnizor sau pe vreun șantier, inteligenta Irma m-ar fi scăpat de acea convorbire așa cum știa ea s-o facă adulmecându-i din instinct pe inoportuni, răspunzând că nu știa când mă voi întoarce, iar după aceea ar fi putut spune că voi veni peste câteva zile. În loc de toate astea am ridicat eu însămi receptorul – căci pusesem aparatul la îndemână, lângă divan, în timpul siestei – și am încasat lovitura.

La drept vorbind, o lovitură destul de ușoară. Oricum mai puțin dură decât își închipuia cea care își spuse numele la capătul celălalt al firului. În orice caz mai puțin sensibilă decât aș fi fost dacă aș fi primit-o cu câteva săptămâni mai înainte. Ziua aricilor de mare care mă șocase și mă obligase să lenevesc mai apoi la Font-Verte, acționase asupra mea ca un tranchilizant. Acea săptămână de stat degeaba pe care o dedicasem celor doi băieți, revine în amintirea mea ca unul dintre cele mai plăcute momente din acea perioadă. Una din acele halte ale vieții în care spiritul copleșit de o mare armonie, aproape de fericire, își spune: „Eh, poate să mi se întâmple orice că nu-mi pasă". Și nu te mai gândești că fericirea e scurtă, și că mai există și ziua de mâine. Și apoi era mult prea mare disonanța dintre acea lume a mea și lumea de unde sosea cea care mă sunase la telefon. Căci prin vocea Henriettei vorbea vocea fostei mele familii, familia mea dacă ne luam după registrele de stare civilă.

Când i-am auzit numele, i-am spus să aștepte puțin sub pretextul că trebuia să închid ușa fiindcă se auzea zgomot. Fără să mă ridic de pe divan, sprijinită în perne, m-am uitat în jurul meu, ca un ultim răgaz, bucurându-mă de camera boltită, întunecoasă și închisă ca să nu intre căldura de afară. Dar cum cealaltă se neliniștise, a trebuit să duc receptorul la ureche.

Acea Henriette nu-mi telefona din Paris ci dintr-un hotel din orașul de lângă mine unde coborâse cu un ceas în urmă, din rapidul de dimineață. Venise special în Provence ca să mă vadă și cumnată-sa Jeanne o însoțea. Henriette, Jeanne? Erau cele două femei care în viața mea anterioară se numeau odinioară – și trebuiau să se mai numească încă – Henriette-Gaston și Jeanne-Paul conform vechii obișnuințe a Bousserdelilor, după numele mic al bărbaților lor. Deci erau soțiile verilor mei primari. Verișoarele mele. M-am frecat la ochi.

La început am refuzat să le primesc, dar ele se așteptau la asta și mi-am dat seama că această opoziție n-ar fi însemnat pentru ele decât un obstacol ultim și neglijabil după oboseala și plictisul călătoriei și mai ales după cât trebuia să le fi costat efortul de a discuta cu mine, stăpânirea amorului-propriu atât al lor cât și al întregii familii. Henriette își înmulțise argumentele pe care le simțeam coapte: nu vor pleca înainte de a da ochii cu

mine, trebuia deci să-mi dau seama că nu bătuseră degeaba atâta drum fără un motiv grav, că nu uitaseră că rupsesem toate legăturile cu familia de peste zece ani și motivul vizitei lor nu era în nici un caz „prelungirea trecutelor acțiuni judecătorești la care m-aș fi putut gândi", zise ea cu o precizie procedurală pe care am recunoscut-o în ciuda timpului scurs; în sfârșit, trebuia să fiu mulțumită că n-o ținea de rău pe „mătușa Marie", adică pe mama, singura vinovată de ostilitățile ale căror victime fusesem eu și fiul meu. Când i-am răspuns: „Discută cu avocatul meu", ea a ripostat că nu era legal să-i amestec pe avocați în „povestea asta", pentru mine însemnând două cuvinte enigmatice.

Pe scurt, o simțeam în posesia dosarului său și foarte hotărâtă. La rândul meu, eram la fel de hotărâtă să nu-i acord reconcilierea sau intervenția, mă rog, orice ar fi venit să-mi ceară și nu aveam decât un gând: să termin cât mai repede cu acele persoane nedorite. Temându-mă să nu fi venit împreună cu mama, cu care nu voiam pentru nimic în lume să mă întâlnesc, până la urmă mi-am făcut socoteala că aveam timp să le primesc înainte de întoarcerea celor doi băieți, despre care eram sigură că, pe căldura din acea după-amiază, aveau să se oprească la piscina olimpică.

După ce-am pus receptorul în furcă, m-am scuturat. Am urcat la primul etaj deși nu-mi păsa dacă aveau să mă găsească așa cum eram, adică aproape goală sub rochia de plajă în care începusem să umblu după micul meu accident. Am intrat sub duș, m-am frecat pe ceafă, dar tot îmi simțeam buzele amare.

– Irma, adu-mi un scotch, dar cu gheață! am strigat eu prin fereastra deschisă.

Trebuia să mobilizez urgent adversara din mine, să redevin de bine, de rău, acea Boussardel pe care cele două femei veniseră s-o vadă la ea acasă și cărora eu trebuia să mă opun. N-aveam de ales. Numai că de data asta nu mai credeam, ca de obicei, că este amenințat interesul fiului meu. Ceea ce rudele mele așteptau de la mine nu mai putea să-i facă nici un rău ci dimpotrivă, așa cum îmi dăduseră de înțeles, putea să fie în folosul său. Dar acea acceptare era ceva atât de imposibil, atât de indecent din partea mea, atât de puțin specific firii și conduitei mele încât am fost sigură că voi refuza. Cum aș fi putut

să sper la un asemenea lucru? Numai niște Boussardeli puteau avea asemenea gânduri!

Toată treaba asta dovedea la ele o țicneală. Știam că vremea lor de glorie trecuse, dar oare să le fi trecut și vremea bunului simț? Și demnitatea? Odinioară Boussardelii ar fi preferat orice – sacrificii, încercări, suferințe individuale și colective, ruina chiar – în locul celei mai mici umbre aruncate asupra considerației lor. Mai curând și-ar fi tras un glonte în cap – cum spuneau pe atunci tata și unchiul meu, agenți de schimb, vorbind despre un falit decât să consimtă etalarea, în văzul lumii, a celor mai urâte secrete.

Or tocmai asta era ceea ce voiau cele două verișoare, ceea doreau de la mine. Un tânăr Boussardel, Patrick, ultimul fiu al fratelui meu Simon, băiat foarte prost-crescut de către maică-sa după ce tatăl său murise în captivitate, se afla într-o situație foarte dificilă. O afacere destul de urâtă cu o mașină furată, urmărită de poliție într-o goană nebună, noaptea, care se soldase cu omorârea unui om. Acel tânăr „erou", în închisoare, înainte de judecată, risca tot ce putea fi mai rău; întreaga familie se înarmase pentru a-l salva, gata să se folosească de orice mijloc care ar fi putut să-i atenueze răspunderea. Metoda cea mai eficace în astfel de afaceri consta în a invoca terenul șubred, exemplele rele.

Ce veniseră cele două verișoare să facă? Exact acest lucru. Nimeni nu putea mai bine ca mine să devină acuzatorul public al Boussardelilor. Nimeni nu putea să dezvăluie mai bine ca mine de ce anume erau ei capabili când aveau un interes. N-aveam decât să povestesc conflictul meu cu ei, să spun ce săvârșiseră din dorința lor de câștig împotriva a trei dintre ei până la deplinul succes, fără ca numele lor să sufere și sub ochii lui Patrick, copil pe atunci.

Când, după aventura mea din California, însărcinată cu cel care avea să devină Renaud, am acceptat ca vărul și confidentul meu, Xavier Boussardel, să mă ia de nevastă, rudele care știau în taină că era sterp în urma unei tuberculoze genitale, ne-au ascuns acest lucru atât mie cât și lui pentru că acea căsătorie între cei doi „neputincioși" ai familiei le aranja lor afacerile. La vestea neașteptată a sarcinii mele i s-a dezvăluit soțului meu,

tara, pentru a îndepărta copilul străin. Hipersensibil, Xavier suferise un asemenea șoc încât căzuse – accidental sau nu – pe fereastră. Apoi murise. L-am luat, pe moarte, din aleea Van Dyck. Mai târziu, peste ani, o rudă bătrână, înainte de a muri, dar la curent cu toată povestea, făcând din Renaud „fiul lui Xavier", îl lăsase legatarul universal al averii sale; atunci mama mea obținuse împotriva fiului meu o dezavuare a paternității care-l dezmoștenea. Iată deci frumoasa poveste pe care trebuia s-o relatez în fața judecătorilor, pe care Boussardelii mi-o cereau s-o relatez. Aveam deci posibilitatea de a furniza niște amănunte dramatice, dovezi și mărturii ce nu puteau fi contestate și care urmau să facă senzație. Numai eu singură eram în măsură să atrag asupra puternicei mele familii oprobriul, s-o înfund destul de adânc pentru a-l ajuta, prin această lovitură, pe tânărul Patrick să iasă basma curată, scăpat de cea mai grea răspundere. Eu reprezentam atuul său de disculpare, șansa sa de achitare.

Ajutată de Jeanne, Henriette punea în mișcare sub ochii mei, cu o mână expertă, roțile mașinii sale; asociate în efortul lor de demonstrație, cele două femei mă făceau să mă gândesc la acei răufăcători care, siliți să mai ajusteze planul unui *hold-up,* erau convinse de reușita lui și sfârșeau prin a crede că acel sistem complicat era însăși simplitatea. Cum eu tocmai mă miram de absurditatea acelui mecanism ce distrugea tocmai ceea ce voia să păstreze intact, familia, Henriette surâse cu un aer superior și se decise să-mi spună că totul fusese pus la punct de însuși avocatul apărării, unul dintre maeștrii baroului. El cunoștea niște cazuri precedente și nu făcea decât să dea apă la moară tendinței actuale a judecătorilor de a-i incrimina pe părinți; în sfârșit, avocatul era atât de sigur de modul său de apărare încât le însoțise pe cele două plenipotențiare de la Paris până în Provence; acum el aștepta în oraș, la hotel, rezultatul misiunii lor.

– Înțelegi, Agnès, el n-a putut veni cu noi până aici fiindcă ar fi săvârșit o greșeală profesională gravă. Un avocat nu trebuie să ia niciodată legătura cu un martor. Și noi nu vrem să comitem nici cea mai mică neregulă.

– Totuși, zise Jeanne în acel moment cu mâna întinsă spre telefon, pe tine nu te împiedică nimic să-l chemi.

– Dar... am spus eu, și mama?

– Nu. Mătușa Marie n-a venit. Dealtfel tu nu știi dar îți vom spune noi: n-o duce prea bine cu sănătatea: colibacilii.

– N-ați înțeles întrebarea mea. Voiam să știu dacă ea e de acord.

– În ceea ce privește intervenția ta la proces? Agnès! Dar altfel n-am fi venit să stăm de vorbă cu tine. Nu ne-am afla acum aici. E cu totul de acord. Știi cât este de devotată nepoților ei.

Da. Mama își revărsase asupra copiilor lui Simon dragostea excesivă pe care o avusese pentru el. Poate că tocmai această mamă, împotriva căreia aș fi avut atât de multe de spus în fața judecătorului, avusese ideea de a apela la mine!

– Îți închipui, reluă Henriette, la gândul că nepotul ei în care-l vede retrăind pe scumpul ei Simon... Doar știi cât de bine seamănă Patrick cu tatăl său! Ei bine, la gândul că bietul micuț are în fața lui încă niște luni de prevenție și că pe urmă riscă să petreacă niște ani în închisoare, sărmana mătușă Marie nu mai doarme, se roade în ea și se simte tot mai rău. Adevărul e că de când cu drama asta refuză orice îngrijiri.

– Fără a uita, reluă Jeanne, că bunurile minorului Patrick sau cele ale mamei sale care răspunde civil alături de el, vor fi amputate de întreg capitalul lor ce va fi vărsat orfanilor agentului de poliție omorât de mașină. Adaugă la asta și daunele-interese ce trebuie date în dreapta și în stânga. Când experții se apucă de treabă știi cum e... Totul se poate ridica la o sumă enormă dacă te gândești numai la ceea ce ni s-a cerut până acum.

Dar o privire aruncată cumnatei sale o opri la timp. Eu însă mă lămurisem. Deci nici măcar din această afacere nu lipsea interesul. Am rămas abrutizată, prăbușită. Inima abia îmi bătea. Ca și cum îndepărtată prea multă vreme de aerul vital al Boussardelilor, cea mai mică răbufnire a lui mi-ar fi devenit irespirabilă. Bătaia orologiului în colivia lui de lemn răsună foarte puternic. La picioarele mele, între mine și cele două femei, pardoseala sălii se întindea sub privirea mea și carelajul ei mi se părea că alunecă, se dedublează, se suprapune...

– Irma!

Nu ridicasem vocea, dar la Font-Verte sala comunica printr-un arc deschis cu vestibulul alături de care se afla bucătăria și poate că Irma – căreia îi spusesem ce vizitatoare așteptam – rămăsese în alertă, alături. De îndată ce și-a făcut apariția, i-am spus:

– Scoth, Irma!

– Nu te deranja, zise Henriette a cărei mondenitate rezista la orice și care nu ținu seama de cererea mea; noi n-avem nevoie de nimic!

– Dar eu am!

Și am ridicat capul. După mutra lor mi-am dat seama că trebuie să le fi făcut o impresie cel puțin ciudată. Mă vedeam în ochii lor. Eu eram prima mirată de reacția mea, sau mai curând de non-reacția, de simplitatea organică a răului meu.

Irma a adus paharul cu whisky și în acel moment mi s-a părut că aud afară un zgomot cunoscut. Sângele a început să-mi pulseze în artere. Două mici motoare și-au făcut auzit bâzâitul prietenos, ba chiar mi s-a părut că motoarele vor da năvală în sală; dar au tăcut și am auzit două glasuri armonioase care strigară de afară:

– Noi suntem!

Am răsuflat ușurată. Când cei doi băieți au apărut în vestibul ținându-se de după umeri, le-am întins brațele.

– Iată-vă! Nu! am strigat agitând mâinile pentru a-i împiedica să se apropie. Cum se face că ați venit atât de devreme? Vă credeam la piscină!

– Pentru că vrem să mergem să ne scăldăm la baraj.

– De ce? am întrebat încântată, resimțind în același timp apa glacială, reacția, destinderea.

– De ce ? Ce întrebare! Pentru că vrem să mergem toți trei.

N-am încercat să-mi reținsurâsul.

– Dar știți bine că la baraj e interzis să te scalzi!

– Dacă tipul ăla bătrân o să ne vadă împreună cu tine nu va îndrăzni să zică nimic, spuse Renaud.

– Credeți asta? Puneți-vă costumele de baie!

Am râs. Vorbeam cu ei de la distanță fără a avea intenția să-i prezint. Deconcertați, băieții au dispărut. Nu m-am scuzat față de cele două verișoare. Nepolitețea mea nu era voită dar ele

trebuiau s-o creadă astfel. Rămăseseră mai ales frapate de efectul neutru, nul, al propunerii lor. Nevrând să neglijeze nimic, Jeanne se aplecă totuși spre mine.

– Cel șaten e al tău, nu-i așa? L-am recunoscut, zise ea pe tonul unei mame care vorbește altei mame, căci ea își pierduse fiul în războiul din Indochina și eu știam cam în pielea cărui personaj intrase Jeanne.

– Da, cel mai puțin brunet dintre cei doi, cel mai înalt.

N-am explicat cine era celălalt. În graba mea de a le vedea pe cele două femei ridicându-se, le-am spus că aveam nevoie să reflectez la ceea ce mă rugaseră.

– Să reflectezi? A, da, desigur!

Se consultară din ochi, cu sprâncenele ridicate. Era vizibil că se pregătiseră pentru o scenă de o anumită durată dar care să se termine cu acceptarea mea. Veniseră amândouă ca să-mi țină piept, să mă înduplece. Dar cu acea stare de rău pe care o simțeam, toate rezervele lor de convingere și de târguială căzuseră din mâinile lor la picioarele mele.

Am schițat gestul de a-mi părăsi scaunul pentru a le invita să plece.

– Ei bine, din moment ce are nevoie să reflecteze... zise Henriette având în ton o concesie care era un fel de mărturisire de a da înapoi; dar de ridicat de pe scaun, nu se ridică.

– Da, replică Jeanne care era mai vioaie fiindcă vorbise mai puțin. Dar trebuie totuși să înțeleagă bine că...

– Am înțeles perfect totul. Dar înțelegeți și voi că m-ați luat pe nepregătite. Treaba asta merită totuși deranjul de a reflecta, nu credeți?

Ascultam cu nerăbdare răbdătoarele mele cuvinte. N-aveam decât un gând: să le văd plecate! Să se ducă! Să nu le mai văd în acea casă! M-am ridicat în picioare. Au fost obligate să facă și ele la fel. Dar într-un ultim elan, protestară, vorbiră amândouă deodată, apoi tăcură brusc. M-am întors ca să văd la ce se uitau. În același loc unde se opriseră prima oară, cei doi băieți stăteau din nou sub arcul boltei, dar alături de Renaud acum în șort, Peyrol încă nu se dezbrăcase.

– A încercat să intre în camera lui pe fereastră, zise Renaud, dar n-a putut fiindcă e închisă.

– Dar să treacă pe aici, poftim, doar e la noi acasă. Și cu mâna, i-am făcut semn lui Peyrol. Se simți jenat de prezența celor două străine, așa că trecu fără să ridice ochii. Ușa camerei sale se închise. Renaud se eclipsase. Prin atitudinea, prin tăcerea mea, am reînceput să-mi invit verișoarele să se retragă. Ele au mai mormăit niște fraze pe care le-am întrerupt de câteva ori cu: „Trebuie să mă gândesc. Lăsați-mă să reflectez"; îmi dădeam seama că frumoasa lor nădejde se destrămase și, colac peste pupăză, mai apăru din camera lui și Peyrol la fel de gol ca și Renaud, dacă nu cumva chiar mai mult, care acum străbătu în sens invers toată sala.

Ne-am dat înapoi ca să-i facem loc să treacă – orășencele în rochii închise la culoare, eu în rochie subțire – și tânărul ligur trecu. Simțindu-se observat și fără veșmintele care erau singurul său semn social, ceva nedefinit, alcătuit din impudoare și din modestie, îl făcu în acel moment să semene cu un tânăr erou pe un stadion. Mergea țanțoș, fără să-și miște umerii și tălpile goale lipăiau ușor pe dale.

Ne-am regăsit toate trei pe povârnișul acoperit cu pietricele colorate al râului unde Henriette crezu că face o impresie bună lăudând mozaicul. Jeanne, așezată pe bancă, îi făcu semn șoferului. Cumnata sa ridică ochii spre mine.

– Fizic, Agnès, nu te-ai schimbat deloc. N-ai mai adăugat nici un an...

Eu nu le-aș fi putut spune același lucru. Acum, când nu mai eram năucită de vorbele lor și nici neliniștită, le vedeam în plină zi și mi se păreau cu douăzeci de ani mai în vârstă decât le lăsasem cu zece ani în urmă. Oare ele erau cele care îmbătrâniseră atât sau epoca? Cele două verișoare veniseră la mine îmbrăcate în negru, cu niște fuste mai lungi decât era moda și cu pălării dintr-un alt sezon, nefardate, cu acel ten ce pare veșnic puțin murdar din pricina disprețului jansenistelor din ele față de loțiunile faciale. Nu purtau nici o bijuterie deși știam câte moșteniseră.

La reflecția reticentă dar măgulitoare a verișoarei mele, mi-am ridicat bărbia, mi-am tras umerii îndărăt și mi-am întins picioarele, a căror lungime îmi îngăduie să port fără teamă sandale fără toc. Îmi puneam astfel în valoare cei aproape

patruzeci de ani ai mei. Acum nu mai eram decât trei femei care alunecasem în viața obișnuită.

– Dar în privința caracterului, reluă Henriette, te-ai schimbat. Trebuie să ți-o spun. În sfârșit, îți vom oferi o revanșă măreață. Nu voi avea prostul gust de a-ți preciza ce mari foloase ai putea trage...

Am oprit-o cu un gest al mâinii.

– Da, te-ai schimbat... Am putea ști și noi cauza acestei schimbări?

– Dar o știți, Henriette, i-am răspuns pe tonul cel mai simplu pe care-l puteam lua, făcând un gest în spate, spre casă, unde mă așteptau cei doi băieți.

Jeanne se și instalase în taxi.

– Va reflecta pentru că ne-a promis. Hai urcă, Henriette! Ne vom mai telefona mâine, nu mai plecăm în seara asta!

Le-am văzut mașina îndepărtându-se, descrescând sub ochii mei, rupând ecranele succesive de umbră și de soare eșalonate pe aleea de platani, apoi trecând de cele două borne groase, a virat pentru a coborî în vale pe drumul de pământ.

Oare de câte ori în viața mea – după întoarcerile ofensive și încercările zadarnice de împăcare cu familia mea – rămăsesem astfel înainte de a o privi cum dispare, din goana unei mașini sau a unui tren sau în lumina tot mai slabă a unei șalupe, îndepărtându-mă de o locuință de unde dădeam bir cu fugiții?

În timp ce mă înapoiam spre casă, am văzut la piciorul unuia dintre turnulețele din dreapta, două busturi goale și două chipuri cu ochii larg căscați, unul lângă altul ca într-o scenă dintr-o comedie italiană.

Tot timpul cât am coborât la baraj pe o potecă pe unde numai caprele puteau trece, n-am scos o vorbă despre acea vizită.

– Totul e în regulă? mă întrebase totuși Renaud pe ascuns.

– Da, totul e cât se poate de bine. Îți voi povesti mai târziu...

Dar instinctul său și poate și cel al lui Peyrol se alertaseră în privința mea. Pe malul îngustului lac artificial, în ciuda amuzamentului de a brava vigilența paznicului care ne văzu dar nu ne zise nimic, în ciuda apei foarte reci care ne tăie respirația și ne făcu să râdem unii de alții, asupra acelei mici distracții apăsa

parcă un fel de constrângere. Odată ajunși la Font-Verte, Peyrol se instală – ca să lucreze – în sala în care Irma făcuse ordine; nimic nu mai amintea de recenta intruziune și Renaud mă urmă primul. Când am ieșit din camera mea, după ce m-am schimbat, l-am găsit în biroul meu. Mă aștepta îmbrăcat, lenevos și nepărăsindu-mă din ochi.

– Bun. Am să-ți explic în câteva cuvinte despre ce-i vorba, am spus așezându-mă. Le-ai recunoscut?

Da, le recunoscuse, căci „cu genul lor" nu te puteai înșela: era familia. Fiul meu era la curent cu conflictul meu cu „familia" și știa că el fusese, fără voia lui, cauza și miza. Știa totul despre nașterea lui nelegitimă; știa totul despre actele de ostilitate ale bunicii sale, pe care nu i le putusem ascunde; știa că ea și verii lui primari îl deposedaseră de averea pe care i-o lăsase o mătușă bătrână. În sfârșit, se afla alături de mine când fusesem alungați de la Cap Baïou, cu cinci ani în urmă și asistase la toată dezlănțuirea procedurală. Avea pe atunci zece ani, își adora insula natală și eram sigură că o mai visa și acum când nu mai vorbeam despre ea. Căci atâta timp cât socotisem înțelept să-l pun la curent cu tot ce era mai rău, și anume că era un bastard, cu atât evitam mai sigur orice neplăcere legată de cortegiul de consecințe ce se trăgea din asta. Cu instinctul său sigur, Renaud păstrase o anumită rezervă și niciodată nu-i scăpase vreun cuvânt nelalocul lui despre familia noastră. Cel mult, uneori, când vorbea despre ea îi zicea: „Boussardelii", dar în mod firesc, cum făceam eu însămi în gând și nu mă simțeam câtuși de puțin îndreptățită să-l împiedic să le zică astfel.

Despre ambasada mătușilor sale nu i-am relatat fiului meu decât foarte puțin. Veniseră să-mi ceară să depun mărturie împotriva familiei mele pentru a atenua răspunderea unui tânăr Boussardel aflat în ghearele justiției; atât mi se păru a fi de-ajuns. Spre surprinderea mea, el pricepuse manevra, care i se păru clară și logică. Dar ceea ce l-a indignat a fost faptul că s-au gândit la mine.

– Ah, încă se țin bățoase femeile astea! Ca și cum tu nu ți-ai fi luat porția din partea familiei! Dacă au neplăceri în casă să se descurce singure. Sau să caute pe altcineva să le scoată din mocirlă. Familia asta e destul de numeroasă.

Urmăream pe chipul fiului meu, ascultându-l, drumul gândului său; așteptam întrebări pline de curiozitate. Dar din tot ce-i spusesem, Renaud nu reținuse decât un lucru:

– Toată povestea asta îți va face rău, te cunosc eu!

Era îngrijorat, și cu veleitățile sale de protejare care vesteau că într-o zi el va fi stâlpul casei, voia să mă scutească de această aventură.

– N-ai spus da, și bine ai făcut. Stai aici liniștită cu mine. Auzi, să te împaci cu ei... pentru că de fapt asta văd eu în combinația lor cămătărească. Nu știi unde te poate duce asta!

– Ele mi-au dat de înțeles că ar fi vorba de o revanșă.

– Știu că puțin îți pasă de așa ceva. Tu mi-ai spus-o!

– Revanșă contra revanșă! Într-adevăr, puțin îmi pasă de așa ceva! Singurul lucru e că s-ar fi putut să trag unele foloase din afacerea asta. Cel puțin asta mi-au spus ele.

– Și tu le crezi! ripostă el ridicându-și brațele spre cer. Dar ele nu vor face altceva decât să te înșele din nou. Ah, ești incorigibilă!

– M-am gândit, când am vorbit astfel, că aveau în vedere o posibilă revizuire a testamentului.

– Mătușii bătrâne? În favoarea mea? A, atunci află că nici mie nu-mi pasă.

– Dar știi bine că e vorba de o sumă foarte mare!

– Banii ăștia nu mă interesează.

– Ai fi fost asigurat pe întreaga viață. Așa că e cazul să te gândești bine.

– M-am gândit: nu sunt capitalist.

– Ce vrea să însemne asta? am întrebat surâzând.

– Că sunt împotrivă. Cunoști părerile mele: sunt împotriva capitalului privat. Nu însă și împotriva proprietății... Există o deosebire. Dar mă rog, subiectul discuției noastre nu e ăsta. Acum văd clar situația. Din moment ce e vorba de interesele mele, am și eu un cuvânt de spus, nu admiți? Bun. Deci nu vreau să te duci acolo, e clar? Dacă ești mama mea, nu te vei duce!

Îl vedeam cu ochii înflăcărați, mai plin de autoritate asupra mea decât de mânie împotriva celor două femei.

Trecând cu promptitudine de la un rol la altul, se așează pe genunchii mei și mă strânse cu brațele sale lungi, ca un copil, punându-și bărbia pe umărul meu.

– Înțelege, Renaud, că dacă le-am zis că vreau să reflectez, am făcut-o ca să mă sfătuiesc cu tine. Și apoi pentru că voiam să le fac vânt cât mai repede, am adăugat cu un hohot de râs care a risipit înduioșarea iminentă, cel puțin a mea; țineam să-ți spui părerea.

– Asta dovedește că ești *fair play!* strigă el sărind în picioare. Și că și eu sunt la fel. Când mâncăm?

Pentru a le da impresia că m-am gândit nu le-am confirmat refuzul meu celor două verișoara decât a doua zi. Vizita lor a fost ca o șfichiuire de bici; m-a trezit din lenea mea după o lâncezeală de opt zile de falsă convalescență. Abia plecaseră băieții la liceu în prospețimea orei șapte și jumătate dimineața – erau ultimele lor zile de cursuri – că m-am și pregătit să dau o raită pe șantiere; dar înainte de a scoate mașina am chemat-o pe Irma.

– Îți vei începe alergătura obișnuită prin a duce acest bilet celor două doamne care au fost ieri aici. În oraș, la hotelul lor. Vei cere să le vezi personal, le vei da biletul, apoi o vei șterge repede. Mai târziu, dacă vor da telefon, lipsesc... pentru cât vei socoti tu de cuviință. Acum așteaptă-mă, vom pleca odată, dar până atunci ai grijă de telefon.

Am cântărit bine toate aspectele problemei – spuneam în mesajul meu. *Nu mă pot hotărî să intervin în sensul pe care-l doriți. Pentru mine e de neconceput. Nu pot face nimic pentru voi, nici în acest fel, nici în altul. Nu voi reveni asupra acestui refuz. Regret că v-ați deranjat până aici.*

Am încuiat casa și mașinuța Irmei pornind după mașina mea, am luat-o din loc. Acum, cucoanelor, n-aveți decât să sunați la telefon, să reclamați unde vreți: Font-Verte nu vă mai răspunde!

Toată dimineața am vizitat cele patru șantiere care – trebuie s-o spun – mi-au umplut inima de satisfacție și am trecut să-i

dau un răspuns afirmativ domnului Ricard, care voia să mă determine să-mi asum sarcina unei noi renovări.

Afacere interesantă dealtfel, un conac – sau mai curând o fermă, o lăptărie mare cu mai multe săli boltite pe care trebuia s-o renovez, s-o aduc în starea de a fi locuită, să-i repar acoperișul, să-i schimb dalele de pe jos, ba chiar s-o și mobilez – și pentru toate astea aveam mână liberă: genul meu favorit de afaceri. Noul proprietar era un mare călător-conferențiar-cineast ale cărui studii le citisem vag cândva și care voia această reședință solitară ca loc unde să se statornicească. Dar nu înainte de mai multe luni, căci acum peregrina pe undeva prin Oceania. Îmi făcusem plinul de contracte pentru tot sezonul, dar am acceptat totuși această muncă suplimentară datorită condițiilor: răgaz, putere deplină și absența sigură a clientului.

Le-am explicat băieților în timpul mesei.

– Nu-mi înșira motivele, zise Renaud. Dacă ai acceptat această afacere înseamnă că nu vei refuza nimic „iubitului" tău.

– Justin, te rog să nu crezi ce spune. Moș Ricard nu-i iubitul meu. Dacă l-ai vedea... Pare desprins dintr-o revistă de mode dinainte de război; are cincizeci de ani bătuți pe muche, se parfumează cu lavandă... Încă n-am ajuns chiar atât de rău! Te rog să mă crezi că dacă aveam un iubit...

– Las-o moartă, zise Renaud făcându-i semn cu cotul lui Justin, care se prinse în joc.

– Hei, știu eu bine că doamna n-are pe nimeni în oraș. Are în schimb doi iubiți la domiciliu: pe noi. Dacă nu-i suntem de ajuns fericirii sale, înseamnă că are un apetit mamă, mamă!

– Ah, așa deci, înseamnă că Ricard te-a avut... Ah, mamă, dacă ai vedea ce mutră ai...

Renaud se înecă și de râs și cu mâncarea. Celălalt, bătând în retragere după ceea ce spusese, surâse slab și mă cercetă cu privirea. Am renunțat de a le mai ține piept. Am plecat la treaba mea de îndată ce mi-am băut cafeaua. Și când, la sfârșitul după-amiezii, ne-am adunat din nou toți trei acasă, topiți de căldură și de oboseală, am aflat că cele două ambasadoare venite din capitală nu mai telefonaseră. Dispăruseră.

Ne mai rămăsese o oră bună înainte de a ne așeza la masă. Băieții se apucaseră să mai revizuiască materia, dar eu nu le-am

imitat ardoarea. Acea zi plină de activitate, prima după săptămâna mea de *farniente,* m-a făcut să mă îndrept direct spre pat ca să trag un pui de somn. Mai târziu, în jurul mesei de seară, sub lumina înaltă agățată în duzi și care arunca de jos, pe fața de masă reflexe ca de lumânare, Peyrol, Renaud și eu n-am mai scos o vorbă, mâncând cu poftă. Masa ne regrupa întotdeauna în același fel: Peyrol în dreapta și Renaud în stânga mea, în formă de treflă, ca în prima zi în care tânărul ligur venise la Font-Verte. Dar în seara aceea, sub reflexul amestecat al luminilor, amândoi se uitau la mine și eu nu pricepeam de ce.

– Păreți obosiți, băieți. E timpul ca această cursă contra cronometru să ia sfârșit.

– Ei bine, răspunse Renaud, ceea ce mă pregăteam eu să spun e că tu arăți foarte odihnită. Nu-i așa, Justin?

– Da, și eu mă gândeam la acest lucru. Doamnă Agnès, sunteți în formă...

Fiul meu atacă macaroanele cu verdețuri din farfurie, dar Peyrol continuă să se uite la mine.

– N-am nici un merit. M-am odihnit înainte de masă.

– *Beauty sleep?* întrebă Renaud.

– Pe deplin *beauty sleep.*

– Erai obosită?

– Da, și voiam să aveți o vecină de masă drăguță, pentru că voi sunteți iubiții mei.

– Oh, făcu Renaud pe care pofta lui de cățelandru îl făcuse să se aplece peste farfurie. Ce părere ai, Justin?

– Tu știi ce părere am.

Vorbise pe un ton serios și n-am vrut să rup tăcerea care urmă ca să nu comit vreo greșeală. Dar Renaud vorbi primul:

– El te găsește foarte frumoasă dacă vrei să știi! Cu riscul de a-l da de gol.

– Ce-i cu toată povestea asta? Nimeni nu mi-a spus niciodată că sunt frumoasă.

– Ei bine, și eu? Eu nu ți-am repetat-o de o sută de ori?

Mă privi înmărmurit, având aerul că-mi spune: „Atunci părerea mea nu contează?"

Justin continua să tacă. Nu mă uitam decât la fiul meu care-și aplecase capul în farfuria lui, și m-am mulțumit să surâd.

– Într-o zi, reluă Renaud cu gura plină, am avut de făcut o vizită comentată la muzeu. Profesorul ne rupsese picioarele târându-ne peste tot și debitând ca un șarlatan la iarmaroc.

– Ai fost și tu, Peyrol?

– Nu, pe matematicieni nu-i duce la muzeu, zise Renaud. În fața unui tablou de Ingres profesorul a început: „Domnilor, iată un tip de frumusețe feminină care nu se mai întâlnește în zilele noastre". Atunci eu am spus tare: „Vă cer scuze, domnule, dar seamănă leit cu mama!"

– Dumnezeule! Nu cred că ai putut spune așa ceva!

– Ba da, am spus! Ceilalți bombăniră supărați. Nu le-am răspuns nimic.

– Nu mi-ai povestit niciodată acest incident.

– Lui i l-am povestit. Nu-i așa, Justin? Justin, cu tine vorbesc.

– Da, zise Peyrol.

– Și din moment ce trebuie să-ți explic tot, află, mamă, că a doua zi am descoperit la un librar o carte poștală cu reproducerea acelui tablou. I-am arătat-o lui Justin.

– Și până la urmă? am întrebat fără să mă adresez nici unuia dintre ei. Seamăn sau nu cu acea femeie de Ingres?

Renaud continuă să-și răsucească macaroanele lăsându-l pe Justin să răspundă, și cum acesta tăcea, continuă.

– Justin mi-a spus... Urmă o pauză ca să înghită ce avea în gură, apoi imitând accentul lui Peyrol, încheie: „Spune, Renaud, nu ți se pare că e cam fadă? Cum o să semene mama ta cu acest soi de *nounou?*

Am râs toți trei, dar fiecare din altă pricină. Îl simțeam pe Peyrol foarte stingherit. Fiul meu crezu de cuviință să explice că *nounou* era un cuvânt din sud care însemna femeie coaptă. Am făcut prostia să spun:

– Ei bine, va trebui să văd și eu reproducerea ta. Abia atunci o să-mi pot da seama.

Devoratorul de macaroane își împinse farfuria goală.

– Lui trebuie să i-o ceri. Nu mi-a mai dat înapoi cartea poștală, ba chiar mi-a și plătit-o.

– Nu mai știu ce-am făcut cu ea, zise Peyrol.

– Mincinosule! Ai vârât-o în tabela de logaritmi. Te-am văzut!

De data asta nici unul dintre noi nu mai râse.

La miezul nopții încă nu-mi găsisem somnul. Mi-l răpise acel *beauty sleep*. Renaud, îngreunat de oboseală și de mâncare, imediat ce se ridicase de la masă se dusese direct în pat; i-am spus „noapte bună" lui Peyrol și m-am ridicat și eu. Dar din biroul meu, unde răsfoiam ziarele din Paris, l-am auzit învățând în camera lui, care se afla exact sub biroul meu, cu ambele ferestre larg deschise; a lucrat încă vreo două ore. Îl auzeam clar învățând pe dinafară și memorând cu glas tare anumite paragrafe-cheie din manualele sale, anumite formule și acea metodă primară îmi dezvăluia în matematicianul evoluat pe micul școlar de la țară care încă mai exista în el. Era una dintre laturile cele mai înduioșătoare ale personajului a cărui origine modestă și curajoasa sa încercare de a-și depăși condiția mă cuceriseră. N-aș fi vrut pentru nimic în lume să observe că-l auzeam. Am trecut în camera mea pe vârful picioarelor și m-am culcat fără zgomot.

De când nopțile deveniseră calde, dormeam goală sub cearșaf. Numai că în camera mea se instalase insomnia, ba chiar ceva mult mai rău decât insomnia: acea torpoare prea grea pentru ca să-i poți arunca vălurile și să-ți vii în fire, nu destul de opacă pentru a nu mai revedea preocupările de peste zi care te urmăresc și se schimbă în fantasme, în absurdități însuflețite care vorbesc. Și în ziua aceea, după biletul pe care l-am trimis rudelor mele, se întâmplaseră atâtea lucruri în mine și în afara mea, mă tulburaseră atâtea încât rămăsesem în alertă, pregătită pentru alte surprize.

Mă întorsesem de zece ori de pe o parte pe alta, cu cearșaful acoperindu-mi umărul și, de pe partea pe care stăteam, mă uitam când la fereastra deschisă pe unde intra lumina lunii, când la mica pendulă de la căpătâi al cărei ac fosforescent se mișca atât de încet încât mi se părea că stă pe loc. Nu mai auzeam de mult murmurul mnemotehnic al vecinului meu de jos care ritmase adesea cu lipăitul picioarelor sale goale pe lespezi.

Toată casa dormea. Am aprins lumina, fără să-mi pese de insectii de noapte, singurii de temut, căci la Font-Verte altitudi-

nea relativă ne proteja de ţânţari. Am deschis o carte şi am început să citesc conştiincioasă, rând pe rând, deşi gândul meu nu înceta să alerge pe alte meleaguri. Am stins lumina şi m-am ridicat din pat. În picioare, o clipă goală-puşcă în întunericul camerei mele, mi-am pus capotul. Apoi m-am trezit jos, pe pragul grădinii.

Bolta duzilor, lampa înaltă din ei, acum stinsă, adâncea în acea parte, în noaptea violetă, o altă noapte, mai densă. Am înaintat străbătând acea grotă vegetală. Piciorul meu recunoştea – prin talpa subţire de rafie – micile mase ovale zdrobite recent, ale dudelor căzute de pe crengi şi care nu erau măturate decât în jurul mesei. M-am dus spre fundul grădinii unde bolta de lumină a lunii se întindea până la primele trepte ale pădurii de pini. Se afla acolo o bancă de piatră, unde l-am găsit pe Peyrol. Cămaşa albă şi şortul de culoare deschisă se vedeau clar în întuneric. Braţele, picioarele, chipul bronzat şi părul abia i se ghiceau. Sigur că mă văzuse ieşind din casă, dar nu scosese un cuvânt, nu schiţase un gest. Nici eu nu eram mirată de întâlnirea noastră, de faptul că nici unul dintre noi nu putuse să doarmă, de ideea pe care-o avusesem de a ne refugia acolo. Nici unul dintre noi nu i-a spus celuilalt: „Iată, nici tu nu poţi dormi!" M-am aşezat alături şi am început să discutăm.

– Nu-l lua în serios pe Renaud. Îi place să tachineze. A dus prea departe povestea lui cu cartea poştală. Mărturisesc că mă cam îndoiesc de spusele sale. Dar tot ce-a spus, a spus-o fără răutate la adresa ta.

La început Peyrol n-a răspuns.

– Nu şi-a dat seama ce spune, a răspuns după un minut.

Mi-am strâns mai tare capotul la gât şi peste genunchi.

– Vă e frig?

– Nu, am răspuns.

Vorbeam cu calm. Printre replicile noastre trecea răsuflarea nopţii. Ochii mei se obişnuiseră cu umbra şi acum îi distingeam bine trăsăturile. I-am văzut mâinile sprijinite de marginea băncii. Am văzut de asemenea că era în picioarele goale.

– Ştiţi, reluă el, eu cred că până la urmă va lua bacalaureatul.

– Aş fi foarte mulţumită. Sigur că nu fac din asta o problemă de stat; eu nu mă număr printre astfel de mame. Dar după ce va

fi trecut acest prag, aceste două praguri, căci mai are în fața lui și partea a doua a bacalaureatului, partea literară care mă neliniștește mai puțin, pe urmă se va simți mai liber. Atunci ne vom putea gândi la viața lui.

Peyrol își înălță capul.

– În privința vieții are în mână cărți foarte bune.

– Hm! Și un teribil handicap. Nu știi tot; doar dacă Renaud nu ți-a vorbit despre acest lucru. Ar fi normal, doar sunteți prieteni. Primul prieten din viața lui.

– Nu sunt totuși decât trei luni de când ne cunoaștem.

– Trei luni? Adevărat! Cât de repede trece vremea! În sfârșit, el are încredere în tine. Și eu de asemenea, te rog să nu te îndoiești. Ei bine, micul meu Renaud este un bastard. Dar în zilele noastre... îmi vei spune. Ei bine, da, acest lucru contează. Pentru copil. Pentru bărbatul care va deveni mai târziu; treaba asta îl va urmări toată viața, am dealtfel destule exemple. În vreme ce alții, care nu sunt în aceeași situație, nu dau nici cea mai mică atenție acestui lucru. Și măcar dacă necazurile noastre – ale lui Renaud și ale mele – s-ar mărgini la atât.

Și atunci am vorbit. Tentația confidenței, atracția, panta pe care alunecasem, trista plăcere... În câteva fraze, care mi s-au părut – pentru a pune în mișcare atâtea lucruri și atâția oameni – incredibil de repede spuse, am derulat în fața acelui tânăr străin, a acelui fiu de țăran, saga mea burgheză, începând cu iubitul meu din California, cu adevăratul tată al lui Renaud, până la acțiunea de dezavuare a paternității intentată de mama mea și nulitatea testamentului: dorința trădată a celor morți, averea deturnată, mocirla bogăției. Tot acel trecut, toate acele umbre și acele fumuri de care mă crezusem scăpată odinioară și care reapăruseră în ajun în amintirea mea, se rezolvau prin cuvinte după cum o reîntoarcere a furtunii se isprăvește printr-o ploaie. Justin asculta. Simțeam mai mult decât o ușurare: simțeam o necesitate; doream să mă arăt acelui băiat așa cum eram, slabă și vulnerabilă, vinovată, supusă greșelii, iubirii, urii. Între el și falsa imagine despre mine, eram sigură că se interpusese o altă Agnès, cea adevărată, și că o făcusem să respire normal ca și cum până atunci aș fi fost neloială. Acum el mă cunoștea. Chiar

dacă aș fi vrut să-i redau iluziile despre mine, acum nu mai puteam.

După ce i-am spus totul și l-am întrebat dacă avusesem dreptate să vorbesc, el răspunse că da, că niște lucruri pe care nu le înțelesese, acum îi erau clare.

– Știți ce-mi spun eu mai ales?

– Nu.

Nu îndrăzneam să-l întreb ce.

– Ei bine, că acest drăguț Renaud are norocul să vă aibă ca mamă. Are mult mai mult noroc decât mi-am închipuit.

Am primit ca pe o mană cerească aceste cuvinte neașteptate. Chipul lui Peyrol abia se ghicea; ochii îi erau în umbră. Stătea complet nemișcat. Dar toată viața sa secretă răzbătea din persoana lui iar ea se revărsa asupra mea ca un efluviu. Mă simțeam înclinată să-i mai vorbesc. Tinerețea care zăcea în persoana mea matură care nu vorbise niciodată tot ce-ar fi dorit, cu Renaud, pentru că el era fiul meu, această tinerețe indestructibilă și himerică își descărca inima în fața acestui băiat!

– Justin, pentru că discutăm liniștiți în seara asta, vreau să-ți vorbesc despre un proiect. Poate că e prea curând, dar din moment ce te privește...

El aștepta.

– N-am nici cea mai mică idee ce gândești despre meseria pe care o practic. O meserie puțin ciudată, vei spune, dar care ne aduce foloase bune mie și lui Renaud. Poate că-mi vei urma exemplul. Și cum la rândul tău visezi să devii arhitect... Ei bine, am continuat eu, din moment ce mă lăsa să vorbesc: am putea lucra într-o zi împreună, toți trei. Să facem o asociație. Ar fi atât de bine...

Auzind acestea, Peyrol în sfârșit se însufleți.

– Oho, făcu el cu scepticism trăgându-și răsuflarea și ridicându-și mâinile. M-am simțit brusc mai tânără decât el. Oho, până ce voi obține eu diploma... dacă o voi obține... va trece multă vreme și se vor întâmpla multe lucruri. Și în acel moment, dumneavoastră... Cine poate ști? Nu, reluă el pe un ton mai scăzut, să ne mulțumim cu clipa prezentă. Cu aceste trei luni cât am trăit aici aceeași viață. Și pe care n-o voi uita niciodată până la adânci bătrâneți.

– Nici eu, am spus totuşi mai puţin sigură. N-o voi uita niciodată.

El a rostit din nou, dar şi mai încet:

– Să ne mulţumim cu această noapte frumoasă.

Rostind aceste cuvinte am simţit mâna lui aşezându-se peste mâna mea şi apucând-o strâns. Trupurile noastre nu s-au mişcat. Mâna-cealaltă i se odihnea pe bancă iar mâna mea stângă se afla pe genunchi. Efluviul nu trecea decât prin palma sa asupra mâinii mele drepte. M-am lăsat în voia acelei tulburări; eram la fel de tăcută ca şi Peyrol şi prin mintea mea treceau tot felul de gânduri fără nici o legătură între ele: ca de pildă, că atunci când eram mică mă temeam de lumina lunii, că desigur, în timpul vacanţei sale la ţară Peyrol redevenea fiul zidarului şi că zidea şi el cu mâinile astea ale lui, că ar fi trebuit să plantez în acel loc regina-nopţii pentru parfumul ei nocturn. Am rămas multă vreme fără să vorbim, uniţi prin cele cele două mâini care, satisfăcute, nu se mai mişcau.

– Cine vorbeşte în grădină, voi?

Vocea lui Renaud se auzi atât de aproape, încât am crezut că e la câţiva metri de noi. Dar nu, grădina era goală. Totuşi casa, scăldată în lumina lunii, ne păru deodată foarte aproape. Mi-am regăsit suflul pentru a răspunde:

– Da, noi suntem. Nu puteam dormi nici unul, nici altul.

Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. La fereastra lui Renaud nu se aprinsese lumina. Nici la fereastra de la parter.

– Ia intraţi în casă, spuse el.

Vorbele lui se auziră de sus, din camera sa.

– Duceţi-vă fiecare în camera voastră, mai spuse el.

Peyrol trebui să mă ajute să mă ridic în picioare.

– Da, ai dreptate, zise el şi i-am admirat tonul cu care izbutise să răspundă. Luna mi-a răpit somnul. În orice caz, eu intru în casă şi te rog să mă scuzi dacă te-am trezit.

Am tremurat până la ziuă fără să pot închide ochii. După ce băieţii au plecat dimineaţa la şcoală, eu am trecut în odaia lui Renaud. De la fereastra lui, printre crengi, se distingea greu banca de piatră. Am trimis-o pe Irma până acolo sub pretextul că uitasem ceva. I-am zis să se aşeze pentru a privi mai bine la picioarele ei; abia i-am putut urmări gesturile. Am întrebat-o de

la fereastră dacă nu găsise nimic. Pentru a înțelege mai bine ce spune, am fost obligată s-o pun să repete.

E adevărat însă că Irma avea o voce ascuțită, care la distanță devenea albă.

În zilele care urmară am observat niște stări de nervi la Renaud care puteau fi explicate prin grija lui în legătură cu examenul. Cursurile se terminaseră. Cele ale lui Peyrol, la fel. Intrasem cu toții în acea perioadă de temut atât pentru părinți cât și pentru elevi, în acel hiatus între terminarea clasei și începutul examenelor, *no man's land*-ul bătăliilor școlare.

– Ah, de s-ar face odată acea reformă a bacalaureatului, spuse Renaud. De când ne-o tot promit... Toată lumea e de acord cu ea și mai ales noi, elevii. Nu ești de acord cu mine, Justin?

Nu, el nu era de acord cu acea reformă. Dădu un răspuns evaziv și am înțeles că pentru el titlul de bacalaureat își avea prestigiul său. Era pașaportul pentru pământul făgăduinței. Își amintea, și o spuse fără falsă jenă – lucru ce-mi plăcea atât de mult la el – își amintea de considerația imensă cu care vorbea bunicul său despre „pergament", simbolul ascensiunii, emblema la care niște oameni de condiția lor nu puteau avea pretenție, cel puțin din partea generației lor. Peyrol moștenise acea viziune care avea să fie farul călăuzitor al studiilor sale și desigur că ar fi fost profund nefericit dacă faimoasa reformă, intervenind prea curând, l-ar fi deposedat de documentul atât de râvnit.

Căci terminând școala, el rămăsese cu noi. Cărțile, caietele sale, rigla de calcul scoase din lădița lui de intern și vârâte în noptiera din camera prietenului său, se găseau de trei luni la Font-Verte. Ca dealtfel și el. Până la examene el nu mai avea de petrecut decât acea plictisitoare săptămână pe care ne-am hotărât s-o petrecem împreună. N-am fost în stare să aleg tocmai acest moment pentru a-l trimite la liceu, printre ceilalți interni, cu micul lui bagaj. Dar n-am vrut să decid singură până ce nu m-am consultat cu Renaud, care n-a ridicat nici o obiecție.

– Pe mine nu mă deranjează.

– Dimpotrivă, te poate ajuta. Ca să mai faci o repetiție la matematică.

– Oh, nu merita să-ți mai zdrobești creierul în ajun de examen, dealtfel nici nu-i sănătos. Și apoi eu sunt destul de bine pregătit.

Dezinvoltura lui mă făcu să mă îndoiesc.

Fiul meu a fost primul care a dat scrisul. Justin avea să-i urmeze peste câteva zile. Renaud se întoarse surescitat din pricina tezei la franceză, felicitându-se de a fi ales un subiect care-i tentase mai puțin pe ceilalți elevi și mai ales de a-l fi tratat cum mai mult ca sigur că nu-l tratase nimeni: „Ți-o garantez eu, mamă!"

– S-au aruncat cu toții asupra subiectului mai ușor. Eu m-am oprit asupra cruzimii marilor clasici: Racine și Molière. Mai mult decât atât: am umplut două pagini vorbind despre sadismul lui Marivaux.

Acest lucru m-a cam speriat, dar m-am auzit spunând că, desigur, concepția mea despre teatrul clasic era de mult depășită și că examinatorii din orașul respectiv erau bine cunoscuți pentru spiritul lor vast. Fiul meu se ridică împotriva conformismului:

– În ce mă privește, declar război tuturor părerilor preconcepute, tuturor convențiilor, proclamă el cu toată lipsa sa de experiență privind traiul zilnic.

Dar cu viața pe care o duceam eu, cu experiența mea, eram oare îndeajuns de calificată pentru a discuta această atitudine? Pe măsură ce personalitatea sa se afirma, sau mai curând pe măsură ce-l vedeam ieșind din învelișul lui precedent ca pe un animal în continuă schimbare, răspunderile mele sporeau. Trecuse vremea în care aceste răspunderi se mărgineau doar la hrană, la sănătate, la ziua de mâine.

Când auzi ce scrisese, Justin se arătă de un optimism mai sobru. Totuși Renaud luă teza la franceză, dar faptul că se știa slab la matematică îl făcea să se teamă de oral, iar eu mă temeam împreună cu el. Dealtfel noi habar n-avem că notele la scris îi dădeau un avans, și încă ce avans. Mă gândeam că la oral limba vorbită îl va avantaja, căci dintr-un soi de fidelitate față de originea sa americană îl învățasem încă de mic să vorbească englezește cu mine, așa încât era, practic, bilingv dar în decursul anilor, lucrul mi se păru atât de firesc încât nu mai

vedeam în asta un atu școlar. În sfârșit, tot mecanismul de temeri excesive prin care bacalaureatul tulbură spiritul elevilor, importanța nemăsurată, noțiunile false, toate au sfârșit prin a mă zdruncina și pe mine văzându-i pe cei doi băieți alături de care trăiam.

În după-amiaza în care fiul meu trebuia să susțină oralul la matematică și care era ultima lui zi de oral, mi-am terminat lucrul pe șantier devreme, ca să aflu mai repede rezultatul. Justin avea ultimul examen abia a doua zi. Nu m-am dus să-i aștept la ieșirea de la liceu în toiul efervescenței candidaților reușiți sau căzuți, ci îi pândeam așezată pe una din cele două borne groase de la capătul aleii de platani. Bâzâitul motoretelor mă făcu să mă ridic în picioare. La ultima cotitură a drumului de pământ, în sfârșit se iviră dintre tufele înalte de scaeți.

– Ei, cum e?

Cei doi băieți își opriră motoretele în fața mea, lăsându-și picioarele să le atârne. Mutenia lui Renaud mă făcu să întrevăd eșecul, catastrofa. În locul lui vorbi Justin:

– Abia mâine le vor da rezultatele, candidații au fost prea numeroși.

– Oh, am făcut totodată nemulțumită dar și cu o brumă de speranță. Dar cel puțin te-a întrebat ceva ce știai? Crezi că ai răspuns bine?

El nu zise nimic. Celălalt, pe care-l interogam din priviri, îmi făcu semn că nu știa. Am pornit-o pe alee spre casă, iar ei mă încadrară cu mâna pe ghidon. Dezarmat de tăcerea mea, bănuitorul meu băiat se hotărî: ceea ce-i refuzase competentului Peyrol, consimți să-i spună profanei sale mame, raportându-mi ce întrebări i se puseseră și ce răspunsuri dăduse.

– Dar, zise Justin oprindu-se: dacă ai răspuns așa e foarte bine.

– Ah, vorbim de altceva! strigă Renaud. M-am căcat destul pe mine ieri toată ziua, nu mai vreau s-o mai fac și acum!

Auzeam pentru prima oară o astfel de grosolănie rostită de el; nu i-am făcut nici o observație dar după o pauză am întrebat:

– Și tu, Justin? Ești mulțumit de răspunsuri?

– Oh, încă nu-mi pot da seama.

Am ajuns acasă.

– Băieți, eu mă duc în biroul meu. Libertate generală. Ne întâlnim diseară la masă.

Am lucrat fără spor, uitându-mă la ceas și trăgând cu urechea. Până la urmă am constatat că fiecare rămăsese închis în camera sa. Despărțită de ei prin ușile închise, trăiam totuși obsesia lor căci ea ne reunea indiferent unde ne-am fi găsit. Am petrecut astfel trei ceasuri de mare singurătate. Ceasul mesei ne-a adunat, și chiar înainte de bătaia clopotului. Când ne aflam la masă deveneam o adevărată familie. Când, după ieșirea din vestibul, am ajuns sub duzi unde credeam că sunt prima, l-am văzut pe Renaud, care venea din dreapta casei cu mâinile încărcate de fructe, în vreme ce Peyrol se ivi din fundul grădinii unde soarele mai scălda încă poalele pădurii de pini. Fiecare ieșise din camera sa fără să se ocupe unul de altul sau de mine.

– Uite, mamă, m-am dus în grădina de zarzavat și am tăiat niște anghinare pe care am să le rontăi cu sare. N-am vrut să mănânc nici ieri, nici azi-dimineață din cauza examenului; anghinarea crudă îți bolborosește prin burtă. Dar acum când am terminat...

– Bună idee pentru masă. Du-i-le Irmei să le curețe. Habar n-aveam de această proprietate a anghinarei crude. Ei bine, ne va bolborosi la toți burta. Oh, dar nu, tu să nu mănânci, Justin; mâine dimineață mai ai un examen oral.

– De-acum până mâine o să-mi treacă. Fără a mai pune la socoteală faptul că la oralul meu nu prea am ce vorbi; doar ies la tablă și demonstrez ceea ce știu, cu creta în mână.

– Să nu mai vorbim de bacalaureat, i-am șoptit înainte de a se reîntoarce Renaud de la bucătărie. Spune-i Irmei, i-am strigat fiului meu, să ne pregătească și niște suc de roșii.

Cuvintele noastre fură însoțite de primele răsuflări ale serii care urcau în acel moment, ca de obicei, din vale, iar eu eram ușurată să-l simt pe Renaud destinzându-se încet, încet. Aproape că am simțit o plăcere să-l aud întrebându-mă dacă mai aveam vreo veste de la „cele două femei", deși subiectul mi se părea de domeniul trecutului. Dar îmi cunoșteam băiatul: dacă-mi vorbea despre ele o făcea ca și cum mi-ar fi vorbit despre munca mea sau despre orice altceva care mă privea ca să

șteargă acel cuvânt grosolan care mă contrariase atât. Am prins totuși mingea, aruncată de el.

– Nu, nici o veste de la „cele două femei". Tăcere absolută. Îți voi spune că după discuția pe care am avut-o ieri seară cu tine, le-am trimis la hotel refuzul meu scris, cât se poate de categoric. După asta sigur că nu mai puteau să mai revină la atac. Dar Justin nu e la curent cu povestea asta. Fiindcă n-avem secrete față de tine, iată despre ce este vorba...

Pentru a rezuma în fața lui demersul verișoarelor mele n-am avut nevoie de multe vorbe; dealtfel, cu ceea ce știa de la mine despre vechiul conflict, i-a fost de-ajuns. Mult mai mirat decât fusese fiul meu – ideea de a arunca răspunderea lui Patrick asupra părinților săi – Justin se împiedică, așa cum făcusem și eu, de acel paradox juridic și acest lucru îmi confirmă că reacționasem normal. Am remarcat adesea că, în ciuda diferențelor dintre generații și a diferenței dintre mine și mediul din care provenea tânărul ligur, judecam la fel.

– Eh, pentru o scenă ridicolă la tribunal, asta ar fi fost o scenă și mai ciudată! O fată care-și țintuiește familia la stâlpul infamiei, care-și arată mama cu degetul... Și care începe să spună tot ce știe!

Își imagină tabloul; o grimasă de dezgust apăru pe gura lui tânără și brusc mi-am dat seama că amândoi căzusem în cursă! Renaud, serios, în alertă, îl scrută pe Justin, care sub acea privire rămase interzis. Urmă o scurtă tăcere.

– Cum de știi că ar fi fost atât de urât ceea ce urma să fie dezvăluit? Și că cea mai vizată dintre toți ar fi fost bunica?

– Nu cunosc amănuntele, spuse Justin după o vreme care poate că nu mi se păru lungă decât mie. Dar atâta lucru am înțeles și eu. De ce? Mă înșel cumva?

– Mama și cu mine n-am vorbit niciodată despre acest lucru. Nici în fața ta, nici singuri.

– Să zicem că eu am ghicit acest lucru. N-aș ști să-ți spun cum, dar l-am ghicit că vi s-a făcut mizerie și că ați avut a vă plânge de această familie.

Și împingând și mai departe exercițiul de suplețe, complicele meu adăugă:

– Știi, când iubești prea mult oamenii, când te interesezi de ei, e firesc să ghicești unele lucruri.

– Așa? făcu Renaud fără să-l slăbească din priviri.

Simțeam bănuiala, neliniștea lui că-i făcusem vreo confidență lui Justin fără să știe el, vreo confidență dusă până unde? Inima a început să-mi bată și am încercat să schimb discuția.

– Dar uite că nu știu dacă ți-am spus de ce-au venit cele două verișoare să-mi ceară să fac acest demers...

– Nu.

– Pentru Patrick.

– Vărul meu primar? Ăla care încă de mic era un puturos?

– Da, am răspuns râzând, liniștită să văd că i-am abătut curiozitatea pe o altă pantă. Închipuie-ți că făcea parte dintr-un grup de colegi de-ai lui...

– Întotdeauna se afirmă asta când lucrurile iau o întorsătură proastă. E totuși foarte ușor să nu intri în nici un fel de bandă. Chiar dacă există una la liceu, nu te obligă nimeni să te vâri în ea.

– Patrick nu făcea parte dintr-o bandă. Cel puțin așa se pare. Dar de multe ori cei care se aflau în dificultate îi cereau sfatul. Îi ajuta. Asta îl flata, nu se pricepea să-i refuze.

– Cunosc genul ăsta de tineri. Pentru că au prea mulți bani de buzunar dați de părinții lor, îi epatează pe cei slabi de înger. Iar ăștia îl cred un fel de caid.

– În ce clasă e? întrebă Justin.

– Știu doar că e la secția literară; dar a rămas repetent. Trebuie să aibă vreo optsprezece ani. Când colegii săi aveau nevoie de o mașină la dispoziție, el le făcea imediat rost de una. Și cum plimbările lor nu erau întotdeauna nevinovate...

– Da, da, zise Renaud. Viraje, raiduri, vechea poveste. Ce? Nu cumva mai e și altceva? Să nu-mi spui că fura mașinile!

– Ba da. Cele două verișoare ale mele nu mi-au ascuns acest lucru.

– Formidabil! Un mic Boussardel hoț! Dar dacă a fost prins înseamnă că e destul de prost...

– Ai răbdare. Povestea continuă, mai am și alte amănunte. Într-o noapte, după nu știu ce potlogării făcute pe la periferie, Patrick și-a adus colegii la Paris într-un Cadillac.

– Într-un Cadillac! Drace!

– S-a lăsat cuprins de beția vitezei, a trecut pe stop, a fost fluierat, el a continuat goana și uite-așa a început să fie vânat de poliție. A urmat o adevărată urmărire nocturnă. Apoi s-a trezit în fața lui cu un baraj de agenți, dar el a trecut peste ei. A rănit trei și a ucis unul.

– Oh...!

Renaud rămăsese cu gura căscată, Justin de asemenea uitând de pasul lui greșit de mai adineauri. Aventura lui Patrick întrecea cu mult ceea ce putea să-i ofere acest oraș al nostru puțin cam retras.

– Dacă există un polițist omorât, declară în sfârșit fiul meu, treaba se încurcă rău.

– Vor sări toți ceilalți polițiști, chiar și cei care n-au văzut nimic.

– Cu atât mai mult cu cât cel omorât era însurat. Tată de familie. Văduva și orfanii vor veni și ei să se plângă. Vedeți în ce s-a lăsat târât Patrick? Avocații sunt disperați. Justiția e mai puternică decât clanul Boussardelilor. Nu vreau să mă înduioșez din pricina lor, dar trebuie să recunosc că ghinionul ține cu ei.

– Cea mai nefericită din toată povestea asta, zise Justin, e totuși familia polițistului.

– Te cred.

– Există un lucru pe care nu-l înțeleg, spuse Renaud. Și anume Cadillacul. Doar n-ai să mă faci să cred că Patrick are un Cadillac. Familia Boussardel nu e genul de familie care să-i ofere un Cadillac când a împlinit optsprezece ani.

– Dar n-am spus că avea o astfel de mașină ci că o conducea, se afla la volanul ei.

– Deci nu era a lui...

– Bineînțeles. Iată ceea ce agravează cazul. O furase. Era specialitatea lui să fure mașini. E repetent la liceu, în schimb e în stare să-ți vorbească despre toate motoarele și toate caroseriile. Avea o trusă completă de chei false, și când banda lui dorea să se deplaseze, îi făcea plăcere să-i pună la dispoziție mașina dorită. Dar ca să facă pe importantul, fura mașini din ce în ce mai puternice iar în ziua aceea a șterpelit un Cadillac.

– Ah! strigă brusc fiul meu. A crescut în ochii mei, n-aș fi crezut niciodată despre el un astfel de lucru.

– Cum?

– Da. Îl socoteam un snob idiot, pe care nu-l interesa nimic, cheltuindu-și toți banii pe cravate și pe umbrele. E adevărat că a trecut multă vreme de când nu l-am mai văzut. Dar s-a schimbat. Și trebuie să-i cer scuze.

– Pentru că a furat un Cadillac? Și a omorât un polițist?

– Pentru că are mania mașinilor. În ochii mei asta îl face să devină uman.

Mă întrebam înmărmurită ce gândea Justin despre atitudinea aceasta a lui Renaud, mulțumindu-se doar să surâdă.

– Ascultă, Renaud, n-am de gând să discut în contradictoriu cu tine, dar pasiunea pentru mecanică nu justifică moartea cuiva. Nici măcar furtul!

– Ar trebui să-ți imaginezi scena! Ia pune-te în locul lui! În toiul nopții, cu sticleții la spatele tău, cu fluierăturile, sirenele, farurile după tine, la volanul unei mașini de lux care merge cu o sută șaizeci pe oră, și să nu-ți pese de nimic! Păi are toate circumstanțele atenuante.

Chipul înflăcărat cum rareori i-l văzusem, dădea la iveală un Renaud care nu mai era al meu. M-am întors din nou spre Justin pentru a-mi găsi echilibrul. Surâsul său dovedea prea puțină indulgență. Dându-și seama de felul în care îl priveam, se schimbă la față și cele trei priviri ale noastre se întâlniră încheind triunghiul. Trecu o vreme. Însuși Renaud își dădu seama de atmosfera creată, și luându-și un aer calin despre care știa că-mi place, se ridică și veni să mă îmbrățișeze, aruncându-mi!

– Devii și mai frumoasă ori de câte ori te supăr!

Apoi se așeză, și după acea demonstrație o luă de la capăt:

– Mamă, tu nu-ți poți imagina ce înseamnă pentru noi mașinile, viteza, clipa în care te simți stăpân pe un motor care răspunde sub picioarele tale.

– De ce nu mi-aș putea imagina? Mi se pare că eu conduc de ceva mai multă vreme decât tine. Și conduc mai bine.

– Mă rog, asta-i părerea ta. Numai că te-ai născut prea târziu. Doar tu mi-ai spus că pe vremea ta, când erai puștoaică,

existau trăsuri cu cai în Paris. Când ne-am născut noi, existau mașini. Toată copilăria noastră am visat să conducem mașini pe care le vedeam pretutindeni, să mergem cu viteză, să fim regii drumurilor. Amintește-ți de vechiul nostru Jeep: aveam doi ani și mă și puneai la volan, între picioarele tale. Am știut să conduc fără să învăț, așa cum am știut să înot. Există unele lucruri, cum e de pildă acesta, care adâncesc prăpastia dintre generații. Întreabă-l și pe Justin, căci suntem cam de aceeași vârstă.

– Oh, făcu celălalt care se decise destul de greu să intre în horă. Nu zic că n-ai dreptate. Mi-ar fi plăcut să am și o mașină de doi cai-putere chiar și un Dauphine. Dar de aici și până la a lua virajele pe două roți ca într-un film cu gangsteri...

– Ești lipsit de convingere. În seara asta nu cutezi să-mi ții parte. În ce mă privește, îmi mențin afirmațiile. Toate epocile au avut romantismul lor iar acesta este al nostru. Ți-am spus de o sută de ori, mamă: acum există noi mituri.

– Te rog! Nu-mi vorbi mie de mituri și de romantism în legătură cu această sordidă poveste a vărului tău!

– N-ai dreptate. Ai luat-o pe de lături. La Patrick nu-i sordidă. Ce, ți s-a spus că el însuși fura? Că-și lua partea lui din astfel de lovituri? Nu, era dezinteresat. Și dovada iat-o: s-a mulțumit în seara aceea cu o singură mașină destul de nervoasă și fapta lui putea trece neobservată. A furat o marcă rară. De amorul artei și de dragul aventurii. Acum toată societatea e împotriva lui. Vezi că atunci când vorbesc despre romantism... Pricepe că nu-l aprob pe Patrick...

– Încă e bine!

– Dar încerc să-l înțeleg.

– Mă rog... Oricum răspunderea, cazul său, ceea ce riscă nu ne privește pe noi. Mi-ai interzis să mă amestec, așa că...

– Pardon! Nu cunoșteam toate aceste amănunte. Acum, când le cunosc, acest lucru schimbă totul. Acum îi înțeleg psihologia. Nu poți să-l lași în copaia asta. Trebuie să-l ajuți! La nevoie te voi însoți.

– La judecător? În audiență? Noroc că mărturia ta nu va fi admisă: ești minor, băiatul meu!

– Mă voi duce să vorbesc cu tutorele meu, care face parte din tabăra lor. Și nu vei putea să mă împiedici!

Îmi aruncase aceste vorbe ca o sfidare. Tonul lui se schimbase. Și tonul meu. Sub ochii mei mânioși fiul meu nu-și pierdu cumpătul, dar Justin mă privea într-un fel încât eu eram pe cale să mi-l pierd.

– Aș prefera să vorbim despre altceva, am spus eu mai calmă. Justin, te rog să mă scuzi! Irma, ce aștepți de nu ne aduci mâncarea?

Având în vedere promptitudinea cu care ea se arătă cu fața de masă și cu vesela, toate încărcate în cărucior, am înțeles că așteptase răbdătoare în bucătărie și mai mult ca sigur că auzise totul. I-am evitat privirea. Sigur că era și ea de părerea mea, dar mi-a fost silă de o alianță generală împotriva fiului meu.

În sfârșit, am început să mâncăm. N-am mai vorbit. Friptura rece, garnisită cu cruditați pe care ne-o tot treceam din mână în mână, ne preocupa. Dezbaterea nu-i tăiase pofta de mâncare lui Renaud, în schimb mie mi-o tăiase. Fiindu-mi sete, i-am întins paharul să mi-l umple, ca să nu-i dau satisfacția că m-am supărat. El îmi turnă vin, fără grabă, și în clipa aceea ochii mei căzură pe brațul său gol. Acel braț făcea deasupra farfuriei un arc de o grație atât de tandră, încât am simțit cum mi se strânge inima. Adăugându-se și amintirea zilei în care ne aflam, m-am simțit dezolată.

– Suntem cam nervoși, am spus. Din pricina zilei de mâine.

Mai puțin suplu decât brațul său, Renaud nu răspunse nimic.

– Ar trebui să înțelegi, dragul meu; nimic nu dovedește că intervenția mea ar fi benefică pentru Patrick.

– Dar din moment ce vorbim de altceva...

– Oh, știi bine că nu-mi place să-ți închid gura. Nici să-ți impun punctul meu de vedere.

El mă privi cu o nuanță brusc virilă, de ironie.

– Dar, mamă, nu se va întâmpla niciodată să-mi impui punctul tău de vedere. Dealtfel, reluă el în legătură cu acel punct de adineauri, nu mă vei putea face să-mi schimb părerea. Sigur că nu le găsesc deloc simpatice pe cele două femei, dar ele nu sunt niște copilițe; sunt obiectiv. N-ar fi pus la cale această combinație împreună cu avocatul lor dacă n-ar fi fost sigure că vor avea sorți de izbândă. Mătușa Henriette e cea care spunea tot timpul: „Nu uitați că-mi îndeplinesc un drept al meu!"

– A, îți mai aduci aminte? am spus eu gata să-i întăresc umorul.

– Așa că vezi: s-a calificat. Și cealaltă de asemenea în felul ei. Doar e mama lui Alain și a venit aici să stea de vorbă cu tine; sunt gata să pun rămășag.

– Ai dreptate. Văd că le cunoști. Iată, Justin, încă un episod frumos. Iată-te vârât până la gât în analele familiei Boussardel.

– N-aș vrea să fiu indiscret, zise el.

Am înțeles, mai cu seamă, că voia să rămână neutru dar nu voiam să renunț la această nouă diversiune.

– Indiscret? Știi bine că nu ești. Și părerea ta imparțială în toată această poveste ne e de folos. Renaud îți va spune că pun mai mare preț pe părerea tinerilor decât pe a oamenilor de vârsta mea. Ei bine, verișoara mea Jeanne-Paul, cea mai îmbătrânită dintre cele două doamne pe care le-ai văzut aici, a venit la mine în calitate de *mater dolorosa* numărul unu a familiei. Ca să-și arunce în balanță vălurile de doliu. A jucat acest personaj în urmă cu cinci ani. De când fiul ei s-a dus ca să fie ucis în Indochina la vârsta la care ar fi trebuit să-și tocească fundul pantalonilor la Sorbona. Nu era un băiat rău. Singurul lui păcat a fost că a avut un prieten intim; și lui Justiția i-a cerut socoteală. Dar a fost o afacere de cu totul alt gen, am spus fără să precizez că de data asta era vorba de un avort. Pe Alain anchetatorii nu l-au interogat decât de formă, la fel ca pe toți colegii lui de la Janson. Asta a fost însă de ajuns pentru părinții săi. Un fiu Boussardel mai ceva ca Cezar... Chemat în biroul tatălui i s-a spus: „Nu-ți mai rămâne altceva de făcut decât să te angajezi în armată!" Bietul băiat n-avea nici cea mai mică dorință să se angajeze. Dar cei din casă s-au purtat cu el în așa fel încât a preferat să se înroleze. Patru luni mai târziu era doborât într-o orezărie.

– Dar ceea ce povestiți dumneavoastră în seara asta par a fi niște istorii dintr-un alt secol!

– Nu. Sunt din lumea noastră, din care mă trag eu. După asta, mama lui Alain a început să joace rolul celei căreia patria i-a luat fiul. Chiar mă și întrebam ascultând-o, dacă cu timpul, tot vorbind și răsvorbind despre sacrificiul voluntar al fiului ei, n-a sfârșit prin a fi convinsă despre acest lucru. Dealtfel a avut

nerușinarea să-mi zică: „Trebuie să facem totul, Agnès, totul, pentru a-l salva pe băiat cât avem fericirea să-l mai avem. Aș accepta ca al meu să fie o secătură, o canalie numai să fie în viață și să mi-l dea înapoi!"

Fără să-mi dau seama mi-am pus mâna peste mâna lui Renaud, și când am observat am văzut că nu și-a retras-o. În același timp mă gândeam la acea înrudire dintre cele două afaceri – Patrick și Alain – la acea lege care provoacă același fel de accidente în sânul aceleiași familii.

– Mda, făcu Justin, dar nu ducându-vă să relatați judecătorilor povestea cu trimiterea forțată a unuia în Indochina îl veți ajuta pe celălalt. Ar fi în stare să-l trimită și pe ăsta să moară.

– Nu despre asta aș fi vorbit, ci despre ceea ce mi-au făcut mie. Despre ceea ce a văzut și a știut Patrick, cât și despre faptul că numele lui Patrick figura în toate scrisorile printre pârâtorii care ne-au atacat. Dealtfel el este unul dintre beneficiarii procesului care ne-au deposedat de avere.

– Nu asta e problema, reluă Renaud cu încăpățânare.

Dar Justin, luându-și capul în mâini spuse:

– Vai, vai! Tot ceea ce ați spus seamănă cu un *catch* în noroi pe care l-am văzut odată, transmis din America. Nu vă văd urcând pe ring pentru a da cuiva un pumn căci, ați ieși murdărită de noroi.

– Nici eu nu m-aș fi putut exprima mai bine. Ai văzut, Renaud?

– N-am rezolvat problema.

– Cred că vezi că Justin, care e plin de bun-simț, socoate și el intervenția mea de neconceput.

– Nu e prima oară când trece de partea ta doar pentru a-ți face curte.

– Ține-ți gura, făcu celălalt nemulțumit.

– Sau poate că, am spus eu cu un gest ca să-l liniștesc pe Justin, nu agreează din principiu paradoxul și contrazicerea.

– Lasă, nu-mi mai vorbi de contrazicere! De la o vreme e de ajuns să deschid gura pentru ca tu să fii împotriva a tot ceea ce spun. Ca acum, de pildă.

– Ascultă, Renaud, zise Justin rămas cel mai calm dintre noi trei. Cred că nu-ți închipui că eu...

– Ți s-a spus că ești în afara acestei probleme, așa că închide gura!

– Te rog să nu fii nepoliticos. Justin este invitatul nostru. Ce-ai vrut să spui, Justin? Mă interesează!

– Oh, nimic. Că toate acele lucruri urâte care vi s-au făcut și în care ați fost târâtă, ar fi și mai urât să le adunați și să le aruncați în obrazul familiei dumneavoastră.

– Ar fi și mai urât să-l lași pe Patrick să cadă, zise Renaud. Mai mult decât urât, ar fi laș.

Mi-am dat seama că vrea să mă împingă până la capăt.

– Vei sfârși prin a trânti cine știe ce prostie.

– Adevărul, reluă el fără să mă privească, e că mamei i-ar trebui îndrăzneală, dar nu are. Pozează în eliberată dar nu e decât o burgheză. Am atins-o exact unde o doare! Uite-o cum face râie!

I-am scuturat pumnul pentru a-l sili să mă privească în față.

– Să ne oprim aici, vrei? Fiindcă văd că ți-e cu neputință să vorbești despre acest subiect fără să rostești lucruri neplăcute! Și să știi o dată pentru totdeauna, orice-ai spune, nu mă voi duce să depun mărturie în afacerea asta. Discuția din seara asta n-a făcut decât să-mi confirme că am dreptate. Justin a formulat exact motivele mele.

Ochii lui Renaud îi aruncară cea mai neagră privire și am rămas toți trei pe pozițiile noastre.

– Pot să mă ridic de la masă? întrebă fiul meu cu dinții strânși.

– Dacă vrei... Ia-ți fructele și du-te să le mănânci unde-ți place.

S-a servit din belșug și a luat-o pe poteca ce ducea în pădurea de pini. Justin n-a părăsit masa.

Când m-am dus la culcare, am împins ușa de la camera fiului meu fără zgomot și m-am apropiat de pat. Dormea, sau se prefăcea că doarme. Luna intra în odaie odată cu aerul proaspăt al nopții. După un moment i-am distins trăsăturile, i-am recunoscut franjurii lungi ai genelor pe care de atâtea ori – încă de când avea câțiva ani – le admiram în timp ce dormea și care și acum îi acopereau partea de jos a pleoapelor, pecetluindu-i secretul. Fiul meu, acest necunoscut... M-am aplecat, fără să mă

sprijin de teamă să nu-l trezesc dacă dormea și l-am sărutat ușor pe frunte. M-am întrebat și mă mai întreb și acum dacă dormea.

N-am plecat la lucru a doua zi dimineață decât după ce am primit telefonul lui Renaud aflat în oraș. Reușise. Luase prima parte a bacalaureatului și fusese clasificat destul de bine. N-am vrut să-l încurc cu persoana mea în locul unde se afișaseră listele, așa că el mi-a telefonat din cabina liceului, de unde probabil era auzit, căci n-a făcut risipă de amănuntele la care mă așteptam. În aceeași clipă, cu aparatul în mână, mi-am făgăduit să risipesc amintirea neplăcută pe care probabil c-o păstrase despre discuția din ajun. Dar o anumită răsplată pe care o premeditasem era suficientă să-i readucă pe buze zâmbetul și pe chip o bucurie fără umbre.

După ce mi-a spus esențialul a urmat o tăcere scurtă, apoi Renaud a răspuns de la sine la întrebarea pe care m-am ferit să i-o pun.

– Justin a trecut și el. Chiar clasificat mai bine decât mine.

– Ei bravo!

– A șters-o acasă la el ca să le dea această veste bătrânilor. Mai târziu va veni la noi...

– Ce faci în dimineața asta?

– Aș vrea să mă duc la piscină. Un pic de *crawl* mi-ar face bine!

– Perfect. Eu nu mă voi întoarce până la dejun. Fă ce vrei, eu trebuie să mă reped pe noul meu șantier, care nu-i prea aproape.

Era adevărat. Era vorba de casa pe care acceptasem s-o renovez pentru acel călător-anchetator-conferențiar. La poalele unui vechi sat și spre nord, ferma era situată într-o zonă aflată sub stăpânirea Bele-Artelor. Nu se putea construi și cu atât mai puțin dărâma vechii pereți fără o derogare de la vechile planuri. Pentru a-i face clientului meu o hazna septică și un șanț cu o placă supusă curățirii, trebuia să măresc un coteț de porci legat în pantă de corpul principal, dar pentru asta aveam nevoie de o autorizație care depindea de un primar și de un institutor, ultimul președintele „Amicilor satului", amândoi personaje cultivate cu care urma să mă întâlnesc și discuția se putea prelungi. Dar refacerea casei merita osteneala. Construcția care purta sus,

pe fațada principală, data ridicării sale – anul 1600 – oferea prin trei dintre fațadele sale aspectul unui bloc înălțat împotriva mistralului; cea de a patra fațadă respira aerul blând al sudului prin niște ferestruici distribuite aiurea în zidul de piatră aparentă și care dădeau spre o curte exterioară.

Singura supraviețuitoare a unui „cartier" care în cadastrul și în memoria locală se numea Roque, lăptăria devenită locuință păstrase acest nume. De fapt, piatra se afla peste tot în landă, acoperea cea mai slabă apariție vegetală. Aici era într-adevăr împărăția pietrelor. Totul de jur împrejur făcea să alterneze verdeața cu stâncile, scânteierea mării cu lumina, spațiul aerisit cu un nu știu ce vesel, sever și totodată însuflețit, ceea ce dădea acelor locuri un aspect mai mult grecesc decât latin.

În mine însă discuția din ajun cu Renaud lăsase urme. Fusesem întotdeauna vulnerabilă la reflecții, mă gândeam la ce făcusem, la ce spusesem, la ce mi se spusese. Toate răspunderile pe care de cinci ani încoace mă obișnuisem să mi le asum în meseria mea, reușita la care ajunsesem nu m-au putut scăpa de acea greutate care mă apăsa. În timpul dimineții, plină de interes, pe care am petrecut-o la Roque și în satul vecin, îmi răsunau tot timpul în urechi unele cuvinte ale lui Renaud, reproșurile lui trântite la masă. Fiul le rostise, poate că le și gândise îndelung.

Prietena mea cea mai bună, moartă în deportare, la care mă gândeam mereu pentru că o înlocuise – prea târziu și prea puțin – pe mama pe care eu n-o avusesem, îmi spunea adesea: „Ceea ce e bun la tine, Agnès, e că în relațiile cu ceilalți ești întotdeauna pătimașă". Da, poate că era bine; dar cel mai adesea era rău. În orice caz, destul de păgubitor pentru mine.

Înainte de a mă întoarce la masă la Font-Verte, deși întârziasem, m-am dus în oraș și l-am deranjat de la masă pe garajistul meu. El vârî în break cele două motociclete care așteptau cam de mult la el, nou-nouțe, împachetate și pe care le-am mai acoperit, în mașină, cu niște pânze ce-mi slujeau la transportul mobilelor.

Când am ajuns acasă nu mi-am văzut fiul.

– Renaud! am strigat ca să mă audă de unde era. Vino să mă ajuți să descarc ceva! Nu tu, i-am spus Irmei care apăruse.

Renaud, care făcea plajă, sosi în slip. N-o făcea pe bacalaureatul triumfător, ci se prefăcea că acea zi ar fi fost la fel ca toate celelalte.

– Ia ridică asta, i-am spus eu din interiorul mașinii ridicând pânza de pe ea.

– Ce-i asta?

Și trase spre el motocicleta înfășurată în hârtie.

– Nu știu. Se pare că e ceva pentru tine.

N-a înțeles imediat despre ce anume era vorba. Apoi a urmat un fel de urlet sălbatec și niște strigăte amestecate cu hârtii ce zburau în lumină.

– Plinul e făcut?

– Așa presupun.

Renaud sărise în șa, apăsase pe pedală, făcu să păcăne cucerirea sa și micul meu zeu gol se află la douăzeci de metri în fața mea, gonind pe aleea zebrată de soare. Când ajunse la borne, se întoarse, o porni în direcția mea, opri scurt, se îndreptă spre mine, mă strânse în brațe și jur că mă ridică de la pământ.

Apoi se urcă din nou în șa, își reîncepu cercurile sonore în jurul casei, trasă un labirint prin grădină și prin livadă. Un tânăr centaur mecanizat care apărea și dispărea din verdeață.

– Te smulge! Bubuie ca un tunet!

Trecea parcă propulsat de petarda sa.

– Ce-ai vrea să-ți spun? zise el în sfârșit, așezându-se, îmbrăcat pentru masa de prânz pe care o luam întotdeauna în sala răcoroasă. Ești excepțională...

Apoi, cu brațele, făcu un gest de descurajare.

– Ei asta-i! i-am răspuns.

– Ba da. Din moment ce faci astfel de lucruri... Ai un fel deosebit de a te purta. Ah, nu regret că te-am așteptat ca să mâncăm.

Și într-adevăr devoră tot ce i se dădu. Dar ceasul se apropia de ora trei. Imediat după cafea mă ispiti tentația siestei, și în vreme ce Renaud se îndreptă spre motocicleta lui pentru a o încerca prin departament mi-am acordat un scurt răgaz de odihnă pe un fotoliu fiindcă divanul mă trăgea la somn. Mai aveam încă treburi în oraș. Înainte de a pleca, am scos împreună cu Irma cealaltă motocicletă din mașină. Am aranjat-o la umbra

casei pentru ca destinatarul s-o găsească când se va întoarce să ia masa de seară cu noi. Pe ambalaj am scris cu litere groase: *Pentru Justin.*

Nu mi-am mai prelungit discuțiile prin birourile subprefecturii unde trebuia să mi se confirme autorizațiile pentru Roque. Scăpată de Renaud, acum mă gândeam la Justin. Îmi închipuiam surpriza sa, momentul de îndoială, surâsul său, și nu voiam să mă lipsesc de toate acestea. Privirea plină de gratitudine pe care mi-o va arunca... Așa că fără falsă rușine am pornit mai devreme spre Font-Verte.

Coborând în vale, am mărit puțin viteza căci s-ar fi putut ca după vestea bună pe care le-o dăduse alor săi, să nu întârzie prea mult alături de ei. Soarele începuse să nu mai ardă atât de tare. Am intrat pe drumul de pământ și am văzut în sfârșit cele două borne groase. Numai să nu mi-o fi luat înainte! Am făcut un viraj și iată că lângă ultimii platani ceva m-a agățat, ceva insolit despre care nu-mi puteam da seama ce poate fi. Am coborât în alee și am descoperit, la piciorul casei, un morman de fiare și de hârtii murdare. În jur o baltă de benzină care murdărea curtea, o baltă de benzină unde zăcea, călcată în picioare, zdrobită cu pietre și nu mai știu cu ce, motocicleta lui Justin. Irma ieși șchiopătând din bucătărie cu o cârpă drept pansament în jurul piciorului și imediat am remarcat obrazul tumefiat al fetei și n-am mai întrebat-o nimic căci am văzut scena.

– V-ați bătut; tu ai vrut să-l împiedici și el...

– Da, am vrut să-l împiedic. Dar m-am trezit în fața mea cu un nebun furios.

Își duse mâna la obraz și și-l mângâie ca o fetiță plângăcioasă.

– Unde e acum?

– Naiba știe? După ce-a făcut boacăna a dat bir cu fugiții.

Pe moment m-am simțit ușurată. N-aș fi vrut să-l am în fața mea, mă temeam de mânia lui și mai ales de a mea căci îmi auzeam vocea tremurând.

– Te simți rău?

– Ei iaca! Un fleac! Câteva lovituri de picior în tibie și câțiva pumni în obraz. Dar, mă rog! Cine se crede pustiul ăsta?

Lovindu-mă m-a mâhnit cumplit! Mi-e rău abia acum când vorbesc. Și apoi acea motocicletă frumoasă, nouă-nouță, ce dezastru!

I-am urmărit privirea și am descoperit la picioarele noastre rămășițele ei; văzând acea priveliște, în mintea mea s-au ivit brusc o mulțime de evidențe: tot ceea ce părtinisem, în inconștiența mea, imprudențele, primejdiile. La acest gând, am dat fuga la mașină și m-am urcat la volan: Justin. Mi-a venit în minte ca nu cumva Renaud să-i fi ieșit înainte lui Justin și să se încaiere ca niște câini. Înainte de a pleca am întrebat:

– Cam de cât timp a plecat?

– De vreo jumătate de oră.

O jumătate de oră... Și am plecat glonț. Viteza, cu toate geamurile deschise, mi-a mai răcorit un pic fierbințeala. Niciodată nu fusesem mai lucidă. În mine se amestecau două gânduri, se despărțeau, se încălecau întocmai ca un contrapunct la baza încăpățânată a unui motor. Două gânduri? Nu: trei, patru: grija pentru mașină și pentru drum, goana, urmărirea fiului meu, atentă să văd dacă zăresc motoreta lui Justin. Și recapitularea rapidă a ultimelor săptămâni. Și vechile mele complexe care mă aduseseră în situația în care mă aflam. Acea pantă care de peste douăzeci de ani mă purta spre iubiri inegale, nepotrivite, condamnate dinainte. Pantă cu atât mai înșelătoare cu cât viața mea era mai castă! Iată unde am ajuns! Dar voi avea timp să meditez la acest lucru. Urgent era acum acel copil, acel fiu pe care trebuia să-l aduc îndărăt, care a fugit din pricina izbucnirii unui acces de gelozie. Acel fiu pe care l-am făcut să sufere. În sfârșit, îmi venisem în fire. Mă rugam Domnului să dau peste un sat care să aibă un birou de poștă. Și am găsit unul. Trei persoane așteptau în fața cabinei telefonice, cu o răbdare specific provensală pe care eu n-o aveam. Am alergat în prima cafenea pe care am văzut-o – o sală ce răsuna de discuții masculine – unde telefonul se afla pe marginea tejghelei. Cu chiu, cu vai, am izbutit s-o chem pe Irma.

– Cu ce-a plecat? Cu motocicleta cea nouă?

– Nu; motocicleta e în remiză. O pusese acolo înainte de a o vedea pe cea de-a doua.

– Atunci a plecat cu motoreta lui?

– Nu, și ea e aici.

– Bine, dar atunci cu ce-a plecat?

– N-a plecat, a dispărut, v-am mai spus. A dispărut!

Urcându-mă din nou în mașină am rămas un moment gânditoare. Ce anume l-o fi determinat să renunțe la vechea motoretă și la noua motocicletă pe care le primise de la mine? Totuși știam, simțeam că părăsise casa, că-și luase lumea în cap. Irma intuise corect: dispăruse.

Totuși mi-am continuat traseul. Mă aflam la jumătatea drumului spre Peyrol iar acesta plecase probabil spre noi. Cât dădusem telefon, pândisem prin perdeaua de mărgele de lemn, dacă nu-l vedeam cumva trecând, fără să aibă habar ce se întâmplase și ducându-se la Font-Verte.

Când am ajuns în satul lui mi s-a indicat casa părinților săi, ce se afla mai la o parte. Auzind zgomotul mașinii, unul din fiii zidarului a ieșit afară. Era Justin, pe care nu l-am recunoscut. Surprins de prezența mea acolo, am văzut după aerul fericit că nu știa nimic. Fără să cobor, din zece vorbe i-am spus ce se întâmplase. S-a schimbat la față.

– Sărmanul... Sărmanul micuț...

Cu un singur cuvânt mărise considerabil distanța dintre ei. O lungă tăcere ne-a apropiat unul de altul, apoi ne-a despărțit. Fără a ridica ochii asupra lui, am simțit că și el evita să mă privească. Am spus în sfârșit, foarte încet:

– Nu trebuie să mai vii pe la noi...

– Contați pe mine.

În timp ce întorceam mașina, l-am auzit zicând:

– Cred că n-o să mă lăsați fără vești. Despre el, despre dumneavoastră...

Am răspuns fără voia mea:

– Contează pe mine...

Asta a fost tot. Mi-am zis că-l părăsisem în cea mai importantă zi a vieții sale, încununarea atâtor dorințe, atâtor nopți de veghe și de vise, acum prăbușite. Mergeam mai puțin repede decât la ducere. Încercam să mă conving că din moment ce Peyrol nu se năpustise asupra lui până atunci, nu va mai încerca pentru a-și descărca furia, nici să se certe, nici să se bată cu el. Simțeam bine că cu mine voia Renaud să se certe, și cât mai

violent cu putință. Întoarsă acasă după cei o sută de kilometri străbătuți, nici măcar n-am mai întrebat-o pe Irma dacă apăruse fiindcă știam că nu venise. Și când la ora mesei, ea m-a întrebat unde să pună masa, i-am răspuns:

– N-o pui deloc. Știi bine că nu va veni să mănânce. Nici să se culce. Fă-mi doar o ceașcă de ceai.

Irma mi-l aduse sub duzi împreună cu câteva sandvișuri cu dulceață de chitre, specialitatea ei învățată de la maică-sa. Când veni să ia platoul văzu că nu băusem decât ceaiul fără să mă ating de sandvișuri.

– Mâncați ceva. Vă rog mult. N-o să închidem ochii la noapte nici eu nici dumneavoastră, așa că trebuie să aveți ceva în stomac. Am să încălzesc niște supă.

Se așeză pe banca de la piciorul casei, la doi metri de mine, familiaritate puțin obișnuită la Irma. Din prietenie pentru ea am mâncat un sandviș și o linguriță cu dulceață. Tăceam amândouă. Se înserase.

Nici în seara aceea, nici a doua zi n-am anunțat jandarmeria. Am coborât până la baraj să mă uit în undele limpezi. La liceu n-avea rost să mă interesez fiindcă-și închisese porțile. Luciditatea mea care crescuse mă înzestrase cu o a doua vedere. Faptul că Renaud și cu mine ne cunoșteam atât de bine unul pe altul, îmi spunea – fără să mă liniștească totuși – că el nu voise decât un lucru: să fugă de mine. Și totodată să mă pedepsească. Sfărâmarea motocicletei nu era decât gestul mâniei lui imediate fiindcă sufletește, suferea cumplit. Cu orgoliul lui – unul dintre resorturile sale – avea de gând să-și prelungească absența, căci cu fiecare zi care trecea îi era tot mai greu să se întoarcă. Îmi frământam mintea fără să găsesc mijlocul de a-l aduce acasă, de a-l dezarma. Eram hotărâtă să-l primesc cu brațele deschise, să nu-i fac nici un reproș nici pentru gestul, nici pentru fuga sa, dar el nu putea ghici, deși mie mi-ar fi fost plăcut ca prin cine știe ce miracol să afle. Acest gând mă făcu să surâd amar. Ce decădere! Eu eram singura vinovată încă din prima zi, și n-aveam nici o scuză; îmi închipuiam că fac uz de clemență, că-mi liniștesc fiul! Chiar dacă aș fi vorbit cu el chiar și la telefon, tot nu s-ar fi întors. Trebuia să-și rumege furia împotriva mea. Și încă bine că nu dădea mamei sale și sentimentul că

pentru un licean de șaptesprezece ani, numele pe care-l merita! Ne aflam și eu și fiul meu pe un teren foarte șubred. Pentru prima oară eu, care în toate ocaziile îl incitam să nu-mi ascundă nimic din ceea ce gândea, eu care pretindeam că neînțelegerile se ivesc întotdeauna din niște lucruri făptuite, nu din vorbe, eu mă aflam în imposibilitatea de a-i spune ce aveam de spus. Din tot ceea ce aș fi încercat, eventual o explicație deschisă despre acel subiect care-l șocase, mi se părea și mai puțin realizabilă. Ce rost aveau cuvintele acum? Fie ca soarta, ca steaua care până acum a vegheat asupra perechii noastre de mamă și fiu, să ne ferească de necazuri.

Ce figură aveam să fac în fața lui? Îl pusesem la curent cu toate resentimentele care ne agitaseră familia, patimi urâte, viclenii, nedreptăți care otrăviseră atmosfera sub acoperișul patern; el știa cât suferisem, și acum iată mama pe care la rândul meu i-o ofeream. Tot suceam și răsuceam aceste gânduri în nopțile fără somn. Un fel de a doua stare în care intrasem după fuga sa mă împingea la niște logici delirante, și mă temeam să nu merg prea departe, să nu mă rătăcesc, urcând prea sus gama greșelilor mele, adâncind prea mult cercurile ranchiunei sale care trebuia să fi fost mult mai simplă. În unele momente îmi spuneam: „Haide, nu-i chiar atât de grav, iar eu nu sunt chiar atât de nedemnă; n-am făcut altceva decât să mă joc cu focul. Aduceam drama la proporții mai modeste. Dar toate acele eforturi nu-mi redădeau calmul și nu mi-l redădeau pe Renaud.

Unde se ascundea? Unde dormea? Ce mânca? Neavând niciodată bani de buzunar asupra lui, părăsind casa pe neașteptate (găsisem în sertarul lui mica sa rezervă de bani intactă) totul trebuia să-i lipsească. Probleme materiale de care o altă mamă ar fi fost înnebunită la început și care – îl cunoșteam mult prea bine – contau prea puțin pentru el, dar nu le puteam alunga din mintea mea. Micul meu Renaud atât de grijuliu cu trupul său, care – spre disperarea Irmei – își schimba de trei ori pe zi cămașa... Ah, eu mă săpuneam sub duș, mă așezam dinaintea feței de masă, mă culcam pe cearșafuri curate...

Nu-mi era nici foame, nici somn. Starea mea de tulburare mă obseda, izgonea departe de mine orice altă problemă, mă elibera de cealaltă vrajă. Căci în acele zile și în acele nopți

tânărul sigur s-a risipit, a ieșit din viața mea. Dar în casă tot nu-mi puteam găsi liniștea. Lipsea Renaud, care o umplea cu ființa lui.

Intrasem într-o epocă dintre cele mai grele din viața mea. Am avut o perioadă de dezamăgire și de silă unde până și munca, despre care încă puteam spune: „O fac pentru fiul meu!", îmi strângea inima. Îmi pierdusem răbdarea, lipseam de la întâlnirile de lucru sau pur și simplu, uitam de ele. Cât pe-aci să crezi că o făceam anume.

Și ca o culme a ghinionului, Paul Groult, noul meu client, proprietarul fermei Roque, și-a ales tocmai acel moment ca să-și facă apariția, dar mărturisesc că nu m-a încântat deloc. Mă așteptam, având în vedere profesia sa, la un tip alert de anchetator etnologic care bate pădurile tropicale, și când colo m-am trezit în fața mea cu un bărbat copt, foarte înalt și foarte solid, un fel de internațional de rugby în retragere, care se învârtea amenințător prin curtea fermei sale ascultând explicațiile mele, prefăcându-se că-și face un punct de glorie din a nu se mira de nimic și a bombăni întruna; nu găsesc alte cuvinte să-l descriu. N-am schimbat nici douăzeci de vorbe că a și făcut aluzie la caracterul său detestabil ca la o trăsătură notorie și măgulitoare. În fața țărușilor și a planurilor arătând transformarea cotețului de porci nu păru să aprobe ideea unei cuve pentru încălzire, iar când am rostit cuvintele „șanț septic", a început să râdă cu hohote. Apoi a ridicat vocea susținând că ura confortul și că alesese acel loc pentru frumusețea lui frustă. Eu i-am vorbit despre comodități și despre igienă și atunci el m-a întrebat cu un prefăcut aer de stupefacție dacă știam din ce țări subdezvoltate venea el.

– În sfârșit, spuse ridicând din umerii îmbrăcați într-un tricou gros, dacă așa-ți place dumitale...

Și cum mă pregăteam să vorbesc, adăugă:

– Nu! Nu discutăm! Ai mână liberă, doamnă. Nu revin niciodată asupra a ceea ce am spus: ai mână liberă.

Își agita brațele pentru a pune capăt oricărei controverse, așa cum ai izgoni un miros neplăcut și înclinându-se, rosti scurt:

– Doamnă...

Treaba începea „bine". Noroc că m-a înștiințat că în acea seară trebuia să ia avionul spre Londra. Și de la Londra, peste opt zile pleca la Darwin. În alte vremuri, adulmecând mai curând un om sincer decât un cinic sub acea înfățișare de urs, puțin cam cabotin, mi-aș fi spus: „Lasă că te îmblânzesc eu repede". Și poate că jocul m-ar fi amuzat; în loc de asta, am fost cât pe-aci să-l trimit, cu casa lui cu tot, la toți dracii.

În ziua aceea a fost foarte cald și seara, după o cină frugală, mi-am târât șezlongul, din grădină până la locul degajat care se întindea între duzi și marginea pădurii de pini. Din toată mica noastră așezare, aici se resimțea cel mai bine, în amurg, acel val de aer proaspăt care constituia una dintre atracțiile deosebite de la Font-Verte. M-am lungit pe șezlong privind în vârful colinei, ciucurii pinilor ce se decupau în noaptea ce începea să se lase și din dosul cărora mai târziu avea să se ridice luna. M-am întors cu spatele spre banca de piatră. Auzeam, din locul meu solitar, zgomotul pe care-l făcea Irma în casă aranjând vesela și tacâmurile. Era un fel de țăcănit liniștit, estompat de bolta bucătăriei, dar care se stingea atât de repede încât mi se strângea inima. Unde erau mesele noastre în trei din ultimele săptămâni, pline de râsete și de povestiri? Atunci, pentru prima oară după acea zi nefericită a motocicletelor, gândul meu s-a oprit o clipă la Peyrol; pentru că cei doi băieți se întâlneau în aceeași imagine. Dar imediat mi-am și reproșat acest gând. Și brusc am rămas cu sufletul în alertă, cu răsuflarea tăiată: îl simțeam pe băiatul meu.

Era acolo. Instinctul mi-o spunea că e acolo, că se uită la mine. Undeva, pe panta pădurii de pini, ascuns pe după trunchiuri, stătea locului ca să nu alunece pe acele de pin și sunt sigură că mă privea. Am rămas nemișcată, cum faci cu un mic animal sălbatic pe care vrei să-l lași să se apropie. Al meu nu s-a apropiat dar știam că nu mă înșelasem.

Timpul trecea. Ieșise luna. Irma terminase de aranjat vasele și am auzit-o încuind bufetul. Apoi se făcu liniște. De teamă ca ea să nu vină după mine, m-am ridicat fără să mă trădez și m-am îndreptat spre casă. Am făcut drumul târându-mi pasul, ajungând la prag, trecându-l. În trecere, simțind-o pe Irma aproape, i-am șoptit, căci știam cum se auzea orice vorbă la Font-Verte:

– Vino după mine. Fără să spui nimic.

Apoi am ieșit în cealaltă parte a casei; abia acolo am răsuflat ușurată. M-am lăsat să cad pe o bancă. Am tras-o pe Irma lângă mine. Grosimea zidurilor ne îngăduia să vorbim.

– S-a întors.

– Unde e?

– În pădurea de pini. Vorbește mai încet.

– L-ați văzut?

– Nu, dar știu că e acolo. Ascultă ce ai de făcut... Aștepți până urc în odaia mea. Apoi vei lăsa lumina aprinsă în bucătărie. Vei uita niște pâine pe masă, brânză, fructe, în frigider sticla cu vin, fără dop. Să nu stingi lumina decât când te vei duce să te culci. Lasă larg deschisă ușa dinspre duzi pe care n-o poate închide vântul.

– Așa voi face.

Am mai șușotit:

– Dacă auzi zgomot la noapte să nu cobori.

– Am înțeles.

În odaia mea mi-am jucat rolul ținând lampa aprinsă atât cât o țineam de obicei. În ciuda căldurii, am tras oblonul, trântindu-l ceva mai tare. Apoi am stins lumina. Am așteptat până s-a făcut ziuă afară ca s-o sun pe Irma. A venit într-o clipă la picioarele patului.

– Nu s-a atins de nimic.

A închis ușa, a deschis oblonul și s-a întors spre mine.

– Dumnezeule! Doamnă n-ați dormit! De-ați vedea cum arătați!

– Nici tu n-ai dormit, biata mea fată. Ai un cap...

– Păi am stat cu urechea la pândă... Doamnă, ce e de făcut?

– S-o luăm de la capăt diseară.

În fiecare seară o luam de la capăt. Irma lăsa pâine proaspătă, fructe. Trebuia s-o împiedic să lase și câte o bucată de jambon sau pateu de sturzi.

– Știți bine că sunt slăbiciunea sa.

– Așa e. Dar trebuie ca farfuriile să aibă aerul că au fost uitate, lăsate fără intenție, din neglijență.

Irma însă se îndoia de reușită. Poate că se îndoia și de faptul că Renaud se afla în pădurea de pini.

– Ai o soluție mai bună?

– Ei, nu! Ideile mele sunt respinse. Iar ale dumneavoastră nu prea fac mare lucru! îmi aruncă ea cu vehemență în care tremura ce? Teamă, ranchiună?

N-am cutezat s-o privesc. Ea reluă:

– Bun. Voi uita farfuriile. Suntem ca două animale amărâte, de care mi-e milă, dar iată că am totuși încredere în dumneavoastră.

O simțeam gata să plângă. I-am făcut semn cu mâna să mă scutească de-așa ceva.

Într-o dimineață, a cincea, Irma a intrat înainte de a o suna eu, vorbind înainte de a deschide oblonul.

– Doamnă, pâinea a dispărut.

– Doar pâinea?

– Da, dar bine c-a luat-o și pe aia! I-am recunoscut urmele sandalelor pe dalele de piatră.

M-am ridicat în șezut.

– Vino să mă săruți...

Agățată de mine se înduioșă.

– Nimic decât pâine... Ca un biet amărât rușinat...

Ea se smiorcăi, eu la fel.

– Acum pot să v-o spun: nu credeam că e aici. Nu voiam să vă contrazic, nefericită cum vă vedeam; nu credeam că e în pădurea de pini.

Am surâs plină de orgoliu.

Apoi a venit în fiece noapte, vreme de o săptămână. Adesea Irma, satisfăcută, anunța:

– Doamnă, s-a spălat. La lavoarul meu. Săpunul s-a micșorat și pe jos am găsit băltoace prost șterse.

În sfârșit, într-o seară am hotărât să joc totul pe o carte. Pe față, m-am prefăcut că mă culc. Dar am coborât pe întuneric și am intrat în bucătărie. Am căutat pe pipăite fotoliul de pai al Irmei, departe de masă și m-am așezat în el. Pe Irma o prevenisem să nu se arate, orice s-ar întâmpla. Apoi mi-am început veghea. Dar imediat orologiul din vestibul a rupt tăcerea. Era un zgomot dur, puternic ce nu ceda deloc: un fel de suflet al casei în alarmă. M-am ridicat, m-am dus până la orologiu și i-am oprit pendulul. Apoi mi-am reluat veghea. A fost foarte lungă.

Târziu, când umbrele din jurul meu începuseră să pălească, am auzit un zgomot slab venind de afară, un zgomot regulat ce se repeta: erau pașii lui. În vreme ce se apropia, mi-am dat seama că-l auzisem de foarte departe datorită simțurilor ascuțite de insomnie, speranță și noapte.

Apoi Renaud se ivi în cadrul ușii. Se apropie pe pipăite, se așeză pe un colț al mesei cu o mișcare obișnuită. Inima îmi zvâcnea atât de tare încât îi auzeam bătăile pe care mai mult ca sigur că și el avea să le audă. Dintr-odată l-am văzut oprindu-se din mâncat și încremenind. A întors capul în jurul lui. M-a simțit acolo tot așa cum îl simțeam și eu în pădurea de pini. Ghicind unde sunt, a sărit înapoi gata să se apere. Sau să fugă. Nu m-am mișcat. Presupun că zărise ochii mei larg deschiși, fixați asupra lui. Fără să scot o vorbă i-am întins brațele. A rămas nehotărât, înțepenit pe picioare, oscilând.

Ziua începea să crească. Continuam să tac. În gestul meu se afla deplina iertare pe care i-o oferam, iertarea pe care i-o ceream. Ne temeam de cuvinte. Era clipa de care depindea viitorul nostru, clipa primejdiei reale, mai rea decât tremuratul pentru zilele sale de care nu știusem nimic. El era viața mea, îl aveam acolo, aproape, dar nu lângă mine, dar nu în puterea mea. Am simțit că ceva urcă în el, ceva mai presus decât surpriza, ceva ce se îndrepta spre mine și care avea să-l elibereze, probabil vreun cuvânt, un cuvânt de care mă temeam. Dar nu, n-a fost cuvânt, a fost un gest: brațul i s-a destins și m-a lovit peste umăr. Șocul s-a repetat: fiul meu mă bătea. Singurul lucru pe care nu mi l-am putut imagina. Cu brațele sale lungi, cu o stângăcie plină de furie și de copilărie, dar aproape cu puterea unui bărbat, mă bătu cum bați un covor. Dar iată că o lovitură mă zdruncină, mă făcu să mă clatin; am căzut cu fotoliu cu tot pe dalele de piatră. Mi-a scăpat un scâncet, primul, dar care l-a făcut să se oprească. S-a aruncat jos, m-a strâns în brațe, m-a acoperit de sărutări, bâiguind: „Mamy... Mamy... răutăcioasă... Mamy scumpă..." Zăcând înlănțuiți plângeam împreună, în același ritm sfâșietor care ne-a răsplătit și pe unul și pe celălalt pentru zilele și pentru nopțile în care suferisem.

Continua să plângă, eu la fel, când l-am făcut să se întindă în patul lui. I-am scos sandalele, pantalonii. Am întins peste el

cearșaful. Grație cerului, nu rostisem nimic. Nu se mai mișca, inert în cearșafurile sale, ca un operat. Își încruntase sprâncenele, dar ținea ochii închiși ca să nu mă vadă, sau de rușine, sau pentru că încă se mai ținea bățos. I-am netezit fruntea cu mâna, el mi-a apucat-o și nu i-a mai dat drumul. A trebui să mă așez pe marginea patului. Apoi a adormit. Dar hula întârziată a câte unui suspin îl făcea să tresară, și-i legăna somnul.

Când l-am văzut liniștit, mi-am tras mâna și m-am ridicat în picioare. Mă clătinam. Mă bătuse zdravăn. Mă loveam de pereți, de canatul ușilor. N-am mai avut răbdare să-mi îngrijesc vânătăile pe care dealtfel nici nu le mai simțeam. Patul mă chema insistent, m-am dus să mă trântesc în el, simțindu-mă mai aproape de Renaud – de care mă despărțea un perete – decât dacă aș fi dormit în aceeași cameră cu el.

Zile în șir, plină de vânătăi, a trebuit să mă îmbrac în cămăși provensale, mai potrivite în acel sezon decât bluzele de oraș. Renaud știa că n-aveam nici o tragere de inimă către acea culoare locală, dar nu mă întrebă nimic. Niciodată n-a ieșit de pe buzele noastre nici cea mai mică aluzie la zorii aceia obscuri ai căror amprente le purtam, nici despre tot ceea ce se petrecuse mai înainte. Într-o seară totuși am primit din partea lui un semn. Dar acesta a fost în tăcere și în umbră. Ne reîntorceam acasă, după masa luată în hangar, pe malul mării. Eu conduceam, cu Renaud în dreapta. Irma nu venise cu noi. Am simțit o mână ușoară mângâindu-mi mătasea mânecii, cotul, umărul acolo unde fusesem cel mai rău lovită. N-am reacționat. Încurajată, mângâierea a durat, apoi s-a oprit, și o atingere mai caldă, mai vie, i-a luat locul. Fără să-și întrerupă sărutul, am înclinat capul pe umăr și obrazul meu a întâlnit desimea pletelor moi. Asta a fost singura noastră explicație, pecetea păcii dintre noi.

Acum Renaud nu mă mai părăsea deloc. Fiind în vacanță, mergea cu mine pe șantiere și refuza colegilor săi partidele la care eu nu puteam lua parte. Ne comportam unul față de altul ca doi scăpați din același accident, doi convalescenți legați unul de celălalt prin legăturile unei maladii comune.

Încă din dimineața când aflasem despre prima vizită a lui Renaud în bucătărie, îl liniștisem pe Peyrol printr-un telefon

scurt, dat în sat, cu aviz de chemare. Mi-am estompat vocea vorbind de la telefonul din biroul meu ca și cum Renaud ar fi putut să mă audă după ce-l văzusem urcând în pădurea de pini. După ce se reîntorsese acasă, i-am scris lui Peyrol câteva rânduri. Voiam să mă duc peste o săptămână sau două să-l văd, dar pentru asta trebuia să mă eliberez de Renaud timpul necesar cât să mă duc și să vin din satul respectiv. Justin nu era nici el mai puțin vinovat decât mine. Până atunci trebuia să-i trimit bagajul de care poate că avea nevoie. M-am ascuns pentru a-i aduna hainele, cărțile, caietele rămase în odaia prietenului său. Efectele lui Peyrol, materialul școlar, toate erau lăsate în ordine de el ca și cum a doua zi ar fi trebuit să se ducă la școală și nu să plece de la noi. Toate acele obiecte în abandonul lor plin de viață dovedeau lungul timp cât durase armonia noastră precum și acea neașteptată mică dramă.

Nu știu cum am reușit să fac acel bagaj. În timp ce vâram totul în lădița lui, m-a apucat o curiozitate. Să știu dacă acea carte poștală reprezentând portretul semnat de Ingres fusese ascunsă în tabela de logaritmi, cum spusese Renaud, dacă mai era acolo și dacă atunci când Peyrol își va despacheta lucrurile o va găsi. Dar când mi-am adus aminte de acest lucru bagajele erau de-acum făcute, gata de plecare. Indelicatețea acestui gest m-a oprit de a mai desface nodurile, de a răscoli și de a găsi cărticica cu poza.

I-am spus Irmei să-i transmită totodată lui Peyrol că aveam de gând să mă duc mai târziu să-l văd de îndată ce-mi va fi posibil. Ea plecă, ascunzându-se de Renaud în mica ei mașinuță, iar eu a trebuit să aștept până a doua zi pentru a fi singură cu ea. După ce împinse oblonul, închise fereastra camerei mele.

– Ei, l-ai văzut?

Îi vorbeam din pat, stând în șezut și similitudinea scenei îmi aminti brusc de acele treziri matinale când Irma îmi vorbea despre vizitele nocturne ale lui Renaud. Dar chipul tinerei servitoare, al tinerei mele prietene nu se mai lumină de data asta de nici o bucurie pe care ardea de nerăbdare să mi-o împărtășească. Exista în ea, fără afecțiune, fără efort, o politețe, o intuiție moștenită desigur de la maică-sa, un fel de familiaritate ameste-

cată cu rezervă mult mai specific provensală decât aș fi crezut și care, în relațiile dintre noi, mă cruța de orice jenă, îmi îngăduia să ascult cuvintele spuse ca de la femeie la femeie.

– Vă mulțumește mult, spuse ea.

Mi-a povestit cum s-au întâlnit în sat, în fața anexei de la primărie pe care o înălța moș Peyrol și căruia Justin îi dădea o mână de ajutor, „ca să se amuze pe timpul vacanței".

– Dar să știți că a rămas același.

– Ce vrei să spui cu asta?

– Că dintre toți frații săi, a rămas un mic domn. Ca să vezi cum te schimbă orașul!

Ea înțelese că doream niște amănunte și mi le dădu. Ba chiar îmi mai dădu și altele. Când a tăcut, am înțeles că rămăsese de spus lucrul principal și că ea nu va da înapoi pentru a mă menaja.

– În ce privește vizita dumneavoastră, vă mulțumește dar vă roagă să nu vă deranjați.

– De ce? Voi găsi eu o după-amiază liberă; pot face măcar atâta lucru pentru el.

– Tocmai că el nu vrea asta! Chiar vă roagă să nu veniți.

Și cum eu n-am mai replicat, ea a mers până la capăt:

– El spune că tot ceea ce s-a întâmplat v-a făcut destul rău. La toată lumea. Și că nu vrea să vă revadă fiindcă tot n-ar mai putea repara nimic. Vă repet cuvintele sale.

Am lăsat-o să iasă din cameră.

PARTEA A DOUA

Urmele mi se șterseră. Cele de pe brațe. Dar viața mea la Font-Verte, viața mea pe șantiere, reintra greu în făgașurile de mai înainte. Trecuseră atâtea luni de când le condusesem și pe una și pe cealaltă, fără zdruncinări, la fel de ușor și atât de legate între ele, încât acum mă miram, ba chiar îmi spuneam: „Unde e vremea aceea?" Mă poticneam în fața răspunderilor, a hotărârilor; orice nouă tulburare îmi stăvilea avântul. Neliniștea mea nu se datora lui Renaud; pe el îl vedeam bine instalat în șa, poate doar cu un aer ceva mai chibzuit. Cea care nu-și găsea locul eram eu!

Pentru prima oară începusem să mă îndoiesc de marele meu proiect și asta chiar în momentul în care mi se oferea ocazia să mă lansez într-o astfel de afacere. Silită să tot repar la cererea și pe seama clienților mei, niște clădiri aflate într-o stare mai bună sau mai proastă, mi-am spus că ar fi fost mult mai bine să găsesc eu însămi niște dărăpănături așezate în locuri pitorești, să le cumpăr, să le restaurez după placul meu și odată terminate să le vând, chiar mobilate, gata pentru a fi locuite. Arhitecți, decoratori, ba chiar și unii zidari se ocupau cu astfel de treburi în alte regiuni, dar în cea în care locuiam eu aș fi fost favorizată de o foarte redusă concurență și de un număr mare de case de țară vechi, de ferme vechi, de cocioabe, de columbare și de poduri părăsite care se mai puteau găsi la prețuri încă abordabile. În acest caz aș fi putut să mă arăt mai dificilă cu afacerile curente, să le refuz și să mă mulțumesc cu trei sau patru operațiuni de anvergură pe an, la care aș fi lucrat după placul meu și a căror singură beneficiară aș fi fost; aș fi putut să angajez un personal mai numeros, să-mi sporesc cifra de afaceri, să urc o treaptă. Reușitele mele din trecut, fondurile de rezervă îmi asigurau în prezent mijloacele necesare.

La urma urmei, creasem Font-Verte aproape din nimic și-mi venea să râd de sumele tot mai extravagante, pe care domnul Ricard mi le propunea din șase în șase luni pentru acea casă.

Tocmai atunci am dat din întâmplare peste rămășițele unui mare conac complet părăsit dar căruia îi mai puteai recunoaște terasele și treptele, bolțile din secolul al XVII-lea, terenul arabil și apa, în sfârșit, aproape tot; am ezitat. Am făcut prostia să le vizitez și să le răsvizitez, în orășelul vecin, pe cele două proprietare, două surori octogenare și surde, să fac planuri să tergiversez, lucruri neobișnuite în felul meu de a acționa. Așa că într-o bună zi, când am trecut din nou pe acolo, am dat cu nasul de o pancardă pe care scria: *Proprietate particulară.* M-am informat și am aflat că cele două octogenare, alertate de mine, începuseră să vorbească despre conacul lor dărăpănat, zvonul se împrăștiase și cineva îmi suflase afacerea.

Lovitura primită m-a făcut să mă gândesc dincolo de eșecul în sine. Îndoindu-mă de marele meu proiect, am început să mă îndoiesc și de viitorul pe care-l vedeam cum nu se poate mai negru. Oare să fi obosit? Să fi început vârsta să-și spună cuvântul? Oare cât timp mă voi mai menține în această dispoziție laborioasă a cărei obositoare monotonie începusem s-o întrezăresc? Pe Renaud nu-l vedeam încă în stare să-și câștige pâinea înainte de niște ani buni. Oare intimitatea atât de dependentă dintre noi îl pregătise pentru viață? Dar dacă mi se întâmpla vreo nenorocire? Am hotărât să-mi sporesc cotele de asigurare pe viață.

M-am simțit din nou răscolită de ranchiună împotriva mamei, împotriva acelei intrigi de familie care-mi deposedase fiul de bani. Moștenirea mătușii Emma ar fi făcut din el un privilegiat și acel testament redeveni în ochii mei lucrul cel mai firesc din lume.

M-am înduioșat în mod retrospectiv gândindu-mă la bătrâna mea mătușă, leneșă și bogată și dispunând de averea ei împotriva cuvântului de ordine al clanului. Acum ori niciodată era momentul de a mă comporta ca o burgheză. În momentele mele dificile, din fericire rare, redeveneam întotdeauna o burgheză.

Deocamdată însă eu și fiul meu trebuia să ne petrecem vacanța. Dar nu împreună. Dealtfel acest lucru fusese prevăzut. Se

apropia epoca în care afacerile mele ajungeau într-un punct mort.

Două veri la rând Renaud se dusese în Anglia la o familie la care îi plăcea să stea dar unde, spre regretul meu, nu înnodase nici o prietenie. Primeam lungi scrisori de la băiatul meu, nu lipsite de complezență și de efecte de stil. Le păstrasem. Nu stătea acolo decât trei săptămâni pe care eu mi le petreceam pe o plajă, singură la hotel, timp în care îmi era nespus de greu fără el. După asta ne petreceam vara împreună în hangarul pentru luntre de unde, încet, încet, reluam contactul cu munca mea.

Și așa începea un nou sezon de lucru.

Pentru Renaud sosise în sfârșit ziua de a-și anunța gazdele din Anglia; dar de data asta refuză să facă acest lucru.

– Dacă nu te deranjează, mamă, anul acesta nu mă voi duce în Anglia.

– De ce ? Nu ți-a plăcut ultima oară în Scoția?

– O, nu e vorba de asta.

– Vara aceasta, cu prima parte a bacalaureatului de care ai scăpat, va fi mult mai plăcut. Să știi că nu mai ai nici o preocupare...

– Nu-i vorba de asta. Nu doresc să mai merg, asta-i tot!

– Bun! Nu vreau să te contrazic mai ales după succesul repurtat. Dar ce scuză vei găsi? Familia Littlefield contează pe tine.

– Nu, nu! Am aranjat totul. I-am anunțat...

Am ridicat capul și l-am privit. Ne aflam în biroul meu înainte de masa de seară. Tocmai consultam, pentru călătoria lui, orarul avionului căci nu mă așteptam pentru nimic în lume la o astfel de schimbare; el venise în șort, din grădină, unde plivise lavanda. Adusese cu el și mirosul ei. Lungit în fotoliul de stofă roșie – „fotoliul mi se potrivește cu tenul" spunea el – Renauld se îndreptă brusc simțind că-l privesc. Sub acea rază directă a privirii, în acea tăcere, nu i-am mai pus nici o întrebare. Torsul fiului meu nu părea palid pe fondul roșu al fotoliului; luminat de reflexele serii părea a fi modelat dintr-o materie necunoscută.

– Ce mușchi frumoși ai făcut, am spus după un minut și după aceea nu s-a mai discutat despre Anglia.

– Hai să stăm puțin de vorbă dar să vorbim cu miez, i-am spus eu a doua zi în timp ce luam masa în hangar. Iată ce-ți

propun... N-o să stăm înțepeniți aici toți trei ca niște moluște; se apropie săptămânile gloatelor zgomotoase. Iar eu nu vreau s-o privez pe Irma de șederea ei anuală la maică-sa.

– Victorine se simte bine?

– Foarte bine. Va veni și ea pentru scurtă vreme la Font-Verte, ca de obicei, dar la iarnă când va fi frig pe insulă. Mi-a scris chiar alaltăieri.

– Șic!

Fidel acestei „divinități menajere" din vremea când era un țânc, „divinitate" care luase parte la toate necazurile mele, lui Renaud îi plăceau grozav vizitele Victorinei.

– Văd că nu ești deloc grăbit să afli cum m-am gândit să ne petrecem vara.

– Ceea ce doresc eu, e ca anul ăsta să fim împreună. Nu vom merge la pescuit, lucru despre care văd că ți-ai dat perfect de bine seama. Atunci? întrebă el cu condescendență. La ce anume te-ai gândit?

– La Corsica.

– Într-adevăr, de ce nu? E tot o insulă dar n-am fost niciodată acolo.

– Îmi amintesc de o mică stațiune situată deasupra unei plaje. „O marină", cum se spune pe acolo. Am zărit-o în timp ce lucram într-un vechi sat și mi-am spus: „Iată un loc unde mi-ar plăcea să vin să mă odihnesc". Cred că a sosit în sfârșit momentul.

– Și vei putea să arunci o privire și pe șantierul tău de lucru, fapt ce te va scuti de o cheltuială în plus.

– Văd că devii din ce în ce mai practic.

– Am început să reflectez mai mult după ce mi-am dat prima parte a bacalaureatului. Totuși cred că n-ai să-ți ocupi tot timpul cu munca. Mi se pare că muncești prea mult și asta nu-i viață.

– Pentru mine?

– Pentru noi. În orice caz acolo te voi plăti eu!

– N-ai să ai cum pentru că simt nevoia să mă odihnesc, ăsta-i adevărul!

– Atunci când crezi că vom pleca?

– Păi din moment ce ești de acord, mai întâi trebuie să găsesc niște camere. Numai că acum e puțin cam târziu. Trebuie să iau legătura telefonic cu locul respectiv.

Norocul m-a ajutat. Tocmai fusese inaugurat un mic hotel, ultimul născut în acea „marină", care mai avea camere libere. La telefon, o doamnă ne-a făgăduit două apartamente: la sosirea noastră un servitor în livrea ne-a descuiat două chilii; așa cum se concep astăzi adică dotate cu numeroase aparate în sala de baie aflată alături de pretinsul dormitor în care se găseau doar câteva mobile dar lui Renaud nu-i displăcu. Mult mai plăcute însă decât camerele și chiar decât sălile de baie erau cele două terase izolate de cele ale vecinilor și propice pentru plajă. Se mai afla acolo, pus pe un perete, câte un frigider individual, plin ochi cu de toate, ceea ce-l făcu pe fiul meu să scoată o exclamație de bucurie.

– Îmi place grozav Corsica! declară el sprijinindu-se de balustradă și contemplând priveliștea pe care o putea admira până departe; gura unei văi adânci lângă o pădure de eucalipți, o plajă, un turn genovez și marea.

Am admirat și eu peisajul. Renaud se întoarse cu chipul strălucind de bucurie.

– Totul va fi cât se poate de bine.

Îmbrățișându-mă și legănându-se, când pe un picior când pe celălalt, mă obligă și pe mine să fac la fel. Firea reținută, puțin distantă pe care și-o păstrase mai bine de o lună și pe care eu i-o respectasem după ce fugise și se reîntorsese acasă, acum se îmblânzise și văzându-l pentru prima oară atât de destins mi-am simțit sufletul ușurat. Legătura dintre mine și fiul meu rămăsese intactă, ba poate chiar mai strânsă. Să fi fost cu putință? Deci ceea ce se petrecuse între noi nu avusese nici o urmare! Inima își regăsi bătăile ei normale. Totuși ceva încă mă mai apăsa. Ușurința cu care slăbiciunea mea pentru Peyrol, ba chiar însuși Peyrol se desprinseseră de mine, îmi dădu o senzație de nemulțumire. Nu în sensul în care ați putea crede. Socoteam că-mi plătisem în mod onest toate datoriile față de el. Mi se părea că atât bătaia încasată de la fiul meu cât și lecția dată de Peyrol care refuzase să-și ia rămas bun de la mine fuseseră plătite amândouă mult prea ieftin. Dar ceea ce crezusem a fi un sentiment atât de plin de

vinovăție, îl văzusem risipindu-se într-o zi ca o pală de vânt pe fața unei ape. Era dezamăgitor. Mă înșelasem.

Pe terasă urca Renaud și începuse să-mi facă programul.

– Vom începe prin a lua micul dejun împreună fără ca tu să te dai jos din pat. Sau dacă vrei, vom mânca pe terasa ta. Apoi te vei culca din nou. Ba da! Ia uită-te! Din patul tău vei putea să mă vezi pe plajă. Apoi vei veni după mine dar nu înainte de ora unsprezece.

– Cred că nu vrei să mă îngraș!

– Ba ai putea și știi că nu m-aș plânge de acest lucru. După patruzeci de ani, ca să se mențină tinere, femeile pot să se mai îngrașe.

Chiar de-a doua zi începu să-și pună în practică programul. După opt zile nu mai îndrăzneam să mă cântăresc. Linia! Un fetișism după care ne dăm în vânt! Îmi venea să râd de mine amintindu-mi de vremurile atât de îndepărtate când îmi vedeam persoana amenințată de îngrășatul în care recunoșteam marca fabricii, revanșa familiei Boussardel încercând s-o înșface pe dizidenta care fugise. Grijile, răbdatul sub Ocupație, dar mai ales meseria mea obositoare înlăturaseră acest pericol dar până când? În sfârșit, în semn de omagiu adus acelei vacanțe, mi-am propus să nu mă mai gândesc la acest lucru.

Fericirea regăsită la care se mai adăuga odihna îmi alungaseră grijile. Renaud și cu mine regăsisem acea stare de echilibru care era secretul nostru și care strălumina în jurul nostru cu deplină claritate a evidenței. Când puneam piciorul pe plajă mergând prin reverberațiile amiezii pe care marea părea să le îndrepte spre mine ca pe un val de flăcări, prietenii de volei și de polo ai fiului meu se îndepărtau după ce mă salutau, fără să râdă de noi. Îmi dădeau îndărăt fiul, bunul meu cel mai de preț. Renunțasem să-l mai trimit pe Renaud înapoi la ei și să protesteze că era liber să facă ce voia. Căci într-o zi îmi răspunsese cu o asemenea vigoare încât am rămas fără glas.

– Știu, știu că sunt liber! Dacă te plictisești cu mine, spune-mi!

Apoi se întinse furios pe salteaua mea. Bruschețea, autoritatea sporită asupra mea erau alte două dintre noile sale manifestări.

Am încercat ca măcar pe durata şederii noastre acolo să pun un al treilea între noi care să nu ne ameninţe cu nimic prietenia dar îndelungatele noastre plimbări cu maşina nu-mi înlesniră acest lucru. După ce coborâsem din avion, închiriasem o maşină, nemaiaducându-mi breakul cu care ştiam că nu puteam străbate drumurile locale sinuoase şi înguste. Plecam imediat după masă ceea ce ne scutea de greoaiele sieste. De îndată ce se depărtau de coastă, drumurile se înălţau repede şi altitudinea şi vântul ne fereau de somnolenţă. Ne întorceam târziu, când căldura scădea, când pe cer şi pe mare se desfăşura splendoarea amurgului de aur topit şi adesea noaptea profundă. Chiar Renaud era cel care zi de zi după ce sosisem acolo, dorise acele escapade ce constituiau ritmul şi rutina vacanţei noastre. Cum m-aş fi plictisit să fac acest lucru?

Seara, la hotel, sau a doua zi pe plajă, nimeni nu ne auzea vorbind despre drumurile sau despre descoperirile noastre. Le păstram doar pentru noi, mai geloşi de uimirea noastră decât de minunile semnalate pe toate cărţile poştale pe care fiecare putea să le cumpere. Dar oare şi alţii le vedeau cu aceeaşi ochi ca şi noi? Intram în nişte defileuri undeva, la capătul lumii, ne trezeam în nişte păduri dese cu pante ameţitoare, treceam prin strâmtori la o mie cinci sute de metri înălţime unde mestecenii rari aveau trunchiuri atât de fine şi frunzişuri atât de diafane încât păreau agăţaţi de cer. Apoi ne oprea în loc câte un pâlc de castani milenari. Plecam ca să ne trezim într-un haos de stânci roase de vânt, având forme de jgheab, de cochilii, de draperii, toate aurii sau însângerate, după cum bătea soarele. Mă convingeam de zece ori pe zi că acolo zăceau de fapt amintiri, prinzând rădăcini şi putere pentru tot restul vieţii. Tăceam şi muţenia fiului meu – care cu două luni mai înainte strigase că peisajul era formidabil – devenea ecoul muţeniei mele.

Nu ştiu cum dar chiar în acele momente îmi veni în minte amintirea discuţiei dezolante dintre mine şi fiul meu în legătură cu Patrick şi Cadillacul său, dar din pricina regretului pe care-l mai simţeam încă şi nu din pricina obiectului discuţiei de care nu-mi mai păsa. Obsesia familiei Boussardel nu-şi mai arunca umbra asupra „lunii noastre de miere" decât pentru a o pune şi mai bine în valoare. Clipa aceea a trecut însă repede iar eu, fără să spun nimic, mi-am reluat mersul.

Singurele făpturi cu care ne întâlneam – căci puține mașini circulau pe acele drumuri iar agitația zgomotoasă a insulei se localizase mai mult spre nord – era porcii negri în libertate, măgarii despre care nu se știa cui aparțineau, vacile mici care ocupau potecile abrupte și care nu se deranjau să se dea la o parte.

Într-un sat unde am făcut un popas ca să bem o limonadă de căpșuni, un câine a venit spre noi și a început să-l miroase pe Renaud. Mare iubitor de câini – de când ne mutasem la Font-Verte nu avusese nici unul – băiatul meu începu să-l mângâie și să-i vorbească. După ce s-a urcat în mașină l-am întrebat:

– Cunoști rasa asta?

– Păi cred că e vorba de un elegant corniaud.

– Nici pomeneală! Am întâlnit o mulțime ca el. Toți de același fel.

Era adevărat. Semănând cu ciobănești germani de talie mică, cu blana de un roșcat deschis, erau toți fără îndoială niște bastarzi dar încrucișați numai între ei până ce s-a creat o specie insulară.

– Sunt ciobănești corsicani! decretă fiul meu. Sunt sigur că există și rasa asta! Seamănă cu cei din Malines.

A doua zi, sub pretextul că mă duc să arunc o privire pe șantierul meu, am șters-o de acasă și m-am dus în sat.

– Nu vindem niciodată câini, a fost răspunsul pe care l-am primit rostit în acea limbă curată lipsită de orice accent provensal care aici mă surprindea ori de câte ori o auzeam.

Dar oprindu-ne peste câteva zile, în același loc plăcut, același câine și-a reînceput demonstrațiile de prietenie față de fiul meu căruia nu-i spusesem nimic despre încercarea mea. Țăranca siciliană care mă condusese, se apropie. Stătea bățoasă și se uita la noi, avară cu vorbele și cu surâsul. Apoi spuse că animalul era de felul lui mult mai sălbatic.

– Am câțiva căței, adăugă ea. Ăsta e tatăl lor. Ca să vă fac plăcere, fiindcă văd că acest câine vă iubește, am să vă dăruiesc un cățel.

Mi-am dat seama că dacă am fi rugat-o să ne dea unul am fi șocat-o tot atât cât o șocasem eu rugând-o să-mi vândă câinele.

Ochii lui Renaud străluciră. Alese un cățelandru care era copia în mic a tatălui său.

– Trebuie să-i spuneți Pirio, zise donatoarea. Ăsta e numele lui taică-său și trebuie să fie și al lui.

Luă o sforicică și i-o trecu pe după gât cățelului care ne urmă fără nici o dificultate. Privindu-ne plecând cu el, surâse. Mi-am pus în gând să-i trimit de pe continent o amintire, un cadou, ceva de mică importanță pentru a-i menaja mândria.

Animalul se atașă de Renaud tot atât de repede cât se atașă și Renaud de el, jucându-se în preajmă.

Dar câinele nu era decât un terț rizibil, nu cel pe care-l dorisem eu între mine și fiul meu. Am constituit totuși o legătură în plus. Acum semănam cu acele cupluri care, neavând copii, au un câine.

Dimineața, în loc să adorm din nou în patul meu, de unde îmi vedeam într-adevăr băiatul pe plajă, mă gândeam la noi mult mai mult decât la Font-Verte și acele gânduri nu erau menite să-mi producă somn. Vedeam pericolele – mult prea cunoscute – către care se îndrepta Renaud datorită acestei intimități, acestei îngemănări a celor două vieți ale noastre. Lăsându-l să-și organizeze după gustul lui fericirea sa de adolescent alături de mine, nu eram cumva pe cale de a-i pregăti nefericirea lui de bărbat? Mă străduisem să nu fiu o mamă abuzivă – acel flagel distrugător al băieților care n-au decât mame – și iată că alunecasem pe panta opusă. Îmi iubeam prea mult fiul și nu puteam trece dincolo de dragostea asta. Ideea fixă mă făcea să săvârșesc stângăcii, să rostesc cuvinte ce n-ar fi trebuit să-mi iasă din gură. Într-o dimineață, după ce l-am determinat să-și continue partida de volei, l-am întrebat:

– N-aveți și fete în grupul vostru? Nu le văd niciodată cu voi!

– Fetele nu știu să joace! Strigă, țipă, cad, vorbesc despre alte lucruri. Și uite-așa ne strică jocul!

– Ei, trebuie să fii indulgent cu tinerele domnișoare. Au și ele farmecul lor, nu crezi?

La început el nu reacționă consacrându-se soarelui de pe salteaua pneumatică, dar mai târziu se ridică și sprijinindu-se în coate, mă privi. Ochelarii fumurii pe care-l rugasem să-i poarte pe plajă, îi ascundeau privirile.

– Văd unde vrei să ajungi, rostiră buzele sale date cu cremă. Ai vrea să-mi găsesc și eu una? Asta te-ar măguli? Și totuși n-ai avea de ce... Dacă le-ai cunoaște...

Eu, care-mi trăisem prima aventură la douăzeci de ani bătuți pe muche, în California și care crezusem atunci, dăruindu-mă tânărului care nu-mi era logodnic, că săvârșesc un act de mare sfidare și cu mari consecințe, nu mă mai regăseam în fetele de azi, partenere de pat de la șaisprezece ani iar altele chiar de la cincisprezece.

– Da știu! Nu se apără câtuși de puțin.

– Să se apere? Asta-i bună! Dimpotrivă! La vârste egale, fata e întotdeauna cea care cunoaște muzica iar băiatul, cel care ia lecții. Așa că eu până acum... Știi cum sunt! Nu-mi place să mi se forțeze mâna.

Discuția noastră se purta între două măști, două chipuri lucitoare, pecetluite cu ochelari negri și-mi spuneam că jena mea nu avea cum să se observe; Renaud ridică din umeri.

– Mă rog, dacă crezi că asta îți face plăcere...

– Mi-e perfect egal. Ceea ce ți-am spus...

– Gata, am înțeles, zise el tăindu-mi vorba. Te plictisesc. Am face mai bine să intrăm în apă. Hai, Pirio, vii?

Înotând, mă gândeam. Oare avusesem dreptate să lansez acel balon de încercare? Da, dar după asta Renaud să nu-mi mai facă nici un fel de confidențe! Eram hotărâtă să-l opresc la primul cuvânt. Dar n-am avut prilejul. Două sau trei dimineți mai târziu coborând pe plajă, nu mi-am mai găsit fiul. De la paznicul de pe plajă în grija căruia lăsase câinele am aflat că plecase cu bicicleta de apă după un cric în niște locuri unde nu putea ajunge decât pe mare.

– Cu un prieten?

– Nu, cu o tânără.

Se întoarseră târziu, ultimii, toți ceilalți duseseră bicicletele de apă la locul lor iar ceasul mesei golise plaja. Fata, foarte frumoasă, foarte tânără, așa cum prevăzusem, dar am fost oarecum surprinsă să constat că era atât de binecrescută când Renaud mi-a prezentat-o și ea mi-a adresat câteva cuvinte.

M-am ridicat, mi-am strâns umbrela de soare și mi-am adunat lucrurile. Mi-am vârât mâna în sacul de plajă dar Renaud m-a apucat de mână.

– Nu-ți dau voie să-mi plătești bicicleta de apă! Mă socotesc eu mâine cu dumneata! îi spuse el pazniculuí.

M-am oferit s-o duc pe fată până la hotelul la care stătea căci întârziase și mai mult ca sigur că familia ei o aștepta la masă.

– Urc eu primul pentru că tu trebuie să cobori prima, zise Renaud deschizând portiera și strecurându-se în mașină se așeză între ea și mine.

Încă de la începutul șederii noastre în insulă, renunțasem să mai urc pe plajă, pe căldură, după ce mă scăldam în mare. Fundul văii și țărmul mării se întindeau hăt departe, dincolo de aliniamentul hotelurilor, unde coboram cu mașina ca să regăsim umbra răcoroasă a eucaliptilor care ne aștepta.

Am pornit deci toți trei; Renaud n-a scos o vorbă. Își luase câinele în brațe și-l mângâia în tăcere, sărutându-l pe bot, pe frunte, pe ochi, lipindu-l de obraz și continuând să-l sărute.

După ce fata a coborât mulțumindu-ne scurt, nu ne mai rămăseseră de parcurs decât cinci sute de metri până la hotelul nostru. Strângându-și câinele la piept, Renaud s-a așezat comod pe banchetă.

– Ești mulțumită? a murmurat el cu o voce atât de înceată și de voalată încât n-am mai zis nimic fiindcă mi-am dat seama că nu-mi va face confidențe.

După un ceas, la sfârșitul mesei pe care o luasem pe terasa hotelului unde aveam masa noastră, Renaud vorbi despre o expediție la o distanță mai mare, spre sud, până la un port-cetate și unde încă nu izbutisem să ajungem.

– Vom merge mâine, i-am spus: vom pleca dimineața foarte devreme ca să ne putem întoarce înainte de miezul nopții. Drumul e tot numai serpentine.

– Nu, hai să plecăm chiar acum, cere să-ți aducă imediat cafeaua. Ne luăm fiecare câte ceva de schimb și periuța de dinți. Dacă trebuie, vom dormi acolo.

– Ascultă, Renaud, aș vrea, dar, treaba pare cam îndoielnică. Riscăm să nu găsim camere.

– Vom dormi în mașină!

– Pe căldura asta?

Își puse mâna peste mâna mea așezată pe masă apoi se uită la mine cu acea privire a lui în fața căreia nu puteam să rezist.

Pe urmă îmi șopti următoarele cuvinte cu aceeași voce schimbată ca și în mașină.

– Te rog, mamă, hai să plecăm...

Nu ne-am întors decât peste două zile.

Când vacanța se isprăvi ceea ce nu întârzie să se întâmple, din cauza lui Pirio n-am putut lua avionul. Ne era teamă să nu scheaune la bagaje. Dar perspectiva întoarcerii cu vaporul îl încântă pe Renaud căci îi mai alina tristețea întoarcerii. Ne-am îndreptat deci spre portul maritim al aceluiași oraș care avea și aeroport. Înainte de a ne îmbarca, am luat masa într-un restaurant de pe chei, afară la aer, ceea ce avu darul de a ne face să ne simțim ca acasă. Lumea circula, nouă în ochii noștri, chiar pe lângă masa la care ne aflam. Renaud remarcă numărul mare de băieți și de fete de vârsta lui.

– Cred că n-ai să-mi spui că există și aici o universitate...

– O universitate nu cred, dar un liceu în mod sigur. Și chiar cred că de un nivel excelent.

El păru surprins ca de o încălcare mult prea rapidă a vieții obișnuite asupra celei pe care o dusesem în Corsica. Îmi dădeam seama că inima lui rămăsese acolo fără ca amintirea fetei – pe care poate că n-o mai revăzuse niciodată – să-l tulbure în vreun fel. Ceea ce avea să-i rămână în minte era hotelul nostru cocoțat sus de tot, plaja noastră polineziană, ocolul făcut după drumurile pierdute, reîntoarcerile la lumina lunii fără să ne pese de oră, mesele noastre ușoare luate pe terasă, unde se afla frigiderul; tot acel straniu răgaz ca de logodnă având loc pe coasta munților, deasupra mării și timpului.

– Va trebui să revenim, zise el pe un ton gânditor și, cu mâna care-i atârna, mângâie capul câinelui.

Pe bord, cabina care ne fusese atribuită se încălzise în timpul zilei și acum nu se mai răcorea. Toată din metal, din tuburi și șuruburi, te simțeai în ea ca într-un tanc. În clipa plecării ne-am urcat pe punte. Luminile orașului rămăseseră în urmă, apoi se mai răsuciseră o vreme în jurul nostru simbolizând rămasul bun al țărmurilor ce dispăreau și care ne vedeau plecând. Ne dusesem pentru o lună să facem plajă și acum aveam impresia că veneam dintr-o călătorie îndepărtată.

Inima nu ne dădea ghes să coborâm în cabină. Am cerut două șezlonguri și ne-am instalat pe punte, într-un colț adăpostit, cu câte un pled pe picioare, căci ieșind în larg începuse să sufle briza, dând o culoare romantică acestei reîntoarceri acasă. N-am mai deschis ziarele din Paris pe care crezusem că fac bine cumpărându-le din port deși un bec așezat în acel loc ne lumina destul. Mă gândeam. Nu mai călătorisem cu vaporul de aproape douăzeci de ani și Renaud, ca toată generația sa, ignora acest mod de a voiaja. Cele cinci zile petrecute pe pachebotul care mă adusese de la New-York la Le Havre și care rămăseseră vii în amintirea mea, îmi ieșiseră acum în întâmpinare. Ele îmi vorbeau despre o Agnès a cărei piele o schimbasem încă de pe vremea când nu exista Renaud pe lume sau când destinul nostru se afla în puterea altcuiva dar când încă mai era cu putință să intervii și poate chiar să-l dai peste cap. Cele două călătorii pe mare, atât de diferite – cea de odinioară și cea de acum – încadrau toată povestea noastră; ele continuau și acea zi în care viața mea adevărată o luase din loc odată cu prima bătaie a inimii lui Renaud în pântecele meu.

Mă uitam la el – curând va deveni un tânăr bărbat – cum se odihnea alături de mine cu pătura umflată la picioare din pricina cățelului care se culcase acolo. Chiar atunci băiatul deschise ochii.

– Nu dormi, Renaud?

– O, nu!

– Aș vrea să-ți spun ceva...

Întoarse capul și mă privi.

– Știi, m-am gândit și mi-am zis în sinea mea că numai imbecilii nu-s în stare să revină asupra hotărârilor lor. Ei bine, mă voi duce să depun mărturie la procesul lui Patrick. Așa cum doresc verișoarele mele.

– Nu glumești?

Nu s-a ridicat. Îmi dădeam seama că era departe de a se gândi la povestea cu Cadillacul dar că cele câteva vorbe ale mele fuseseră de-ajuns pentru a i-o readuce în minte.

– Vrei să te duci doar ca să-mi faci plăcere?

– Da, dar nu numai pentru asta. Poate că n-am avut dreptate să nu accept. Teoria ta s-a dovedit justă.

Capul îmi rămăsese sprijinit de spătar. Vorbeam alături unul de altul, fără să ne ridicăm; vorbeam pe un ton liniștit în gâfâitul vaporului care-și uniformizase cadența. Acel ton atât de diferit de cel al discuției noastre trecute, cea de la Fort-Verte, părea să ne arate cât de mult îmbătrânisem de atunci sau că devenisem mult mai siguri unul de celălalt.

– Dacă vrei, Renaud, poți să mă însoțești...

– Ții neapărat?

– Nu în mod special. Dar ți-ai face și tu o idee despre ai mei. Îți mai aduci aminte de ei?

– Oh, a trecut atâta vreme...

– Două luni.

– Nu, am încredere în tine. Te voi aștepta acasă.

– Dealtfel acest lucru nu se va petrece curând. Iar atunci vei fi ocupat din plin cu noul tău program de școală.

Fiul meu reînchisese ochii. Adăugă însă că finalmente aveam dreptate. După câteva momente, am văzut după respirația lui că adormise. M-am ridicat fără zgomot. Nici măcar câinele nu s-a mișcat. Am reușit, îndoindu-mi ziarul, să-l așez peste lampa a cărei lumină cădea chiar peste noi și ochii închiși ai lui Renaud nu mai fură curând decât două pete de umbră. Trebuia să mă trezesc repede la realitate. Acea frază spusă fiului meu mă cam costase dar asta nu era tot. Mi-au venit în minte amânările, etapele pe care le aveam de trecut: redeschiderea procesului, convocarea mea de către judecătorul de instrucție căruia avocatul lui Patrick trebuia să-i facă mai înainte o vizită, dar mai întâi acel avocat trebuia înștiințat despre schimbarea poziției mele. Acum după ce mă hotărâsem mi-ar fi plăcut să se termine totul fără să treneze. O discuție telefonică cu avocatul meu pe care l-am sunat de la Font-Verte, același care mă asistase prima oară împotriva familiei mele, îmi potoli nerăbdarea. Omul nu-și isprăvise vacanța așa că trebuia să-l aștept să se întoarcă fiind încă departe de Paris. Dar cel puțin am putut fixa data întâlnirii și încredința mâinilor sale abile pornirea mașinii juridice adică îndeplinirea primului gest care angajează.

După acel telefon trebuia să încep să stărui.

Hotărârea mea – care aparent n-avea câtuși de puțin de-a face cu anii precedenți – părea a fi departe de a presupune că mă

mai gândeam la testamentul pierdut. Dar de fapt tocmai această moștenire o vizam eu iar avocatul și-a dat imediat seama de acest lucru. Fraza verișoarei mele Henriette privind folosul pe care-l puteam trage de pe urma intervenției mele se copsese în capul meu chiar atunci când îmi interzisesem să nu mă mai gândesc la acest lucru, dar preocuparea mea pentru viitorul fiului meu, înduioșarea mea aflând de dispozițiile testamentare ale mătușii Emma, toate acționaseră în subconștientul meu. Odinioară când mi se intentase procesul de nulitate al testamentului sprijinit pe dezavuarea paternității, eu, o biată profană paralizată de stupoare și de silă mai puțin atentă pe atunci la materialitatea vieții și mai puțin familiarizată cu afacerile, n-am știut să mă apăr, dându-mi seama mai târziu de acest lucru.

– Vom vedea ce e de făcut, răspunse de la celălalt capăt al firului avocatul meu, pe un ton evaziv dar totodată și încântat. N-am mai păstrat chiar atât de bine lucrurile în memorie, trebuie să revăd dosarul. Dar faptul că au apelat la dumneavoastră îmi dă de gândit. Acest lucru prilejuiește dacă nu un abandon din partea adversarului, cel puțin o tranzacție. Vă rog să mă sunați la cabinetul meu, în primele zile ale lui octombrie.

Până atunci mi-am reînceput lucrul iar Renaud a intrat la secția de filozofie. Curiozitatea sa luase o întorsătură care depășea limitele școlare. Îl vedeam răsfoind niște almanahuri necunoscute, lărgindu-și lecturile. Auzindu-mă rostind adesea numele lui Paul Groult, într-o seară îmi făcu surpriza să-mi pună sub ochi unul din articolele sale.

– Citește-l și spune-mi ce părere ai.

Mâinile nu se grăbiră să răsfoiască proza acestui client morocănos. A doua zi încă nu citisem articolul și Renaud, din ce în ce mai obișnuit să mă vadă ținând seama de părerile sale, se miră de lipsa mea de interes.

– N-am avut timp. E chiar atât de interesant?

– Din moment ce ți l-am semnalat...

Ne-am așezat la masă, dar în sală. Vremea se schimbase și mâncatul sub duzi n-avea să mai aibă loc decât în primăvara următoare, odată cu noile frunze. În curând va trebui să facem focul.

Noaptea, parterul păstra sub bolțile sale toată căldura de peste zi, dar dacă trebuia să lucrez până noaptea târziu în biroul

de la primul etaj trebuia să pun în priză radiatorul. Renaud încă mai stătea cu fereastra deschisă; îi plăcea să doarmă în aer curat. Dintre toate toamnele noastre, anotimp prin definiție melancolic, eu l-am reținut pe cel în care reluându-ne obiceiurile, mi-a fost cel mai drag.

Mă simțeam purtată parcă de un fel de curent din adâncuri. Mă tot întrebam fără încetare: nu era oare o nebunie din partea mea să ispitesc încă o dată soarta, în loc să trăiesc liniștită laolaltă cu fiul meu? Dar ce puteam face? Să-l exilez într-o altă universitate pentru simplul motiv că ne iubeam prea mult?

Aroma supei năvăli în sală odată cu Irma care aducea castronul plin.

– Prima din toamna asta! spuse ea. Doamna să-și spună o dorință! Și tu la fel, filozofule!

Era tot atât de mândră ca și cel cu care se jucase pe vremuri și ale cărui studii le urmărise îndeaproape. Ca și cum formarea lui Renaud ar fi început prin jocul lor de-a v-ați ascunselea.

– Deci, am spus eu servindu-mă cu supă, despre ce e vorba în acest articol?

– Nu e vorba ci închipuie-ți că denunță...

Între două, trei linguri de supă, băiatul meu se oprea din povestit, apoi își continua ideea, fără să piardă firul.

– Există niște specii de animale pe cale de dispariție.

– În climatul nostru? am întrebat eu distrată.

– Eu nu-ți vorbesc de climatul nostru... Străduie-te un pic să mă urmărești... Oh! E ceea ce Paul Groult semnalează în trecere chiar aici. Vulturul mieilor, acea pasăre rapace, mai mare chiar decât vulturul obișnuit, o cunoști, nu? Dă-mi te rog parmezanul... Ei bine, n-au mai rămas decât câteva perechi în Pirinei și două perechi în Corsica. Le-am depistat, ba le-am și văzut. Dar situația a ajuns dincolo de orice limită mai ales în Noua Zeelandă, în Borneo, în Sumatra.

– Într-adevăr, Paul Groult al tău trebuia să facă o călătorie de studii în acele locuri pentru nu știu ce Organizație Internațională.

– Aha! Vezi? De ce nu mi-ai vorbit despre asta? Fiindcă mă interesează.

– Trebuie să-ți spun că eu îl cunosc mai curând pe acest domn în calitate de client. Și să știi că nu e deloc ușor de mânuit. Mă rog, de mulțumit...

– Lucrul ăsta nu mă miră. E cineva! Ce pierderi pricinuiesc guvernele astea iresponsabile!

Discuția continuă pe această temă toată seara. Renaud vru să știe când aveam să-l revăd pe Paul Groult.

– Către sfârșitul lunii. M-a anunțat că se va reîntoarce în Europa cu prilejul nu știu cărui Congres din Elveția. Va face un înconjur pentru a vedea unde este așezată casa lui și ne vom întâlni acolo.

– Oh, mamă, în ziua aia fii drăguță și adu-l la noi la masă!

Treaba asta nu prea îmi surâdea. Aș fi fost mai mulțumită dacă aș fi discutat trei sau patru ceasuri cu Paul Groult pe șantierul casei sale. Dar nu voiam să-l dezamăgesc pe Renaud atât de avid de curiozități zoologice. Așa că într-o seară m-am așezat la masă – bărbatul în dreapta mea, băiatul în stânga – și totul s-a desfășurat cât se poate de bine. Paul Groult care încă nu-și tratase subiectul la Congresul la care trebuia să participe, nu s-a lăsat rugat prea mult când Renaud i-a vorbit despre articolul său. Prea fericit de un auditoriu de încercare fie el alcătuit dintr-un licean și din mama sa, făcu o repetiție în fața noastră. Trebuie să recunosc că era stăpân pe materie și nu se poticni la nici o cifră. Dealtfel știa cum să se comporte în fața ignoranței noastre.

– Două sute douăzeci și șapte de specii de mamifere, enunță el; și trei sute douăzeci și una de specii de păsări, foarte exact, sunt amenințate cu dispariția.

– Oh! făcu Renaud în fața unei asemenea hecatombe.

– ... Și asta din diverse motive. Mai întâi nepăsarea, apoi cupiditatea. Apoi simpla manie de a distruge, dar mai ales goana după bani a comercianților, dorința de câștig, parada, vanitatea; toate invențiile bărbaților și mai ales ale femeilor.

– Ah! l-am ironizat eu, chiar îmi spuneam că toate astea trebuie să fie din vina noastră.

– Da, doamnă, din vina dumneavoastră. Păsările serveau ca podoabă triburilor primitive și când civilizația a avansat, le-ați preluat dumneavoastră. Ați mers din cucerire în cucerire.

Șinșila în stare sălbatecă nu se mai întâlnește sau aproape. Odinioară specia mișuna mai peste tot. Multe vietăți au dispărut, altele sunt pe cale de dispariție. Datorită dumneavoastră.

– Dar eu credeam că există crescătorii!

Da, dar atunci produsul degenerează. Altă distrugere: rinocerul din Iava; nu se cunosc cu certitudine decât douăzeci de specimene. În insulele Udjung-Kulon.

– O, făcu Renaud. Unde vine asta?

– Pe coasta occidentală a Iavei. Și mai există în această insulă doar pentru că este crescut în rezervații, altfel... Știu bine ce s-ar fi întâmplat că doar vin de-acolo!

– Cel puțin aici nu mai sunt vinovate femeile de distrugerea lui.

– Ba da, doamnă. Și încă în bandă, dacă-mi îngăduiți cuvântul. Cornul rinocerului conține o substanță afrodisiacă foarte căutată. Dacă niște urechi tinere nu m-ar auzi, v-aș da amănunte.

– Aflați, spuse Renaud cu un aer de cunoscător, că știu ce este un afrodisiac.

Vaga iritare pe care o simțeam nu se datora firii morocănoase a musafirului meu, nici bădărăniei sale și nici plăcerii de a repeta lucruri știute. Nu-mi plăcea că izbutise să trezească atât de repede interesul fiului meu. Pe vapor, când îi vorbeam lui Renaud despre hotărârea mea de a mă duce să depun mărturie pentru Patrick, surpriza și bucuria lui moderate m-au decepționat. Oare să fi încetat atât de repede de a mai fi romantic? Pentru că romantismul era ceea ce-l interesa în cazul vărului său. Iar eu nu vedeam acum decât realism în atenția pe care o dădea statisticilor lui Paul Groult. Dar mă încurcasem în însăși contrarietatea mea! Renaud evoluase, se îndepărta din ce în ce de adolescentul care fusese mai înainte. Adevărul e că-i regretam copilăria și paradoxurile pe care le combătusem cu puțin timp înainte.

Paul Groult continua să vorbească despre urangutanii din Borneo, despre lemurienii din Madagascar și despre broaștele țestoase mexicane. Am reușit totuși să-l aduc la problemele mele adică la șantierul nostru din Roque. Știam că pe acest teren se va dovedi mai puțin volubil și că cel ce stătea în stânga

mea îl va găsi mai puțin simpatic de îndată ce va începe să cârcotească. Băiatul meu nu ezita să mă contrazică în multe lucruri însă competența în ceea ce privește munca mea era pentru el literă de lege. Și iată că ocazia discuției în contradictoriu s-a și ivit: plantările de toamnă.

– Domnule Paul Groult, noi n-am vorbit niciodată până acum, dar să știți că ar trebui puțină verdeață în jurul casei dumneavoastră. E tare golașă și ca s-o îmbrac în verdeață îmi trebuie un an.

– Nu vreau grădină! strigă el ridicându-și mâinile în sus. Nu vreau ca această casă țărănească să-și piardă caracterul!

Se slujea mai mult decât mine de acest cuvânt pe care eu îl învățasem. Am început să râd.

– Liniștiți-vă! Mai întâi, într-un asemenea loc o grădină e de neconceput. Casa e pe stâncă. Nu, am descoperit ici și colo, prin împrejurimi, câteva petice de pământ suficiente pentru a planta câteva șiruri de chiparoși.

– Bravo! Începem să cădem la învoială.

– N-am posibilitatea să aleg. Nu vă luați după copacii pe care-i vedeți aici: pământul nu-i la fel. Măslinul, migdalul, chiparosul sunt cam singurii arbori care s-ar prinde pe terenul dumneavoastră pentru că sunteți prea expus vântului. Sau la o adică, pinul din Alep care crește repede. Mai e și chiparosul scund, nu piramidal, în formă de fus, ca în cărțile poștale cu care nu doriți să semene, ăsta e singurul care va opri mistralul.

– Să știți, doamnă, că mistralul nu mă sperie.

– După ce veți petrece o iarnă în casa dumneavoastră nu veți mai vorbi astfel. O perdea de chiparoși vă va îngădui, după câțiva ani, să stați afară. Și va adăposti și un strat de lavandină care nu va fi deloc urât în partea dreaptă a casei.

– Lavandă? Mă rog, dacă trebuie...

– Nu, nu lavandă. Lavandină care este o varietate domestică pentru o altitudine joasă.

– Altitudine joasă! Totuși, nu mă aflu la câmpie! Am sub ochi priveliștea întregii regiuni.

– Nu veți vedea niciodată decât flancul nordic al unui vechi sat al cărui vârf nu se ridică mai sus de două sute de metri. Puțină modestie, dragă domnule!

El mă privi surprins de tonul meu care mă surprinse și pe mine. Acum eu eram cea care-l șicanam și o făceam pe profesoara.

– Bine. Împodobește-mă cu flori, frumoasă doamnă. Înfrumusețează-mă cu straturi și cu ghirlande. Ai mână liberă. O dată pentru totdeauna, ai mână liberă!

– Mi se pare interesant, spuse Renaud după ce Paul Groult plecase. Dar cum a vorbit cu tine!

– Ăsta-i genul lui. Un fel de tic...

– Dar de ce ți-ai pus astfel la suflet casa lui din moment ce te agasează?

– Păi... din conștiință profesională. Și pentru că locul merită deranjul. Nici nu poți să-ți închipui... Da, rar am lucrat într-un loc mai frumos. Oh, a avut mână bună.

Dacă i-am cerut avocatului meu, reîntors din vacanță, să mă întâlnesc cu el la Paris ca să stăm de vorbă, am făcut-o numai din cauza lui Renaud. Chiar dacă i-aș fi telefonat de la Font-Verte în timp ce el era la școală, l-aș fi simțit acolo fiindcă toată casa palpita de prezența lui. Dacă-i spuneam că nu-mi consultasem avocatul, decât la rugămintea mea, ar fi bănuit adevăratul scop pe care eram hotărâtă să i-l ascund. Doream să-mi negociez mărturia dar nu voiam ca fiul meu să vadă în mine pe mama redevenită atât de prompt demna urmașă a ramurii Boussardel. Aveam să reușesc sau nu, avocatul meu mă va sfătui ce să spun și ce să fac în vederea acestui târg. Renaud nu va cunoaște rezultatul decât mult mai târziu, când avea să intre, dacă izbuteam, în posesia drepturilor sale. Sigur că fiul meu nu putea privi la fel ca mine aceste lucruri: el era lipsit de ranchiune, pe când eu eram apăsată de trecut. În mod legal, copilul unui tată și al unei mame care purtau amândoi același nume, el nu era decât pe jumătate un Boussardel. În loc ca în mine să renască fiica Boussardel, a reînviat fiara cu același nume. Doar cât m-am gândit la acel drum la Paris, doar cât mi-am reținut la agenția din oraș biletul dus și întors în aceeași zi, și m-am și montat.

Parisul m-a năucit, m-a asurzit, m-a zăpăcit. Aparțineam generației care folosise toate posibilitățile de a călători. Îmi

amintesc de vacanțele familiei la proprietatea noastră din Sologne; trebuia să mergem cu trenul pe linia principală, apoi cu un trenuleț pe o linie departamentală și la coborâre ne aștepta landoul sau o trăsură mare. Pe capră trona Bouvier, iată că-mi mai aduc aminte de numele lui, care cumula la Blotières funcțiile de portar, de vizitiu și de grădinar-șef. Toate aceste ritualuri, aceste feluri de călătorii și de transbordări măreau proporțiile expediției și-i sporeau farmecul. Soseam gâfâind de nerăbdare și de oboseală, avidă de niște săptămâni unde, sub pretextul vieții de țară, menghina părinților și a bonelor mai slăbea. Pe atunci eram foarte mică, faptul se petrecea imediat după primul război mondial; apariția automobilelor și a șoferilor în familiile bogate a schimbat totul, chiar și la Boussardeli unde modul de viață marca o întârziere sensibilă față de moravurile secolului. Dar în ce mă privește, nimic nu va egala vreodată încântarea acelor călătorii. Înapoierile, parcurgând aceleași etape, nu-mi mai produceau bucurie ci o delectare posacă. La aproape patruzeci de ani distanță, iată că-mi reveneau gustul și parfumul lor.

În taxiul care mă duse din Orly la noua adresă a avocatului meu, îmi simțeau sufletul plin de griji. Îmi era de ajuns să mă gândesc ceva mai intens la familia mea pentru a fi năpădită de amintiri. Să vin din viața mea plină de soare și de vânt, de tăcere, de obiceiuri rustice atât de deplin asimilate pentru a înțelege, încă de la apariția autostrăzii, că intrasem într-o altă lume... Lumea exactității. Secretara avocatului meu fu încurcată pentru că venisem prea devreme. Patronul său n-avea să se întoarcă de la Palatul de Justiție înainte de un ceas. Am rugat-o să-mi îngăduie să-l aștept acolo și uimirea tinerei femei mă miră. Deși patornul ei locuia acum aproape de Champs-Elysées iar eu nu aveam decât o sută de pași de făcut ca să revăd locuința familiei mele, am rămas liniștită acolo.

Salonul avocatului dovedea că se descurca bine în viață. Pe pereți erau etalate picturi de bun gust dar și bine cotate însă majoritatea cu altfel de rame prea puțin potrivite cu lucrările așa că toate acele obiecte de artă păreau desperecheate cum vezi în general în mai toate casele medicilor și avocaților în vogă, datorate gratitudinii clienților lor. În sfârșit, apăru. Până și el se schimbase. Hotărât, mă întorsesem în trecut.

Făcusem bine să-l anunț că vin. Omul se pregătise, se întâlnise cu celălalt avocat, cel care le escortase, din umbră, pe verișoarele mele, în Provence. Cei doi confrați se înțeleseseră între ei.

– Scumpă doamnă! Totul se va petrece fără să fiți de față! Confratele meu care vă apără familia, înștiințat de mine că ați acceptat să depuneți mărturie, va interveni pe lângă judecătorul care se ocupă de această afacere. Îi va arăta că i-au parvenit noi circumstanțe atenuante care vor fi de natură să ușureze răspunderea tânărului inculpat. Își va exprima nădejdea că magistratul va binevoi să vă convoace și să vă pună întrebări despre unele fapte deosebite care au contribuit să abată copilul de la drumul cel drept. A cunoaște anumite fapte pe care acesta a putut să le observe în drumul lui, anumite discuții pe care le-a auzit, constatând că acestea n-au pătat prestigiul autorilor lor sau al părinților săi. Pe scurt, împrejurări care, în ochii săi, au părut cât se poate de firești. Cel puțin noi așa vom pretinde, dar dumneavoastră să nu pretindeți acest lucru. Relatarea dumneavoastră să fie cât mai sobră cu putință. Nu uitați că, după audierea dumneavoastră de către judecător, avocatul apărării va avea acces la dosar, va lua cunoștință de tot ce ați spus și va depune eventual o notă complementară, dezvăluind toate petele negre chiar și pe cele pe care nu le-ați semnalat. E clar? făcu el ca și cum s-ar fi aflat în fața unei perspective agreabile.

– Cred că v-am urmărit cu toată atenția.

– Adaug că ceilalți membri ai familiei ar putea fi audiați și ei. De exemplu, bunica. Bunica, adică mama domniei voastre, principala autoare și inspiratoare a actelor săvârșite împotriva dumneavoastră.

– Dar atunci pentru ce tot acest mecanism? Dacă mama este de acord de ce nu se duce ea însăși să-i spună totul judecătorului?

– Imposibil!

– Pornind de la ea totul ar fi cât se poate de convingător.

Surâzând, amabilul om făcu „nu" din cap, de mai multe ori, ridică degetul arătător și rosti:

– Adagiu de drept: nimeni nu poate invoca propria sa turpitudine.

– Cum?

– Am spus clar. Nimeni nu poate invoca propria sa turpitudine. În acest caz, bunica nu poate să dea decât de înțeles... să asculte fără să protesteze... să confirme prin tăcerea ei.

L-am privit tăcută. Nu m-am putut abține să nu-mi imaginez scena din care mama ar fi știut atât de bine să iasă basma curată dar nu mi-ar fi plăcut să asist la ea. Avocatul meu se înșelă și crezu că răspunde gândului meu, adăugând că în ce privește tranzacția asupra moștenirii mătușii mele vechii mei adversari înțeleseseră cât se poate de bine ce anume așteptam eu.

– Confratele meu chiar mi-a spus că ei au fost cei care s-au gândit primii la acest lucru în schimbul mărturiei dumneavoastră.

– Aveți dreptate. Ideea n-a pornit de la mine.

– În orice caz, lucrul s-a subînțeles încă de la începutul discuției noastre. Dar îmi rezerv dreptul de a obține certitudini.

Îmi mai spuse o dată că nu aveam altceva de făcut decât să aștept acasă convocarea judecătorului. M-am uitat la ceas și m-am ridicat.

– Pot să vă rog, maestre, să mai repetați formula adagiului de drept pe care mi-ați citat-o adineauri? N-aș vrea să risc s-o uit. Nimeni...

– Nimeni nu poate invoca propria sa turpitudine.

I-am mulțumit și am ieșit afară.

– Renaud... Font-Verte... Irma... Pirio... Renaud, am repetat ca o litanie în ritmul taxiului care mă ducea la Orly.

Nu mă mai suportam la Paris, nu mai suportam Parisul care mai mult ca niciodată reprezenta căminul unde mă născusem, bulionul de cultură al acelor „turpitudini" în al căror mediu avocatul meu se orienta atât de bine. Mai aveam două ore până la decolare și le-am petrecut cum am putut. Târându-mă prin fața vitrinelor din aerogară căutam ceva să-i aduc lui Renaud ca amintire și ceva pentru Irma. Am cumpărat chiar și un os de cauciuc pentru câine. După care nu mi-a mai rămas decât să mă duc să văd un film afișat în sala de proiecție. Am stat în sală cu palmele deschise pe genunchi închipuindu-mi că fiul meu ocupa fotoliul de alături și că mă ținea de mână. În realitate mă temeam de întrebările pe care urma să mi le pună Renaud.

M-am gândit în permanență la el în timpul zborului mai ales că mă obișnuisem să-l găsesc așteptându-mă la coborârea din avion. Doar patruzeci de kilometri despărțeau Font-Verte de aeroportul nostru regional. Dar nu mă aștepta decât breakul gol, lăsat cu douăsprezece ore mai înainte în parking și drumul pe care am pornit fără întârziere, sub lună și sub stele, mi-a șters orice urmă de înstrăinare. Am oprit de câteva ori ca să cobor geamurile, să ascult noaptea și să respir tăcerea. O dată, am auzit un greiere pe care-l prinsese toamna târziu. Mi se părea că părăsisem acele locuri nu dimineață, ci de foarte multă vreme. Dar apelurile cu farurile aprinse care au luminat platanii, sunetele claxonului n-au făcut pe nimeni să iasă din casă. Ba da: pe micuța menajeră care venea adesea din sat s-o ajute pe Irma. Presimțeam o dramă; fusese de-ajuns să lipsesc o zi și...

– Dumnezeule, ce s-a întâmplat? De ce ești aici la ora asta?

– A fugit câinele! S-a pierdut! Domnul Renaud și Irma îl caută fiecare în câte o parte.

Am răsuflat ușurată, necăjită de supărarea lui Renaud mai mult decât pierderea câinelui.

– Fiul meu a mâncat?

– Nu! Când s-a întors de la școală nu l-a mai găsit. Atunci Irma a coborât în sat să mă roage să am grijă de casă.

Am renunțat să mai pornesc și eu în urmărirea câinelui. Am fi alergat unii după alții fără să sporim șansele de a-l găsi. Am trimis-o pe tânără la ea acasă și am rămas să aștept singură. Am făcut bine fiindcă l-am văzut pe întuneric pe micul netrebnic corsican reîntorcându-se în goană acasă. Își căută prietenul dintr-o odaie într-alta, mă întrebă din priviri, apoi obosit se culcă pe dale. Nu m-am ocupat de el, lăsându-i lui Renaud sarcina de a-l pedepsi.

Cum mașina rămăsese pe alee, m-am dus de mai multe ori să claxonez într-un ritm semnificativ: unu, unu-doi-trei-patru, unu-doi! Sunetul se lovea de fațadă și se pierdea în noaptea clară dar Renaud sfârși prin a se reîntoarce înțelegând semnalul meu.

– Pirio e aici! i-am strigat de îndată ce i-am zărit lanterna la capătul aleii. El începu să alerge.

– Ar trebui să-l biciuiesc pe ticălosul ăsta mic!

Gâfâind, își privea cățelul care i se târî la picioare.

– Nu te sfătuiesc să-l bați, vezi doar că dă dovadă de supunere. Acum, dacă s-a întors, nu-l pedepsi fiindcă altă dată îi va fi frică să mai vină.

– Mi-am făcut un car de nervi! Am crezut că s-a înecat la baraj, că l-a călcat o mașină, că l-a furat cineva.

Băiatul meu – cu mâinile la spate – își privea câinele de la picioarele sale, murind de dorința de a-l liniști, de a și-l lua în stăpânire mângâindu-l. La rândul ei își făcu apariția și Irma zicând vreo două despre „acel mic monstru de ingratitudine". I-am spus lui Renaud că dacă aș fi fost în locul lui m-aș fi mulțumit doar să fiu supărat pe el până a doua zi.

– E un mijloc bun ca să-și aducă aminte de ce a făcut.

– Crezi? spuse el cu regret. Da, cred că ai dreptate. Nici măcar n-am să-i vorbesc! Sunt supărat! adăugă el îngroșându-și vocea încât câinele, speriat, se ascunse sub o mobilă.

Emoția și ora înaintată îl doborâră pe fiul meu; adormi la masă.

– Mâine n-am lucrare scrisă, e și ăsta un noroc. În seara asta n-am nimic de repetat.

După ce-am terminat de mâncat, am început să urcăm scara urmați, la distanță, de un Pirio amărât.

– Să-i îngădui totuși să doarmă în camera mea? Jos, pe covorul lui.

– Sigur. Foarte bine.

– Apropo, totul a mers bine cu avocatul?

– Sigur, nu te mai gândi la asta!

– Nimic nou în legătură cu Patrick?

– N-am aflat nimic.

Apoi a urmat sărutul de seară pe pragul camerei sale, după care m-am trezit singură în biroul meu, incapabilă să lucrez deși aș fi putut pentru că nu era încă miezul nopții, incapabilă să citesc în pat și chiar să și adorm. Dusul și venitul rapid din acea zi mă făceau să am o stare de surescitare îndreptățită. De ce îndreptățită? Pentru că totul se amestecase în capul meu: efortul de a mă stăpâni, secretul față de Renaud, prea puțina lui curiozitate la înapoierea mea din această călătorie dorită totuși de el, îndeplinită doar pentru el. Vag dezamăgită, mă simțeam – cu

toate că știam că acest lucru nu va dura – parcă ruptă de fiul meu. Lucrul ăsta nu era chiar rău; aveam adesea mare nevoie de puțină singurătate ca să-mi mai trag sufletul. Excesul de tandrețe și dependența dintre noi nu avea loc tot timpul numai în sens unic, de la el spre mine, iar eu semănam cu acele inimi care iubesc prea mult, care se devotează prea mult celor pe care-l iubesc și care au din când în când nevoie de o ușoară decepție salutară care să le arate că cel iubit nu era chiar marea minune a lumii.

Mă apucă o sete nebună de lucru și am hotărât ca luna care începea nu se va sfârși înainte de a mă vedea înhămată la marele meu proiect. M-am angajat în vederea acestui lucru, față de mine, cu glas tare. Asta era viclenia, arma secretă de care mă foloseam împotriva mea când era vorba de treburi față de care ezitam, de vizite neplăcute, de scrisori pe care trebuia să le scriu deși nu-mi făcea plăcere. Făgăduind acest lucru, auzindu-mă rostindu-l cu glas tare, mă simțeam obligată să mă țin de cuvânt. Maliționzitate grosolană, sunt de acord, dar totodată disciplina solitarei.

Mi-am amintit de vechea clădire în terase pe care o pierdusem dar, ca să am conștiința împăcată, m-am dus să le mai văd o dată pe cele două bătrâne. Așa cum se întâmplă adesea în acest ținut al hotărârilor încete, cele două octogenare nu semnaseră încă actele. Șovăiseră, se contraziseseră, se ciorovăiseră; cumpărătorul le lăsase să se liniștească. Așa că oferta pe care le-am făcut-o, a unei pensii viagere mult mai mare decât cheltuiau ele, le-a surâs iar eu am forțat puțin lucrurile. Faptul că supraviețuitoarea urma să încaseze în continuare și venitul celei ce murea le făcu pe fiecare să spere că o va îngropa pe cealaltă. Notarul, domnul Ricard, duse cu bine la cap tratativele. Așa că m-am lansat în acea restaurare în momentul în care cea din Roque se apropia de sfârșit; celelalte șantiere ale mele începură a progresa fără dificultate.

După călătoria-fulger la Paris, tocmai eram pe cale de a mă apuca de lucru când sosi convocarea judecătorului de instrucție. Mult mai curând decât mă așteptam. M-am dus și această nouă întrevedere mi-a făcut o impresie mai puțin șocantă decât vizita la avocat. Lipsa de personalitate a cabinetului magistratului,

răceala lui politicoasă față de mine, grija de a nu se arăta de partea nici uneia dintre părți mă ajutară să spun ce aveam de spus. Cu acel partener nu mai jucam aceeași scenă ca la avocat. Mi-am măsurat vorbele și nu m-am lăsat nici antrenată, nici derutată. Singura mea grijă era să mă arăt la fel de obiectivă ca și auditorul meu. Singurul lui fel de a mă interoga, de a mă asculta și, rar, de a mă întrerupe, mă făcea să renunț la tot ce nu era esențial. Judecătorul căuta mobilurile Boussardelilor, începând cu acea conspirație a tăcerii privind cusurul vărului meu Xavier, până la acțiunea lor de mai târziu, de dezavuare a paternității care trebuia să servească drept bază de atacare a testamentului.

– Dar, doamnă, tânărul Patrick Boussardel, nepotul dumneavoastră, era pe atunci foarte tânăr. El n-a putut afla decât mult mai târziu faptele despre care vorbiți.

– Nu chiar atât de târziu, domnule judecător. În familia mea copiii au fost instruiți să știe totul destul de devreme. Și apoi... iată că-mi vine în minte un amănunt...

M-am oprit două secunde dar nu din prefăcătorie, în fața unei scene din trecut care avusese loc în fața mea șiroind de soarele de la Cap Baïou, răsunând de cântecul valurilor.

– Vă ascult, zise judecătorul și brusc mi-am dat seama că eram în cabinetul lui.

Cu toată sobrietatea de care am fost în stare i-am povestit cum încă din prima vară după ce instanța pronunțase nulitatea testamentului, toți tinerii Boussardel au debarcat la Cap Baïou făcându-și un camping fără să le pese de insula mea, sprijinindu-se pe faptul că aceasta urma să fie împărțită între mine și ceilalți membri ai familiei ceea ce într-adevăr s-a și întâmplat.

– Erau niște copilandri, domnule judecător, niște copii dar la curent cu drepturile lor. Părinții le ținuseră lecții explicându-le renghiul pe care urmau să mi-l joace. Și adevărul mă obligă să vă spun că nepotul meu Patrick făcea parte din bandă.

Judecătorul de instrucție dădu din cap și mă privi, părând că-și zărește prin mine, pe mama, pe cumnata mea, pe tutori, toată cohorta familială strânsă în careu în jurul acelor tineri antrenați de timpuriu în șicane și răzbunări. La remarca mea că toate acestea erau evident prea puțin legate de afacerea Cadil-

lac-ului, el făcu un gest simplu care-mi închise gura. Termenii tenebroși ai adagiului judiciar pe care mi-l spusese avocatul îmi veniră brusc în minte. Judecătorul m-a lăsat să plec și în timp ce mă îndepărtam pe coridoare, îmi spuneam că acel magistrat căruia nu-i scăpase nici măcar o exclamație, nici o clipire de mirare, sigur că nu așteptase depoziția mea pentru a face cunoștință cu ticăloșiile și cu turpitudinile folosite în mediile din care mă trăgeam eu.

Dar degeaba mă socotisem plină de energie și liberă. Mă crezusem gata pentru o serie de inițiative și de acțiuni: dar mă simțeam foarte singură. Mi-ar fi plăcut, e o prostie ce spun, să-i vorbesc cuiva despre afacerile familiei mele, cuiva de vârsta mea sau chiar mai bătrân. La urma urmei eram femeie. Renaud renunțase la crizele lui de contrazicere și era absorbit – cu toată mobilitatea tinereții sale – de noul program școlar și de prietenia cu câinele său, fapt ce mă desprindea de el dar nu mă mai lega de nimeni.

În fond sentimentul meu de singurătate crescuse în mine după ce fiul meu devenise un tânăr bărbat. Se spune că timpul care trece peste prietenia sau dragostea dintre două ființe din generații diferite diminuează diferența de vârstă dintre ele; eu nu cred că între o mamă și fiul ei acest lucru să fie adevărat. Între mine și Renaud, în mod sigur, nu! Aplecată asupra copilăriei sale, ieșisem eu însămi din pielea mea; fiul meu crescând, departe de a se apropia, se îndepărta de mine iar eu mă reîntorceam spre mine.

Așa se explică de ce-am început să mă ocup de casa din Roque unde mă așteptau, în mod sigur, niște discuții cu Paul Groult.

Acesta începuse a-și mobila locuința adică în afară de mobila pe care i-o adunasem eu acolo, primise un camion cu lucruri personale și cu cărți. Dându-mi un telefon, mă rugă să-l ajut să pună fiecare lucru la locul lui, concedând pe tonul lui obișnuit că numai noi, femeile, știam să facem acest lucru.

Între timp nu-l mai văzusem decât o dată la Font-Verte și încă pe neașteptate. Izbutisem să-l conving – la telefon, mare minune! – să pună la piciorul casei sale, la adăpost de mistral, câteva plante care fac flori. „Se vor prinde, i-am spus, cu con-

diția să le plantezi în pământ îngrășat cu balegă și să le așezi printre pietre."

Cuvântul „pietre" îl făcu să bombăne. Tot ce nu știa isca în el bănuieli. I-am explicat ce însemna „pietre" la noi: o iesle, un jgheab, un pietroi din regiune tăiat direct din roca de calcar, nisip și argilă.

– Țăranii nu se servesc de pietroaiele lor. În acest ținut numai „străinii", adică noi, ăștilalți, le căutăm și facem din ele accesorii pentru grădini. Eu le iau de peste tot pe unde le găsesc și am chiar o rezervă acasă la mine. O piatră deosebită, anume pentru dumneata.

– Vin s-o iau, zise el și închise telefonul.

– Dar n-ai s-o poți duce cu mașina dumitale, i-am zis când a sosit la Font-Verte. N-am mai apucat să-ți spun că e enormă. Vino s-o vezi!

Obiectul îi plăcu. Era un bloc frumos de gresie calcaroasă, de un alb-auriu, lustruit de vreme și de folosință, care aștepta de mai bine de un an în iarbă la marginea grădinii mele de zarzavat. Scobit aproape de dimensiunea unui trup omenesc ai fi zis că e un sarcofag fără capac.

– Păi, zise el, portbagajul meu e destul de mare. N-am să-i închid capacul și gata!

– Eu nu-ți vorbesc despre dimensiune ci despre greutate. N-ai idee cât este de greu. Când am pietroaie de adus aici îl mobilizez pe omul meu de la garaj care vine să le ridice cu o macara.

El nu răspunse și contemplă pietroiul.

– Ai niște butuci?

– Butuci? A, ca să-l rostogolești? Da, Renaud! i-am spus eu fiului meu care tocmai se întorsese de la liceu. Du-te și caută pentru domnul Groult patru sau cinci butuci rotunzi, egali și drepți. Dar te previn, domnule, că n-ai să reușești.

– Și o scândură zdravănă dacă găsești!

Apoi încercă să miște din loc blocul de piatră. Se ridică și mi-am spus că renunțase dar el se ridică fără să spună nimic și se întoarse cu mașina sa, mergând cu spatele. Deschise portbagajul, sprijini capacul cu tija lui și-l lăsă ridicat ca valva unei mari cochilii.

– Îți repet, crede-mă, a trebuit să-l ajut pe omul de la garaj să încarce un bolovan pe jumătate cât ăsta și mi-am rupt șalele.

Paul Groult nu dădu nici o atenție vorbelor mele; așeză butucii, apucă piatra de un capăt cu amândouă brațele, o trase pe butuci, o dată, de două ori până când bolovanul, îmblânzit, binevoi să se miște din loc lăsând în urma lui o mare cicatrice lipsită de iarbă, unde se agitau diverse insecte.

– Ah, așa va să zică! spuse Renaud pe care spectacolul îl hotărî să-și scoată tricoul de lână și să ia parte la operațiune.

Ridicând capul, Paul Groult îl văzu.

– Îmi dați voie? întrebă Renaud și înainte de a-i spune ceva se și puse pe treabă.

Asistam la acele pregătiri fără ironie dar și fără plăcere. Știam că pietroiul nu se va lăsa urcat în mașină tot atât de ușor cum alunecase pe butuci. Dar Paul Groult și fiul meu îl apropiau tot mai mult de fundul mașinii, apoi aplecându-se îl ridicară în picioare.

– Băgați de seamă! Băgați de seamă amândoi la șale!

– Vrei să ne lași să ne vedem de treabă? strigă Renaud.

– Dă-te la o parte, tinere, îi zise partenerul său.

Apoi, încordându-se, cuprinse din nou bolovanul. Spatele său gol, pe care-l oferea privirilor mele, începu să-și schimbe volumul din pricina efortului; niște mușchi uluitori îi ieșiră la iveală, se umflară, țâșniră în afară; omul se dilată și mă uitam la el fascinată, până la spaimă, până la o senzație de rău. De teamă să nu-i plesnească ceva, am întors capul. Când am întors din nou capul, am văzut pietroiul pus cu un capăt în mașină și cu celălalt în afară. Apoi l-a vârât pe jumătate, pe trei sferturi până l-a băgat înăuntru cu totul.

Fără să abuzeze de succesul său, Paul Groult respiră adânc. Masa musculară i se deznodă, reveni la proporțiile normale și abia atunci am văzut că trupul său avea plenitudinea unui ostaș roman. Cu o grijă excesivă, Renaud așeza niște cârpe pe lângă pietroi acum după ce fusese urcat în mașină. Mai practic, Paul Groult puse alături scândura ca nu cumva bolovanul să se lovească de marginea metalică a port-bagajului.

– Piatra asta se sparge la fel ca sticla, spuse el.

Mi-am muşcat buzele fiindcă remarca asta era pentru mine. Îl sfătuisem să nu ridice pietroiul dar omisesem să-i vorbesc despre fragilitatea pietrei de care el îşi dăduse seama dintr-o privire.

– Vrei să-ţi dai cu puţină apă pe faţă? Sau chiar să faci un duş?

– Pentru atâta lucru?

Îşi trase pe el puloverul gros peste fruntea fără pic de năduşeală. Îşi trecu degetele prin părul scurt şi puţin încărunţit şi plecă.

Dar în ziua în care m-a chemat să-l ajut la mutat, ştiam că-i pot fi de folos. Am plecat după-amiaza devreme, dar pe drum m-a prins mistralul, un vânt îndrăcit. Pentru a ajunge la casa lui Groult, coborând prin vechiul sat pe un drum de pământ sau mai curând de pietriş, drum care făcea o curbă, mi-am simţit maşina mea grea ridicată din faţă, apoi într-o parte, târâtă ca o barcă aflată în primejdie; am crezut că vântul mă va răsturna. Intrând în curtea împrejmuită cu un zid, unde rafalele se simţeau mai puţin, m-am clătinat până la pragul sălii scunde, am deschis uşa repede şi am împins-o la loc, sufocată, despletită.

Paul Groult, care scotea cuiele din capacul unei lăzi, ridicând capacul şi văzând în ce hal arătam, spre surprinderea mea nu râse.

– Bea asta! Ca să-ţi vii în fire!

Îmi întinse un whisky, se duse să dea drumul la butonul radiatorului şi să încuie bine uşa care se zgâlţâia sub bătaia aprigă a vântului. Am observat că-mi servise scotchul fără gheaţă.

– Femeia de serviciu pe care ţi-am găsit-o în sat îţi convine?

– E prea ordonată. Ţine morţiş ca paharele şi farfuriile să stea în mobila aia de colo!

– Are dreptate! E un dulap de vase din Ardeche.

– Tot ce se poate, dar eu nu vreau! Cu vergelele lui seamănă cu un confesional. Aşa că ori de câte ori voi căuta un pahar în el, voi avea impresia că sunt bigot.

– Am să-l duc la anticar. Sau nu! Am să-l plasez în altă parte unde cred că se potriveşte.

– E vechi? întrebă el privindu-l mai bine.

– Dar tot ceea ce se află aici e vechi. Dinainte de secolul al nouăsprezecelea. Mobile ţărăneşti, puţin reparate dar autentice. Nu e mobilă rustică de serie care de altfel te-ar fi costat foarte

scump. Iar în odăile dumitale boltite nu s-ar fi potrivit un stil modern.

– Poate că femeia are dreptate. O aşteptam ca s-o mustruluiesc pentru vechiturile astea şi ea mi-a dat o lecţie de artă decorativă. În sfârşit, să admitem că nu ştiu nimic despre mobile. Să trecem peste asta. Avem o mulţime de treabă.

Intrase în pielea lui dar acum ştiam destule despre el ca să-mi dau seama că nu era cârcotaş decât din spirit de apărare. Readus pe terenul său, îşi scosese ghearele. Eram femeie iar el nu era decât un bărbat.

Am trudit mai bine de trei ceasuri căutând loc nu numai pentru mobilele procurate de mine la care el strâmba din nas, ci şi pentru obiectele scoase din lăzi etalându-şi stofele exotice şi pieile brute. Le aşezam jos lângă perete aşteptând să le vină rândul. Urma să pun mai târziu stinghiile şi suporţii. Fără dibluri nu puteam bate nici un cui în piatră fiindcă ar fi căzut cu tencuială cu tot.

Din cuferele şi din lăzile lui Paul Groult ieşi un talmeş balmeş de obiecte aduse de departe: stofe din Orientul Mijlociu şi altele din Oceania. Dar toate alese cu mult mai bun gust decât mi-aş fi închipuit. Acel hoinar putea să nu se priceapă la mobilele franceze dar în schimb nu se înşela asupra unui covor oriental sau a olăritului precolumbian. N-am văzut nici un fleac, nici unul din acele nimicuri fără valoare păstrate drept amintire, slăbiciune atât de frecventă călătorilor. Câteva capete de pirogă erau deosebit de frumoase. Aşa că nu m-am putut abţine să nu-i fac un compliment. Mi s-a părut minunat faptul că toate acele lucruri aduse de el se armonizau cu bolţile ascuţite, cu plafoanele franţuzeşti şi cu mobilele mele ţărăneşti. Roque îl accepta pe Paul Groult şi accesoriile sale aproape la fel cum mă acceptase pe mine, odinioară, Font-Verte. Afară mistralul nu slăbise din intensitate în ciuda faptului că soarele începea să apună.

– Un ceai bun? mă întrebă gazda. Ce-ai spune de aşa ceva? Doar ai muncit cu spor!

Am vrut să mă duc să-l pregătesc eu. Dar m-a refuzat asigurându-mă că face un ceai foarte bun după care a dispărut. Sala de la primul etaj care avea tavanul de grinzi şi unde aşteptam eu, îi servea drept cameră de lucru. Stând la masa

vastă, se vedea soarele apunând prin cele două ferestre gemene pe care le făcusem în zid, singura ofensă adusă ortodoxiei provinciale care nu admitea decât rareori ferestre și acelea foarte mici, ca protecție atât împotriva căldurii cât și a mistralului.

În dosul acelei mese-birou, pe toată lungimea ei, pusesem un divan turcesc de unde se vedea tot peisajul. M-am dus și m-am așezat pe el. Soarele cobora pe un cer curat într-o magie de culori ce aveau să îmbrace în curând colinele stâncoase pe care le cunoșteam atât de puțin.

Paul Groult se întoarse purtând un platou încărcat cu un termos cu apă fiartă și această măruntă încercare de confort din partea unui bărbat și mai ales a unuia ca cel de față mă făcu să-l privesc cu atenție. Până atunci nu făcusem nimic altceva decât să-i vorbesc iar el să-mi răspundă răbdându-i toanele, încercând să-l înțeleg. Când a venit să ia bolovanul de la Font-Verte, mi-am întors privirea de la el. Acum dimpotrivă îl priveam cu ochii larg deschiși. Caracteristica fizionomiei sale se datora contrastului dintre trăsăturile cam necioplite și melancolia privirii, dintre tenul foarte bronzat, aproape cărămiziu și părul tuns scurt, înspicat cu argint. Dar cu toate contrastele sale era mult prea trufaș. Acest personaj de patruzeci și cinci sau poate patruzeci și opt de ani evolua cu o ușurință care – dacă pot spune astfel – aducea a sprinteneală. Dacă ar fi avut un chip mai fin, mi-ar fi amintit de un actor american pe care-l văzusem într-un film, specializat în roluri de don Juan îmbătrânit și care în mijlocul unei reuniuni de bărbați tineri, invitat să danseze, refuzase, se zbătuse, apoi acceptase dansând până la urmă ca un *teenager*. Mă servi cu ceai. Parfumul care se ridica din ceașcă sfârși prin a mă liniști.

– Într-adevăr, știi să faci un ceai cum trebuie!

– Dar ce credeai? Că există un „stil Agnès" ca să faci un ceai?

– De ce-mi vorbești de „stilul Agnès"?

– Pentru că e un stil clasat, consacrat de glasul public. Și pentru că mă obligi să-l adopt și eu. Dacă cineva mi-ar fi spus că într-o zi...

– Oh! Să nu crezi că ceea ce ți-am propus în casa asta ar fi un „stil Agnès". Să știi însă că stilul de aici comportă mai multă

fantezie. Pereții dumitale au prea mult caracter și am fost nevoită să le dau ascultare. Altfel... Ca să-ți spun drept mi se pare puțin cam pro... cam prostesc, cam parizian, de duzină să creezi un decor provensal din principiu sub pretextul că locuința pe care o ai se află în Provence.

– Te rog să iei o felie de chec, dragă căpșorule gânditor.

– Nu glumi, aceste lucruri merg mult mai departe decât crezi. Te-ai întrebat vreodată de ce oamenii de astăzi se complac în locuințe capitonate, le place să aibă lămpi cu globuri mari și farfurii cu vignete? Pentru că suferă de nostalgia unui anumit trecut, pentru că oftează în taină după un stil de viață pierdut.

– Oh, asta-i o întreagă teorie din care dumneata îmi ții un curs! Taci, doamnă! Nu mă confunda cu un client american. „Stilul Agnès" are un nume: este stilul burghez.

– Oh, dar ești pur și simplu îngrozitor!

Își regăsise tonul care nu-mi plăcea, rămăsese în urmă.

– Da, ești îngrozitor, nu se poate discuta cu dumneata, ai scoate din sărite până și un sfânt, am strigat descurajată, aproape supărată și m-am întors cu fața spre fereastră.

Eram gata să izbucnesc în lacrimi, reacție excesivă și deși știam bine acest lucru nu mă puteam stăpâni.

Întreaga după-amiază îmi pusesem la bătaie toată ingeniozitatea și răbdarea ca să-i aranjez un cadru plăcut; îl lăsasem pe el să stabilească felul de a lucra împreună și acum cu toată bunăvoința de care dădusem dovadă... Adevărul e că eram foarte obosită. Simțeam privirea gazdei mele fixată asupra mea dar evitam să mă întorc cu fața. Puțin cam dată peste cap de acel gol creat între noi în toiul acelei zile, m-am trântit pe perne și mi-am acoperit ochii cu brațele ca să nu mă bată soarele în ei.

Am rămas lungită astfel pe divan. Căldura radiatoarelor mă moleșea și ea. Nu mă mai mișcam fără să-mi pese câtuși de puțin cam ce putea gândi acel bărbat despre atitudinea mea. Mă simțeam copleșită de indiferență și de fatalism. Putea să mi se întâmple orice.

Când iată că o prăbușire în perne m-a avertizat că trupul voinic se lungise alături de al meu. N-am făcut nici o mișcare nici de plictiseală nici de revoltă. Eram sigură că nu mă va

atinge. Dar mâinile puternice în loc să mă înhațe s-au strecurat ușor pe sub umerii și pe sub talia mea ca și cum ar fi vrut să mă susțină, să mă oprească la marginea unei genuni de care încă nu-mi dădusem seama, să mă împiedice să mă prăbușesc în ea.

Dar iată că tocmai atunci m-am prăbușit.

Sentimentul care se ivește încet, încet, din adâncul sufletului meu și care îmi umple ființa este o uimire fără margini. Nimic altceva decât uimire, sunt uimită și de mine și de el, de ziua când s-a înnoptat târziu, de fatalitatea inexplicabilă a tuturor acestor lucruri. Dar n-am avut puterea să mă scol, să mă ridic în picioare, să ajung în odaia mică pe care o cunoșteam pentru că eu o aranjasem, unde aș fi putut să mă dichisesc, să mă aranjez. Mă simțeam slabă, redusă la neputință, nemaifiind în stare să contez pe mine. Abia am putut să dau la o parte cu o mână, blana de animal cu care mă acoperisem. Dar de-abia am făcut această mișcare, că bărbatul de lângă mine a făcut și el o mișcare și mirarea mea a crescut și mai mult, cercurile ei s-au lărgit și au trezit în mine unul dintre gesturile pe care aproape că îl uitasem și care se îndepărtase de mult de mine: acela de a-mi odihni capul pe umărul unui bărbat.

Mistralul continua să ia cu asalt casa iar eu admiram faptul că răbufnirile lui lovindu-se de pereții de piatră puteau smulge din ei un asemenea zgomot. Era un concert de vuiete și de țipete prelungi. Totuși nici o adiere nu izbutise să se strecoare în odaia unde echipa mea astupase toate crăpăturile ușilor și ferestrelor. Zăceam alături de acel bărbat devenind una cu vasul bine decorat în miezul tumultului. Efectuam nemișcați o călătorie împotriva curentului. Simțeam unghiul casei despicând vântul ca o etravă, justificând profilul milenar al construcțiilor din acel ținut. Numai o mână profană ar fi cutezat, cum făcusem eu sub pretextul priveliștii, să facă spărturi și să pună ferestre în acele ziduri de apărare.

Soarele trecuse dincolo de rama ferestrei; nu-mi mai bătea în ochi iar când am deschis o pleoapă – cealaltă rămăsese ascunsă sub umărul unde ascultam bătaia inimii celei de-a doua vieți – n-am văzut decât un ocean de aur care urca încet, încet, purpura ce vestea mistralul de a doua zi. Odaia înaltă, năpădită de lumină indirectă care părea să țâșnească din pereți, începuse a se înroși în întregime. Cu unul din acele gesturi delicate pe care

abia acum le descoperisem, Paul Groult turnă apă fierbinte în ceştile de ceai, îşi aprinse o ţigară şi din acele efluvii amestecate, din mirosul de blănuri sălbatice precum şi dintr-o altă aromă care nu mai ştiu cui se datora, se alcătui sufletul înmiresmat al acelui ceas care-mi pătrunse în inimă, în minte, în memorie. Vedeam în gând cuferele căscate în jurul nostru, capernaumul oriental, toate acele obiecte în aşteptarea unei vieţi ce urma să se organizeze în acel loc. Şi atâtea prezenţe presimţite adăugate prezenţei unui bărbat atât de puţin cunoscut şi totuşi atât de apropiat, acele reflexe de aur ce străbăteau transparenţa mistralului, căldura plăcută din acea odaie bine închisă, aşezată pe coasta colinei, toate acestea îşi dădeau mâna pentru a mă învălui, pentru a face din mine floarea vie plină de rezervă, de ardoare, de pace şi de uitare.

L-am privit fără să întorc capul. Bărbatul nu mai fuma, se uita la mine. Privindu-l atât de aproape, i-am văzut un alt chip decât cel pe care-l cunoşteam, un chip unde se vedeau unele semne: o cicatrice pe frunte ce semăna cu un cusur la coacerea unei argile; sprâncene dese ca peria; un rid adânc ce cobora în linie dreaptă de la pomeţi la maxilar; o barbă care până seara şi crescuse. I-am aspirat îndelung mirosul. Da, el mirosea aşa, a *Odor di uomo,* un parfum cu puţin mosc, puţin tutun Virginia şi mirosul de lână şi de piele, însă un miros specific, al bărbatului venit de peste mări şi ţări şi intrat în viaţa mea. Ca răspuns la gândul meu ochii săi clipiră iar eu mi-am amintit că de la maliţiozităţile pe care le luasem în mod prostesc în serios, mai înainte, de pe buzele sale nu mai ieşise nici un cuvânt. Apoi acele buze se întredeschiseră; după ce-mi surâsese din ochi, acum îmi surâdea şi cu buzele, probabil că se pregătea să vorbească. Mi-a fost teamă. Dacă începea să mă tutuiască aşa cum procedează mai toţi bărbaţii după ce fac dragoste cu o femeie, ştiam că nu-l voi mai revedea niciodată. Mă voi ridica, voi pleca şi nu-l voi mai revedea în viaţa mea. Pentru a-l împiedica să mă tutuiască trebuia să vorbesc eu prima şi încă repede. Dar ce să spun? Mi-am tras răsuflarea... Voi spune orice...

– Te rog, nu vorbi...

El era cel care şoptise aceste cuvinte! Abia îi vedeam buzele. Privirea mi se agăţase de acele buze care rostiseră cele

patru cuvinte, acele buze a căror putere le-o cunoșteam abia acum când tăceam.

– Nu vorbi. Te-am auzit...

Am simțit urcând în mine o imensă gratitudine. Abia atunci. Am surâs. Am închis ochii.

Când i-am redeschis am înțeles văzând întunericul din odaie și întunericul de afară, că dormisem. Mistralul, cum se întâmplă seara, se potolise. Avea să înceapă din nou în timpul nopții. Paul Groult și eu nu aveam a ne teme de întrebări, de răspunsuri, de cuvinte prost înțelese. Dealtfel nu simțeam nevoia să spun nimic. Era ca și cum ceea ce se petrecuse, se petrecuse cândva în urmă, era mai mult nevoia de a mă reobișnui cu acest lucru. Mirarea pe care o resimțisem la început dispăruse în somn. Un somn de o jumătate de oră, de un anotimp? Am vorbit prima:

– Încă n-au venit să-ți pună telefon?

– Nu. Când am nevoie mă duc în sat și telefonez. La tutungerie. E acolo o cabină publică deschisă până la zece seara. Vrei să telefonezi?

– Trebuie să-i înștiințez pe ai mei...

– Cât e de aici până la dumneata acasă? Trei sferturi de oră?

– Aproape. Aș avea timp. Dar aș prefera ca în seara asta să mă întorc după ce fiul meu se va culca.

Se ridică în picioare, în tăcere, își lipi fața de fereastră cu o mână sprijinită în perne ca și cum ar fi vrut să interogheze seara, dar în realitate pentru a-mi îngădui să mă mișc în voie.

– Ei bine, vom merge să le telefonezi de la tutungerie.

În sat, cabina telefonică nu era propriu-zis o cabină ci un coridor pe care se afla un aparat prins în perete. Printr-un noroc cea care a ridicat receptorul a fost Irma.

– Clienții mei mă mai reține, Irma. Așezați-vă la masă și mâncați fără mine. Băiatul s-a întors de la liceu?

– Sigur, vreți să-l chem?

– Nu, nu-l deranja! Ce face?

– Păi s-a jucat de-a v-ați ascunselea cu Pirio, prin jurul casei până s-a înnoptat, apoi au urcat amândoi în odaia domnișorului. Acum unul doarme iar celălalt învață. Când nu mai aud nici un zgomot cam așa se petrec lucrurile.

Am tăcut. Ea a crezut că închisesem.

– Nu, nu, sunt pe fir. Să-i faci o mâncare bună. Dacă vrea lasă-l să mănânce în bucătărie.

– Să-i fac un pateu de sturzi?

– Perfect. Şi nu mă aşteptaţi. Culcaţi-vă. Am cheie.

Paul Groult mă duse să luăm masa destul de departe, în partea opusă casei din Font-Verte. La poalele colinelor. Restaurantul era ţinut de nişte prieteni de-ai lui, un fost steward al unei companii aeriene însurat cu o fostă stewardesă retraşi în singurătatea măslinilor şi a stejarilor verzi unde li se născuseră şi copiii.

Reflecţia mea în privinţa recondiţionărilor provensale nu căzuse chiar pe pământ sterp şi prietenul meu, trăgându-şi maşina în faţa hanului, îmi spuse că nu-şi asumă răspunderea decoraţiei interioare. De fapt, de îndată ce am împins uşa, mi s-a înfăţişat ochilor un fel de priveghi de pe vremuri, cu focuri zdravene de vreascuri, cu lumânări pe mese, cu bolţi obscure şi cu toate accesoriile genului. Nici urmă de electricitate, nici urmă de muzică. Doar acel *staccato* al flăcărilor şi acompaniamentul discret al discuţiilor. În sfârşit, ochii mi se obişnuiseră cu penumbra; stewardul şi soţia sa erau frumoşi, fetiţa în halat de mătase vătuit şi frăţiorul ei în pijama, spuneau tuturor clienţilor, pe rând, bună seara. Punerea în scenă, deşi desăvârşită, era totuşi foarte discretă.

– Cât sunt de frumoşi, am spus.

– Cine, puştii?

– Şi părinţii lor.

– E obligatoriu. Aviaţia civilă îşi selectează personalul. N-au cum să devină urâţi reîntorşi pe pământ şi statorniciţi în mijlocul naturii.

– Sunt sigură că la ei totul trebuie să fie foarte bun.

Vecinului meu de masă – căci tacâmurile noastre fuseseră aşezate în formă de echer – lumânarea îi ascundea un surâs ambiguu dar care nu-i vestea sarcasmele. E adevărat că eram gata să aprob orice şi cred că am mâncat acolo cei mai uimitori cârnăciori de purcel prăjiţi la foc de curpeni de viţă apoi o băutură de ienupăr, după care am cerut un jigot rumenit. Lăcomia mea l-a amuzat pe Paul Groult. M-am abţinut un timp să-i spun că eram o mare mâncăcioasă şi că de obicei... Îl vedeam în stânga mea, cu braţul pe masă, aşteptând să dau

tonul conversației. Îndepărtase puțin lumânarea a cărei strălucire făcea un fel de ecran între chipurile noastre numai că noi nu ne priveam ci ne întorsesem amândoi și ne uitam la flacăra care dansa în cămin. Mai mult ca sigur că atmosfera de pace care domnea în acea sală se datora faptului că mai toată lumea de la mese admira acel spectacol al focului care-i descuraja pe vorbăreți. Nu-mi dădeam seama decât pe jumătate de euforia care-mi umplea inima. Precedentele mele iubiri, dacă acest nume se putea aplica la tot ceea ce trăisem până atunci alături de unul sau de altul, acele așa-zise iubiri nu-mi dăruiseră niciodată ceea ce simțisem în acea seară. În jur, zgomotele sălii se estompară, luminile mi se părură că fac halouri. Aplecându-mă către vecinul meu, acum îmbrăcat în acea catifea cenușie pe care nu m-am putut stăpâni să n-o pipăi, am priceput că acea tandrețe ce urca în minte i se datora lui.

– Acum, zise el, ce-ar fi dacă mi-ai vorbi puțin despre dumneata?

În sfârșit, confidentul mult dorit era acolo, la îndemâna mea. N-aveam decât să deschid gura dar asta nu însemna că n-avea să mă socoată mai puțin burgheză. Mai mult ca sigur că acest mare specialist în specii atât de diverse aflase și despre fauna din Plaine Monceau. Dar niciodată în viața mea, Boussardelii nu fuseseră atât de departe de mine, de gândurile mele ca în acea seară.

El repetă rugămintea. Dar fără să-l părăsesc din ochi, am făcut din cap semn că nu.

– Oh, nu pentru că n-aș avea încredere. Poate că te-ar surprinde vorbindu-ți despre mine și despre ai mei. Dar în seara asta dumneata mă interesezi mai mult decât îți închipui.

El se posomorî.

– Vei fi decepționat.

– Mi-am asumat acest risc așa că poți să ți-l asumi și dumneata.

– Cu caracterul meu imposibil... Hai să fim serioși!

– Când am făcut cunoștință a fost primul lucru pe care mi l-ai spus despre dumneata. Și în seara asta, iată, iarăși e primul lucru pe care mi-l spui. Ții chiar atât de mult la acest caracter imposibil?

– Te pun în gardă...

– De unde ți se trage asta? E cadou de familie?

– Familia mea! Dumnezeule, nu! Cred că nu există om care să se simtă mai eliberat de povara familiei sale decât mine.

– Asta-i foarte bine.

– Oh, să nu crezi cine știe ce! Sunt oameni de treabă. Tata a lucrat la vamă dacă ții să-mi afli *pedigree*-ul. A murit. Iar maică-mea a îmbătrânit cu renta ei de văduvă. Undeva, într-un fund de sat uitat de Dumnezeu.

– Deci acest caracter nesuferit nu-i un cadou de familie...

– Un cadou din partea altora. A tuturor celorlalți. Poți accepta acest lucru? Nu știai că bărbații sunt lași?

– O, Alceste!

– Mă rog, dacă vrei fie și Alceste. Am ceva și din el. Nu prea mult dar deși îl deplâng parcă mă simt mai puțin singur.

– Am crezut că-ți place singurătatea.

– Îmi place pentru că oamenii în general mă dezgustă. Se opri dar rămase pe șinele sale... Atunci fug de ei. Mă duc la primitivi și la fiarele sălbatice.

– Poți să fugi de oameni și fără să te duci atât de departe.

– Pentru a găsi ceea ce te interesează e nevoie de drum lung, crede-mă.

Discuția noastră se desfășura în liniște, privind din când în când focul puternic de vreascuri și din tăcere în tăcere, punctată de o muzică perceptibilă numai de mine. Dar socotindu-mă avizată, nu voiam să merg mai departe. La acea masă în doi, în acea penumbră, la atât de scurtă vreme după mistralul din Roque, gândul că nu eram doi puștani nu mă mai părăsi.

– Apoi, am reluat eu, au început să-ți placă drumeția, călătoriile îndepărtate. Cum de ți-a venit gustul ăsta?

– Îmi pui aceleași întrebări ca și ziariștii.

– Mie spune-mi ceea ce le ascunzi lor.

Un surâs îi destinse fruntea.

– Nu le-am spus niciodată cum mi-a venit într-adevăr acest gust. Pentru că mi se trage de pe vremea când eram licean. De la colecția mea de timbre. Când eram puști, ani întregi am fost îndrăgostit de ele. Apoi când aceste vignete au început să mă

înnebunească, pasiunea mea a trecut de la ele la cea de reprezentare: peisaje, animale, popoare...

– Ce vârstă aveai pe atunci?

– Paisprezece sau cincisprezece ani.

– Mi te închipui foarte bine la cincisprezece ani.

– Ei, nu chiar. Apoi am început să citesc. Cărți de călătorie, studii, anchete, orice. O bulimie de autodidact. De îndată ce-am putut m-am prezentat la câteva magazine literare unde le-am propus niște reportaje. Apoi am împrumutat bani ca să-mi iau o cameră de luat vederi. Cu destulă greutate am reușit să fiu luat în serios.

– Păi nu văd nici un fel de mizantropie în toate astea.

– La început, nu. Dar ceea ce m-a trezit repede la realitate au fost dificultățile pe care le-am întâmpinat. Nu materiale. Cu filmele aduse din călătoriile mele, din misiunile mele când mi se încredința câte una, mă descurcam. Dar piedicile pe care mi se puneau, capra și varza pe care trebuia să le menajez... Începând din clipa în care s-a constituit ici și colo câte un oficiu mondial a început un adevărat carusel al părerilor diverse. Cea mai trădătoare dintre toate a fost politica. Politica internațională.

– Doar n-ai să-mi spui că în sânul acestor organisme superioare...

– Dumneata vezi lucrurile de aici... Dar eu m-am lovit tot timpul de interese oculte, de ziduri de tăcere, de tabu-uri. De îndată ce pui degetul pe rană, apare un delegat care se ridică, un individ care strigă: „Veto! Motus!" Aștia sunt întotdeauna cei care fac politică; pe primul plan sunt interesele private, ipocrizia la toate eșaloanele și culmea e că de toate aceste locuri se ocupă cei mai mari. Când e în discuție echilibrul biologic, gata! apărarea faunei și a florei! Dar nu fac nimic. Fac jocuri duble, se dau ordine și contraordine, urmează șantajele cu mănuși de catifea. Și tocmai din partea acelor de la care te aștepți mai puțin. Moneda falsă sunt oamenii cei mai de prestigiu. Te fac să surâzi? Îți par naiv?

– Nu, îmi amintești de cineva...

– Oh, știu că sunt un naiv, ce vrei? Mă mai indignez și astăzi. Încă nu m-am învățat minte! Iată, acum ai prilejul să vezi de fapt ce sunt: un om indignat. Indignat de semenii mei și de

spectacolul epocii mele. Ăsta nu-i un atù în meseria pe care o practic!

– Poate că tinzi mult prea sus, am spus eu încet.

– Nu știu, răspunse el cu un aer de perfectă sinceritate, de scepticism, apoi schimbând tonul: Gata! Acum e rândul dumitale. Niciodată n-am vorbit atât și nici nu-mi place să vorbesc. Așa că acum, hai, vorbește despre dumneata!

– Nu, în seara asta, nu! Nu după ce-a fost între noi!

– Atunci?

El făcu un gest interogativ ridicând mâinile.

– Timpul trece și eu am de făcut până acasă o bucată bună de drum.

Dar când am ajuns la Roque unde mă aștepta mașina pe care o lăsasem acolo, el a vrut să mă însoțească.

– Pentru nimic în lume. N-am nevoie de escortă; sunt obișnuită.

– Nu ți-am cerut părerea. O femeie singură pe drum la ora asta... Te rog nu încerca să mă alungi.

N-am încercat. Lumina amicală a farurilor mașinii sale se vedea în oglinda mea retrovizoare, mă pierdea în viraje, apoi mă prindea din urmă. La intrarea pe drumul ce ducea la Font-Verte m-am oprit. El s-a mulțumit doar să mi se alăture apoi luînd-o înapoia mea și întorcând mașina, mi-a aruncat în trecere un „Noapte bună!". Gest care mi-a plăcut.

A doua zi mă așteptam ca Renaud sau Irma să-mi pună întrebări. Dar nu. Fiul meu n-a zis nimic despre acei clienți exigenți și capricioși care mă ținuseră toată seara. Această discreție – poate indiferență prefăcută – un moment m-a alertat. Oare aveam aerul meu de toate zilele? Printr-un efort de voință, de franchețe față de mine însămi am recunoscut că mai făcusem uneori în trecut astfel de acte de independență. Departe de mine comedia de a pretinde că vreme de cincisprezece ani, pe insulă sau pe continent, nu cedasem niciodată nici unei tentații și că mă întorsesem întotdeauna seara, la Font-Verte, cu aceeași frunte plină de inocență cu care plecasem dimineața. Sunt o femeie normală și viața își are surprizele ei. Dar acelea nu fuseseră decât simple aventuri; aventuri dacă nu de o zi cel mult

de o lună; rare, încât le puteai număra pe degetele de la mână, risipite foarte departe în timp una de alta și trăite după moda bărbătească, fără a le da vreo importanță, a-mi face iluzii sau a avea remușcări.

Pe atunci trei sau patru ceasuri petrecute împreună cu un bărbat, fie că era interesant, fie că era de vârsta mea, nu-mi răscoleau conștiința. Nu trebuie să pierzi niciodată din vedere simplitatea lucrurilor.

A doua zi după cele petrecute la Roque, a treia zi și în zilele care au urmat mi-am văzut de treburile mele spunându-i Irmei clasicile cuvinte: „Dacă telefonează cineva, nu știi când mă întorc și bagă bine de seamă, am adăugat: Chiar și pentru domnul Paul Groult". Când mă întorceam întrebam: „A telefonat cineva?" „Nimeni, doamnă!" „Perfect. Continuă consemnul căci am de lucru". Și mă închideam în birou. Singură. Tocmai în toamna aceea Renaud renunțase la obiceiul de a mai veni să lucreze în biroul meu. Îl lăsasem să facă ce vrea. Trebuia să vină și acest moment. Nu puteam prelungi la infinit acel joc de a munci împreună.

Planul meu era să pot ajunge – fără să-l revăd pe Paul Groult – în ziua în care știam că trebuia să plece la Geneva, la O.N.U. Voiam ca după prima noastră intimitate să pun o oarecare distanță între noi. În nici un caz n-aveam să mă duc, după douăzeci și patru de ore, să mă arunc de gâtul lui pretextând că într-o seară când sufla mistralul...

El nu dădu semn de viață toată săptămâna. Ceea ce mi s-a părut nepoliticos. Sigur că nu mă așteptam în plin câmp la trei duzini de trandafiri roșii, dar oricum... Când în sfârșit a telefonat eram ocupată cu mașina. Am auzit-o pe Irma repetându-i numele.

– Lasă că vorbesc eu cu el, am strigat, scoțându-mi mănușile. Eram curioasă să știu cum va ieși din impas.

Se întorsese de la Geneva, ceea ce explica totul; fusese convocat cu opt zile mai devreme. Se reîntorsese dar nu se afla la Roque decât între două avioane ca să ia de acasă un film pe care i-l cereau să-l vadă acolo, între două sesiuni.

– Puteai să-mi telefonezi. Aș fi trecut pe la dumneata, aș fi găsit rolele de film și ți le-aș fi expediat prin niște mesageri siguri.

– Ai fi făcut asta pentru mine?

– Bineînțeles. Eu știu ce înseamnă munca iar cea pe care o faci dumneata merită atâta deranj.

– Altă dată am să țin seama de acest lucru. Treaba asta nu e prea importantă pentru că toate cheltuielile îmi sunt plătite.

Concluzie al cărei prozaism mă mai dezmeticii. Așteptam cu receptorul în mână să văd dacă discuția nu va lua o altă întorsătură. Nu.

– Ei bine, îți doresc drum bun. Și succes la Congres!

– Mulțumesc. Am să te anunț când mă întorc.

Am rămas prostită. Se înserase. I-am propus lui Renaud să coborâm în oraș și să mergem la cinema. Dar n-a vrut.

Paul Groult m-a chemat în sâmbăta următoare de la Geneva. Dimineața.

– Mă întorc.

– Totul s-a petrecut așa cum ai vrut?

– Aproape. Am să-ți povestesc...

– Da, să-mi povestești când vei ajunge acasă fiindcă mă interesează.

– Iau imediat avionul. Nu-ți cer să ne vedem mâine la Roque. Duminica aparține fiului dumitale. Să zicem luni?

– Luni. Voi veni după-masă.

După ce-am închis telefonul mi s-a părut că ziua și-a schimbat culoarea. Cât eram de vulnerabilă! Anii trecuseră peste mine doar peste chip și peste trup. Adevărul e că o femeie rămâne întotdeauna în sufletul ei tânăra care a fost odinioară.

Renaud lenevea în pijama în camera sa.

– Spune-mi, ai vreun plan pentru astăzi, sâmbătă?

– De ce?

– M-aș duce în oraș, la coafor. E multă vreme de când am nevoie de un permanent. Și luni e închis.

– Du-te azi, nu văd nici un inconvenient. Dar cu șantierele tale în plin vânt, în foarte scurtă vreme vei fi mai ciufulită ca înainte. Așa cum s-a întâmplat ultima oară.

– Păi dacă aș ține seama de asta ar trebui să nu mă mai coafez niciodată.

Am obținut oră pentru după-amiază. Am venit să-i spun lui Renaud pe care l-am găsit sub duș. *Aleluia* unui *negro spiritual* se înalță din dosul perdelei de pânză cerată, pe un fond perlat de

zgomotul apei. Când concertul încetă odată cu curgerea apei, am spus:

– Dar pentru mâine, Renaud, ai vreun program?

– Nu. Dar tu?

– Nici eu.

– Dă-mi te rog prosopul de baie!

De câtva timp fiul meu devenise pudic. Scoase un braț de după draperie și apucă prosopul pe care i-l întindeam. După câteva clipe cel care ieși de după draperia dată la o parte fu un bărbat tânăr înfășurat în mod cast în prosop. Am trecut în camera lui și ne-am continuat sporovăiala prin ușa întredeschisă.

– Te-ai mai văzut cu prietenii tăi cu care te-ai dus să vânezi prepelițe pentru a-ți inaugura permisul de vânătoare?

– Într-adevăr... A trecut cam mult de când nu ne-am mai întâlnit. Mi-ai dat o idee, am putea să ne vedem mâine. Vii și tu?

– O, nu, doar știi că mi-e groază de vânătoare. Voi aveți, toți, șaisprezece ani, n-aveți nevoie de nimeni, care să vă însoțească. Încearcă să-i chemi la telefon. Vă puteți duce până la acel platou, îți mai aduci aminte de el? unde s-a semănat grâu și ovăz și unde se ascund de obicei prepelițele.

– Am să-ți aduc câteva. Nu-ți place să tragi în prepelițe, dar îți place să te îndopi cu ele. Hai, vino cu noi!

În picioare, în fața oglinzii, își pipăia barba.

– În curând va trebui să mă rad în fiecare zi. Uită-te la barba mea! E de alaltăieri.

– Nu văd nimic, am spus eu cu nasul în obrazul lui.

– Ai nevoie de ochelari? Pipăie dacă nu vezi. Uite cum înțeapă!

Degetele mele nu întâlniră decât pielea moale și catifelată ca o piersică coaptă.

Renaud dispăru a doua zi dimineață pe motoreta sa dar nu la vânătoare și mult mai curând decât prevăzusem; era duminica lui de licean. Atunci mi-a venit ideea să-i fac o vizită prin surprindere lui Paul Groult, la Roque, fără să mai aștept ziua de luni și fără să mai aștept după-amiaza. Pentru a păstra măsura n-am plecat decât pe la ora unsprezece. Pe drum nu m-am mai întâlnit cu mistralul. Slavă Domnului, nu va mai asedia casa din Roque în ziua aceea și nu va distruge opera coaforului meu. În

trecere am văzut satul care-şi trăia ziua de duminică în pragul porţilor, am văzut bărbaţii în cămăşi curate jucând bile, cei bătrâni şi înţelepţi stând pe băncile din faţa porţilor şi am observat pe capetele femeilor mult mai multe onduleuri ceea ce m-a făcut să râd de mine.

Probabil că Paul Groult lucra căci soarele lumina curtea casei sale dar nu şi pe el. Uşa sălii scunde de jos, larg deschisă, mă invită să intru. Am intrat şi, în picioare sub boltă, am strigat schimbându-mi vocea şi întrebând cu un accent provensal:

– E cineva acasă?

A trebuit să repet întrebarea.

– Cine-i acolo? întrebă Paul Groult de la primul etaj.

– Agnès, decoratoarea!

Deşi nu era nimic de râs am început să râd căci cele câteva cuvinte confuze, schimbate rapid sus, au ajuns până la mine. „Îl deranjez, Dumnezeule, ce prostie!" Dar din moment ce venisem nu mai puteam s-o iau la fugă. L-am văzut dintr-odată în faţa mea, oprit pe ultima treaptă.

– Îţi place să faci surprize?

Nu părea deloc încântat. Mi s-a părut cam exagerat dar mă rog, era dreptul lui. Am redevenit vizitatoarea politicoasă.

– Vă deranjez. Aveţi musafiri?

– Da.

Mă examină cu ironie în ochi, dar cu o nuanţă pe care n-am reuşit s-o definesc. Am schiţat gestul de a pleca.

– Ar fi trebuit să dau telefon... Vă las...

– Nu. Nu din moment ce eşti aici! Urcă...

Urcă el însuşi câteva trepte, apoi se opri la jumătate, se întoarse şi ridică degetul.

– Ar trebui să fii sinceră.

– De ce n-aş fi? Am fost întotdeauna sinceră cu dumneata.

– De data asta n-ai venit să discutăm despre mobile.

Am început să înţeleg, era şi timpul. Mi-am dat puţin capul pe spate ca să-l privesc în faţă de jos în sus.

– Despre ce e vorba?

– Ce idee ţi-a putut trece prin cap de-ai venit fără să mă anunţi?

– Dar ești complet nebun! Complet nebun și complet înfumurat! Află că puțin îmi pasă cu cine ești sus!

Am început să cobor în sala joasă.

– Poate că e indiscret din partea mea că nu m-am anunțat. Recunosc. Mi se pare mai ales prostesc să cred că surpriza asta îți va face plăcere. Dar liniștește-te: independența activităților dumitale profesionale sau de altă natură nu-ți este amenințată. Cât de lipsiți de modestie sunt bărbații! Ei bine, eu mă întorc, vom mai vorbi la telefon!

Asta însemna că între noi totul era rupt; acest lucru însă nu depindea decât de el. Dar Paul mă apucă de umăr fără blândețe și mă împinse în odaia vecină închizând ușa.

– Stai aici și așteaptă-mă!

L-am lăsat să facă ce voia. Mă privi cu o bună dispoziție revenită brusc înainte de a închide ușa după sine.

– Și mai ales să nu te arăți! Asta ar strica totul!

Apoi m-a părăsit. Am simțit eu însămi cum surâsul îmi urcă pe buze, apoi coboară în inimă. Încă mai surâdeam, singură în odăița scundă când, după o bucată de vreme, a revenit.

Am mâncat foarte târziu, cred că trecuse de trei. Nu mai era vreme, nici chiar fiind zi de duminică, să găsim ceva la vreun restaurant din împrejurimi. Despre hanul din sat Paul nu aduse vorba iar eu nici atât. Poate că avea obiceiurile sale de care eu eram străină și înțelegeam să rămân străină. Dar gata, minutul de stângăcie trecuse. Venisem să-l văd prin surprindere iar el îmi arătase că nu era omul cu care să te joci.

După ce-și conduse vizitatoarea, veni să mă elibereze din cămăruța unde îl așteptam. Încercă să-mi explice spunându-mi că la urma urmei fusesem bine inspirată că procedasem astfel, că acea întâlnire nu făcuse altceva decât să clarifice o situație care oricum trebuia lămurită cât mai repede și care...

– Nu-mi povesti nimic și mai ales nu încerca să-mi dai socoteală! Viața dumitale particulară nu mă privește!

El rămase cu gura căscată, pe buze cu mărturisirea neterminată a unei rupturi, a unei legături care se isprăvise și dintr-o parte și din cealaltă. Acum când totul se reglementase între ei nu i-am dat răgazul să-mi spună nimic. Și totuși aș fi dat nu știu cât să văd chipul acelei femei pe care o făcusem s-o șteargă.

Am deschis deci frigiderul și am improvizat o masă. În sala scundă, Paul Groult nu mai bombănea. Am vorbit mai mult ca să nu tăcem. L-am auzit râzând, ceea ce mă făcu și pe mine să râd căci râsul său izbucnea în hohote, mult mai tânăr decât vârsta sa și foarte nou pentru mine. După legătura desfăcută dintre el și acea necunoscută care plecase, am găsit împreună abandonul și bucuria pe care în prima zi nu le putusem atinge. I-am dibuit acel sâmbure de cabotinaj de care făcea paradă și mi-am dat seama că firea morocănoasă pe care și-o exagera nu era câtuși de puțin agresivă. Spectacolul acelui om vesel părea să-l încânte în primul rând pe el. Sigur că râsul lui era cât se poate de stenic dar din păcate nu râdea prea des.

Ne-am certat cine să spele vasele. Duminica menajera era liberă și nu voiam să las toată acea dezordine care de fapt mă deranja mai mult pe mine decât pe el. Ne-am tot împins unul pe altul în fața chiuvetei, încinși fiecare cu câte un șorț; apoi i-am luat din mână paharele pe care le ștergea de mântuială. El a încercat să mă împingă la locul meu, cu cotul gol, căci își suflecase mânecile. Ne tot zbenguiam ca doi studenți până mi-a venit ideea că aveam împreună peste optzeci de ani. Am păstrat acest gând pentru mine și m-am potolit.

– Ai făcut ce-ai făcut și nu mi-ai povestit nimic.

– Despre ce?

– Despre întrevederile de la Geneva.

– Chiar te interesează? Păi avem destul timp. Și fără a se lăsa așteptat adăugă: Încă o dată când nu m-am lăsat tras pe sfoară, fir-ar să fie!

Mi-am dat seama că nu voi aștepta prea mult ceea ce avea să-mi spună. A ținut să mă însoțească la înapoierea mea acasă dar nu în mașina lui ci în mașina mea.

– Dar, Paul, cum ai să te întorci?

– Dar autobuzul?

– Duminica nu prea cred să ai șanse. Programul e redus, traseul deviat, așa că n-o să ai cu ce te întoarce.

– Voi face autostopul. Mă vei lăsa în oraș în locul unde începe drumul care te duce spre casă și de acolo mă descurc eu. Ce e? întrebă văzând că ridic ochii spre el: Există vreun inconvenient? Sau poate că e jenant pentru dumneata?

– Ei, Doamne, nici pomeneală!

N-am mai adăugat că riscând să se întoarcă după mai multe ore pentru plăcerea de a petrece un timp în plus alături de mine, mi s-a părut foarte romantic.

Abia pe drum a început Paul Groult să-mi povestească cele două intervenții ale sale, la Geneva, contactul pe care l-a luat acolo cu unul dintre Comitetele permanente internaționale ce aveau grija balenelor precum și planul său foarte bine documentat privind apropiata sa călătorie-anchetă. Pentru a frâna vânatul prea intensiv care amenința să distrugă specia, a trage un semnal de alarmă, a alerta opinia publică prin articole, conferințe, film. Din toate acestea, care sigur că m-au interesat, am reținut în mod special perspectiva plecării sale, a unor lungi absențe.

Când am ajuns în oraș, fără a-l mai întreba pe Paul, am luat-o pe un drum de țară care nu ducea la mine acasă. Am hoinărit făcând tot felul de ocoluri. Întâi ne-am oprit să admirăm o capelă romană pe care n-o cunoștea; apoi ne-am oprit într-un loc unde, privit dintr-un anumit unghi, se zărea la o depărtare surprinzătoare pentru el lanțul stâncos pe care-l vedea de la fereastra sa. Am privit îndelung acel peisaj; începuse a se însera dar Paul nu scotea nici un cuvânt.

Am pornit din nou și ne-am oprit într-o altă câmpie numai ca să evit intrarea în oraș. Întârziind să-l las în stația de autobuz, îi îngreunam tot mai mult întoarcerea acasă. Dar nu voiam nici să pun capăt politeții sale și nici să mă despart de el. Am mers pe niște drumuri înguste, între două ziduri de chiparoși înalți și deși. Nu trecea nimeni, nici pietoni, nici trăsuri, nici tractoare care să se întoarcă de la muncă pentru că era zi de duminică. Amurgul aprinsese ca un rug uriaș tot cerul.

Paul Groult și-a dat și el seama că evitam ceasul despărțirii.

– Când eram tânăr, aveam la Paris un coleg la care țineam foarte mult. De fapt un prieten. Pe vremea aceea nimeni nu agrea cuvântul tovarăș. Cu el se întâmpla așa cum s-a întâmplat și cu dumneata în seara asta. Locuiam destul de departe unul de celălalt și noaptea nu mai isprăveam cu condusul acasă. Știi cam cum vine asta... „Ei, dacă m-ai condus tu, acum te conduc eu până la poartă..." Probabil că tot așa se întâmpla și cu fetele din lumea dumitale care încă nu aveau trăsură.

– Când eram tânără n-am avut niciodată o prietenă.

– Cum e cu putință?

– Eu am avut cea mai solitară tinerețe pe care ți-o poți închipui.

– Chiar în sânul familiei dumitale?

– Mai ales în sânul familiei mele.

Am alunecat pe panta oferită. I-am vorbit în sfârșit lui Paul Groult despre mine, despre trecutul meu, despre acea tunică a lui Nessus îmbrăcată încă din copilărie și a cărei arsură o simțeam și acum. Am putut să-mi ascult musafirul fără să mă opresc din condus mașina; acum însă, când am început să-i vorbesc despre mine, n-am mai putut conduce. Ne-am oprit undeva pe câmp. El n-a scos un cuvânt nici chiar la părțile pe care le socoteam menite să mire din cale-afară un bărbat crescut atât de departe de mediul în care crescusem eu. Abia după episodul cu dezavuarea paternității Paul m-a întrerupt pentru prima oară:

– Sper că după asta ți-ai ars toate punțile și ai isprăvit cu ei! Ai isprăvit, nu-i așa?

Am fost lașă și i-am răspuns:

– Gata! Acum trebuie să mă întorc acasă!

Paul Groult a coborât din mașină în stația de autobuz, în luminile și în zgomotul fântânilor. A ținut să plece numaidecât.

– N-o fă pe copilul disperat! Eu am tot timpul la dispoziție. Dumneata în schimb ești așteptată acasă. E ora mesei.

– Dumnezeule, a și sosit ora mesei? Sărman nefericit, mă lași cu inima zdrobită de remușcări!

Mi-am scos amândouă mânușile și i-am întins mâinile. El a făcut înconjurul mașinii și s-a aplecat spre mine, pe geamul deschis, cu un aer plin de maliție.

– Vezi că totuși te-am făcut să-mi vorbești despre dumneata?

Apoi se îndreptă brusc, râzând, ca și cum s-ar fi temut să nu încaseze o palmă. Dar eu surâdeam. Și când am pornit din loc am auzit în urma mea râsul unui om tânăr.

Trecură săptămâni în timpul cărora totul se normaliză între el și mine și în mine însămi fără ca viața la Fort-Verte să fie tulburată. Așa cum nădăjduiam, băiatul meu se descurca

destul de bine cu programul său. Nu renunțase la ideile sale preconcepute împotriva științelor exacte, dar devenise mai înțelept. Cât despre psihologie, morală, logică, metamorfoză, se simțea față de ele ca peștele în apă; l-am văzut descurcându-se la cursurile de latină și greacă din proprie inițiativă căci la filozofie amândouă erau facultative.

Poate că avea să devină mai puțin sălbatec. Rămăsese adesea în oraș să învețe împreună cu colegii săi sau îi aducea acasă ca să copieze unele notițe după vreo lucrare de referință pe care n-o avea decât el. Dar acest lucru nu dovedea decât comoditate, nu ajutor amical și nici vreo preferință fiindcă cei care veneau la el erau mulți.

Băiatul nu mai avusese ocazia să-l vadă pe Paul Groult care începând din ziua când suflase cu furie mistralul evitase să mai vină pe la Font-Verte. Între timp Paul plecase cu camera de luat vederi ascunsă între bagajele sale pentru o scurtă campanie de pescuit la bordul unei baleniere. Atunci s-a întâmplat ca într-o anumită seară...

Lucram în acea vreme la renovarea unei mici ferme vechi cu columbar pentru un inginer din complexul industrial față de care mă arătasem destul de alergică. Locuința era destul de departe de Font-Verte, sub nivelul câmpiei care se întindea începând de la uzină până la marele port de pe litoral, total diferită ca atmosferă și ca suflet de capitala provinciei noastre. A doua zi după o furtună puternică am constatat pe acel nou șantier niște infiltrații de apă prin acoperiș, jgheaburi cum se spune pe la noi, al căror diagnostic după un examen sumar, a depășit competența mea, era o problemă legată de șarpantă. L-am întrebat pe domnul Ricard care era cel mai serios arhitect din împrejurimi, i-am fixat o întâlnire prin telefon și am ajuns într-o după masă, pe la ora cinci, într-un târg mare căruia nu-i cunoșteam decât piața de legume; începuse să se întunece.

Cabinetul arhitectului se afla la parter pe una din străzile principale. De afară părea o prăvălie oarecare. Vitrina, dată cu var până la jumătate, nu-ți îngăduia să vezi în interior. Am împins ușa și primul de care am dat cu ochii a fost Peyrol.

Salon de așteptare și atelier, sala avea în dreapta două fotolii și un gheridon plin cu reviste; în partea aceea nu se afla nimeni.

Dar în stânga, cocoțați pe niște scaune înalte, așezat fiecare în fața planșetei sale de desen, în mână cu câte un creion și o linie dreaptă, trei băieți lucrau în fața vizitatorilor, pe hârtie bleu, și unul dintre ei era Payrol.

M-a văzut din prima clipă așa cum l-am văzut și eu pentru că a ridicat capul când a auzit deschizându-se ușa dar n-a fost câtuși de puțin șocat. În ce mă privește am rămas interzisă, năpădită de mii de gânduri care se ciocneau între ele; eu nu mă așteptam să-l văd acolo, dar el se așteptase să mă vadă. Citise numele meu pe hârtia prin care-i fixasem întâlnire arhitectului sau poate că chiar el fusese cel care-mi răspunsese la telefon iar eu nu-i recunoscusem vocea. Ce să cred despre acea privire lipsită de mirare, puțin tristă și fixată asupra mea? În mod automat am izbutit să rostesc un „Bună ziua, domnilor!" Aceste cuvinte îmi stăteau pe buze încă de când apăsasem pe clanța ușii. Toți trei mi-au răspuns dar eu n-am auzit decât vocea lui. Din fericire, nu el era cel care făcea oficiul de băiat de birou, ci unul dintre ceilalți doi, cel mai tânăr care eoborî de pe scaunul lui înalt. I-am spus cine sunt, el a trecut alături, apoi s-a întors și mi-a oferit un fotoliu. Abia atunci mi-a fost rușine de cererea mea ca și cum tăcând, mă prefăcusem că nu-l cunosc pe Peyrol.

– Ce mai faci, Peyrol?

– Foarte bine, doamnă Agnès. Dar dumneavoastră? Dar Renaud?

Accentul său de pe coline m-a izbit regăsindu-l imediat în acea întrebare. Ce putea fi mai firesc pentru colegii săi decât să recunoască și să salute pe mama unui fost coleg de liceu? Ceilalți doi tineri, indiferenți sau discreți, și-au reluat lucrul.

Dar eu, revăzându-l pe acel tânăr, am avut o revelație care m-a năucit: din moment ce lucra în atelierul acelui arhitect însemna că-și întrerupsese studiile. M-am așezat, bucuroasă că trebuie să mai aștept ca să-mi pot limpezi gândurile. Nu m-am întors cu spatele la Peyrol, dar mă uitam totuși la el pe furiș dintr-o parte. Sub lumina verticală a plafonierei, stătea cocoțat pe scaunul lui înalt, cu călcâiele agățate de stinghia de lemn, într-o poziție din care putea lucra fie în picioare, fie așezat fără nici un contact cu solul, fapt ce-l punea într-o situație riscantă și precară. Mi se păru că și în viață era la fel: rupt de părinți și de

profesori, aventurându-se într-o existență fără perspective. Și era atât de tânăr! Uitasem cât era de tânăr! M-am gândit din nou la faptul că părăsise liceul și renunțase să studieze mai departe. Și din ce alt motiv dacă nu din pricină că nu voise să se mai întâlnească cu fiul meu? Și ca să scape de urmările prieteniei dintre noi? După ce-a plecat de la Font-Verte, mai ales după povestea din octombrie, am trăit – fără a spune nimănui, fără a-mi mărturisi nici măcar mie – într-un fel de nepăsare și de uitare, dar de fapt mereu cu teama ca nu cumva cei doi băieți să nu se întâlnească. N-am îndrăznit niciodată să-l întreb pe Renaud care oricum nu mi-ar fi spus nimic despre acest lucru. Doamne, câte lucruri nu mi-am imaginat! Că cei doi vechi prieteni s-au bătut în curtea școlii sau și mai rău, împăcându-se fără să știu, îmi ascundeau acest lucru. Și iată, aflam că acel băiat simpatic sacrificase totul, că plătise mica lui greșeală și cu ce preț!

Am fost poftită în camera de alături. După ce i-am spus arhitectului ce anume mă adusese acolo și după ce l-am rugat să ne întâlnim la mica fermă ca să vadă despre ce era vorba, ridicându-mă în picioare am adăugat:

– Domnule Coste, printre desenatorii dumneavoastră aveți un vechi și excelent coleg al fiului meu. Când am intrat am dat cu ochii de el. E vorba de Peyrol.

– Justin? strigă arhitectul și acest prenume pe care nu-l mai rostisem și pe care îl auzeam spus de un altul, mă izbi ca o amintire în plus. Îl cunoașteți, doamnă?

– Da. Și mi se pare demn de a fi încurajat. Am față de el o stimă deosebită.

– A! E foarte muncitor! zise domnul Coste care ca orice bun meridional punea mai presus de toate însușirile, această latură a caracterului.

– Sunt foarte bucuroasă că e apreciat într-un astfel de cabinet cum este al dumneavoastră. N-am putut să mă preocup de viitorul lui atât cât aș fi dorit, dar dumneavoastră sunteți persoana cea mai indicată să faceți acest lucru.

Arhitectul deschise ușa care dădea în prima cameră.

– Justin! Doamna decoratoare mi te-a recomandat călduros. Dar tu știi că acest lucru nu înseamnă nimic dacă nu muncești cum trebuie!

Deși lăudat, Peyrol își păstrase felul lui firesc de a fi și rezerva pe care i-o cunoșteam. Se ridicase în picioare lângă planșeta lui, ne privea cu o umbră de surâs și tăcea.

– Condu-o pe doamna până la mașină. După tot ce-am auzit despre tine, fă măcar atâta lucru!

Afară se întunecase și mi s-a părut că se făcuse răcoare. Prăvăliile își revărsau strălucirea becurilor în strada luminată de felinarele municipale și de mașinile care treceau cu zgomot. Peyrol dădu în continuare dovadă de tact nemulțumindu-mi pentru faptul că-l lăudasem în fața patronului său. Am socotit că era de datoria mea să-i spun că Renaud se descurca destul de bine și că la partea științifică bunele repetiții de odinioară se făceau simțite în permanență.

– Știam.

– Te-ai văzut cu Renaud? Mie nu mi-a spus nimic.

– Nu, nu l-am mai văzut. Niciodată. Dar m-am interesat. De la vechii lui colegi. De la ei am aflat despre rezultatele sale bune.

Am vrut să mă arăt curajoasă.

– Spune-mi, Justin, din cauza noastră ți-ai întrerupt studiile?

– Ei, cine vorbește de întrerupere? Nu sunt un târâie-brâu!

Sprâncenele sale ascuțite deasupra ochilor de culoarea castanei îi dădeau un aer gânditor.

– Nu vorbiți astfel și nu mă socotiți nebun!

Am răsuflat ușurată înainte chiar de a înțelege despre ce era vorba. Apoi l-am auzit vorbind cu respect despre o altă școală din regiune tot atât de bună ca și cea a noastră dar pentru partea științifică și ale cărei cursuri le urma încă de când se înscrisese. Venea să lucreze în cabinetul arhitectului Coste doar seara, după orele de curs, și nu în fiecare zi a săptămânii.

– Sunt stagiar, nu salariat; cum s-ar spune îmi fac ucenicia aici ca să-mi fie ușor mai târziu.

– Dar cred că ai de rezolvat o mare problemă mult mai complicată ca înainte: drumul.

Presupunea oare că am vreo intenție? Oare să-i fi trecut prin minte motocicleta pe care nu voise s-o mai primească și despre care credea acum că-i voi vorbi din nou?

– Am o motocicletă, răspunse el prompt. Am primit-o cadou de la ai mei în ziua când am împlinit optsprezece ani. Am pus toți mână de la mână, adăugă el cu orgoliu.

M-am simțit greoaie, stângace. După aceste cuvinte era cazul să plec.

– La revedere, Justin, am rostit în timp ce-mi căutam în geantă cheile mașinii. Mă bucur că ne-am întâlnit.

El nu spuse nimic; m-a privit doar cum mă strecor în mașină, cum închid portiera, cum vâr cheia în contact. M-a privit întruna.

– Sunt într-adevăr foarte bucuroasă.

Minciună. Această întâlnire îmi lăsase un gust amar. Dar nu Peyrol era vinovat pentru acest gust amar, ci eu. Îl revăzusem, dar dincolo de silueta lui zveltă am revăzut o Agnès care nu mai exista, o Agnès despre care nu-mi puteam închipui că existase.

Când am dat colțul și am luat-o pe drumul de pământ, când am văzut bornele groase atât de familiare, m-am oprit: încă nu mă simțeam în apele mele. Și eu care învățasem să înfrunt orice, să surâd doar cu buzele nu și cu inima, știind că Renaud mă aștepta, am coborât din mașină mai departe de casă, am străbătut pe jos aleea cu platani și am intrat în bucătărie.

– Irma, mă duc să mă încui în odaia mea! Ocupă-te de mașină. Să nu mă deranjeze nimeni. Spune-i și băiatului.

– Nu vă simțiți bine?

– Nu. Atâta doar că simt nevoia să fiu singură. N-am să cobor la masă.

A doua zi am zărit pe chipul fiului meu oglindindu-se neliniștea.

– Ești zdrobită? Te simți mai bine?

– Da. Doar mă cunoști! Când am o zi proastă prefer să fiu singură. A doua zi, gata! Totul s-a terminat!

Renaud așteptă ca Irma, care ne servea, să se înapoieze în bucătărie.

– Nu te înțelegi cu Paul Groult?

Am tresărit.

– De ce-mi vorbești despre Paul Groult?

– Pentru că mi-ai spus că ai avut o zi proastă. Atunci mi-am spus că te-ai întâlnit cu Paul Groult care se burzuluiește tot timpul. Tu ai fost prima care te-ai plâns de asta.

– M-am plâns, într-adevăr. Dar se pare că s-a mai potolit. Dealtfel, acum știi bine că e pe mare.

– Într-adevăr... Îmi vorbești atât de puțin despre aceste lucruri...

– Nu, nu-i vorba despre el. Și nu-ți mai frământa mintea din moment ce eu am și uitat.

– Fii liniștită. Nu mă mai gândesc la astfel de lucruri...

Poșta nu sosea la Font-Verte decât o dată pe zi, în timpul dimineții și la ore destul de neregulate, cum se întâmplă adesea la țară și mai ales într-un loc retras ca acela. După-amiaza nu-mi erau aduse din sat decât scrisorile sau pachetele puse „expres", formulă de care mă foloseam pentru afacerile mele. Telegramele îmi erau telefonate de la Poșta mare din oraș.

Într-o dimineață mă aflam în biroul meu cu tânăra mea dactilografă. Era în ziua marelui târg care avea loc în oraș; Irma se dusese într-acolo cu noaptea în cap. Recunoscând bicicleta cu motor a factorului, am trimis-o pe dactilografă să-i iasă înainte. Ea îmi aduse un teanc de plicuri pe care le-am răsfoit în nădejdea că voi găsi ceva de la Paul Groult. Scrisorile sale soseau din cele mai depărtate latitudini și din cele mai inversate anotimpuri. Cercetam timbrele pe care nu le identificam întotdeauna de la prima vedere. Mă gândeam la copilăria acestui bărbat când soarta îi fusese hotărâtă de niște timbre asemănătoare.

De data asta n-am primit nimic. Mi-am triat corespondența punând deoparte scrisorile bătute la mașină, presupuse a fi de afaceri, pentru a-i dicta dactilografei răspunsurile, când un scris mare îmi apăru brusc în fața ochilor, un scris pe care l-am recunoscut imediat. Am pus plicul deoparte, trântind peste el *presse-papier*-ul meu preferat, o frumoasă piatră eolizată pe care mi-o adusese într-o zi, de pe câmp, băiatul meu. Apoi am continuat dictatul scrisorilor de afaceri.

Plicul mă atrăgea, îmi obseda privirea. După ce dactilografa coborî în sala boltită unde își avea mașina de scris, am ridicat piatra și am înhățat scrisoarea. De câți ani nu mai avusesem în fața ochilor acel scris! Și cât de puține scrisori primisem în toată viața mea de la acea persoană! Schimburile dintre noi nu erau de natură epistolară; ele nu se așterneau pe hârtiile scrisorilor. Pana tatălui meu și a mamei, ultima mai ales, pe care noi o credeam aleasă, se impusese gravă sufletului meu de copil, în toată goliciunea firelor sale împletite cu migală. Confundăm cu

timpul toate celelalte mâini, ba chiar vine o zi când trebuie să silabisim o semnătură pentru a recunoaște încă o ființă iubită, când rămânem perplecși în fața unor inițiale devenite niște enigme, dar scrisul părinților ne rămâne pentru totdeauna pe retina memoriei noastre până într-atât încât mai târziu suntem noi înșine surprinși că-l imităm.

Mama nu avusese niciodată ceea ce se numea, încă din copilăria mea, o scriere frumoasă. Toată adevărata sa personalitate pe care fasoanele, vocea, privirile se pricepeau s-o ascundă atât de bine sub vălul unei ființe blânde se demască din plin prin scrisul său. Pofta de putere, stăpânirea de sine, duritatea, viclenia, cupiditatea, până și firea pătimașă, totul răzbătea din scrisul ei. Și, lucru curios la acea femeie – care toată viața nu știuse să se îmbrace ca lumea, care se pieptăna mai urât decât bucătăresele și se împodobea cu bijuterii frumoase în sine dar care erau urâte pe ea – e că urâțenia caracterului ei reieșea tocmai din liniile sale drepte, ce alcătuiau o scriere plină de tupeu. Nici urmă de grație ci un tupeu aproape insolent. Îmi amintesc că pe la treisprezece-paisprezece ani, pasionată de grafologie, i-am dus unei profesoare de franceză care pretindea că se pricepe la așa ceva câteva rânduri scrise de mâna mamei. Oare să fi presupus că persoana care mă interesa îmi era foarte apropiată? Căci îmi dădu înapoi bilețelul fără să sufle o vorbă, cu privirea unei ghicitoare care refuză palma în care a văzut tot ce poate fi mai rău.

– Ar fi multe de spus, dar n-avem timp, zise ea.

– Spuneți-mi măcar... și am ezitat: e o persoană care mă iubește?

– Nu se poate spune acest lucru.

– De ce?

– Biletul ți-e adresat?

– Da, domnișoară.

Profesoara luă hârtia, o cercetă din nou de sus în jos, de la dreapta la stânga, și după o vreme mi-o dădu înapoi.

– Făgăduiești ca totul să rămână între noi?

– Da, domnișoară, făgăduiesc.

– Tot ceea ce pot să-ți spun, fiindcă ții mult la acest lucru, e că scriindu-ți acest bilet al cărui conținut nu l-am citit, persoana care ți l-a trimis te minte.

Am rupt în sfârșit plicul pe care-l lăsasem să aștepte și am înfruntat scrisul care venise după mine până la Font-Verte. Hârtia avea ca antet numele unei stațiuni termale dintr-un ținut muntos și numele unui hotel.

Dragă Agnès,

Am aflat despre hotărârea ta de a ne ajuta după puterile tale, în povestea micului meu Patrick și am mai aflat că ai și depus – în acest sens – mărturie în fața judecătorului de instrucție. Nu mi-au spus imediat acest lucru. Nu mai sunt decât o bolnavă pe care medicii o trimit de la unul la altul, care încearcă tot felul de cure și care la Paris nu mai e bună de nimic.

Cred că nu-i nevoie să-ți vorbesc despre satisfacția profundă pe care mi-a pricinuit-o atitudinea ta. Văd în asta nu numai o șansă poate decisivă privind soarta acestui nefericit copil, dar de asemenea indiciul că resentimentele dintre mine și tine s-au stins. Dacă, așa cum trag nădejde, micul meu Patrick iese fără prea mare pagubă din toată povestea asta, vei putea conta pe gratitudinea mea. Știi că sunt lucruri pe care nu le spun cu ușurință. Cum îmi scria fratele tău Simon din lagărul de la Colditz de unde, vai! n-avea să mai revină: «Timpul și depărtarea sunt cei mai mari învățători». Nu-i așa că fraza e frumoasă?

Henriette și Jeanne-Paul mi-au spus că te-au găsit înfloritoare, bine instalată și că te descurci de minune în meseria ta. M-am bucurat pentru toate aceste lucruri.

Știu de asemenea că ești obligată să circuli mult. Dacă vreodată ai vreo treabă în această regiune unde mă aflu și unde m-au lăsat până la noi ordine, mi-ar face plăcere să te văd. Dar nu prea știu dacă această vizită va intra în vederile tale. Te rog să crezi în gândurile mele sincere. Mama ta,

Morpain-Boussardel.

P.S. M-am bucurat de asemenea de veștile bune despre Renaud care este nepotul meu.

Cumpănind cu vârful degetelor scrisoarea care mi-o redădea în întregime pe mama, până și cu acel vechi obicei al nevestelor din marea burghezie de a semna și cu numele lor de fată, fără prenume, am surâs în gând și poate și cu buzele. „Nu, n-ai să

mai pui mâna pe mine! Vremea Agnèsei care călca în strâchini a trecut!" Am început să subliniez cu roşu cuvintele din scrisoare de care m-aş fi putut servi, apoi am pus-o la dosar. Am bătut eu însămi la maşină, în aceeaşi seară, o copie pe care urma s-o expediez avocatului din moment ce puţinul pe care-l făcusem dăduse atât de repede roade. Răspunsesem la demersul familiei mele, mama răspundea gestului meu, primul inel al lanţului se încheiase şi eu trebuia să duc până la capăt acea treabă. Scaunul meu turnant se întoarse spre bibliotecă; cu un gest obişnuit, am căutat în teancul de hărţi pentru a vedea ce distanţă era de la mine până la mama. Doar patru sute de kilometri. Puteam să mă duc şi să vin în aceeaşi zi; altădată făcusem şi mai mult într-o zi plecând şi întorcându-mă la Font-Verte. Mă şi vedeam înapoindu-mă noaptea, urcând la etaj ca să-l sărut în timp ce dormea, pe adevăratul beneficiar al acestei aventuri: băiatul meu rămas liniştit acasă.

Aplecată asupra hărţii comparam itinerariul cu atitudinea mea cea de toate zilele. Afacerile mă puneau mereu pe drumuri, viaţa mea particulară se întretăia uneori cu câte un scurt moment de răgaz şi asemuiam toate acele momente cu liniile roşii sau galbene ce se întretăiau pe hărţi. Fermele de la câmpie şi cele de pe coline, hangarul de la malul mării, satul lui Peyrol şi acum Roque, fără a mai vorbi de drumurile la aeroport; toate acele drumuri, făcute de nevoie, cu plăcere sau neplăcere mă solicitau rând pe rând. Şi iată că un nou apel se adăuga celorlalte.

N-am vrut să mă ascund de Renaud. Dacă mă hotărâsem să mă duc s-o văd pe mama n-o făceam din curiozitate, ci în interesul lui. Nu i-am spus decât două cuvinte, din care el n-a reţinut decât un lucru: poate că Patrick, ocrotit de augurii săi, avea şanse să scape.

– Să ne înţelegem: să scape cu mai puţin, adică să nu fie condamnat la maximum. Dacă ar fi făcut parte din alt mediu e trist de spus ce i s-ar fi întâmplat. Dar eu am încredere în familie: se vor aduna cu mic cu mare să-l salveze.

– Dovadă că tu însăţi dai o mână de ajutor.

L-am lăsat cu această reflecţie şi cu râsul care o însoţise.

Ţinutul în fundul căruia mă aştepta mama era urât. M-am îndepărtat de Font-Verte trecând prin oraş şi prin mahalalele

sale ingrate; apoi am străbătut bărăgane pustii pe unde nu avusesem niciodată ocazie să calc. Apropiindu-mă de capăt, vedeam natura banalizându-se din ce în ce, pierzându-și caracterul. Era muntele, dar un munte plin de platouri, de reliefuri fără elan; orașul cu ape termale unde am ajuns în sfârșit părea să fi fost așezat acolo de niște medici aflați în încurcătură. Centrul nu avea o Piață și puțina viață din acea așezare se localizase departe, unde se aflau alături patru sau cinci mari hoteluri de categorii diferite, în ciuda alinierii lor, precum trenurile de odinioară unde vagoanele de dormit erau risipite și la clasa întâi, și la a doua și la a treia. Singurul punct comun al acelor hoteluri, pe jumătate caravanseraiuri, pe jumătate clinici, era lipsa lor de atracție și primirea; fiecare hotel știa că clienții săi se aflau acolo în urma recomandării doctorilor și pe un timp limitat. Deci nici un fel de cheltuială pentru a-i atrage sau a-i reține. Fâșii de pământ gol pentru că încă nu venise primăvara, deci până și economie de verdeață, un personal care dormea din picioare, holul fără vase cu flori și fără magazine. Era indispoziția locurilor de așteptare, de control și de dezagrement.

Pentru șederea ei acolo, mama nu alesese nici pe cel mai opulent, nici pe cel mai sărăcăcios dintre hoteluri. Un ascensor al cărui zgomot dovedea că clientela se plânsese în zadar de el, mă urcă la un etaj lipsit de viață.

– Intră! se auzi de dincolo de ușa la care am bătut, o voce care mă aștepta.

Am deschis și am dat cu ochii de mama.

Contrar previziunilor mele, se schimbase prea puțin. Trecuseră aproape cincisprezece ani de la ultima noastră întrevedere și mă gândeam că doliul după fratele meu și boala se vor fi adăugat ravagiilor bătrâneții. Dar nu, câtuși de puțin. Mama avusese întotdeauna resurse de autoapărare și de redresare aproape organice care surprinseseră pe toată lumea: rude de sânge, prin alianță, simple cunoștințe, ba chiar și pe victimele sale. De o falsă modestie ea numea asta „a lua asupra ei grijile altora".

Culcată în mijlocul patului, cu bustul ridicat între perne, etalându-și într-o parte o împletitură, andrelele și ghemul de lână, iar în cealaltă parte, agenda, stiloul și tocul de ochelari, împărțită între aceste atribute sub arcada patului de aramă, era

într-adevăr mama în toată majestatea sa. Îmi mulțumi „că făcusem un ocol până la ea" și acea voce mi-o redădu în întregime pe mama. Temperatura din cameră îi îngăduia să rămână cu sânul descoperit. Răscroiala și lărgimea cămășii de noapte îi etalau umerii și pieptul a căror opulență, în timpul unei atât de lungi eclipse, nu se diminuase câtuși de puțin; tabloul – care se recompunea în jurul acelei imagini îmi arătă, încadrate de aurăriile palatului Boussardel – două femei, față în față, în picioare, în oglinda timpului, două femei dinainte de măritișul meu, împodobite pentru recepția care începea: mama în ținută de seară, într-o rochie de un roșu-violet care-i punea în valoare ceea ce ea numea cu orgoliul ei de femeie urâtă „decolteul meu", și eu într-o rochie de satin de culoarea florilor de tei, tânără, subțire și bronzată în California. Rochiile le slujesc femeilor de repere în trecutul lor.

Mă aflam de mai bine de un ceas în acea cameră a unei bolnave pe care mama nu m-a prea lăsat s-o întrevăd bănuind de ce mă chemase acolo. La întrebările mele, mi-a vorbit despre sănătatea sa șubredă, dar pe scurt: o colibaciloză rebelă în care ea nu părea să creadă. Apoi a vorbit de una, de alta, dând de înțeles că familia o cam abandonase, ceea ce dealtfel ghicisem din scrisoarea ei.

– Dar nu pierd contactul cu ei, îmi țin firea, spuse ea cu unul din acele surâsuri plăcute în care excela.

Destul pentru a-mi confirma că tot planul de apărare al lui Patrick, intervenția fetei alungată din clan, fusese urzit de ea. Nu mi-a spus nimic în plus despre această afacere despre care nici eu n-am întrebat nimic. Întrebând-o, aș fi putut s-o fac să creadă că mă interesam de șansele micului Patrick pentru a ști care erau șansele mele de a beneficia de pe urma lui. Abia dacă mama mi-a repetat în câteva cuvinte: „Dacă ar scăpa, fiecare și-ar regăsi liniștea". Atunci de ce mă chemase?

Obosită, am început să vorbesc despre traseul meu la întoarcere.

– Te cred, zise mama. Nu-ți neglija afacerile pentru mine. Știu, știu, cunosc importanța pe care o au. În fond, Agnès, tu nu te-ai depărtat de tradițiile familiei: lucrezi în domeniul imobiliar, al terenurilor și al bunurilor.

Rostind aceste cuvinte se opri un moment privindu-mă cu ochi vigilenți prin masca ei de cameristă solidă. N-am reacționat în nici un fel. – Știi, reluă ea, m-am informat și am aflat că te-ai stabilit la porțile unui plăcut oraș din sud. Mi s-a spus că ar avea virtuți termale și un bun corp medical. Așa e?

– Da. Și de asemenea o reputată facultate de litere. Lucru important pentru mama unui băiat mare.

La rândul ei, ea îmi susținu privirea. Atunci m-am decis.

– Mamă, ai dorit într-adevăr să te văd?

– Da, Agnès. Și-ți mulțumesc că ai făcut-o.

Înțelese întrebarea pe care n-am pus-o. Mama, care nu mă iubise niciodată, mă înțelesese întotdeauna foarte bine. Își goli chipul de orice expresie, fapt pe care-l văzusem de nenumărate ori la această femeie când voia să se prefacă sau când voia să facă pe sincera.

– Voiam să te văd, Agnès. Pur și simplu să te văd.

Voise să vadă ce fel de femeie devenisem. I-am oferit acest prilej. M-am ridicat în picioare cu toată suplețea de care eram în stare. Fără să se ridice mi-a întins mâna, ceea ce nu făcuse la sosirea mea. Luând acea mână am recunoscut parfumul săpunului ei de heliotrop căruia îi rămăsese fidelă. Ridicându-mă, am recunoscut și mai bine acel sân gras și, la șaptezeci de ani bătuți pe muche, acel sân pe care ca fată nu-l puteam privi fără să nu-mi aduc aminte că-i supsesem laptele. Căci mama ținuse să mă alăpteze, tradiție a Boussardelilor care după aceea a căzut.

Am trecut pragul gândindu-mă la toate aceste lucruri. Apoi m-am oprit: îmi uitasem mănușile. Am deschis din nou ușa și am revăzut-o pe mama. În două secunde personajul se prăbușise. Epuizată de efortul pe care-l făcuse timp de două ore în care nu încetase să-mi surâdă, acum se năruise dintr-odată, golită parcă de substanță, zăcând între perne fără privire și aproape fără suflu, cu pleoapele lăsate, cu obrajii flasci; până și opulentul ei sân se scofâlcise. Am renunțat la mănuși, și am închis ușa fără zgomot.

În vremea asta dragostea pusese stăpânire pe mine. Și cu atât mai vârtos în acel timp când eram singură. Singură, adică fără celălalt. Cu complezența pe care fiecare o pune, indiferent de

vârstă, în a se îndrăgosti, a se da în spectacol prin acest soi de alienație. Mă și vedeam companioana îndepărtatului navigator, așteptându-l pe țărm. Nu știam când va reveni. Paul n-avea de gând să participe până la sfârșitul campaniei de pescuit a balenierei care-l acceptase la bord. Acest lucru depindea mai mult sau mai puțin de toleranța de care aveau să dea dovadă comandantul și echipajul cu privire la acest observator îmbarcat la rugămintea Comisiei Internaționale pentru protecția animalelor. Dar totul fusese prevăzut: ori de vas ori de un helicopter, ancheta lui Paul putea fi scurtată oricând.

Mă gândisem mult la el. Absent, îl recompuneam cu minuție, așa cum face un pictor rafinat un portret din memorie. Oare se va asemăna când îl voi revedea? De mai multe ori, numai după câteva zile de despărțire, mi se păruse puțin diferit de cel pe care-l știam. Tot gândindu-mă la el, o luasem razna; în fața lui simțisem din nou nevoia să mă obișnuiesc cu el, dar niciodată nu mă decepționase și atunci mi-am dat seama că mă îndrăgostisem. Descoperisem marea banalitate că între ființa pe care o iubești și cea care există în realitate, hârtia de calc se deplasează și tremură. Cele două contururi nu coincid decât o clipă. „Ah, a mișcat!" ar trebui să strige de fiecare dată când se revăd. A mișcat întocmai ca într-o fotografie făcută când ești emoționat. Și inima se angajează într-o litanie nesfârșită, niciodată obositoare, niciodată obosită, în decalaje urmate de reajustări de la care derogă adesea. Sigur că marile momente ale iubirii nu sunt cele ale plăcerii, nici cele ale nemișcării celor doi care urmează după, ci în prima jumătate de oră după ce s-au despărțit. Atunci nimic nu mai deranjează imaginea pe care ți-o faci, nici măcar modelul. Adevăratele mele clipe de vrajă erau date de drumul de la Roque la Font-Verte.

În ziua când domnul Ricard s-a informat despre prima mea luare de contact cu Paul Groult i-am spus:

– E un urs...

– Atunci vă veți înțelege, doamnă Agnès, pentru că și dumneavoastră pretindeți că sunteți o ursoaică.

Culmea e că toate deosebirile care ne despărțeau n-au făcut altceva decât să ne apropie. Am învățat acea nouă evidență că dragostea nu înseamnă să fii apropiat de un altul cu care te

asemeni, dragostea înseamnă să simți că această viață atât de ciudată, adesea atât de opusă, ne devine necesară. Dragostea înseamnă a te dărui celuilalt. Iar pentru femeie, înseamnă a-i ceda bărbatului.

Sentimentul meu nu eliberase din mine decât tânăra fată și tânăra femeie, amândouă nemulțumite, cea ale căror iubiri derizorii și sporadice mai purtau încă pecetea chipului ei de revoltată. Mă miram, adesea până la spaimă, de femeia care devenisem alături de Paul, în brațele sale. Mi se părea atunci că ceea ce urca din străfundurile mele era partea cea mai stufoasă, cea mai sălbatecă, sâmburele niciodată atins: sufletul meu, sufletul mărăcinișului meu.

Mă abțineam să vorbesc despre cel absent în fața lui Renaud, să pândesc la Font-Verte sosirea scrisorilor lui, cu atât mai mult cu cât băiatul meu făcuse o pasiune pentru acea cruciadă în apărarea balenelor. Și lui ca și mie Paul Groult ne deschisese o fereastră. Ne introdusese într-o lume deosebită care nu avea o respirație comună cu lumea unde suferisem, unde se formase Renaud. Aerul proaspăt ne era salutar la amândoi, numai că eu mă temeam să nu mă trădez. Spre delectarea mea, pusesem adesea la încercare perspicacitatea fiului meu, instinctul său infailibil în legătură cu mine.

Îl vedeam dăruindu-se studiilor sale fără efort, și de data asta fără neliniștea celui care a întârziat. Din când în când, gândurilor vârstei sale li se adăugau noi zeluri când filozofia se transforma în politică transcendentă, iar generozitatea sa devenea incompetență. Îl auzeam rostind fără rost cuvinte ca: poftă de putere, subdezvoltare și mă așteptam și la cel de decolonizare. Profesorul de filozofie al lui Renaud nu le vorbea elevilor despre politică, dar articolele pe care le scria treceau din mână în mână și simpla prezență a acelui om la liceu îi înflăcăra pe băieți.

– Mamă, se întoarce Paul Groult! îmi strigă Renaud într-o seară, din camera lui, auzind că mă înapoiasem.

Era spre primăvară. Renaud putea să lucreze din nou în fața ferestrei sale deschise; eu traversam vestibulul pentru a ieși sub duzii înmuguriți.

– Ce tot spui?

– Paul Groult se întoarce. A sunat de la Geneva și am răspuns eu. Sosește sâmbătă, avionul lui aterizează la ora șapte seara; i-am spus că vom fi acolo.

– Ți-a cerut el asta?

– Nu, eu i-am făgăduit.

În bucuria mea tulburată de perspectiva acelei scene a înapoierii în trei, am întrebat la ce hotel din Geneva trăsese.

– Habar n-am, nu m-am interesat.

De sus, de la fereastra camerei sale, Renaud mă privea mirat. M-am întors cu spatele.

– Cât ești de comodă... Atunci să nu mă duc să-l întâmpin?

– N-ar trebui să dispui de timpul meu fără să mă întrebi și pe mine. În ziua aceea am un program încărcat.

– Sâmbătă? Știi ce? Descurcă-te! După ce că a călătorit atâta cu baleniera aia, poți face măcar acest lucru pentru el.

Ne-am întâlnit într-o seară toți trei în jurul mesei. O masă în trei. Paul mânca cu o poftă deosebită. Primele relatări ale croazierei-anchetă eșuară. În timpul drumului de la aeroport spre casă, călătorul vorbi mai mult cu fiul meu. Renaud scotea niște exclamații atât de zgomotoase și într-un ritm atât de susținut, încât la un moment dat eu m-am retras și i-am lăsat pe ei să discute. Mă rezervam pentru niște curiozități de cu totul altă natură, niște întrebări pe care nu i le puteam pune decât atunci când aveam să fiu singură cu el și la care Paul avea să-mi răspundă după ce-și epuiza acum relatările privind dificultățile nu materiale, ci poate ostilitatea personalului vasului de pescuit și singurătatea lui la bord. Renaud îl rugă să-i vorbească despre prinderea cu harpoane a balenelor, despre gigantica lor măcelărie. Paul îi vorbi despre mirosul urât al cetaceelor, care împuțise toată nava – chiar asta a fost expresia lui – pătrunzând în plămâni, în stomac, în piele, făcând să-ți miroase până și transpirația.

– Oh, strigă fiul meu, și cum ați reușit să vă debarasați de acest miros? Pentru că nu mirosiți câtuși de puțin. Întrebați-o pe mama.

După locvacitatea sa din acea seară puteai să-ți dai lesne seama cât de mult tăcuse, lipsit de un interlocutor cu care să discute lucrurile ce-l frământau. Ca toți oamenii care trăiesc singuri și-și zic mizantropi și Paul, de îndată ce se simțea ascul-

tat, își golea inima mai mult decât oricare altul. Or, el pornise acum pe o altă pistă: balenele amenințate cu dispariția. Efectuase un lung zbor într-un Boeing având ca vecin de fotoliu un profesor universitar, un profesor de etnologie și de psihologie animală la Universitatea din Amsterdam, profesor care-i făcuse o impresie deosebită.

– Un om uimitor, nu un amator ca mine, vă rog să mă credeți, un savant care va lua într-o zi premiul Nobel. El mi-a spus, fiindcă eu nu știam, că în urma unor lucrări recente pe antropoide, studiind în special pe ele proteinele serice și cromozimii...

– Îl urmărești, mamă?

– Sigur, lasă-l să vorbească.

– ...S-au descoperit următoarele: cimpanzeul și gorila sunt mult mai apropiați de om decât urangutanul și gibonul. Niște fosile descoperite în Africa tind să dovedească faptul că omul descinde din același strămoș ca și cimpanzeul și gorila, un strămoș care a trăit cu milioane de ani în urmă.

– Câte milioane? întrebă Renaud.

– Treizeci, patruzeci...

Fiul meu nu era singurul care se lăsase furat de acest început. Furculițele stăteau degeaba și Paul Groult își trase sufletul tăcând o vreme. Acum l-am provocat eu.

– Și atunci?

– Și atunci iată ipoteza prietenului meu, profesorul. Demult, cândva, într-o vreme ce precede chiar și preistoria, în cursul terțiarului, strămoșii cimpanzeului actual care locuiau în niște savane și care căpătaseră niște noțiuni despre unele tehnici, au inventat aruncatul cu piatra, lovitul cu bâta. Erau pe cale de a deveni oameni, când iată că unii dintre ei au evoluat mai repede ameliorând acele tehnici cu scopul de a-i masacra pe indivizii mai slabi și a-i surghiuni pe supraviețuitori sub cupola deasă a pădurilor. Și noi știm că pădurile dese opresc evoluția sau o fac să dea înapoi. Cimpanzeii au rămas astfel cimpanzei. Cele două specii vecine s-au diferențiat. Buun! continuă Paul. Acum după ipoteză, urmează verificarea. Vreți să cunoașteți marea idee a profesorului, concepția sa pe care mi-a încredințat-o și la care visez, la rândul meu, să particip? Dacă mă va accepta, bineînțeles.

– Spune-o... Irma! Ține mâncarea la cald. Te voi chema eu!

– O insulă, rosti Paul cu gesturile unui regizor. O insulă lacustră, care a și fost aleasă, știu și unde, sub ecuator. Niște familii de cimpanzei ce vor fi instalate acolo și câțiva instructori care vor avea sarcina de a le inculca un mod de viață protopaleolitic.

– Protopaleolitic, repetă în stânga mea Renaud, ca un papagal fascinat.

– Asta cu scopul de a face să reînvie un comportament uitat de milenii și de a le aduce într-o zi în pragul dincolo de care omul a intrat în civilizație.

Urmă o pauză în care i-am cerut Irmei să servească ce mai era de servit.

– Și dumneavoastră veți lua parte la această extraordinară întreprindere?

– Sigur, voi filma! Doar nu-ți închipui că voi lăsa să-mi scape filmul pe care l-aș putea face acolo! Profesorul nu este împotriva unui documentar, mai ales când a văzut că m-am ambalat. Fără pretenții, dar cred că nu-i sunt deloc antipatic. Ei, proiectul e deocamdată în fașă. Ca să-l studieze, Comitetului internațional pentru progresul științei îi trebuie timp. Dar... ha, ha, ha... făcu el râzând și lăsându-se pe spătarul scaunului, ar fi frumos să se ajungă la cu totul alte concluzii decât au ajuns filozofii care-l ponegresc încă de la apariția sa pe acel *homo sapiens.*

– Filozofii? strigă Renaud alertat.

Dumnezeule! Ce spusese Paul. Încă de la începutul anului școlar cuvintele „filozofic" și „filozof" deveniseră pentru băiatul meu sacre.

– Ponegresc acel *homo sapiens?*

– Așa cum ponegresc și restul.

Renaud se schimbase la față. Croaziera la bordul balenierei rău mirositoare în care îl urmărise încântat pe Paul, își pierdu pe loc orice interes. Fu și mai rău când Paul rosti numele de Pariset, profesorul său de filozofie, dându-l de exemplu ca pe unul care nu respectă nimic; am descoperit totodată că renumele acestui Pariset depășise limitele departamentului nostru și că Paul Groult nu făcea nici un caz de acest lucru.

– Te lași epatat de acest cabotin? îl întrebă el pe Renaud.

Cu piciorul, pe sub masă, am încercat să-l moderez pe Renaud. Timp pierdut. Întâmplarea făcuse ca cei doi bărbați – Groult și Pariset – veniți din zări opuse, să se fi întâlnit la nu știu ce colocviu și să nu se fi plăcut. Formația lui Paul Groult îl îndemna să admire niște confrați din școala americană care exercitaseră toate meseriile și nu pe acei devoratori de diplome ce participau la toate concursurile; Paul critică în persoana lui Pariset snobismul universitar în întregul său. Era, spuse el, unul care-și vâra nasul în toate și pe care-l renega pentru că acel profesor semna manifeste împotriva guvernului trăind totuși din banii bugetului public.

Luat repede, pus în fața acestui raționament, Renaud, cu ochii în flăcări dar cu gura cusută, nu mă mai făcu să rad; acum nu știam cum să-l opresc pe celălalt. Am întins brațele în fața mea îndepărtându-le, întocmai ca un arbitru în ring.

– Propun să revenim la balene și la cimpanzei.

– A, făcu Paul Groult, stăpâna casei vrea să-și salveze dineul.

– Pe legea mea, da. Sunt sigură că ai și alte amintiri pasionante.

El îmi aruncă o privire în care compătimirea se amesteca cu ranchiuna și cu regretul. Renaud sau mai curând Pariset reînsufleți în el firea predispusă la contrazicere care stătea veșnic la pândă. Înșiră câteva anecdote, dar elanul lui nu mai era agreat de auditori. Brusc, Renaud renunță la mutenie.

– Eu susțin totuși că Pariset este un tip superior.

– Renaud...

– Și nu mai cabotin decât altul! își isprăvi el fraza privindu-l drept în ochi pe Paul care începu să râdă.

– Renaud, fii politicos! Nu-l provoca pe musafirul nostru!

– Am dreptul să am și eu o părere? Și să mi-o exprim?

– Foarte bine, ți-ai exprimat-o. Și vezi că musafirul nici măcar nu te contrazice. Să vorbim despre altceva.

Dar el amuți din nou. Când se puse problema să-l conducem pe Paul Groult la Roque – căci plecând în acea campanie de pescuit își lăsase mașina la fermă – băiatul meu refuză să ne însoțească. Pentru a evita nepolitețea de a se urca în camera sa, pretextă că voia să-și scoată câinele la plimbare. Rămași sin-

guri, în picioare, în sală, Paul și cu mine ne-am privit în ochi. Fiul meu ne obliga să isprăvim seara fără el și eu mă întrebam dacă la supărarea lui nu se mai adăuga și un alt gând. Mi s-a părut că a trecut cam prea mult timp până s-a deschis poarta grădinii. Băiatul meu observase tăcerea noastră cât și faptul că nu ne ridicasem decât după ce plecase el.

– Renaud, insist să vii cu mine ca să-l conducem pe prietenul nostru. N-aș vrea să mă întorc singură pe acele drumuri destul de depărtate. Noaptea nu se știe niciodată cu cine te poți întâlni.

– Ți-e frică? Nu-i genul tău! Când te-ai dus s-o vezi pe mama ta în acel pustiu pe care nu-l cunoșteai... Ia-l pe Pirio.

– Mă rog. Dar aș fi preferat să-l am alături de mine pe fiul meu.

– Eh, făcu el ca după o lungă discuție. Bine. Am să merg...

Dar nu-și deschise gura nici la dus nici la înapoiere. Așa s-a încheiat acea seară a întoarcerii la care visasem atâta.

La începutul săptămânii am putut să mă reped până la Roque. Îl anunțasem pe Paul la telefon că vin, fiindcă în absența lui i se montase telefonul. Conform unui cod stabilit între noi cu mult înainte, i-am spus, nefiind singură acasă:

– La telefon doamna Agnès, domnule expert. Pot să vă întâlnesc pe șantier în jurul orei două?

El înțelese și răspunse „da", fără comentarii. Când am ajuns la el, m-a avertizat că atunci când mă va suna și nu voi răspunde eu la telefon, nu-și va schimba vocea și nu-și va da un nume fals.

– Dar cine-ți cere așa ceva? Va fi simplu ca bună-ziua. Vei lăsa vorbă să te caut iar eu îl voi căuta pe domnul expert.

– Oh, șireato! E de necrezut cât de bine se simt femeile în situații false!

– Paul, fără indignări virtuoase. Măcar nu în prima zi când suntem singuri. Mai ales atâta timp cât n-ai nimic rău ce să-mi reproșezi! Am motivele mele ca să menajez sensibilitatea fiului meu. Acum, hai să vorbim despre dumneata. N-ai încă nici o veste de la Geneva?

Mă privea cum vorbesc fără să asculte, gata să dea revederii o altă întorsătură. Dar îl reținea un scrupul și senzația aproape fizică a dorinței sale pe care se străduia să și-o reprime, se

adăugă tulburării mele. Se lansă imediat într-un fel de dare de seamă mai completă decât în ajun. Apoi zise brusc:

– Și dumneata? În tot acest timp ce noutăți?

Am luat ceaiul în sala înaltă, așezați în fotolii Chesterfield și dincolo de ferestre soarele încă nu-și vestise apusul după lanțul stâncos.

– Noutăți? Nici un fel de noutăți. Rutina muncii.

– Ba da, există totuși ceva nou. Ai revăzut-o pe mama dumitale.

Fraza scăpată de Renaud sâmbătă dăduse roade.

– Mama e foarte bolnavă și foarte singură într-o stațiune termală; mi-a trimis o scrisoare discretă, m-am dus s-o văd și socot că n-am făcut rău.

– Nu zic că ai făcut rău, dar nu m-ai lăsat să prevăd că...

Nu-și isprăvi fraza, așteptând o cât de mică explicație. Iar eu, în momentul în care mă pregăteam să i-o dau reluând povestirea de acolo de unde o lăsasem, m-am simțit brusc descurajată. Era ciudat că după ce dorisem atâta vreme un confident căruia să-i destăinui obsesiile mele familiale, după ce găsisem acel confident să nu-i pot spune repede totul.

– Poate că mă socoți indiscret.

– Dacă n-aș avea încredere în dumneata, Paul, atunci în cine să mai am? Și apoi treburile mele de familie au devenit de domeniul public.

Își înălță brusc trupul, gest mult mai elocvent decât cuvintele și fără a mă părăsi din ochi, își zdrobi țigara în scrumieră, ca și cum ar fi vrut să asculte mai bine.

– Ia să vedem... Unde am rămas?

Am făcut legătura și am mers până la revelația care mă încurajase să fac Justiției unele declarații privind afacerea Patrick; i-am spus că la început am refuzat, apoi până la urmă am acceptat și că mă dusesem la Paris atunci când mă convocase judecătorul.

– Dar e monstruos!

Cu mâinile lui mari, Paul strânse tare mânerele fotoliilor.

– Nu-i așa? Dar dacă ai ști cât li se potrivește ideea acestei intervenții...

– Nu! E monstruos din partea dumitale! Spune-mi că n-ai făcut acest lucru, că nu e adevărat!

Se ridică cât era de înalt și de solid. Mi-am păstrat calmul. Poate că această izbucnire din partea lui nu mă luase chiar pe nepregătite.

– Ba da, Paul, e chiar așa cum ți-am spus! Mi s-a cerut acest lucru și l-am acceptat. Aș fi fost pur și simplu o proastă să nu joc acest rol și să mă arăt mai catolică decât Papa. Când voi fi chemată la audiere, nu voi face altceva decât să răspund la niște întrebări și să spun adevărul.

– A, din spirit de răzbunare, nu-i așa? Pentru că acum vântul bate din altă parte și vrei să-ți iei revanșa!

– Nu. Aș minți dacă aș spune că pentru asta.

– Atunci, pentru ce? Ce anume te împinge la acest gest? Mi-ai spus la început că e vorba de o situație încurcată.

– Mi-am schimbat părerea pentru a face plăcere fiului meu. I-a luat apărarea vărului său. Nu din pricină că ar nutri vreo simpatie pentru Boussardeli, dar un băiat care se lasă îmbătat de mașina lui vorbește generației de astăzi altfel decât generației noastre.

– Curul ăsta mic n-are nici un interes...

– Cum?

– Nu vorbesc despre al dumitale, fii liniștită, ci de al celui pe care-l ai acasă. Chiar dacă al dumitale se simte solidar cu el... Ah, te rog, nu fă mutra asta de victimă! Ce? Vrei să tac, să-ți ascund ce gândesc despre povestea asta smintită?

– Aș vrea să nu strigi, Paul.

– Mii de scuze! Eu nu știu să discut potolit. Când mă roade ceva, fac gură, și acum mă roade pentru că această combină judiciară unde vor să tărască o femeie te face să verși. Iartă-mă, dar cred că ceva nu e în regulă cu dumneata din moment ce acest lucru ți se pare atât de lesnicios. Am văzut multe lucruri scârboase exercitându-mi meseria, și în niște climate mai puțin civilizate, dar încă așa ceva n-am văzut. Te rog să-mi ierți vocabularul, doamnă. Dacă trebuie să vorbesc, apoi atunci vorbesc pe limba mea, strigă el de se auzi până afară, ștergându-se cu batista, căci din pricina indignării transpirase pe față. Eu tăceam. Cu fruntea înclinată sub furtuna care continua, mă mângâiam cu gândul că sentimentele acestui bărbat față de mine erau destul de puternice din moment ce stârnea în el un asemenea tumult într-o problemă care nu mă privea decât pe

mine. Dar această constatare nu mă consolă ci mă mâhni. Am măsurat distanța dintre el și mine, dintre omul matur și femeia matură și mi-am dat seama că ea nu se va reduce ci va rămâne mereu aceeași. Oricare ne va fi viitorul, nimic nu va șterge urmele acestei ciocniri de astăzi, mai serioasă decât primele noastre contraziceri, cuta acestei reprize urâte după o absență în timpul căreia îl așteptasem cu atâta nerăbdare. După o zi atât de îndelung așteptată nimerisem peste unul din acele momente mult prea bine cunoscute de femeile atente, poate și de bărbați, în care se întrevede avertismentul, crăpătura ușoară a sentimentelor. E adevărat că încă nu se rupsese nimic, se schimbaseră doar niște vorbe, gesturi, priviri care nu însemnau o ruptură, dar undeva se produsese fisura, aveam s-o descoperim. Aparțineam și încă aparțin acelei specii asupra căreia bărbații se înșală, care iubesc viața, se vor viteze, optimiste, filozoafe, dar pe care în realitate neliniștea nu le părăsește niciodată. În fond, eram o anxioasă. O anxioasă contrariată cum sunt unii stângaci contrariați.

Priveam în jurul meu sala înaltă unde cu puține luni mai înainte se jucase soarta mea; cel puțin așa am crezut. Fără a-l întrerupe pe Paul, dar și fără a-l asculta – la ce bun? mă gândeam la acea după-amiază cu vânt puternic și cu aur solar ca la ceva ce ținea de domeniul trecutului. Niște piei de animale, o stofă din Orient, un abanos încrustat, un lemn fosilizat pus pe un picior de marmură. Partea din față a pirogii pe care chiar din prima zi o admirasem se decupa pe ocrul zidului unde două cuie mari o dezvăluiau din spate spre față și acest capăt de barcă vorbea atât de clar despre enigmă și aventură încât gândul meu o luă razna. Paul observă și se opri. În momentul care urmă, am simțit că diapazonul dintre noi scăzuse.

– Agnès, dar nici măcar nu mă asculți...

– Scuză-mă. Am avut o clipă de absență. Și apoi știam atât de bine ce-mi vei spune încât...

– Da. M-am comportat jalnic. Omul indignat e stângaci. Dar tot nu pot admite acel gest din partea dumitale. Chiar gândindu-mă la niște avantaje indirecte fie pentru dumneata, fie pentru fiul dumitale.

– Paul, acum nu mai pot da înapoi. M-am dus la convocarea judecătorului. I-am spus tot ce aveam de spus. E consemnat în dosar.

– Retractează, degajează-te în măsura în care mai e posibil. Avocatul dumitale îți va arăta ce să faci. Îngăduie-mi să vorbesc eu cu el. Ah, dacă duci până la capăt un astfel de lucru, nu ești femeia pe care am crezut-o eu.

– Dar, Paul, cred că ți-ai făcut despre mine o imagine puțin cam abstractă. Credeai că știi, dar încă nu știi ceea ce poate fi o femeie la jumătatea vieții, o femeie care a ieșit dintr-un mediu din care am ieșit eu, care a trecut prin ce-am trecut eu. Asta duce departe.

Mă ocoli și se așeză cu fața la cele două ferestre gemene. Îmi întoarse spatele ascunzându-și chipul ca să-mi spună ceea ce-i mai rămăsese de spus. Rosti fără să se grăbească:

– Te-am întâlnit, Agnès, și acest lucru a fost un mare eveniment pentru mine. N-am sperat chiar la atât de mult. Atunci am crezut... că în ceea ce privește lucrurile importante... le vom privi amândoi în același fel.

Mă atinsese în punctul sensibil. Pentru prima oară în acea zi ar fi trebuit să spun ca la scrimă: „Atinsă!" Dar m-am auzit răspunzând:

– Voi mai reflecta. Vei vedea că n-ai vorbit în zadar.

De ce rostisem acele cuvinte? Din oboseală? Din regretul de a fi spus prea multe? Îmi acordam o amânare? Cu siguranță din lașitate fiindcă nu fusesem sinceră. Dar Paul se și întoarse spre mine cu chipul luminat. Lumina amurgului, încă blândă în acel anotimp, înainta în odaie. Mă ridicasem în picioare. Paul a vrut să mă ia în brațe, și cum eu nu voiam, n-a mai insistat, nefiind interesat de o victorie doar pe jumătate care poate că l-ar fi mirat.

Am invocat ora târzie, reîntoarcerea acasă, pe fiul meu a cărui prezență îmi devenise mai mult decât necesară.

Paul mă conduse până la mașină. Ne-am spus la revedere foarte normal. Pornind mașina am făcut un gest de adio în spatele meu, cu brațul stâng scos pe geamul portierei. La curbă, drumul urcând mă obligă să trec prin fața casei. I-am putut revedea de sus încântătoarea fațadă de pietre aurii unde fereastra sălii înalte se decupa luminată de soarele ce pătrunsese în ea. Am oprit, am șovăit, gata să mă întorc îndărăt. Dar chiar în acel moment chipul lui Paul apăru la primul etaj încadrat de fereastra îngustă și acel portret începu să surâdă. Deci Paul mă observa, așteptând să mă întorc. Am pornit mai departe.

Intrând în sala de audiere, prima impresie mi-au făcut-o pereții. Mă aflam la marea burghezie. În clădirea unde intrasem se afla camera corecțională al cărei număr figura în convocarea mea; galeriile și holurile de piatră unde a trebuit să mă orientez pentru a ajunge la acea cameră erau cele ale Palatului de Justiție aflat între Turnul Orologiului și Sainte-Chapelle. Sala părea un fel de sală de serbări din vremea celei de a Treia Republici. Am asemuit-o cu una din camerele acelor vaste palate particulare din ultimul secol, de dimensiuni disproporționate în epoca noastră, afectate de acum încolo altor folosințe, devenite primării în cartierele elegante sau Camera de Comerț. Sigur că acea afacere Boussardel nu se putea desfășura în alt cadru. Doar ea venea din Plaine Monceau cu arme și bagaje, replantându-și aici decorul.

N-am avut vreme să privesc prea mult. Abia introdusă, abia ajunsă la bară, președintele – așezat între cei doi asesori – mi s-a adresat. Tonul său era și el al unui mare burghez; cu mult mai multe rețineri decât odinioară. Acele reflecții îmi străbătură mintea în dezordine, dar iată că foarte repede mi s-au pus niște întrebări de rutină la care am răspuns mașinal. Mi-am scos mănușa pentru a depune jurământul. Președintele și-a întins mâna, s-a scuzat față de mine plin de curtoazie, m-a lăsat o clipă pentru a discuta ceva în șoaptă cu asesorii, probabil vreo nelămurire și a cere într-un mod abia inteligibil nu știu ce piesă din dosar, pe care ceilalți bărbați din spate, tot în robe, s-au apucat imediat s-o caute în deplină înțelegere. Deci timp pentru mine de a-mi veni în fire și de a-mi pune ordine în gânduri. De câtă vreme mă pregătisem pentru această clipă! De mai bine de trei săptămâni îmi continuam felul meu de viață la Font-Verte alături de fiul meu, ocupată cu profesia mea și chiar cu Paul Groult alături de care, în aparență, rămăsesem aceeași Agnès; citată să compar în fața instanței n-am suflat un cuvânt la nimeni. Am luat avionul de dimineață pentru Paris; fără să încetez în tot acest timp să-mi închipui scena care mă aștepta de a repeta gesturile și cuvintele pe care urma să le folosesc. Culmea e că totul se desfășură acum invers decât îmi închipuisem, într-un limbaj de salon, ca într-un teatru particular, cu niște parteneri care însă nu erau și nu vorbeau ca actorii. Toată viața mea realitatea își bătuse joc de imaginația mea.

După ce documentul ce trebuia consultat a trecut din mână în mână, președintele mi s-a adresat din nou. Mi-am dat seama că nu mai aveam nimic ce-i spune în plus. La urma urmei nu eram acolo doar de formă? Căci fiecare întrebare pe care mi-o punea conținea în ea și răspunsul. Erau întrebări, dacă pot spune astfel, afirmative, fără urmă de interogare în ele. Mi-a cerut confirmarea micilor noastre monstruozități familiale, cu aceeași inflexiune cu care mi-ar fi spus: „Locuiți în Provence?"

Totul se petrecu fără zgomot, pe un ton catifelat, menit să liniștească, să minimalizeze. Mi s-au facilitat lucrurile, m-au cruțat. Toți acei oameni ai legii păreau să-și conjuge eforturile pentru ca mărturia împotriva familiei mele să nu capete cumva un aspect de plata unor vechi polițe, lucru de care-mi era atât de frică. Până și avocatul părții civile care îi reprezenta pe văduva polițistului și pe cei trei orfani ai acestuia – știam de altfel de la avocatul meu ce daune-interese cereau: bani văduvei, bani fiecăruia dintre copiii ei, totul umflat, totul calculat la situația Boussardelilor – până și avocatul părții civile înclinându-se spre mine, cu un surâs plin de deferență, se abținu să-mi pună vreo întrebare. Și ar fi putut totuși să smulgă niște avantaje în folosul său, lucru de care iarăși mă temeam. Dar iată că brusc totul a luat sfârșit, mi s-a mulțumit și gata. M-am retras. Întorcându-mă la locul meu după ce am salutat Curtea, am descoperit că în sală se afla un auditoriu mult mai mic decât îmi închipuisem. Nu m-a oprit nici un fotograf de presă, nici un ziarist, nici unul din membrii familiei mele, ceea ce ar fi fost și mai rău. Dealtfel îmi asumasem acest risc. Odată depoziția făcută, nu voiam să mă ascund. În mica mea lume din Provence, da, m-aș fi ascuns; dar aici puteam sta cu chipul descoperit. La Paris redevenisem o Boussardel. În sală, foarte puțin public. M-am așezat în fața sălii de audiere care, văzută, din acea extremitate, mi se păru mult mai adâncă. Apoi a urmat la bară un alt martor, pe care nu-l cunoșteam, care a vorbit de cu totul alte lucruri, străine de familia mea. Am auzit rostindu-se numele unui liceu. Acum nimeni nu se mai ocupa de mine. Spectatorii care mă înconjurau în sală, se părea că veniseră din întâmplare, ca să-și piardă vremea, căci toți aveau niște chipuri blazate. Dar prin ce miracol atât de puțină lume, atât de puțin tapaj în jurul acelei afa-

ceri? Prin ce diplomații, prin ce intervenții pe la ziare? Pentru prima conjuncțiune dintre Boussardeli și justiția corecțională, ai mei găsiseră mijlocul de a escamota publicitatea. Nefiind încă major – îi mai lipseau câteva luni – Patrick urma să fie judecat cu ușile închise de tribunalul pentru minori; dar ușile fuseseră doar relativ închise. Atunci mi-am dat seama cât de puternic era clanul Boussardelilor și că nici în noul Paris Boussardelii nu-și pierduseră privilegiul de a mobiliza opinia publică.

Am observat sala. Nici mama lui Patrick, ascunsă în vreun colț, nici cele două mătuși-ambasadoare, nimeni din familie nu venise. Abia dacă am recunoscut un bătrân om de încredere, al cărui nume nu-l mai știu, din aleea Van Dyck, așezat undeva, în spatele avocaților. Sigur că și această absență a tuturor rudelor fusese bine calculată. Ca nu cumva să-l înconjoare pe inculpat cu un zid de respectabilitate și de bogăție, să nu creeze un contrast prea mare între acea familie și familia victimei. Și de asemenea ca s-o facă pe oamenii cărora le era rușine pentru cele întâmplate pentru că circumstanța atenuantă socotea, ca primă vinovată, familia. Maeștrilor baroului li se dăduseră puteri depline, pentru că am văzut, pe banca apărării, un faimos „tenor" al baroului, renumit pentru triumfurile sale la Curtea cu Juri stând alături de decanul avocaților, mare specialist în drept civil, plin de onoruri și de experiență; închiși în palatul lor, Boussardelii așteptau judecata, așa cum îi văzusem odinioară închiși în pivniță așteptând eliberarea Parisului și înlăturarea pericolului distrugerii sale.

Până și tânărului Patrick i se spusese ce atitudine să ia în boxă. Căci în sfârșit m-am uitat la el. La început, evitasem să-l privesc de teama vreunui surâs complice.

Dădăcit cum se cuvine, convins repede și îmblânzit de detenția sa preventivă, nu mai era – în fața gardienilor și a celorlalți inculpați – acel *play-boy*-pirat care ia cu asalt mașinile Cadillac și Bentley; a intrat în boxă cu capul în jos, cu pleoapele plecate și în acea umilință mă îndoiesc că fiul meu avea să mai găsească vreo urmă de romantism.

Am început să înțeleg mai bine fondul unor lucruri de care mă îndoiam: și anume eficacitatea intervenției mele. Pentru președinte, mai adineauri, conflictul sordid cu familia mea pe

care-l istorisisem sau mai curând îl confirmasem, părea foarte departe de cazul Patrick. Acei magistrați care se înclinaseră, salutaseră în mine pe ofensata, pe persecutata, pe spoliata familiei. În fața taberei Boussardelilor, aparent eu făceam parte din rândul victimelor. La fel ca și văduva polițistului ucis. Dispozitivul de asociere al sinistraților era la locul lui, principiul fusese admis, demonstrația făcută. Pentru a repeta de față cu toată lumea acea audiere, nu mai lipseam decât eu, figuranta. Aș fi putut să nu vin, să-mi fac rost de un certificat de boală și să-i spun, fără să mint, lui Paul Groult: „Am renunțat la toată povestea!" He, he, dar nu! Dacă mă retrăgeam din joc îmi pierdeam drepturile. Și nu puteam fi atât de proastă. Baia Boussardelilor unde venisem să mă bălăcesc alături de ei, cele câteva împroșcături de care mă mai șterg încă și acum mi-au fost de-ajuns pentru a mă întineri. Fiara nu murise. Da, făcusem bine că venisem. Și nici nu fusese chiar atât de penibil. Lucrul mi s-a părut aproape imposibil doar în ziua în care au venit cele două femei Boussardel la mine, la Font-Verte. După aceea, de la ele la avocatul meu, de la avocat la judecător, de la judecător la tribunal, lucrul își pierduse importanța iar aici m-am simțit aproape ușurată.

Înainte de a ieși pe ușă mi-am mai îngăduit o ultimă privire. Acel decor mă amuza. Doar eram de meserie. Tavanul era în chesoane, ciubucele în relief se tot repetau, combinând rozacea cu un fund de lampă, punând alături aurul și lapis-lazuli, Renașterea de cel de al doilea Imperiu. În fund, într-un cadru oval, o alegorie sub forma unei doamne societare a Franței, cu picioarele goale, dar drapată până sus, poza așezată, cu un aer nu prea comod și nimic nu indica ce anume voia să reprezinte. Mi-a rămas în minte pentru că semăna cu una dintre mătușile la modă în Bretania. Capul Republicii avea și el un aer de familie: așezat pe o consolă, mai mare decât un cap normal, era semnat de un oarecare Delon și era încununat cu niște spice de grâu țepene. Pe biroul judecătorilor se afla însă o pereche destul de frumoasă de lămpi Carcel, cu abajurul lor opalin de un verde foarte deschis și cu un Louis-Philippe care fusese uitat acolo.

Și toate acele lucruri contrastante: stil modern și epocă depășită, lumină puternică și umbră, tărăboi și discreție, al-

cătuiau aparatul justiției. Am părăsit în sfârșit sala și am răsuflat ușurată când am auzit închizându-se după mine canaturile ca de catedrală ale ușii.

De unde-mi venea, încă de la începutul reîntoarcerii mele acasă, surâsul interior care nu mă părăsea? Autostrada spre Orly, pragul de lansare al trecerilor mele dintr-un univers într-altul, taxiurile anonime în care, în cele douăzeci de minute de drum până la aeroport, mă gândeam la un noian de lucruri cât nu mă gândeam într-o zi întreagă în vechiul meu break, așteptarea în aeroport, de data asta toate mi s-au părut scurte; nu m-am putut abține să nu mă gândesc la numărul de zile, de săptămâni, cât trebuia să aștept până ce aveam să văd materializându-mi-se visul. Oare ce formă va lua? Pe moment, ziua era bună, cum spuneau prietenii mei anticarii, seara, după o vânzare serioasă. Făcusem ceea ce avusesem de făcut; acea cupă mică fusese băută.

Nimeni de la Font-Verte nu va afla despre scena audierii și nici măcar despre călătoria mea-fulger la Paris; i-am prevenit întotdeauna pe ai mei că dacă într-o jumătate de ceas nu ajung acasă să se așeze la masă fără mine. Nu, nimeni de la Font-Verte și cu atât mai puțin de la Roque nu va ști nimic. Cu atât mai mult cu cât printr-un acord tacit, Paul și cu mine n-am mai discutat despre acea afacere și despre rolul pe care urma să-l joc. Tăcere generală, era mult mai bine. Și acest secret completa actul săvârșit, îi dădea sensul său deplin: eu eram o Boussardel, ceilalți nu.

Ajunsă la aeroport, în micul vestibul de îmbarcare, am rugat-o pe stewardeză să-mi dea un fotoliu în primul rând, pentru a mă izola mai bine în timpul scurtului zbor și a mă bucura cât mai intens de el. Călătoriile mă făcuseră întotdeauna fericită nu numai din simpla plăcere de a voiaja, de a ajunge în orașe necunoscute, în mijlocul unor obiceiuri derutante, ci și pentru simplul motiv al deplasării. Ca tânără fată, dacă plecam la drum, o făceam ca să mă îndepărtez de familie. Astfel călătoriile mi-au umplut toată tinerețea. Mai bine de douăzeci de ani, călătoarea din mine a purtat acest prim năravaș al eliberării. Altădată huruitul roților pe asfalt sau freamătul valurilor dacă mergeam cu vaporul, iar acum zborul, îmi aeriseau spiritul, îmi

măreau capacitatea de respirație mentală, deschideau compartimentele memoriei. La primele mele decolări, de îndată ce nu mai simțeam sub mine pneurile groase gonind pe pistă, când prin hublou pământul se prăbușea brusc și acoperișurile caselor goneau sub covorul zburător, trebuia să-mi acopăr gura cu mâna.

– Vă simțiți rău? îmi zise într-o zi vecina mea de fotoliu, bine intenționată.

– Dimpotrivă, draga mea, te rog să mă scuzi, dar când avionul decolează, mă apucă râsul.

Cealaltă îmi explică pe îndelete că era un efect cunoscut asupra plexului solar, informație care mi s-a părut vulgară și superficială. Cu timpul am învățat să-mi înfrânez această veselie, dar o simțeam întotdeauna.

În sfârșit, zborul mi-a fost deosebit de plăcut în acea zi. Chiar și acea pată de ulei a neînțelegerii cu Paul Groult, al cărui caracter nu-l cunoșteam prea bine, mi s-a părut, un moment, mai puțin amenințătoare, așa că am mâncat cu poftă în avion și i-am mai cerut un pahar cu șampanie stewardesei, pahar pe care l-am băut singură în sănătatea mea.

Când am ajuns acasă, Renaud era în pat dar încă nu adormise. Jurnale și foi risipite zăceau pe pat; câinele se juca mototolindu-le; văzându-mă, Renaud îmi spuse pe un ton distrat:

– Ai avut o zi bună? Te-ai întors târziu! Apoi mă întrebă dacă n-am adus un ziar de seară. Am tresărit, dar el se gândea la ediția din provincie care sosea în oraș la sfârșitul după-amiezii și pe care aș fi putut să i-l iau.

– Dar ce anume cauți în ziar? Cearșaful tău e pătat de cerneală de ziar, porcușorule!

– Cum, nu știi? Adevărat, n-ai de unde! Doar ești pe șantierele tale de azi-dimineață. Toată lumea din oraș vorbește despre asta! Noi n-am aflat decât astă-seară, am crezut că e bolnav. Dar de două zile circulă versiunea oficială. Ei bine, Pariset a fost convocat de către ministerul de resort. Mâine va veni însuși directorul să ne țină lecția.

– Dar care e crima acestui Pariset al tău?

– Un articol scris într-o revistă. Despre războiul din Algeria. Incendiar! Acuză guvernul.

– Ai revista?

– Nu, închipuie-ți! S-a terminat. Nu mai există nici un exemplar în nici o librărie. Dar am citit analiza. Pentru că e vorba de o analiză.

– Povestește-mi...

– Aha, vezi? Te interesează, îți strălucesc ochii! Îmi placi! Înseamnă că ai aceleași idei ca și mine!

Îl ascultam râzând îngerește, mă uitam la fiul meu adunând paginile risipite ale ziarelor și îmi spuneam: „Băiatul meu, tu habar n-ai, dar eu ți-am recâștigat averea!" Epuizat de atâta surescitare în entuziasmul povestirii sale, mă lăsă să-i schimb cearșaful și să-i șterg degetele înnegrite de cerneală cu un șervețel înmuiat în colonie, apoi l-am văzut brusc alunecând în somn. I-am văzut profilul pe pernă și în timp ce-l sărutam aplecată deasupra lui, mă apucă de mână pentru a o duce la buze. Apoi adormi transfigurându-se sub ochii mei și chipul său deveni, în câteva secunde, cel al unui băiețaș.

N-am așteptat prea multă vreme pentru a vedea chipul celuilalt. A doua zi dimineață a sunat telefonul. Era mama, care se auzea atât de clar încât m-am mirat cât de bine funcționau telefoanele.

– Dar nu mai sunt în locul acela îngrozitor, Agnès. Mă aflu la hotelul „Consulul Marius". Cam la zece minute de tine după câte mi s-a spus.

– Într-adevăr, la porțile orașului. Trec în fiece zi prin fața lui. De când ești acolo?

– Îți voi explica.

– Cum ai venit?

– Îți voi explica, repetă ea.

– Vrei să trec să te văd?

– Da, Agnès. Am ceva să-ți dau... Poți trece azi?

Intrând în camera ei unde mă aștepta lungită în pat, am crezut că greșisem ușa, într-atât era de schimbată. N-am mai regăsit-o pe cea cu care – într-un îndepărtat oraș termal – discutasem timp de două ore dar, odată primul șoc trecut, am recunoscut în femeia care zăcea pe bolnava pe care o întrezărisem atunci prin ușa întredeschisă.

– Mă găsești schimbată? zise ea citind în sufletul meu ca de obicei.

– Da, slăbită.

– Așează-te totuși.

Spunea acest lucru fiindcă stăteam la căpătâiul ei ezitând dacă s-o sărut sau nu, iar ea nu mă invită să mă așez decât pentru a mă întoarce de la acel sărut a cărei obișnuință o pierdusem din noaptea timpurilor. Mama lăsă să-i apară pe chip o nedefinită ironie pentru a adăuga:

– E mult de când am început.

– Ce?

– Să slăbesc. Am știut întotdeauna ce am, reluă ea cu simplitate. Toată lumea pretinde că beneficiezi de o stare de grație când ești așa. Mă rog, dacă vrei e adevărat, dar pentru alții! încheie ea pe un ton de dispreț.

Întinzând mâna pe noptieră, sună. Înțelegând că aveam să ne întrerupă, am început să discut cu ea lucruri neutre întrebând-o, între altele, cum ajunsese acolo.

– Singură. Într-o mașină închiriată; șoferul a condus foarte bine. Nu eram în stare să schimb trenul și nu voiam să fac o impresie proastă aici, la hotel, venind cu o ambulanță.

– Trebuia să mă chemi, mamă. Aș fi venit să te iau. Am un brek cu un compartiment în spate care poate fi amenajat cum dorești.

Chelnerul intră aducând ceaiul pe care ea îl comandase mai înainte. Fără să țină seama de prezența lui, mama zise:

– Ai fi făcut tu asta?

– Bineînțeles.

– Chiar dacă aș fi bănuit acest lucru, nu ți l-aș fi cerut. Ar fi fost prematur, adăugă ea privindu-mă în față, cuvânt pe care puteam să-l interpretez cum voiam.

– De când te afli aici mamă?

– De opt zile.

– Singură?

– Păi ți-am mai spus.

– Și ții să rămâi aici?

– Da.

După ce ne servi ceaiul, chelnerul plecă. Nu mă deranjase decât pe mine care am reînceput discuția.

– Urmezi un tratament? Te îngrijește cineva?

Ea înalță ușor din umeri și schimbă tonul. N-o deranja deloc să mărturisească faptul că persoana ei fizică fusese grav vătămată.

– Doctorii nu fac altceva decât să mă tulbure. Știu ce înseamnă asta. Sunt niște caraghioși, își închipuie că dacă ești bolnav ai devenit un imbecil. Când lucrurile stau exact invers. Nu țin ca acei domni să pună mâna pe mine. Vreau să sfârșesc oriunde dar nu într-o clinică. Acest lucru nu mi se pare decent. Dacă mă duceam la Paris, mă internau.

– N-aveai decât să ceri să rămâi în aleea Van Dyck.

– Mai există oare aleea Van Dyck? Și pe cine aș fi avut lângă mine? Facultatea de medicină m-a părăsit, dar din păcate nu e singura. Nu mă jenez deloc să ți-o spun, Agnès. Tu și cu mine n-am fost făcute să ne înțelegem, dar știu că nu ești meschină. Știu că pot să-ți mărturisesc un lucru și că nu te vei bucura; mai ales acum. Ei bine, află că sunt absolut singură. Nici în copiii săi și nici în soția sa nu-l mai regăsesc pe fratele tău Simon.

Rostind numele fratelui meu, ea accentuă ultima silabă într-un elan care o făcu să se ridice dintre perne și am văzut cum se reaprinde în ea patima sălbatică, implacabilă, care-i măcinase viața.

– Ceea ce am putut face sau accepta în interesul copiilor n-am făcut pentru ei ci pentru Simon. I-am fost și i-am rămas credincioasă. Cunoști un alt mijloc de a face să trăiască un mort? Să știi că mă simt mult mai aproape de el când sunt pe deplin singură și când pot acționa pentru el de departe.

– Tu singură ai ales să vii aici, mamă?

– În vecinătatea ta? A, te miră? Da, evident. Dar trebuie să înțelegi clar lucrurile, Agnès. Nu mă impresionează în nici un fel să te revăd. Nu-mi face nici rău, nici bine. Ei, dimpotrivă, mă mâhnesc adânc.

Aici, o inflexiune infimă din vocea sa mă avertiză că ceea ce se pregătea să-mi spună nu era adevărat.

– Și apoi, poate că dacă ei ar ști că eu sunt aici, la doi pași de tine, ar dori să rămân la ei.

N-am replicat. Ghiceam că era vorba de cu totul altceva dar nu-mi puteam da seama despre ce anume. Mama însă îmi înțelese gândul și nu mai insistă.

– Dar, reluă ea, nu te-am făcut să vii până aici pentru a-ți ține acest gen de discurs. M-am lăsat antrenată, Agnès; ți-am spus la telefon că am să-ți înmânez ceva.

Întinse mâna și luă o mapă de călătorie care se afla pe pat și pe care am recunoscut-o imediat. Am remarcat că, în ciuda primăverii destul de călduroase, mama purta o cămașă de noapte, închisă până la gât și cu mâneci lungi închise cu nasturi. Acum nu-i mai puteam vedea nici pieptul, nici brațele pe care le avusese rotunde și frumoase. Trase fermoarul mapei, o desfăcu și dintr-unul din buzunarele ei scoase un plic alb, destul de mare, nelipit.

– Asta e pentru tine. Notarul meu mi-a dictat termenii acestui act. Grație lui tot ceea ce s-a întâmplat în trecut împotriva ta și a fiului tău se anulează sau poate fi anulat. Fiul tău va intra în posesia averii Emmei. Sunt aici toate hârtiile necesare. Citește...

Am făcut semn cu capul că nu.

– Agnès, toate astea sunt gata de câtva timp, dar am așteptat până ieri după-amiază rezultatul audierii. Atunci n-am mai avut nici un scrupul. Citește! Nu vrei? Aruncă-ți măcar ochii pe ceea ce este scris de mâna mea!

– Nu, mamă. Lipește plicul. Îl voi trimite așa cum e avocatului meu.

Mama mă privi. Ne-am măsurat din ochi. Știam că o frustram de o plăcere. Își făgăduise acel minut, își făgăduise mulțumirea la care aș fi fost constrânsă. La rândul meu citeam în ea ca într-o carte, citeam necazul nuanțat de o mare mirare care, într-o străfulgerare m-a despăgubit pentru tot ceea ce îndurasem în trecut. Cea care și-a plecat capul a fost ea.

– Cum dorești.

Își scoase limba mare, și-o plimbă – fără să mă părăsească din priviri – peste triunghiul plicului, îl lipi și mi-l întinse.

– Acum poți să mă lași, mă simt obosită.

Și părea dealtfel foarte obosită. Odată cu refuzul meu de a citi hârtiile din plic începuse să gâfâie. Am vârât plicul în

geantă și m-am ridicat. De data asta am vrut s-o sărut. M-am apropiat, m-am aplecat asupra ei, dar m-a respins.

– Bolnavii nu se sărută! mi-a trântit ea cu asprime în timp ce mă îndreptam spre ușă. Vom mai vorbi la telefon. Bună seara.

Actul meu mă entuziasmase. Din partea adversarilor mei de ieri și dăduse primele roade. În ceea ce-l privea pe Paul Groult mă punea în încurcătură. N-am putut să-i ascund că mama se găsea în oraș într-o stare care în scurtă vreme avea să se înrăutățească și că putea să mă alerteze dintr-o clipă în alta. Despre povestea lui Patrick îi spusesem foarte puțin lui Renaud, ascunzându-i ceea ce rezultase pentru noi căci acel rezultat l-ar fi indignat la culme pe Paul Groult și mă temeam ca fiul meu să nu se trădeze fără să vrea față de el. Am convenit cu prietenul meu să nu mai folosim nici un fel de cod la telefon și, dealtfel, s-a întâmplat ca sunând să nu-l găsească acasă decât pe Renaud, pe care l-a întrebat ce mai știa despre bunica lui.

Neștiind să mă ascund, am intrat într-un lanț de omisiuni voite, de semiminciuni, de restricțiuni mentale. Labirint unde le-am văzut pe atâtea dintre rudele mele orientându-se cu ușurință, găsind chiar o plăcere atâtătoare în acest joc, dar unde eu mă simțeam greoaie, pierdută. Poate că sub ochii altuia decât cei al lui Paul Groult m-aș fi descurcat mai bine, dar privirea fără ocolișuri a țăranului de la Dunăre îmi spulbera orice încredere.

În vremea asta zilele treceau iar eu nu avansasem deloc, pândită de neînțelegeri, dibuind dar totodată lucidă, ținând cu atât mai mult la ceea ce mi se părea a fi fericirea mea cu cât mi se părea mai amenințată. Amenințată de incompatibilitățile noastre, iar eu nu înțelesesem în suficientă măsură că ele sunt condiția comună sau puțin frecventă; amenințată de vârsta mea, și nici asta nu era ceva strălucit. Întâlnisem, ca îndrăgostitele întârziate, ca acele femei care – cunoscând mai multe iubiri și iubind de fiecare dată la fel ca prima oară – văd ivindu-se în fața lor încă un chip care le ia mințile nu din frenezie ci pentru că recunosc în el ultima lor dragoste. Cel puțin pe ele le-a format trecutul lor. Semănam cu acele comediene care ajung să joace Marivaux într-un mod perfect în momentul în care chipul lor e o paraginâ. Eu nu cunoșteam rolul; îmi lipsea textul.

Iubeam pentru prima oară, dar din păcate acest lucru mi se întâmpla prea târziu.

Eram frământată de aceste gânduri, departe de Paul, între două vizite la Roque, când mă duceam și când mă întorceam de acolo; ba chiar și alături de el în timpul tăcerilor noastre.

Îmi amintesc de o seară în care am întârziat acolo. Aveam întotdeauna grijă să nu plec prea repede după intimitățile noastre. Mă dusesem după el în sala înaltă și în acea seară l-am găsit stând la birou.

– Îmi îngădui, Agnès? Trebuie să fac două sau trei modificări în hârtia asta, pe care mi le-ai semnalat când ți-am citit-o.

– Te deranjez?

Atent la ce citea, nu mi-a răspuns; nu, nu-l deranjam. M-am așezat și am început să-l privesc. Situație nouă pentru mine. Renaud, la care m-am gândit în acel moment, mă privise adesea lucrând astfel sub lampă; eu nu fusesem încă pentru nimeni martorul care nu te deranjează, a cărui prezență cel care își concentrează atenția, o acceptă. Textul odată pus la punct sub ochii mei, pentru periodicul care-l așteaptă, Paul s-a uitat la ceas.

– Cred că ar fi mai bine să dictez articolul la telefon căci numărul trebuie să apară mâine. La ora asta mi se va da legătura imediat.

Fără să mai aștepte răspunsul meu, a ridicat receptorul. Pentru a doua oară articolul și-a desfășurat în urechile mele suita de impresii și de imagini. Era vorba despre croaziera după balene care-mi evoca săptămânile mele de așteptare, unul dintre marile momente ale iubirii mele. Auzindu-l pe Paul dictându-și munca stenografiei de la ziar cu o dicție foarte pronunțată pentru a evita greșelile, mi-am descoperit o răbdare de care habar n-aveam. Din partea acestui bărbat, aplecat sub abajurul de rafie, luminat de jos de reflexul foilor dactilografiate, iradia către mine o rază de autoritate. Paul îmi tolerase prezența, i-o răbdam și eu pe a sa. Ce păcat că nu putea împărtăși tulburările spiritului meu care se pliau în fața lui! Văzându-mă alături de el în acea odaie am avut senzația unei armonii domestice îngăduită atâtor oameni, dar interzisă mie. Căci ceea ce ne despărțea erau cele două lumini interioare ale

noastre. Și mai ales Renaud. Căci după discuția lor despre Pariset simțeam că nu se mai pot suferi unul pe altul. Dar eu, în fața acelui om care vorbea la telefon, mi-am acordat iluzia unei jumătăți de oră de fericire. Plăcerea acelei fericiri rare pe care o guști știindu-te condamnat, din care încerci să storci și ultima picătură. Auzeam cu tristețe cum textul se apropie de sfârșit.

După ce a terminat de dictat la telefon, l-am văzut pe Paul răsturnându-se în fotoliu, întinzându-și trupul înalt și voinic; apoi uitându-se la ceas, a declarat că la o asemenea oră – unsprezece trecute – avea să mă însoțească până acasă. Nu l-am putut împiedica și farurile mașinii sale m-au urmărit ca în prima zi, și tot ca în prima zi s-a întors, când am intrat pe drumul de pământ, strigându-mi „noapte bună".

Am trecut printre cele două borne groase și într-o clipă, la capătul tunelului de frunziș, Font-Verte a strălucit în noapte, iluminat ca un decor de teatru. Oare ce să însemne asta? Cele două lămpi de afară, din dreapta și din stânga, își încrucișau luminile. Cum Irma mă aștepta, m-am îndreptat cu mașina spre ea. Spaima îmi strânsese gâtlejul. Totul îmi spunea că de data asta era vorba de ceva mult mai rău decât de un câine care fugise.

– Ce s-a mai întâmplat iar?

– Cel mic încă nu s-a întors. Au telefonat de două ori de la poliție.

– Poliție sau jandarmi?

– Poliție.

– Bun. Atunci nu e accident de circulație. Dar ce este? Vorbește odată! Taci, Pirio!

– Ei, n-am curajul... Renaud a fost arestat.

– Ce spui?

– A fost o manifestație a elevilor în oraș și atunci...

– Și nu puteai să-mi spui imediat? Triplă toantă ce ești!

Mi s-au tăiat picioarele și m-am prăbușit pe banca de piatră.

– Așa e , aveți dreptate! Triplă toantă! Da ce, eu sunt vinovată?

Își freca brațul de care-o apucasem cam tare.

– O să fie bine, nu te mai smiorcăi. Înțelege că putea să fie și mai rău, vreun accident grav. Cheamă poliția la telefon. Fă prefixul 27.

– Sunteți sigură că ăsta e?

– Cred și eu, 27 e în toată regiunea.

Potolită de această revelație, făcu numărul. I-am luat receptorul din mână și am aflat că, la ieșirea din clasă, vreo sută de elevi s-au răspândit pe străzi, făcând un tărăboi de zile mari; au ajuns până în partea de sus a orașului și s-au masat în fața vechii clădiri a Universității; apoi au smuls pietre din stradă și le-au aruncat în ferestrele rectorului. Încăierări, arestări, douăzeci de băieți închiși sub pretextul verificării indentității. Cel mai clar pentru mine era faptul că dacă aș fi rămas acasă – de data asta am luat hotărârea s-o rup cu Paul – aș fi aflat imediat ce se întâmplase și m-aș fi dus să-l smulg pe Renaud din mâinile lor. Căci se afla de aproape șapte ceasuri în mâinile poliției.

Pirio se învârtea în jurul meu și mă implora, prin gemete, să-i aduc stăpânul. Cum instinctul îi spunea că mă duc să-l caut, când am deschis portiera mașinii a și sărit înăuntru. În timp ce porneam am strigat:

– Irma, pregătește-i o supă!

Era prea mult pentru ea.

– O supă? Și mai ce? Nu vreți și fanfara militară?

În piața comisariatului, sub lumina rece a lampadarelor, domnea calmul. M-am mirat. Dar mi-am dat seama că fiind trecut de miezul nopții părinții își făcuseră datoria înaintea mea. Intrând în sală, am văzut pe o banchetă din fund șase băieți plictisiți, și pe fiul meu printre ei. Avea un ochi vânăt și puloverul deșirat. Văzându-mă, s-a ridicat și a venit să mă îmbrățișeze.

– Hei, doamnă...

– Scuzați-mă.

M-am oprit și m-am calmat puțin. Se vedea clar că băiatul n-avea nimic zdrobit. Am venit în fața polițiștilor aflați după un fel de tejghea înaltă; de fapt agenții de circulație din oraș, promovați în seara aceea la rang de „polițiști meniți să potolească răzmerița".

– Doamnă, aici e un comisariat de poliție. Nu se intră și nu se iese ca la moară.

Cel care vorbea avea un puternic accent provensal.

– Sunteți rudă cu deținutul? Veniți să-i atestați identitatea, domiciliul? Mai întâi duceți-vă la domnul comisar. La etaj. O să vă introducă plantonul...

Am avu timp să-i fac cu mâna un semn lui Renaud. Să înțeleagă clar că eu nu luam în tragic toată povestea; apoi am urcat scara. Înaintea mea nu era nimeni, așa că am intrat imediat. Am scăpat de predica plictisitoare care până la mine probabil că se tocise; ar fi fost a cincisprezecea oară când o repeta, cu variante, pentru tați și mame, pentru burghezi și muncitori. Se prefăcu obosit și descurajat; tradițiile piereau, orașul își pierduse obiceiurile delicate. Comisarul avea un mult mai slab accent provensal și vorbea cu înfloriturі. M-am prefăcut și eu că habar n-aveam pentru ce fusese închis.

– Cum? Strigăte sedițioase, pietre smulse de pe drumul public, geamuri sparte, toate astea nu vă ajung?

– Dar, domnule comisar, pot cunoaște și eu motivul, motivul acestei manifestații? Ce anume revendicau băieții ăștia?

– Nimic nu poate justifica o dezordine de această anvergură. Acei tineri energumeni manifestau pentru simplul motiv că unul dintre profesorii lor fusese mutat.

– Pariset? Pentru articolul privind războiul din Algeria? Îl despart de elevii săi cu câteva luni, ba nu, cu câteva săptămâni înainte de bacalaureat?

– Poftim! Acum vă puneți și dumneavoastră la mintea lor. Asta au spus și ei, cuvânt cu cuvânt! Păi dacă și părinții sunt de acord...

A renunțat, eu de asemenea. M-a lăsat să plec. Jos, formalitățile au fost repede îndeplinite. Aveau să mă țină la curent cu urmările. Am avut în sfârșit acces la bancheta „deținuților". Renaud, pe care nici circumstanțele, nici gloriosul său stigmat nu-l împiedicau să rămână el însuși, mi-i prezentă pe colegii săi.

– E mama mea, adăugă el. E decoratoare. Munca sa a reținut-o până târziu.

Ceilalți, în afară de unul singur, erau externi și locuiau departe, în oraș. I-am întrebat în șoaptă dacă pot face ceva pentru ei. Familiile lor nu aveau telefon, ceea ce îmi explica de ce nu venise nimeni după ei. Oamenii nu știau nimic și poliția avea să-i anunțe abia a doua zi prin jandarmerii. Le-am luat adresele și am făgăduit să fac tot posibilul și să-i anunț eu.

– Mamă, aproape șapte ore de când ne aflăm aici; ne e foame.

– Masa te așteaptă.

– Dar ei?

Polițiștii îmi îngăduiră să mă duc să caut niște sandvișuri și niște apă minerală. Nu bere. Băuturile alcoolice erau interzise. Renaud m-a așteptat alături de colegii lui și am luat cu toții o gustare. Între timp, un lucrător de la o pompă de benzină, care era deschisă până la miezul nopții, veni să-și ia băiatul. Mai întâi discută cu agenții în alt stil decât discutasem eu și cu același accent ca și ei. Am profitat de acest lucru și am șters-o împreună cu Renaud. Fremătând. Pirio ne aștepta în mașină.

– Mi l-ai adus! Numai tu puteai să-mi faci această bucurie! Uită-te la el! Poți să juri că a înțeles totul, zise el strângându-și cu dragoste câinele care tremura de emoție în brațele sale. Stai un pic! Încă nu pleca!

Și întorcându-și puțin obrazul din cauza vânătăii, Renaud mă strânse în brațe, mai, mai să mă sufoce.

O vreme am mers fără să vorbim. El se aștepta totuși la ceva. L-am întrebat dacă-i era rău.

– Din cauza ochiului? Închipuie-ți că nu simt nimic!

– Un agent ți-a făcut asta?

– Da. Dar i-am plătit cu aceeași monedă lovindu-l peste turloaie! Ah! Să-l fi văzut cum dansa! Eu îmi pusesem niște ciorapi grosolani de lână și cizmele de vânătoare.

Într-adevăr, am văzut că era încălțat cu cizmele.

– Ce te uiți așa la mine? Nu-mi dai dreptate nici acum când ești singură cu mine?

– În fond, da. Nu sunt de acord să vă ia profesorul în ajun de bacalaureat. Sper totuși că povestea asta nu se va întoarce împotriva ta. Cel puțin ești pregătit pentru examen? Nu mi-ai vorbit niciodată despre acest lucru.

– Nu e vina mea dacă nu ți-am vorbit.

Nu era acum momentul să aprofundăm acest lucru.

– Nu pot să-ți dau dreptate că te-ai apucat să strici, cu bolovani smulși din stradă, o foarte frumoasă casă din secolul al șaptesprezecelea.

– N-am lovit cariatidele. Am spart doar un geam...

– Asta-i tot?

– Ești decepționată?

Am izbucnit amândoi în râs. Dar cum un lucru mă tulbura foarte tare, am ținut să-l precizez imediat.

– Renaud!

– Da, ce e?

– Cred că nu-ți închipui că am venit special atât de târziu. Că am vrut să te las să reflectezi...

– Ești nebună? Cum crezi că ți s-ar potrivi așa ceva?

– N-am venit acasă la masa de seară. Am ajuns aproape de miezul nopții. Și n-am aflat despre arestarea ta decât în clipa aceea.

– Exact ceea ce mi-am închipuit și eu văzând că nu vii cu primii părinți. Doar nu sunt un idiot, am înțeles despre ce-i vorba... Am înțeles că ai fost reținută pe undeva.

Acasă, în ciuda sandvișurilor mâncate ca aconto, l-am văzut pe Renaud aruncându-se asupra mâncării sub ochii unei Irma ireprobatoare dar și încântată.

– Ai să ne povestești totul mai târziu, am spus pentru a tăia scurt povestirea amănunțită gata să dea pe dinafară. Irma trebuie să se odinească, și-a făcut destul sânge-rău în după-amiaza asta!

– Mama ta e mult prea drăguță. Dacă nu m-aș teme de ea, te-aș omorî!

Și îi trânti o pupătură pe obraz.

– Hai, am zis, înghite-ți compotul și urcă în camera ta. Trebuie să-ți pui o compresă. Apoi am să încerc să mă duc la cele câteva adrese ale celorlalți...

– Merg și eu cu tine...

– Ai să-mi faci plăcerea să stai liniștit aici. Ai avut gala ta, gata, îți ajunge.

– Oh, singură în plină noapte, spuse el și-și înălță capul. Voi fi neliniștit.

– Asta va fi pedeapsa ta! zise Irma dându-i compotul.

Culcat, liniștit de compresele pe care i le-am pus, păru mai curând gata să adoarmă decât să se neliniștească. L-am auzit totuși murmurând:

– Spune-mi...

– Ce mai e?

– Vom avea niște amintiri comune, nu-i așa?

I-am făgăduit să-i aduc repede câinele înapoi apoi am plecat. Șocul fusese destul de puternic. Șocul spaimei, șocul hotărârii mele de a o rupe cu Paul Groult. N-aș fi putut să dorm și acea cursă lungă, în noapte, mi-a făcut bine. Organizându-mi atent itinerariul am izbutit să liniștesc cele câteva familii, dintre care trei dormeau duse. Când în sfârșit am ajuns acasă după ce mi-am îndeplinit misiunea, am stins farurile și Pirio a sărit jos; încă nu răsărise soarele dar o lumină vagă ce urca dintr-o parte a cerului începuse a estompa stelele.

N-am dormit mult. Căci la ora nouă m-a sunat la telefon cineva de la hotelul „Consulul Marius". Era recepția.

– Mama se simte mai rău?

– Nu exagerat, doamnă, în comparație cu ultimele zile. Dar am vrea să știm sigur dacă veți trece astăzi pe aici. Am dori să vorbim cu dumneavoastră.

Am înțeles. Când am ajuns, nu m-am dus în camera ei. Mă aștepta chiar patroana, pe care n-o văzusem prea des dar care mă cunoștea. Mă pofti în apartamentul ei, cel mai puțin modern din acel hotel „modernizat". După primele cuvinte ale acelei femei de treabă, am întrerupt-o, atât pentru a-i cruța încurcătura cât și dintr-o pudoare subită care mă surprinse. Era foarte neliniștită de starea mamei, de părăsirea ei, de îngrijirile de care avea nevoie, cât și de jena față de vecinii de apartament. Și mai ales de un alt risc despre care a preferat să nu-mi mai vorbească.

– Înțeleg foarte bine. „Consulul Marius" e un hotel nu e o clinică.

– Există o clinică desăvârșită în oraș, doamnă Agnès. Clinica Sophoras.

Am făcut semn că nu.

– Apoi mai există clinica franciscanilor.

– Nu alegerea mă ține în loc. Doamnă, mama nu v-a spus nici un nume din Paris, n-a invocat pe cineva din familia ei care

să fie prevenit în caz de nevoie? În general persoanele bătrâne și bolnave își iau întotdeauna această precauție când trag la un hotel.

– N-a pomenit de nimeni de la Paris.

– Nici măcar de vreun medic?

– Nici măcar. Dar, doamnă, m-am dus eu însămi să-i fac o vizită în apartamentul ei și văzând-o atât de schimbată...

– Da, într-adevăr. S-a schimbat foarte mult. Și foarte repede.

– Atunci i-am pus unele întrebări. Oh, cât se poate de delicat, vă rog să mă credeți. „O am pe fiica mea aici!" Asta-i tot ce mi-a spus. „Am venit aici pentru că aici e fiica mea!" Iată de ce, doamnă Agnès, mi-am permis...

– Ea v-a spus asta? Ah, dar e cât se poate de bine. Am s-o iau la mine!

– Oh, în acest caz...

– Am s-o iau imediat la mine. Mâine. Dacă mai puteți aștepta până atunci.

– Vai, cât doriți, doamnă! Nu e chiar atât de urgent. Vă rog să mă credeți că vă doresc tot binele. Există uneori niște reveniri surprinzătoare în boala asta.

– Nu vă cer decât un lucru, doamnă: ca această discuție pe care am avut-o să rămână între noi. În dimineața asta n-am să mă duc s-o văd pe mama. Din mai multe motive. Vă rog să nu-i spuneți nimic. Am să vă dau telefon când urmează să vin.

Totul se clarificase. Foarte repede. Când am ieșit afară, pe ușa hotelului, am rămas câteva momente acolo, în picioare. În mintea mea, întocmai ca pe acele ceruri după sfârșitul unei furtuni pe care le-au inventat cinematografele dând pe repede înainte norii ce se destramă, se împart și se dizolvă, soarele lucid al acelei dimineți coborî asupra mea. Nu trebuia să-i mai cer părerea lui Paul Groult în privința instalării mamei la Font-Verte pentru că ruptura dintre noi, pe care aveam de gând s-o pun în practică, simplifica mult lucrurile. Aveam presentimentul că mă îndrept către o soluție, o rezolvare a problemelor și pentru ca ele să se împlinească era necesar un sacrificiu.

Acea degajare a spiritului îmi îngădui să nu anulez importanta întâlnire pe care o aveam sâmbătă dimineață cu domnul Ricard. Un amator insistase să cumpere de la două surde o

fermă ce putea fi restaurată și unde el se afla în acel moment. Echipele mele trebuiau s-o zugrăvească iar eu să adun mobilierul. Prețul care mi se oferi în biroul domnului Ricard urcă atât de sus în zece minute, încât faptul m-a determinat să nu zic nimic până n-a fost rostită ultima cifră. I-am făgăduit clientului meu să-i dau preferință la o ofertă egală cu a sa căci vedeam în lucrarea asta un câștig de două sute la sută.

La masă, i-am anunțat pe Renaud și pe Irma împreună, cu scopul de a se neutraliza unul pe altul, despre sosirea mamei într-o ambulanță, a doua zi. Spusele mele au produs o dublă stupoare, așa că m-am grăbit să adaug:

– Vă mulțumesc la amândoi că n-ați strigat și n-ați protestat. Știu că acest lucru nu-i plăcut pentru nimeni. Dar eu sunt mulțumită că pot să-l fac.

Cum ei continuau să nu zică nimic, i-am lăudat din nou precizând că bolnava încă nu știa nimic și că eu am așteptat să vorbesc mai întâi cu ei.

– Și credeți că va vrea? întrebă Irma.

– Sunt absolut sigură.

– Cine v-a spus asta?

– Sunt absolut sigură!

Irma intră în bucătărie. Renaud continua să mă privească încremenit, cu ochii lui negri. Oare ce gândea despre decizia asta?

– La urma urmei te privește, zise fiul meu și enigma rămase nedezlegată.

Am sunat-o pe mama la telefon și m-am oferit s-o iau la mine. O asemenea tăcere interveni pe fir, încât am crezut că se întrerupsese convorbirea.

– Alo, alo, mamă...

Nu mi-a răspuns. În sfârșit am distins o voce, fără putere dar articulând clar:

– Primesc.

După ce mi-am băut cafeaua, Renaud a declarat că se ducea să-și facă siesta, că pe urmă avea să se ducă la piscină, cum făcea adesea sâmbăta. La această veste am simțit mâna destinului. Mă puteam duce liniștită la Paul Groult ca să pun capăt lucrurilor.

Preferam să nu-l anunț că vin. Asta ar fi micșorat într-un fel demersul meu, ar fi diminuat prețul care avea să mă coste. Am luat-o pe cel mai lung drum, un drum forestier desfundat, pe care mi-l arătase el și care se numea Drumul podului roman. Break-ul scârțâia din toate încheieturile dar mi-am spus că făceam acest drum pentru ultima oară. Nu voi mai veni printre pietroaiele astea măcinate de vânt, tăiate de vâlcele, de albii secate de râuri, de pădurici sau de câțiva cedri supraviețuind din timpuri străvechi.

Am oprit într-o fostă piațetă din vechiul sat, am parcat acolo și mi-am continuat drumul pe jos. Nu voiam să mai străbat încă o dată, în mașină, drumul de pământ care adesea, la cotitură, mă obliga să trec prin fața casei lui Paul. Când am zărit casa, m-am oprit. Între ruinele înalte se afla un loc unde te puteai ascunde, unde tufișurile m-ar fi adăpostit dacă Paul ar fi privit pe ferestruica de la primul etaj. M-am așezat jos.

În câteva luni vechea fermă revenise la viață. Plantele agățătoare sădite, la sfatul meu, încă de când începusem lucrările, iedera argintie, mai ales pasiflora a cărei rezistență în fața mistralului îmi era cunoscută, o îmbrăcau pe o porțiune destul de mare, strecurându-se printre crăpăturile pietrei aparente. Singur zidul ce împrejmuia curtea, văzut de sus, părea foarte scund, dar își păstra asprimea și duritatea. Oamenii din sat nu uitaseră – mai ales bătrânele și bătrânii – că acele ziduri scunde ce împrejmuiau odinioară țarcurile de oi, astăzi atât de bune protectoare împotriva vântului, fuseseră făcute pentru a apăra animalele de lupi. Nu avusesem niciodată ocazia de a-i povesti acest lucru lui Paul, care s-ar fi extaziat sau doat ar fi ridicat din umeri; cu el, nu știai niciodatră cum va reacționa, iar acum nu mai avea nici un rost să-i spun.

În prezent zidul îi apăra mai ales florile. Cele pe care la sfatul meu le cultivase printre pietre.

– Sfatul dumitale a fost bun, spusese el văzând înmulțirea lor rapidă; lucrul agasant e că ai întotdeauna dreptate.

Din locul unde mă aflam nu puteam distinge florile, dar îmi aminteam că în precedentele mele vizite la văzusem înflorite. Mai ales multicolorele lantane galbene, mov, albe, dar cărora el le prefera zinzalinele. Râsese mult de acel cuvânt.

– Dar, Paul, nu eu l-am inventat; florile pe care mi le arăți sunt într-adevăr – așa cum le arată și numele – de un violet-roșcat.

Cel puțin, casa pe care i-o făcusem era o mare reușită. Ceea ce-i lăsam, îi va aduce mereu aminte de mine. Străbătând drumul pietros, am mai făcut încă cincizeci de metri prin landa goală și iată că am văzut interiorul curții; verdeața care crescuse acolo îmi lua ochii, mă uluia, iar camerele acelei case mă surprinseră în aceeeași măsură. În dosul rusticității acelor ziduri groase, nu bănuiai o atmosferă atât de plină de viață, de amintiri, de călătorii, de vise. Fiecare își are casa pe care o merită.... Acele cuvinte rostite cândva de vechea mea prietenă, acum moartă, i se potriveau perfect lui Paul.

Gata! Eram pe cale să mă înduioșez. Încă o clipă, domnule călău! Dacă am făgăduit în sinea mea că o voi rupe cu dumneata, atunci o voi rupe! M-am sprijinit cu cotul de o bucată de rocă. Aveam zece motive să fac acest lucru. Unul, cel mai simplu și mai puternic, le cuprindea pe toate celelalte. Rămăsesem prea Boussardel pentru acel bărbat! Boussardel, fiica mamei mele, Boussardel, mama lui Renaud.

Renaud, băiatul meu... Îl chemam în ajutor, mă sprijineam pe el. Ca și cum ar fi răspuns gândului meu, un bâzâit îndepărtat îmi ajunse la ureche, un bâzâit care prea semăna cu motoreta lui. Invizibila motoretă se apropia din ce în ce, o auzeam în liniștea deplină a câmpiei. După ce a străbătut vechiul sat, am văzut-o de sus, pe drumul de pământ... Renaud! El era!

S-a îndreptat spre Roque ținându-și ghidonul cu mâna ca pe o armă automată. Cuvintele lui din ajun: „Doar nu sunt un idiot, am înțeles despre ce-i vorba...", mi-au răsunat în urechi. Dacă l-aș fi strigat, n-ar fi putut să mă audă. A părăsit drumul, apoi a intrat în curte. Am început să alerg ca o nebună. După cincizeci de metri mi-am dat seama de prostia mea: trebuia să urc și să-mi iau mașina; dar aveam să ajung prea târziu. O idee fixă mă ținu locului: Renaud și Paul înfruntându-se. De data asta nu mai era vorba de un coleg ci de un bărbat a cărui forță i-o cunoșteam. Panta m-a ajutat, răsuflarea de asemenea, „răsuflarea mea de înotătoare", cum spunea Renaud. Lacrimile îmi șiroiau pe obraz dar vântul mi le usca. În sfârșit m-am văzut pe drumul de

pământ. Am împins poarta dar sala de jos era goală. Cunoșteam casa cu ochii închiși. Am urcat scara. În camera de trecere, nimeni. Ah, în sala înaltă... Acolo erau. Stăteau pe fotolii și intrarea mea le-a întrerupt discuția liniștită.

– De unde-ai apărut? mă întrebă Renaud reacționând primul. Celălat mă tot privea întruna. Era un moment destul de ciudat din toiul zilei unde nici unul dintre noi nu înțelegea ce făcea cel de al doilea acolo. Eram toți trei în picioare. Gâfâiam încă și inima îmi bătea. Nu mai aveam douăzeci de ani. M-au rugat să mă așez.

– Trageți răsuflarea, zise Paul.

Asta era tot ce găsise el de spus. Renaud îmi întinse pieptănul său de buzunar.

– Piaptănă-te! Ai aerul unei nebune!

Și unul și altul rămăseseră în picioare în fața mea. Paul mai încurcat decât Renaud care trebuie să fi simțit acest lucru.

– Mama se întreabă ce caut eu aici, zise el pentru a urni discuția, dar cum celălalt tăcea, fiul meu înălță din umeri și se întoarse spre mine. – Am venit să-l întreb ce așteaptă... Ce așteaptă ca să te ceară...

Ce însemna șarada asta? L-am interogat pe Paul din priviri, dar el avea aerul demn de milă al celor demascați. Am înțeles dintr-o dată, mi-am recăpătat suflul și am început să râd, să râd... Un râs cam exagerat care nu l-a înșelat pe Renaud.

– Liniștește-te, mamă! Și cum eu continuam să râd, el zise mai apăsat: Ți-am spus să te liniștești...

În sfârșit, mi-am ascuns obrazul în palme și nici măcar Paul nu s-a mai îndoit că râsul mi se schimbase în plâns.

Le-am spus că vreau să trec alături, să rămân câteva minute singură. Întinsă pe patul din cameră, am stat un sfert de ceas nemișcată, impunându-mi o relaxare fizică și mentală. Dar chiar în acel moment mistralul – geniul tutelar al acelor camere înalte – începu să șuiere sau poate că în acel moment l-am auzit eu. Însoțea în felul său eolian litania cuvintelor atât de simple rostite de Renaud mai adineauri și pe care eu o repetam în gând: „Întreabă-l ce mai așteaptă... Ce așteaptă ca să te ceară..." Cum

întârziasem acolo, cineva bătu la uşă. Vocea neliniştită a lui Paul mă întrebă dacă nu voiam să-l văd pe Renaud.

– Nu, nu, vin imediat...

M-am dus să-mi răcoresc faţa, să-mi refac machiajul, să mă înfrumuseţez. Apoi m-am întors la ei. M-au privit apropiindu-mă ca şi cum pentru fiecare devenisem o femeie nouă; au început să vorbească amândoi deodată. I-am oprit cu un gest, surâzând.

– Nu, nu, tot ce-a fost de spus s-a spus...

Paul înflori, de două ori satisfăcut: că eram de acord cu el şi că nu trebua să-mi ceară personal să mă mărit cu el.

– Du-te până jos, Paul, şi vezi dacă n-ai vreo sticlă de şampanie rece. E cazul să ciocnim un pahar...

– Uite cine vorbeşte, zise Renaud.

Rămasă singură cu el, m-am lăsat să cad într-unul din acele comode fotolii de piele. I-am luat mâna şi am dus-o la buze. L-am simţit mai întâi jenat de gestul meu, apoi degetele lui au început să-mi mângâie părul. Fericirea gonea nebună prin mine. Himerică ce sunt! Sau ce-am fost! Câteva minute mi-au fost de-ajuns ca să întorc pagina, să accept riscul de a sta alături de acel om cinci ani sau douăzeci de ani. Vom vedea. Eram la vârsta la care conta prezentul.

Renaud mi-a respectat tăcerea şi şi-a păstrat pentru el reflecţiile. Atunci am spus:

– Înţelegi, dragul meu, în sinea mea vă vedeam pe amândoi încleştaţi ca doi cocoşi înfuriaţi...

– Oh, e vorba de Pariset?

– Îmi spuneam că nu vă veţi înţelege niciodată.

– Dar e o prostie! Poţi avea păreri diferite, fără ca pentru asta... Mai ales între bărbaţi. Şi el, află că e un bărbat adevărat. Un om între oameni... Nu ştiu de ce, dar m-a interesat întotdeauna.

Paul Se întoarse.

– N-aş fi deloc supărat, spuse el desfăcând dopul, dacă aş şti în sfârşit că şi din partea dumitale...

L-am întrerupt cu un gest. Cât era de specific masculină această nevoie de confirmare a lucrului spus clar! Simţind acel

moment amenințat de vulgaritatea unei efuziuni, l-am ocolit glumind.

– Ah, Paul, după inițiativa pe care a avut-o acest tânăr... Doar știi că el e singura autoritate de care depind. Să nu ne înduioșăm mai ales acum!

L-am văzut stăvilindu-și o mișcare spre mine. În timp ce-și revenea, docil, desfăcând dopul sticlei, Renaud îmi întinse batista lui: căci cea care cerea să nu se înduioșeze nimeni, avea ochii plini de lacrimi. Dopul sări și noi băurăm câte un pahar de șampanie.

– Apropo de familie, Paul, am spus eu ca să schimbăm vorba. În zilele următoare am să-ți vorbesc despre un lucru care sigur te va mira. Dar să nu încerci să mă faci să dau înapoi fiindcă acum e prea târziu.

– Știu, vrei s-o iei pe mama dumitale la dumneata.

– Te-a și pus tânărul la curent? Văd că nu v-ați pierdut timpul amândoi.

– Trebuie să-ți spun că pentru a-mi pune cealaltă întrebare nu i-au trebuit decât două cuvinte. Cât despre mama dumitale, asta e o treabă care te privește. Dacă încă vorbești cu ea...

Se gândea la testamentul mătușii Emma, neștiind – ca și Renaud dealtfel – că faptul fusese rezolvat printr-un înscris pe care avocatul meu mi-l și înmânase. Nu i-am vorbit lui Paul despre acest lucru decât mult mai târziu. La urma urmelor, nu eram eu prima care mă măritam ascunzând pretendentului ceva înainte de căsătorie.

– Paul, nu știu de ce o iau pe mama la mine. Dar te rog să mă crezi că n-o fac din calcul. Simt că între ea și mine anumite lucruri sunt depășite. Nu sunt în stare să-ți explic ce anume s-a petrecut în mine după ce am văzut-o schimbându-se sub ochii mei, dar ceva s-a petrecut. Dealtfel nici mama n-ar fi în stare să-ți spună de ce s-a întors aici să moară aproape de mine. Și totuși a făcut acest lucru.

Discutând despre mama, prezența ei s-a insinuat în mod cât se poate de firesc între noi trei.

– Eu, zise Renaud, nu pot să-mi explic; mi-e bunică și e ca și cum n-aș cunoaște-o deloc.

Paul privea prin cele două ferestre ale sale, departe, spre coline, ceea ce devenise în acea cameră atitudinea lui de reflecție.

– E bine, eu, zise el cu lentoare, mă întreb dacă nu cumva am înțeles acest gest.

– Într-adevăr, Paul? Spune-mi și mie!

– Mai târziu. Nu sunt încă destul de sigur. Dar dacă e așa îl vei înțelege și vei fi sigură că am avut dreptate.

Ajungând cu discuția aici, Renaud se ridică, se scutură ca un câine care a stat prea multă vreme liniștit, făcu inventarul pereților, al trofeelor, al idolilor. M-am uitat la ceas; acum puteam să mă ocup liniștită de aducerea mamei la Font-Verte.

În curtea fermei l-am oprit pe Paul și i-am arătat zidul scund dantelat de floarea patimii agitată de vânt.

– Ți-am spus vreodată, Paul, la ce serveau odinioară aceste ziduri? De ce le ridicau oamenii? Contra lupilor, închipuiește-ți.

– Femeia asta te ucide, zise Paul. Știe tot!

– Oh, făcu celălalt cumătru, e cineva! E foarte pricepută!

I-am lăsat mamei toată partea de jos de la Font-Verte. Patul meu era cel mai larg din casă. A fost coborât pentru ea în camera de oaspeți iar eu am pus să fie urcat în camera mea patul în care dormise Peyrol. Pentru musafirii ei, când aceștia aveau să vină de la Paris, mama dispunea de camera alăturată de odaia ei și de marea sală boltită. Mica încăpere pentru spălat a lui Peyrol urma să fie pusă la dispoziția ei. Renaud și cu mine aveam să mâncăm în bucătărie sau afară când timpul ne îngăduia.

După ce mama, scoasă din ambulanță, a fost așezată în pat, ferestrele au fost larg deschise spre duzii acum înfrunziți, nu mai auzi alte zgomote decât cele ale grădinii și ale pădurii de pini unde cântau păsările. Abia atunci scoase un oftat adânc și mărturisi că se simțea mult mai bine ca la hotel. La pretextul invocat de mine că acest lucru va simplifica lucrurile, acceptă o infirmieră care s-o vegheze noaptea. Irma își asumase sarcina să aibă grijă de ea în timpul zilei, motiv pentru care am rugat-o pe femeia care venea uneori din sat s-o ajute, să vină acum în fiece dumineață și să stea câte opt ore. Am luat aceste hotărâri după ce am discutat cu Irma chiar în ziua în care am instalat-o pe

mama. Am vorbit însă în bucătărie, cu ușa închisă, ca să nu se audă.

– Vai, Doamne, zise Irma ducându-și mâinile la obraz, vai, Doamne, cum s-a topit! E adevărat că n-am mai revăzut-o din epoca Ocupației. Dar chiar și în acele vremuri de restricție era încă o cucoană foarte solidă. Ce s-a întâmplat cu ea? Sărmana!

Într-un răstimp record am reușit să-i montez un telefon în camera ei, de care se putea folosi stând în pat. A trebuit să insist ca să-i anunțe ea însăși pe cei din aleea Van Dyck și din împrejurimi. Mă temeam de ei să nu creadă cumva că o atrăsesem la mine și că o țineam cu forța. Dar am văzut că nu dorea lângă ea pe nici una din rudele sale. A explicat și de ce am asistat la spulberarea iluziilor sale, la zdrobirea orgoliului ei matriarhal.

– Fratele tău Valentin? Păi în curând vor fi zece ani de când și-a părăsit funcția. S-a năărăvit în afacerile sale particulare de la H.L.M. Mi-a arătat niște pliante de care era foarte mândru. Și ce crezi că am avut sub ochi? Niște orori, niște locuințe geometrice ca de termite, niște cutii de pantofi puse unele peste altele. Și când te gândești la imobilele noastre din Plaine Monceau! Până și casele noastre de raport care semănau cu niște hoteluri, erau cu mult mai vaste. Vezi tu, poate că procedând astfel Valentin cred că este cel care a derogat cel mai mult de la principiile familiei. Așa că, reluă ea, cine să mă viziteze? Nepoatele mele – cele două pe care le-ai văzut la tine – sunt bine strunite. Dar ele nu reprezintă nimic pentru mine. Sunt rude prin alianță, nu neamuri. Jeanne, cumnata ta, soția lui Simon, își crește copiii în totală discordanță cu regulile bunului simț. Dealtfel ai văzut rezultatul. Când îndrăznești să-i spui ceva în legătură cu educația copiilor, s-o vezi cum se înfurie! Numai ce-o auzi: „Sunt copiii mei!" Ce prostie! Sunt și vor fi întotdeauna copiii lui Simon! zise mama ridicând tonul.

– Liniștește-te, mamă, îți faci rău!

– Totdeauna îmi fac sânge-rău când mă gândesc la treaba asta! Dealtfel o bănuiesc, zise ea agitându-și degetul arătător, o bănuiesc că se gândește să se recăsătorească. Oh, dacă și-a vârât asta în cap, apoi fii sigură că o va face, deși a rămas cu patru copii de gât. E foarte bogată. În timp ce noi am pierdut o mulțime de bani după război, ai ei au făcut pui. Bunicii

ei posedă un domeniu de două sute de hectare la Saint-Brice-sous-Forêt și Saint-Brice e alături de Sarcelles, pricepi? Vrei să mai știi ceva? Ei bine, Jeanne-Simon nu-i ceea ce se cheamă o văduvă, zise ea. Te miră, nu-i așa? În singurătatea în care mă aflu acum, cel mai mult îmi lipsește tatăl tău. Aveam un aer comun chiar dacă nu eram prea uniți. Taică-tău era un bărbat hazliu, îți mai amintești? Și apoi avea întotdeauna nevoie să fie ajutat. Dar de șase ani de când a murit, îmi lipsește grozav. Dacă ar mai fi trăit câțiva ani, cred că bătrânețea ne-ar fi apropiat.

Auzind-o vorbind astfel despre tata, am avut pentru el o clipă de amărăciune și de melancolie. Știam – din ceea ce se șoptea în familie – că demult, în trecut, când mama era o tânără nici frumoasă, nici cu avere, se măritase cu acest văr al ei din rațiune. Pentru averea Boussardelilor ce se profila în spatele acestui tânăr el însuși lipsit de grație – văzusem niște portrete de-ale lui făcute înainte de a mă naște eu – mama refuzase un pretendent sărac pe care-l iubea. Neînțelegerea dintre cei doi soți, prefăcătoria dintre cei doi legați pe viață se datorau acestui lucru.

Mai vorbi despre încă trei sau patru membri din familie, dar fără nici un pic de căldură.

– Dar mătușa Louise, mamă? Nu mi-ai vorbit despre ea și e o femeie foarte bună. Și a fost întotdeauna bună.

– Oh, ea ar veni, biata Louise. Ar da fuga în ciuda vârstei sale, dacă i-aș face cel mai mic semn. Dar ce mai pot aștepta de la ea?

Cu o mutră disprețuitoare o aruncă undeva, la coada clanului, pe această cumnată născută Boussardel și care dăduse dovadă de mult mai mult curaj decât mama, măritându-se cu omul pe care și-l dorise, un cartograf, fiind lipsită de rente. Mătușa Louise, singura dintre ei toți care fusese fericită și despre care vorbeau întotdeauna spunându-i „biata Louise". Familia mea din care mama îi îndepărta pe membrii ei, unul după altul, se realcătuia astfel sub ochii mei, în acea cameră.

– N-am nevoie de nimeni, strigă ea și, de silă și de oboseală capul îi căzu pe pernă.

– În orice caz trebuie să le spui că ești la mine. Trebuie să le-o spui tu însăți. Țin foarte mult la acest lucru. Te las cu telefonul. Poți suna la Paris oricând vrei.

– Bine. Ca să-ți fac plăcere am să sun. Dar te previn că nu voi suna decât o singură dată. Cel sau cea cu care voi vorbi să le spună și celorlalți. Dealtfel mă obosește să dau telefon.

Sosiră destul de repede. Anunțați în mod oficial, nici unul nu voia să întârzie. La vestea că moartea avea să pășească din nou în casa Boussardel, se mobilizară imediat printr-o veche rutină tribală. Observasem că la ei – care se țineau cu atât mai mult unul de altul cu cât nu se iubeau – decesele exercitau o mai mare atracție decât nașterile și căsătoriile. Și asta pentru că decesele nu erau evenimente fericite care să-i apropie.

Sinceri sau nu, odată ajunși la Font-Verte, se speriară de starea jalnică a bolnavei. Henriette-Gaston, cea mai cu tupeu din familie, ținu să-mi declare de față cu martori:

– Dar e numai piele și os! E ultima fază a caşexiei, a slăbirii totale a trupului. Vai, Agnès, de ce nu ne-ai anunțat?

Dar tonul ei era lipsit de convingere. Mă luase împreună cu alte două, trei persoane și mă dusese spre pădurea de pini, departe de fereastra deschisă de la odaia mamei. Îmi vedeam Font-Verte invadat de neamuri. Rochiile negre, pălăriile femeilor, costumele închise la culoare ale bărbaților, toți proferând cuvinte urâte sub soarele din ținutul meu, ofensându-mi verdeața și duzii aurii. Răspunzându-le, am avut grijă să nu ridic tonul.

– Te rog, Henriette, fără neînțelegeri. Mama s-a dus de una singură la hotelul „Consulul Marius" fără să mă consulte, fără să-mi spună ceva. Am aflat de la patroană acest lucru după ce se instalase acolo. Să știi că nu mi-a ascuns faptul că încă înainte de a ajunge aici se simțise abandonată de familie.

În acel moment Irma se îndreptă către noi.

– Doamna Boussardel poftește pe toată lumea în camera ei dar pe doamna Boussardel o roagă să nu se deranjeze.

– Se simte mai rău? întrebă verișoara mea prefăcându-se îngrijorată.

– Ei drăcie, nu! Cred doar că vrea să vorbească... cu dumneavoastră, doamnelor. După părerea mea, reluă Irma de îndată

ce-am rămas singure, cred că ceva din ce le-ați spus, s-a auzit până în camera ei.

– Erai acolo și auzeai? Vorbeam chiar atât de tare?

– Ei, ceea ce se cheamă „a auzi", ea nu auzea. Dar oamenii pe moarte au un simț deosebit.

Fratele meu, cumnata mea, verișoarele mele reapărură dar nu comentară nimic. N-am aflat niciodată ce le-a spus mama. Între timp sosi medicul meu. După vizită, i l-am prezentat pe fratele meu și i-am lăsat împreună.

– Ei bine, cum e? îl întrebară ceilalți pe Valentin după ce medicul plecă.

– Mama are într-adevăr ceea ce a pretins întotdeauna că are.

– Aha, deci ăsta-i diagnosticul, zise pedanta de Henriette-Gaston. Și pronosticul?

– Sumbru.

– E firesc, spuse cumnata mea. Cu grozăvia asta de boală... S-a ferit să-mi vorbească despre ea în familia voastră. În orice caz, în familia mea n-am avut niciodată așa ceva. Bieții mei copii! Cam pe când deznodământul?

– Povestea asta poate dura trei săptămâni, dar poate dura și trei luni, răspunse Valentin.

– Ah, așa spun ei întotdeauna! Te năucesc, nu alta!

– O spun din discreție profesională.

– Sau din ignoranță.

– Tot ce se poate! Stai și te întrebi la ce naiba le mai servesc toate institutele alea de cercetări? Fiindcă de foarte multă vreme la acest capitol nu avansăm deloc.

I-am lăsat să discute fără să mă amestec. Mie doctorul îmi spusese:

– Dacă o mai pot ține în viață cincisprezece sau douăzeci de zile, înseamnă că mi-am făcut datoria!

– Atunci ce hotărâm să facem? întrebă una dintre femei. Să rămânem?

– Da, dar până când? întrebă Jeanne-Simon. Eu am copii la Paris. Și apoi legătura mea cu Patrick... Apropo, Agnès: să știi că trag mari nădejdi. Am făcut apel, am cerut o expertiză medicală și se pare că totul merge spre bine.

– Într-adevăr?

– Asta e părerea decanului baroului și el știe ce spune!

– Mă bucur pentru tine. Ai anunțat-o și pe bunica lui Patrick?

– Nu încă.

– Ar trebui.

– Ai dreptate. Dar mai avem vreme. Nu vreau să-i spun nimic până nu mă duc la Paris. Ai să ne anunți, Agnès, când va fi cazul să ne întoarcem?

– Bineînțeles. Dar puteți păstra legătura telefonic.

– Pentru că atunci când se va produce nenorocirea am vrea să fim aici.

Valentin se uită la ceas,

– Dacă n-aș fi avut mâine dimineață consiliu de administrație... Dar tocmai mâine îl am...

– Un taxi te duce de aici până la aeroport în douăzeci de minute. Poți să chemi unul, telefonic.

– Eu, zise Jeanne-Paul, n-am să iau „Mistralul". Nu iau și nu voi lua niciodată decât un rapid normal „Mistralul" este climatizat și tot ceea ce este climatizat îmi provoacă sinuzită.

– Atunci ia avionul. Sunt vreo zece care pleacă zilnic la Paris.

– Ești nebună, Agnès? Eu nu iau niciodată avionul. Doar vorbești cu o mamă de familie!

Nu simțeam sinuzită la frunte ci o greață la inimă în timp ce ei coborau în oraș. De data asta n-au rămas decât trei zile, în timpul cărora Valentin a dat o fugă până la Paris, apoi s-a întors. Ceilalți l-au așteptat. Locuiau cu toții la hotel dar în timpul zilei stăteau la Font-Verte. Am fost obligată să-i poftesc la masă și să mănânc împreună cu ei. Renaud se arătă scârbit în fața acestei invazii.

– Nu mai simți că ești acasă la tine! E barbar!

– Lasă-i! E foarte bine că se întâmplă așa!

Mă rugase să-l las să mănânce cu Irma. Surâdeam văzându-l cât de repede o ștergea acum la liceul. În restul timpului lucra în camera sa sau stătea împreună cu câinele în grădina de legume. Pirio, cu acel talent pe care-l au câinii de a se modela după stăpânii lor, fugea de toți acei oameni bizar îmbrăcați și nu se lăsa mângâiat de nici unul. Vedeam în sfârșit încarnându-se, în forma sa cea mai deplină, vechiul vis care mă urmărise atâta vreme, visul pe care în repertoriul meu privat îl numeam

„coșmarul străinilor în casa mea". Visam mereu că atunci când intram la mine în cameră, găseam instalați niște necunoscuți care nu voiau să părăsească locul: încercare de convingere, mânie, strigăte de ajutor. Dar totul dădea greș iar eu mă trezeam profund emoționată. Cu această trupă răspândită la Font-Verte – casa inimii mele – nu mă certam, nu mă luptam, dar fiecare cuvânt auzit din partea lor, chiar și cel mai plat, mă arunca într-un trecut plin de amărăciune, ce-mi dădea o stare de rău de care credeam că mă vindecasem.

Îngrijirea mamei nu mă deranja, iar pe ea nici atâta. Ba aș zice chiar că dimpotrivă, sărmana de ea simțea o vie satisfacție. Și eu la fel. Dar ce fel de satisfacție? Mama accepta cu regret infirmiera, seara. Eu o îngrijeam ziua. Renunțasem la orice activitate, ceea ce în meseria noastră și în acel ținut îmi era cu putință pentru timpul sugerat de medicul meu. Foarte tânăra mea secretară și telefonul cu soneria pe jumătate închisă îmi erau de-ajuns pentru menținerea relațiilor de serviciu. După fiecare convorbire pe care o aveam, coboram în sala de jos, gata să intru de îndată ce-aș fi auzit-o rostind din pat numele meu. Nu voia pentru nimic în lume să se servească de soneria pe care i-o pusesem la căpătâi.

La început prefera să rămână singură, dar în curând vru să rămână singură cu mine. Prezența mea n-o deranja. Își continua dialogul interior cu fratele meu mort fără să țină seama de mine. Liber-cugetătoare ca toată familia sa, ca tot mediul său apropape, nu pusese niciodată piciorul în biserică decât la înmormântări sau la nunți. „Fără maimuțăreală, dar și fără scandal", ne zicea odinioară, pe vremea când domnea în familie. Așa că refuză vizita unui dominican pe care i-am propus-o, o cunoștință de-a mea ce lucra la biblioteca orașului, bogată în incunabule.

– Nu, zise ea răsucindu-și capul pe pernă. Nu. Dacă va trebui să compar în fața cuiva, nu o conversație de acest gen va schimba ceea ce va fi să fie!

Îi plăcea să recurgă la cuvinte care într-un fel sau altul puteau fi auzite și care-i îngăduiau să fie cinstită doar pe jumătate. Adăugă totuși: În fond și tu gândești ca și mine.

Credincioasă, sigură că-și va regăsi fiul dispărut, ea nu și-ar mai fi găsit în ideea sa fixă aceeași durere ce mi se părea că o

frământă. Ceea ce o sfâșia – căci vedea fără frică apropiindu-i-se sfârșitul, poate chiar și fără neliniște, dar cu disperare – deci ceea ce o sfâșia era faptul că va înceta să mai sufere din dragoste, că va înceta să-și mai iubească fiul. Trebuia să renunțe la această patimă din pricina căreia inima îi palpitase, îi fusese arsă dar cu care trăise. Acum, înlăturarea ei era fără speranță. Acea luptă se dădea în ea dincolo de cuvinte, dincolo de orice mărturisire. Se încredințase mâinilor mele ca să-i îngrijesc trupul de care nu-i mai păsa, dar acel iad al sufletului nu-i aparținea decât ei.

– Dă-mi ceva să-mi răcoresc gura, Agnès. Simt din nou gustul acela groaznic.

Îi ridicam capul. Scuipa apa călduță în care pusesem câteva picături de apă de dinți ca să-i schimbe gustul.

Sosirea mătușii Louise ne deranjă pe amândouă. Trebuia acum să stau zile întregi în sală sau în grădină ca s-o cruț pe mama de sporovăiala ei. Acea „biată Louise" îmbătrânea gândindu-se la soțul ei iubit, refuzând să accepte epoca prezentă, trăind în ceturile amintirilor sale. Îi veneau uneori pe buze reflecții despre familia sa dar care erau lipsite de claritate, cusur ce trăda efectul îndelungat al singurătății sale, povara anilor care după ridurile nu prea adânci, nu-i arătau vârsta. Căci acea „biată Louise" care fusese toată viața șubredă părea să arate foarte bine pentru o octogenară. Însoțită de o fostă secretară a soțului ei care-i rămăsese atașată, Louise trăsese la „Consulul Marius", pentru că acolo „nefericita ta mamă a fost foarte bine primită". Ei, și din această alegere a hotelului făcu în ultimele zile, când începuseră a sosi și ceilalți, o întreagă tevatură.

– Crezi că au tras toți la același hotel? îmi spuse ea. Nici pomeneală! Lui Henriette i se pare că e prea scump. Valentin le-a declarat dimpotrivă, că numai „Consulul Marius" convine situației sale. Cu ce crezi că seamănă într-un asemenea moment această dispersare?

– E ceva fără importanță, mătușă Louise.

– Nu, nepoată. Asta e un indiciu: familia se destramă. Altădată... Altădată, ar fi trebuit să spun odinioară, alcătuiam un bloc, la nevoie ne adunam și făceam și sacrificii. Eu am făcut, zise ea coborându-și vocea în ciuda distanței la care ne aflam de

casă, pe aleea de platani. Numai bunul Dumnezeu știe câte năpârci m-au făcut să înghit aleea Van Dyck! Și n-am spus nimic. În interesul general. Căci el prima întotdeauna. Când biroul de schimb a avut nevoie de capital, toți Boussardelii au pus mână de la mână, fie direct, fie indirect. Fiecare și-a adus contribuția. Atunci da, familia era unită.

– Vezi totuși că au făcut corp comun ca să-i sară în ajutor lui Patrick...

– Cine, ei? Tu, fata mea! Ți-au cerut acea mărturie și tu le-ai dat-o. Ți-au cerut-o din două motive; primo, fiindcă aveau de salvat bani serioși; secundo, fiindcă a fost ideea mamei tale. Oh, da, ideea ei; ea a rămas o Boussardel până în vârful unghiilor, ea care nu avea un strop din sângele Boussardelilor în ea. Și acum uite-o, se duce...

Stăteam pe un trunchi culcat la umbră care ținea loc de bancă, fiind căptușit cu mușchi.

– Palatul din aleea Van Dyck, zise ea împreunându-și mâinile: marea galerie unde alergam când eram mică, curtea de onoare, grădina de iarnă, peronul în rotondă spre parcul Monceau... Era un adevărat univers. Oh, mai devreme sau mai târziu ni-l vor dărâma. Pentru a ridica în locul lui un imobil... Cum le zice? De mare *stanting*. Totul va fi ras, nivelat exact ca la Bastilia. Totuși reședința asta face parte din vechiul Paris... Îți mai aduci aminte de marile banchete, de dineurile de odinioară?

– Dacă-mi mai aduc aminte! Serviciul de Sèvres cu cei doi B. înlănțuiți, dar mai ales cel de Wedgwood.

– Ha! Parcă-l văd! Bleu pal, încălzit de un mov dulce; nimic nu era mai de preț ca acel Wedgwood. N-ai să poți spune că mi-am pierdut memoria.

– Și rețetele Sidoniei!

– Oh, ăsta era lucrul cel mai important dintre toate, zise ea. Superioară celor mai buni bucătari care au urmat după ea.

– Marele ei triumf nu era acel fazan à la Sfânta Alianță?

– Ba da.

– Nu există o explicație, o amintire istorică legată de acest fazan à la Sfânta Alianță?

– Ba da, ai dreptate...

– N-ai uitat-o, mătușă Louise?

– Păi ăsta-i unul dintre stâlpii familiei noastre. Un incident care a avut tot atâtea urmări pentru noi ca și operațiunile cu terenuri. El e la originea a tot: avere, considerație, influență. Ei bine, iată... Faptul s-a petrecut sub Ocupație. Vechea Ocupație, cea de după Waterloo. Căci ca și prusienii, noi existam în acele timpuri, ba chiar cu mult înaintea lor. Eroul acelei întâmplări a fost stră-stră-bunicul tău, în sfârșit, un strămoș foarte îndepărtat. Într-o zi și-a luat mica lui familie: soție, copii și servantă și s-au dus să mănânce la un restaurant renumit... al cărui nume îmi scapă, dar numele nu joacă nici un rol. Ei și acolo s-a întâmplat ca... Da, acolo se servea ca specialitate a casei fazan à la Sfânta Alianță. În ziua aceea se afla pe mai toate mesele iar în sală se aflau și niște aliați în uniformă de mare ținută: ruși, englezi, austrieci și nu mai știu ce. Văzând aceasta, strămoșul tău care era un adevărat parizian patriot, strămoșul tău căruia chelnerul i-a propus să-i aducă și lui același fazan, a refuzat net, cu un cuvânt destul de jignitor care ar fi putut să-l coste foarte scump. Toată sala a încremenit, iar el i-a declarat patronului pe un ton fără replică... i-a spus...

Mătușa Louise a rămas nemișcată, cu capul înainte, cu ochii ficși, așteptând ca un actor pe care sufleurul îl lăsase în pană.

– Ei bine, nepoată, nu-mi mai aduc aminte, spuse ea consternată. Oh, e dezolant. Vezi totuși că e vorba de una dintre marile tradiții ale familiei, un fapt istoric care s-a petrecut cu o sută cincizeci de ani în urmă. Eram singura care mai puteam să povestesc scena, de fapt ultima. Și iată că s-a dus... am uitat-o și eu!

De când îngrijirile mamei deveniseră mai intime, i le dădeam cu inimă din ce în ce mai ușoară. Răul, localizat la intestin, îi provoca un flux pe care bolnava și-l controla din ce în ce mai greu. După fiecare accident trebuia să-i schimb cearșaful atât de des încât am fost obligată să mai cumpăr; apoi trebuia s-o spăl pe mama, să mă spăl și să mă curăț eu însămi, să dezinfectez obiectele folosite și să aerisesc camera care se umplea de un miros pestilențial. Mama nu numai că nu se plângea, dar nici măcar nu se scuza. Ba da: se scuza față de infirmieră dacă acest lucru se petrecea noaptea. Față de mine,

nu. Bănuiam că nici neputința, nici totala dependență de mine nu o umileau în ochii mei și-i recunoșteam în felul ei de a se comporta caracterul și poate și omagiul pe care ea mi-l aducea mie.

Cearșafurile odată schimbate, camera aerisită, parfumul grădinii intrat din nou pe fereastră, o vedeam pe mama liniștindu-se și rugându-mă să mai rămân.

– Dar nu te așeza la capătâi fiindcă mă silești să întorc capul. Mai degrabă acolo, în fotoliu acela mic. Trage-l la picioarele patului. Ca să te pot vedea.

Își pironea ochii într-ai mei și rămânea așa minute în șir fără să scoată o vorbă. Pentru ultima oară în viața noastră, mama îmi spunea enigma sa. Mă aflam în fața ei cu chipul și cu trupul meu cam la vârsta pe care trebuie s-o fi avut ea pe vremea celor mai crâncene neînțelegeri ale noastre. Nu mai eram fiica ei – fata tânără – nici fiica ei – femeia tânără – și una și cealaltă atât de puțin iubite, ci cvadragenara care devenisem departe de ea și pe care o privea cu atenție. În intensitatea cu care se uita exista ceva inexplicabil chiar și pentru mine. O priveam vrând să răspund dorinței sale, o vedeam cum se străduie să mă privească și o recunoșteam din ce în ce mai puțin.

Din ziua în care am început s-o îngrijesc, pe măsură ce-o îngrijeam, o vedeam schimbându-se; în contact cu mâinile mele se tot schimba întruna. Trupul său atât de voinic și de greoi odinioară nu mai făcea gaură în pat iar chipul i se topea pur și simplu; Irma apreciase just acest lucru. Mama își pierdu mai întâi obrajii bucălați, apoi bărbia dublă. Rotunjimile i se aplatizaseră, apoi i se scofâlciră. Când chipul a ajuns numai piele și os, slăbirea a continuat, dând impresia că se descompune. Întocmai ca un fruct târziu care-și dezvăluie sâmburele, o vedeam pe mama transformându-se într-o creatură ce trăia în adâncul ei, pe care n-o bănuise nimeni niciodată, nici eu nici altcineva. Se părea că avea închistată înlăuntrul ei, datând de foarte multă vreme, o soră geamănă, mică și delicată care nu murise niciodată și care așteptase ultimele ei săptămâni pentru a ieși la iveală. Toată viața mama ne ascunsese fotografiile care o reprezentau înainte de logodnă; dealtfel să le pună în albumul de familie. „Nu, n-am fost frumoasă!" Acum însă mă îndoiam de acest lucru.

Mama, cea pe care o suportasem sau o combătusem, mama mea Boussardel, nemaiavând nici un rol de jucat, acum dădea înapoi făcând loc tinerei pe care ea o înăbușise, o trădase și poate că o uitase. *In extremis*, ea dispărea, lăsând locul unei mici Marie Morpain care existase cândva, cu pălărioară cu panglici, cu rochiță cu coleretă și cu codițele pe umeri.

Vocea și dicția îi slăbiseră. Vorba îi devenise și ea copilărească. Spunea; „Pusin de băut" sa „Mi-e plea cald" sau „Încă un mucus acsident", cu tonul unei fetițe, și această copilărire nu mai surprindea la acea muribundă slăbită. Îi schimbam cearșaful, făceam tot ceea ce era necesar. Singură și fără ajutorul nimănui. Preferam astfel. Părăsind o clipă din ochi acel chip pe care agonia îl întinerea, dând mamei acele îngrijiri pe care o femeie nu le tolerează decât din partea altei femei și rar o mamă din partea fiicei sale, mă uitam la sursa vieții mele. În fața acelei nudități veștede care mă fascina, cu atât mai tulburătoare pentru mine care, născută în obiceiurile începutului de secol, n-o văzusem niciodată pe mama decât îmbrăcată, în fața acelui pântec unde se afla focarul descompunerii, îmi spuneam că cu patruzeci de ani mai înainte se formase acolo un alt corp parazit, o altă tumoare foarte mică, dar care crescuse foarte repede: eu. Îmi dădeam seama pentru prima oară, fără revoltă, că ieșisem din acel cuib viu.

Când mama își pierdu cunoștința și începu să horcăie, am părăsit camera; am cedat locul celorlalți a căror inoportunitate nu mai putea s-o deranjeze. L-am îndepărtat pe Renaud de la Font-Verte. Paul mi-a telefonat și eu l-am rugat să nu vină. Nu pentru că aș fi vrut să rămân singură cu mama, fiindcă ea nu mai era, ci voiam să rămân singură cu mine. M-am dus în pădurea de pini și m-am așezat pe covorul de ace de pin. Îndeplinisem, fără să-mi dau seama, sarcina cea mai grea dintre toate, o sarcină imposibilă, dar izbitisem să îndrept trecutul. Mama însăși se pretase la așa ceva deși putea să renunțe.

S-a mai chinuit două zile. Vreme de două zile organismul a mai luptat până când horcăitul a devenit cel al unei femei bătrâne care parcă protesta cu mânie. Îl auzeam prin ușă. Toți ceilalți, înghesuiți în cameră, și mai ales mătușa Louise se lăsară impresionați. Eu nu. Nu mai era vreme. Apoi în cursul după-amiezii totul s-a oprit.

Au vrut s-o ia cu ei la drum. Unii luau trenul, alții avionul. Cum în furgonul-automobil era nevoie de un reprezentant al familiei, au delegat-o pe mătușa Louise s-o însoțească până la tren. Henriette și-a asumat sarcina să-i țină de urât mătușii, în tren. Mi s-a spus că peste două zile, să fiu la Paris – între două zboruri – pentru înmormântare. Le-am spus că Renaud nu va merge. El și Paul m-au condus împreună la aeroport, urmând să mă aștepte seara înapoi.

Paul a venit discret, de dimineață, când a fost ridicat trupul. A fost acolo, în cealaltă parte a casei, împreună cu fiul meu, în timp ce în față mama era pusă în sicriu. O trăsură închiriată, mai ieftină decât un taxi, urma să conducă în oraș „familia" care se ducea să se odihnească fiecare la hotelul său până la ora plecării.

Aleea platanilor a fost parcursă pe toată lungimea ei, de două vehicole, unul urmându-l pe celălalt. I-am însoțit pe jos pentru a-i facilita șoferului ce conducea furgonul, virajul ce trebuia făcut pe drumul de pământ. M-am plasat în fața celor două borne groase, la hotarul ce aparținea casei din Font-Verte. Virajul a fost luat corect. Acum, furgonul aluneca fără zgomot printre tufișurile înalte de scaieți. Din trăsură mi se făcură semne cu mâna. Cele două vehicole, avându-și fiecare încărcătura sa, se despărțiră fără ceremonie, mai jos, unde începea drumul național. Apoi am văzut, printre ramuri, toată fosta mea familie dispărând; și viii și moarta.

M-am întors spre casă prin tunelul de frunziș pe care primăvara și dimineața îl acoperiseră cu aur verde. Dar în curând am grăbit pasul căci am zărit, în fundul aleii, așteptându-mă de o parte și de alta a porții, pe cei doi bărbați ai vieții mele.

Coperta de TEODORA POPA-MAZILU

Editura CUCUTENI

ISBN 973–96731–0–4
ISBN 973–96731–4–7 (vol. 4)

Editura R.A.I.

ISBN 973–570–000–x
ISBN 973–570–004–2 (vol. 4)

Lector: Mihaela Necula
Tehnoredactor: Mihnea Popescu

Culegere și paginare computerizată
Secția Fotoculegere - R.A.I. - Imprimeria Coresi

Tiparul executat sub comanda nr. 40 323
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI" București
România

Urmaș al lui Balzac și al naturaliștilor, Philippe Hériat (1898—1971) se dedică în opera sa studiului social și psihologic al burgheziei. Membru al Academiei Goncourt (1949), autor a numeroase romane, dintre care unele încununate cu mari premii literare: *L'Innocent* (Premiul Théophraste Renaudot, 1911), *Les Boussardel* (Marele Premiu pentru roman al Academiei Franceze, 1947), *Les enfants gâtés* (Premiul Goncourt, 1939), Philippe Hériat se numără printre reprezentanții cei mai de seamă ai literaturii franceze contemporane. Cărțile sale, traduse în numeroase țări, s-au bucurat de un succes răsunător, care l-au făcut celebru în lumea întreagă.

Editura CUCUTENI
ISBN 973-96731-0-4
ISBN 973-96731-4-7 (Vol. 4)

Editura R.A.I.
ISBN 973-570-000-x
ISBN 973-570-004-2 (Vol. 4)

Vol. I - IV Lei 9950